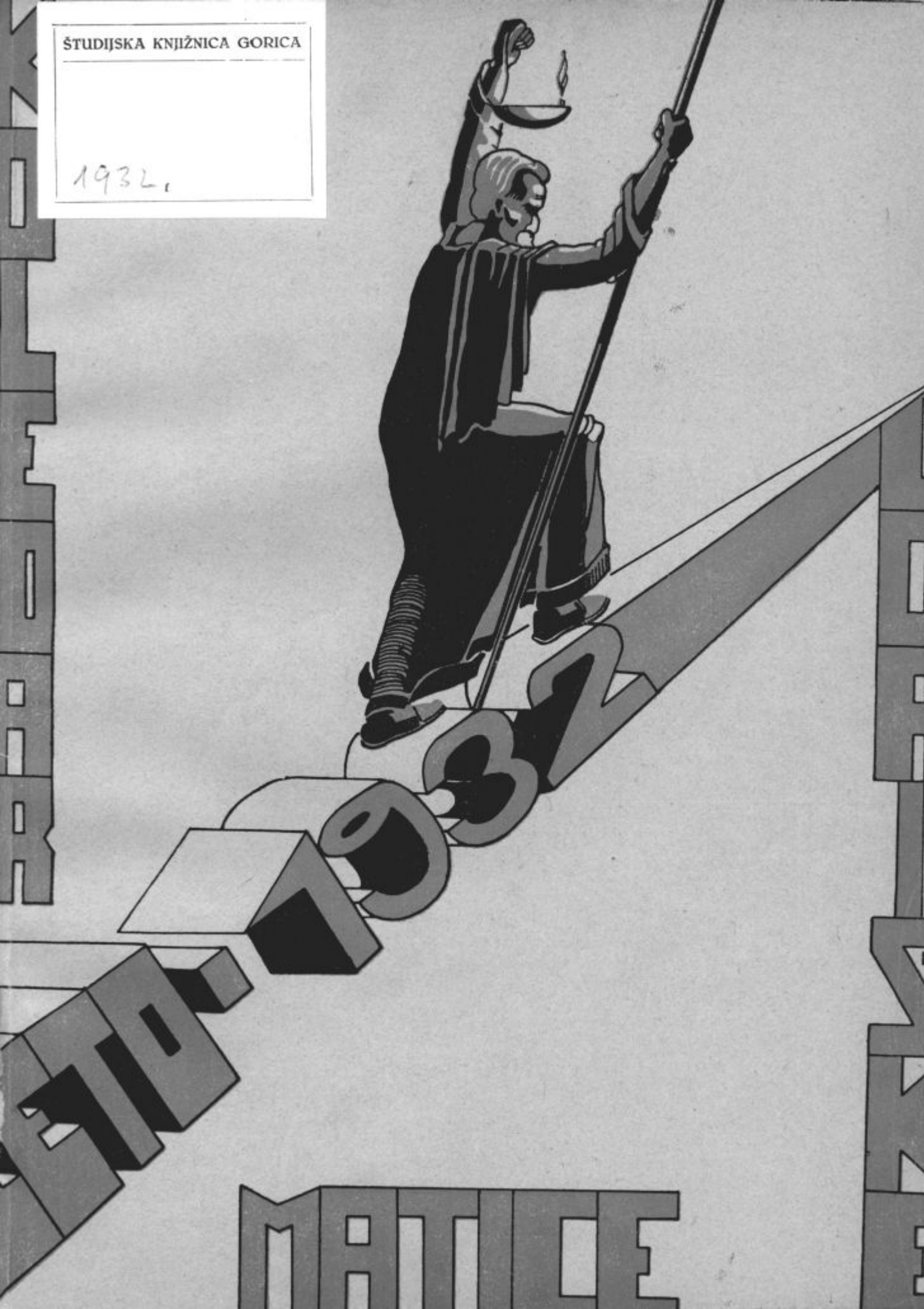

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA GORICA

1932.

KNJIGE GORIŠKE MATICE

ki so doslej izšle :

PRVO LETO 1919.

Koledar za leto 1920.

DRUGO LETO 1920.

Koledar za leto 1921. (pošel)
Alolzij Gradnik, Božje solze (pošle)

TRETJE LETO 1921.

Koledar za leto 1922.
Lojze Remec, Naši ljudje
Joža Lavrenčič, Gorske pravljice

ČETRTO LETO 1922.

Koledar za leto 1923.
Alojzij Gradnik, Zlata srca
Dr. Egidij, Sirahove bukve

PETO LETO 1923.

Koledar za leto 1924.
Ivan Pregelj, Zgodbe zdravnika Muznika
(pošle)

Šoški črnošolec, Mladi gozdar (pošel)
Franc Finžgar, Bogu, kar je božjega

ŠESTO LETO 1924.

Koledar za leto 1925.
Carli Lukovič, Zadnji dnevi v Ogleju
Dr. Pavlica, Sv. Frančišek Ksaverski
France Bevk, Mlada Zora (pošla)

SEDMO LETO 1925.

Koledar za leto 1926.
France Bevk, Smrt pred hišo
Carli Lukovič, Evfemija
Ivan Bežnik, Otroci Stepe
Ivan Mežé, Častiljivi don Bosco

OSMO LETO 1926.

Koledar za leto 1927. (pošel)
Dr. Just Bačar, Zdravje in bolezen v domači
hiši. I. del. Drugi natis.

Damir Feigel, Pasja dlaka (pošla)
Naši kraji v preteklosti
Prvi koraki (pošli)
France Bevk, Brat Frančišek. Drugi natis.

DEVETO LETO 1927.

Koledar za leto 1928.
Dr. Just Bačar, Zdravje in bolezen v domači
hiši. II. del.

Slavko Slavec, Župan Žagar
Gabrijel Majcen, Zgodovina domačih in pi-
tomih rastlin
Venec domačih pravljic
France Bevk, Znamenja na nebu. I. del. Krvavi
jezdeci

DESETO LETO 1928.

Koledar za leto 1929.
Vl. S. Reymont, Pravica
Just Ušaj, Kmečko branje
Janko Furlan, Danska in Danci
Iz starih časov, zgodovinske bajke in povesti
iz domačih krajev
France Bevk, Znamenja na nebu. II. del. Škor-
pioni zemlje (pošli)
France Bevk, Znamenja na nebu. III. del. Črni
bratje in sestre

ENAJSTO LETO 1929.

Koledar za leto 1930.
Dr. Josip Potrata, Zdravje in bolezen v do-
mači hiši. III. del.
Ciril Drekonja, Pod domačim krovom
Slavko Slavec, Čigava si ?
Nande Vrbanjakov, Slike iz prirode
France Bevk, Umirajoči Bog Triglav
Gizela Majeva, Vzorna gospodinja (pošla)

DVANAJSTO LETO 1930.

Koledar za leto 1931.
Dr. Josip Potrata, Zdravje in bolezen v do-
mači hiši. IV. del.
Šlibarjev Polde, Ljudska astronomija
Damir Feigel, Čudežno oko
Nande Vrbanjakov, Po svetu naokrog
France Bevk, Človek proti človeku, zgado-
vinski roman.

TRINAJSTO LETO 1931.

Koledar za leto 1932.
Dr. Josip Potrata, Zdravje in bolezen v do-
mači hiši, V. del.
Gizela Majeva, Praktična kuharica
Tone Čemažar, Burkež gospoda Viterga
Nande Vrbanjakov, Dedek pripoveduje
France Bevk, Vedomec
Eliza Orzeszkowa, Kmetavzar

OPOMBA. Knjige do osmega leta t. j. do leta 1926. se dobe, v kolikor niso že pošle, v knjigarni Ludovika Lucchessi-ja (prej Narodna knjigarna) v Gorici, Via Carducci 7. - Vse knjige poznejših let se dobe pri Goriški Matici (Unione Editoriale Goriziana) Gorizia, Via Carducci 7, I.

Knjige za prihodnje leto 1933.

Koledar za leto 1933
Slavko Slavec, Med srci in zemljo
Dr. Josip Potrata, Higijena
Gizela Majeva, Mati in otrok

Nande Vrbanjakov, Pogled v svetovno zrcalo
Kot fakultativni knjigi:
France Bevk, Črnošolec
in en roman iz svetovne književnosti.

KOLENDAR

GORIŠKE MATICE

ZA LETO

1932

IZDALA IN ZALOŽILA „GORIŠKA MATICA“ V GORICI
NATISNILA TIPOGRAFIA CONSORZIALE V TRSTU
1932.

25094 / 1932

D(7) 14.431/1956

KOLENDAR ZA PRESTOPNO LETO 1932.

Prestopno leto 1932. ima 366 dni (52 tedna) ter se začne s petkom in se konča s soboto.

Začetek leta 1932.

Občno in državno leto se začne na dan novega leta, t. j. s prvim januarjem.

Cerkveno leto se prične s prvo adventno nedeljo (27. novembra).

V letu 1932. bosta dva solnčna mrka:

1. obročast 7. marca 1932, velikost 0,92 (toliki del solnčne ploskve bo namreč zastrt), v naših krajih neviden;

2. popolni mrk 31. avgusta, velikost 1,01, pri nas neviden;

in dva lunina mrka:

1. delni mrk 22. marca, velikost 0,97, pri nas neviden;

2. delni mrk 14. septembra, velikost 0,98, pri nas viden. Vstop v poldnevno senco ob 19. uri 5 min., v polno senco ob 20. uri 18 min., sredina mrka ob 22. uri 0 min., izstop iz polne sence ob 23. uri 43 min., izstop iz poldnevne sence ob 0. uri 56 min. — (Čas je srednjeevropski).

Solnčni vzhod in zahod.

Čas solnčnega vzhoda in zahoda, ki ga bodo našli bralci letos zaznamovanega pri vsakem mesecu, je bil za naš Koledar posebno izračunjen in sicer za zemljepisno širino 45°57' ter zemljepisno dolžino —0^h 54,5^{min.} t. j. za mesto Gorico. Ti podatki veljajo pa precej dobro tudi za vso ostalo Julijsko Krajino. Iz njih lahko vsak sam določi dolžino dneva ter po primerjavi, za koliko je dan zrastle ali pa se skrčil. Pri tej priliki opozarjamo vnovič na svojo lansko knjigo „Osolnčje in osvetlje“ (spisal Šlibarjev Polde), ki nam podaja za vse koledarske posebnosti prav točno razlago poleg jasne in velezanimive slike o našem osolnčju in osvetlju.

Znamenja za lunine mene.

Mlaj . . . . . ☉ | Ščip ali polna luna ☽
Prvi krajec . . . . . ☾ | Zadnji krajec . . . ☾

Kvatrni posti.

I. kvatre, spomladanske ali postne: 17., 19. in 20. februarja.

II. kvatre, letne ali binkoštna: 18., 20. in 21. maja.

III. kvatre, jesenske: 21., 23. in 24. septembra.

IV. kvatre, zimske ali adventne: 14., 16. in 17. decembra.

Cerkveni prepovedani časi.

Obhajati ženitve je prepovedano od 1. adventne nedelje do božiča in od pepeln. srede do velikonočnega ponedeljka.

Premakljivi prazniki.

- 1.) Septuagesima: 24. januarja.
- 2.) Pepelnica: 10. februarja.
- 3.) Velika noč: 27. marca.
- 4.) Križevo: 2., 3. in 4. maja.
- 5.) Vnebohod: 5. maja.
- 6.) Binkošti: 15. maja.
- 7.) Sv. Trojica: 22. maja.
- 8.) Sv. Rešnje Telo: 26. maja.
- 9.) Prva adventna nedelja: 27. novembra.

Pust traja od 7. januarja do 9. febr., t. j. 34 dni. Postnih nedelj je šest, povelikonočnih tudi šest, pobinkoštnih pa dvajset in sedem.

Prazniki.

a) Običajni in civilni.

- 1.) Vse nedelje. — 2.) Novo leto. — 3.) Sv. Trije kralji (6. januarja.) — 4.) 11. februarja (dogovor s Sv. Stolico.) — 5. Sv. ložef (19. marca). — 6.) 21. aprila (rojstvo Rima).
- 7.) Vnebohod (5. maja). — 8.) Sv. Rešnje Telo (26. maja). — 9.) Vnebovzetje Mar. Dev. (15. avgusta). — 10.) 28. oktobra (pohod na Rim). — 11.) Vsi svetniki (1. novembra). — 12.) 4. novembra (zmaga pri Vittorio Venetu) in 13.) Božič (25. decembra).

Prazniki, ki se ujemajo s cerkvenimi, so v Koledarju mastno tiskani, drugi so zaznamovani z dvema zvezdicama.

b) Državni, ob katerih se skrči delovni urnik samo na dopoldanske ure.

- 1.) 8. januarja: rojstni dan kraljice Helene.
- 2.) Pustni četrtek, ponedeljek in torek.
- 3.) Velikonočni četrtek, velikonočna sobota in velikonočni ponedeljek.
- 4.) 24. maja: napoved vojne.
- 5.) 29. jul.: obletnica smrti kralja Humberta.
- 6.) 18. avgusta: god kraljice Helene.
- 7.) 15. septembra: rojstni dan prestolonaslednika Humberta.
- 8.) 2. novembra: vseh vernih duš dan.
- 9.) 11. novembra: rojstni dan kralja Viktorja Emanuela III.
- 10.) 24. decembra: božični večer.
- 11.) 31. decembra: Silvestrovo.

Ti prazniki so v Koledarju, ako ne padejo na nedeljo, zaznamovani z eno zvezdico.

c) Dnevi, v katerih se razobešajo državne zastave, poleg prej označenih.

- 1.) 4. jan.: obletn. smrti prve kraljice Italije.
- 2.) 9. jan.: smrt kralja Vikt. Emanuela I.
- 3.) 23. marca: ustanovitev fašjev (l. 1919.)
- 4.) prva nedelja v juniju: praznik ustave.
- 5.) 12. oktobra: obletnica odkritja Amerike.

JANUAR - PROSINEC

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Petek	Novo leto. Obrez. Gospod. ☉
2 Sobota	Makarij, opat; Martinijan, šk.
1	Ko je bil Herod umrl. Mat. 2, 19.—23.
3 Nedelja	V osmini N. I. Genovefa, dev.
4 Ponedeljek	Tit, šk.; Izabela, kr.
5 Torek	Telesfor, pap. muč.; Simeon Stol.
6 Sreda	Sv. Trije kralji. Razgl. Gosp.
7 Četrtek	Valentin, škof; Lucijan, muč.
8 Petek	* Severin, opat; Erhard, škof. ☉
9 Sobota	Julijan in Bazilisa, mučenca.
2	Dvanajstletni Jezus v templu. Luka 2, 42.—52.
10 Nedelja	1. po raz. Gosp., Pavel, pap.
11 Ponedeljek	Higin, pap. muč.; Božidar, op.
12 Torek	Arkadij, muč.; Ernest, škof
13 Sreda	Veronika, dev.; Bogomir.
14 Četrtek	Feliks iz Nole, sp.; Hilarij, cer. uč.
15 Petek	Pavel, pušč.; Maver, opat.
16 Sobota	Marcel, papež; Ticijan, škof;
3	O ženitnini v Kani Galilejski. Jan 2, 1.—11
17 Nedelja	2. po raz. G.; Anton, pušč.
18 Ponedeljek	Sv. Petra stol v R.; Priska, dev.
19 Torek	Knut, kralj; Agricij, škof
20 Sreda	Fabjan in Boštjan, muč.; Manjrad.
21 Četrtek	Neža, devica mučenica.
22 Petek	Vincencij, muč.; Anastazij, muč.
23 Sobota	Zar. M. D.; Emerencijana, dev. ☉
4	O delavcih v vinogradu. Mat. 20, 1.—16.
24 Nedelja	1. predp., Timotej, šk.
25 Ponedeljek	Izpreob. Pavla apostola
26 Torek	Polikarp, škof; Pavla, vdova
27 Sreda	Janez Zlatoust, cerkv. učenik.
28 Četrtek	Karl Veliki, cesar; Julijan, škof.
29 Petek	Frančišek Sal., šk.; Konstantin
30 Sobota	Martina, dev.; Janez Mil., šk. ☉
5	Prilika o sejalcu in semenu. Luka 8, 4.—15.
31 Nedelja	2. predp., Peter Nol., spoz.

Lunine mene.	
☾ Zad. krajec 1. ob 2. uri 23 m.	
☽ Mlaj 8. ob 0. uri 29 m.	
☽ Prvi krajec 15. ob 21. uri 55 m.	
☽ Ščip 23. ob 14. uri 44 m.	
☾ Zad. krajec 30. ob 10. uri 32 m.	

Nebesno znamenje: Vodnar	
Solčni vzhod - zahod	
1. januarja	7.48 16.29
11. "	7.46 16.39
21. "	7.40 16.53
31. "	7.31 17.07

OPOZORILO.

Obresti obveznic. — Prvi dan zapadejo letne in polletne obresti državnih, bančnih in industrijskih obveznic.

Davki. — V prvi polovici meseca so izpostavljeni v občinskih uradih glavni in dopolnilni davčni sezname prve serije. Vsak davkopllačevalec naj jih pregleda in če zapazi v njih materijelne pogrške, dvojnost ali nepravilen vpis naj rekurira. Čas za to je do 16. julija (glej opombo 15. julija).

Samski davek. — Petnajstega zapade rok plačila samskega davka od delodajalcev za uslužbence. Zadnjega je zadnji rok za prijavo samcev v svrhu odmeritve samskega davka.

Pristojbine mrtve roke. — Dvajsetega zapade rok plačila prve polovice pristojbine mrtve roke (ujemajoče se prej s pristojbinskim namestkom) pri registrskem uradu (glej opombo 20. julija).

Tehtnice in uteži. — Od drugega do desetega se mora naznaniti seznam tehtnic in uteži, ki jih vsakdo rabi. To naznanilo je obvezno in zapade v oglobitev, kdor ne ugoti tem zahtevam zakona.

Naborni seznam. — V naborne sezname se morajo vpisati v teku tega meseca vsi mladeniči, ki dopolnijo v tekočem letu osemnajsto leto svoje starosti. V slučaju mladeničeve odsotnosti, ga morajo priglasiti njegovi starši ali pa skrbniki.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Pripravi, preoraj in pognoji zemljo. Očisti in odberi seme za pomladansko setev.

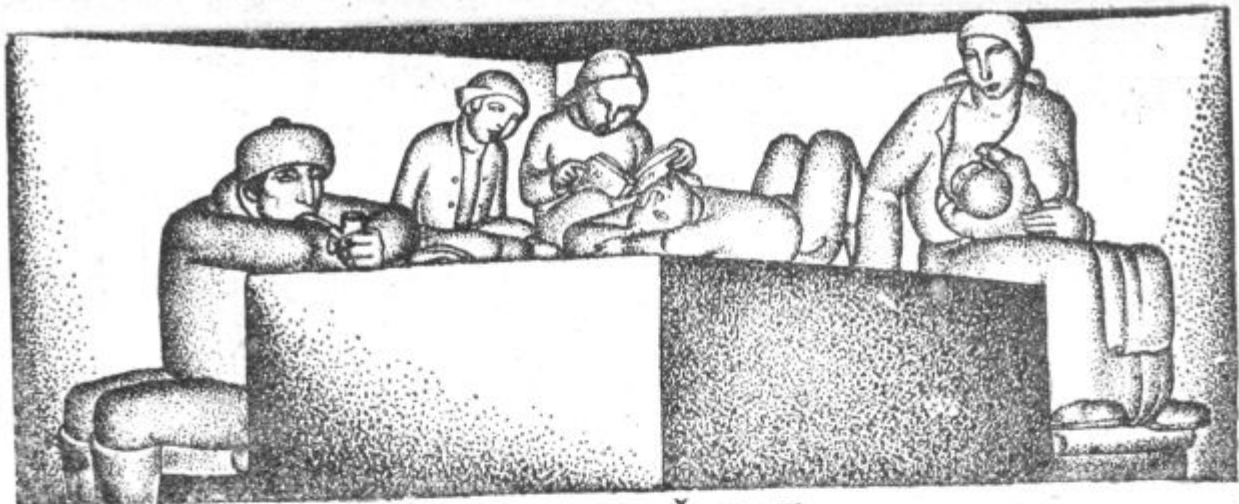
V hlevu. — Skrbi za enakomerno toploto (od 15° do 18° C) v hlevu in prezračij ga večkrat. Zmanjšaj krmo delovni, zvišaj jo pri molzni živini.

Na travniku. — Nadaljuj z delom, zastalim v novembru in decembru (glej navodilo za november).

Na vrtu. — Prekopavaj vrtno grede in pognoji ob enem.

V sadovnjaku. — Okopuj in pognoji sadno drevje ter poškopij ga z »antiparazitom« zoper škodljivi mrčes. Obreži mlado in pretrebi krono starejšemu drevju.

V kleti. — Pretoči mlada vina. Skrbi, da bodo sodi, v katerih hraniš vino, vedno polni, prazne pa prežvepluj.

BELEŽKE

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____
31. _____

FEBRUAR - SVECAN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangelijski.
1 Ponedeljek	Ignacij, šk.; Brigita, dev.
2 Torek	Svečnica, Dar. Gospodovo
3 Sreda	Blaž, škof; Oskar, škof.
4 Četrtek	* Andrej Kor., šk.; Veronika, dev.
5 Petek	Agata, dev. muč.; Japonski muč.
6 Sobota	Doroteja, dev. muč.; Tit, šk.
6 Jezus ozdravi slepca. Luka 18, 31.—43.	
7 Nedelja	3. predp., Rihard, kr.
8 Ponedeljek	* Janez Matajski sp.; Juven, šk.
9 Torek	* Pust. Ciril A., šk.; Apolonija
10 Sreda	Pepelnica. Školastika, dev.
11 Četrtek	** Lurška M. božja; Adolf, škof
12 Petek	Evlalija, muč.; Humbelina, dev.
13 Sobota	Katarina Riči, dev.; Gregorij, pap.
7 Hudobni duh skuša Jezusa. Mat. 4, 1.—11.	
14 Nedelja	1. postna. Valentin, muč. ☉
15 Ponedeljek	Favstin in Jovita, muč.
16 Torek	Julijana, dev.; Onezim, muč.
17 Sreda	† Kvatre. Donat in tov., muč.
18 Četrtek	Simeon, škof; Flavijan, škof
19 Petek	† Kvatre. Julijan, sp.; Konrad
20 Sobota	† Kvatre. Elevation, škof, muč.
8 Jezus se na gori izpremeni. Mat. 17, 1.—9.	
21 Nedelja	2. postna. Maksimilijan, šk.
22 Ponedeljek	Sv. Petra stol v Antiohiji ☉
23 Torek	Peter Damijan, šk.; Marjeta, spok.
24 Sreda	Prestopni dan.
25 Četrtek	Matija, apostol; Modest, škof
26 Petek	Valburga, dev.; Viktorin, muč.
27 Sobota	Porfirij, škof; Nestor, šk. spoz.
9 Jezus izžene hudiča iz mulca. Luka 11, 14.—28.	
28 Nedelja	3. postna. Leander, škof ☉
29 Ponedeljek	Rajmund, spoz.; Roman, op.
Lunine mene.	
● Mlaj	6. ob 15. uri 45 m.
☾ Prvi krajec	14. ob 19. uri 16 m.
☽ Ščip	22. ob 3. uri 7 m.
☾ Zadn. krajec	28. ob 19. uri 3 m.
Nebesno znamenje: Ribi	
Solčni vzhod - zahod	
1. februarja:	7.30 17.08
11. "	7.16 17.25
21. "	7.01 17.38

OPOZORILO.

Davki. — Od desetega do osemnajstega se plača pri davčnih izterjevalnicah prvi obrok premičnega bogastva in drugih davkov. Kdor ni plačal do vštete osemnajstega dne (če ta dan nedelja, velja devetnajsti kot zadnji dan), se oglobi s šestimi odstotki. Kdor ni dobil naznanila glede plačevanja, mora vključno s tem plačati obrok, ker zadostuje v tem oziru razglas davčnih seznamov, a ne plača globe po preteku gori imenovanega roka.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Nadaljuj s preoravanjem, gnojenjem in brananjem. Pognoji njive s superfosfatom. Pripravi semena. Obrežuj meje in drevje.

V hlevu. — Delovni živini pokladaj vedno več krme, a tudi klavna živina in molzne krave naj se zadostno krmijo.

Na travniku. — Nadaljuj z brananjem, čiščenjem in gnojenjem travnikov. Razgrebaj krtine in mravljišča.

Na vrtu. — Sadi in sejaj, če podnebje pripušča, zgodnjo zelenjad, kakor karfijol, česenj, zgodnji kapus, čebulo, grah, peteršilj, špinačo in radič.

V sadovnjaku. — Poškropi hruške in jabolane s petodstotno raztopino železne ali pa modre galice, kateri si dodal primerno količino apnena beleža. Za breskve in marelice zadošča triodstotna raztopina.

V vinogradu. — Okopavaj in gnoji trte. Prični z obrezovanjem, pripravi cepiče. Izmenjaj slabe kole. Uničuj škodljivi mrčes s tem, da ostržeš lubad z žičnato sčetjo in namažeš debla z «antiparazitom».

V kleti. — Nadzoruj pretočena vina in pazi, da bodo sodi vedno polni, prazni pa prežveplani.

V čebelnjaku. — Pusti čebele v popolnem miru in odpri panje le v skrajni sili.

BELEŽKE

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____

MAREC - SUŠEC

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Torek	Albin, škof; Antonina, muč.
2 Sreda	Simplicij, pap.; Neža Praška
3 Četrtek	Kunigunda, ces.; Andrej, muč.
4 Petek	Kazimir, sp.; Lucij I., pap.
5 Sobota	Agapela s tov., muč.; Evzebij, m.
10	Jezus nasiti 5000 mož. Jan. 6, 1.-15.
6 Nedelja	4. postna. (sredp.) Fridolin
7 Ponedeljek	Tomaž Akv., cerk. uč.
8 Torek	Janez od Boga, sp.; Filemon
9 Sreda	Franciška Rim., vd.; Gregorij, šk.
10 Četrtek	40 mučenikov; Makarij, škof
11 Petek	Heraklij, muč.; Kozem, muč.
12 Sobota	Gregor I., pap.; Bernard, škof
11	Judje hočejo Jezusa kamenjati, Jan. 8, 46.-59.
13 Nedelja	5. postna. (tiha). Rozina, vd.
14 Ponedeljek	Matilda, kr.; Evtihij, muč.
15 Torek	Klemen M., sp.; Longin, muč.
16 Sreda	Hilarij in Tacijan, muč.
17 Četrtek	Patricij, škof; Jedert, dev.
18 Petek	Ciril Jeruz., šk.; Edvard, kralj.
19 Sobota	Jožef, ženin Device Marije
12	Jezusov prihod v Jeruzalem. Mat. 21, 1.-19.
20 Nedelja	6. postna (oljčna). Feliks in t.
21 Ponedeljek	Benedikt, op.; Serapijon, šk.
22 Torek	Benvenut, šk.; Katarina Gen.
23 Sreda	Pelagija, muč.; Jožef Oriol.
24 Četrtek	** Vel. četrtek. Gabrijel, nad.
25 Petek	Vel. petek.
26 Sobota	* Vel. sobota. Emanuel, muč.
13	Jezus vstane od mrtvih. Mark 16, 1.-7.
27 Nedelja	Velika noč. Vstajenje Gosp.
28 Ponedeljek	* Velikon. pond. Janez Kap.
29 Torek	Ciril, muč.; Bertold, spoz.
30 Sreda	Janez Klim., op.; Amadej, spoz.
31 Četrtek	Modest, šk.; Benjamin, muč.

Lunine mene.		Nebesno znamenje: Oven	
● Mlaj	7. ob 8. uri 44 m.	Solčni vzhod - zahod	
☾ Prvi krajec	15. ob 13. uri 41 m.	1. marca:	6.45 17.51
☽ Ščip	22. ob 13. uri 37 m.	11. "	6.26 18.05
☾ Zad. krajec	29. ob 4. uri 44 m.	21. "	6.07 18.18
		31. "	5.47 18.32
		20. marca pričetek pomladi; pomladansko enakonočje.	

OPOZORILO.

Davki in pristojbine. — Objavijo se dopolnilni sezname prve serije direktnih davkov. Davkoplavečalci imajo vpogled v te sezname, izpostavljene v občinskem uradu, da lahko napravijo morebitne tozadevne pritožbe.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Sejaj odbrano seme v rahlo, primerno pognojeno in primerno vlažno zemljo. Sejaj jaro žito, oves, deteljo. Razvaljaj, pobranaj in oplej žito, ki si ga bil posejal v jeseni. Gnoji s superfosfatom in solitrom.

V hlevu. — Vprežno živino dobro krmi in pazi, da se ne prehladi.

Na travniku. — Nadaljuj z delom, zaostalim v februarju. Če je travna ruša prerodka ali obrasla z neprimernimi travami, pobranaj tak travnik podolž in počez prav temeljito, če le mogoče raztrosi že prej tudi umetna gnojila in obsej ga s primerno mešanico trav in detelj. Zatiraj podlesek.

Na vrtu. — Posadi zgodnji krompir in beluše (šparglje). Presadi v jeseni posejano čebulo in vsadi česenj.

V vinogradu. — Zapomni si, da je ta mesec najboljši čas za sajenje trt. Nove nasade dobro pognoji, najbolje z mešancem (kompostom). Druge trte pa okopavaj, pristavi jim kole, popravi pokvarjeno podzidje.

V čebelnjaku. — Pazi, da ima vsak panj matico. Družinam s pičlo zalogo medu pomagaj takoj. Slabičev ne trpi v čebelnjaku.

BELEŽKE

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

APRIL - MALI TRAVEN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Petek	Hugon, škof; Teodora, dev.
2 Sobota	Frančišek Pav., spoz.; Marija E.
14 Jezus se prikaže pri zaprtih vratih. Jan. 20, 19. - 31.	
3 Nedelja	1. povelik. (bela) Abundij, šk.
4 Ponedeljek	Oznán. Mar. Dev. Izidor, šk.
5 Torek	Vincencij, spoz.; Irena, d. muč.
6 Sreda	Sikst, pap.; Celestina, muč.
7 Četrtek	Herman, spozn.; Eberhard, pušč.
8 Petek	Albert, škof; Dionizij, muč.
9 Sobota	Marija Kleofa; Demeter, muč.
15 Jezus, dobri pastir. Jan. 10, 11. - 16.	
10 Nedelja	2. povelik., Ecehijel, prer.
11 Ponedeljek	Leon, pap. cerkv. uč.; Belina, d.
12 Torek	Julij, pap.; Angelus, spozn.
13 Sreda	Hermenegild, muč.; Ida, dev.
14 Četrtek	Juslin, muč.; Tiburcij, muč.
15 Petek	Helena, kralj.; Anastazija, dev.
16 Sobota	Benedikt, spoz.; Turibij, škof
16 Jezus napove svoj odhod. Jan. 16, 16. - 22.	
17 Nedelja	3. povelik. Anicet, pap. muč.
18 Ponedeljek	Apolonij, muč.; Eleverij, šk.
19 Torek	Ema, vd.; Leon, pap.
20 Sreda	Neža, dev.; Marcelin, škof
21 Četrtek	** Anzelm, škof.; Bruno, spozn.
22 Petek	Soter in Kaj, papeža mučenca.
23 Sobota	Adalbert, škof.; Viljem, spoz.
17 Jezus obljubi učencem sv. Duha. Jan. 16, 5. - 14.	
24 Nedelja	4. povelik. Jurij, muč.
25 Ponedeljek	Marko, evang.; Ermin, muč.
26 Torek	Mati B. dobrega sveta; Klet, šk.
27 Sreda	Pelegrin, sp.; Anastazij, pap.
28 Četrtek	Pavel od križa; Vital, muč.
29 Petek	Robert, op.; Peter, muč.
30 Sobota	Katarina Sijen., dev.; Marijan.
Lunine mene.	
● Mlaj	6. ob 2. uri 21 m.
☾ Prvi krajec	14. ob 4. uri 16 m.
☽ Ščip	23. ob 22. uri 27 m.
☾ Zad. krajec	27. ob 16. uri 14 m.
Nebesno znamenje: Bik	
Solnični vzhod - zahod	
1. aprila:	5.46 18.55
11. "	5.27 18.46
21. "	5.09 18.59

OPOZORILO.

Davki. — V tem mesecu zapade drugi davčni obrok. Plačati ga moraš v dneh od desetega do vštete osemnajste. Če je ta dan nedelja ali praznik, velja kot zadnji dan naslednji t. j. devetnajsti. S petnajstim zapade rok za predložitvev naznanila, da so dohodki prenehali oziroma da niso obstojali, ker le po tej poti se doseže oprostitev od davka od 1. januarja, če se je namreč ugotovilo, da so bili dohodki prenehali s tem dnevom ali pa še prej.

Tehtnice in uteži. — V tem mesecu morajo predložiti trgovci svoje tehtnice in uteži overovitelju. Kdor bi tega ne storil, bo naznanjen sodniji.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Sejaj turščico v dobro pognojeno zemljo.

V hlevu. — Krmi živino z zelenimi krmili, katerim bodi primešana suha krma. Prehod od suhe krme k zeleni naj se vrši polagoma. Razkuži hleve, ker se bliža nevarno poletje.

Na vrtu. — Zavaruj s slamnatimi odejami in enakim predčasne nasade pred slano, presejaj zeleno, posadi zgodnji fižol in pripravi tople grede za paradižnike.

V vinogradu. — Cepi trte v glavo, okopavaj in veži jih. Zatiraj trtjona in rujavega hrošča.

V sadovnjaku. — Cepi v razklad, pristrži mlade veje in dobro očisti drevesa polžev, gosenic in uši.

V kleti. — Pretakaj drugič vino, če tega nisi že storil.

V čebelnjaku. — Priskrbi si pravočasno potrebnih satnic.

BELEŽKE

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....

MAJ - VELIKI TRAVEN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
18	Jezus uči o moči molitve. Jan. 16, 23.—30.
1	Nedelja 5. povelik. Filip in Jakob, ap.
2	Pondeljek Atanazij, cer. uč.; Sekund, m.
3	Torek Najdba sv. križa; Mavra, muč.
4	Sreda Florijan, muč.; Monika, vd.
5	Četrtek Krist. Vnebohod; Pij, pap.
6	Petek Janez Ev. pred lat. vrati.
7	Sobota Stanislav, škof; Gizela, kraljica.
19	Jezus govori o pričevanju sv. Duha. Jan. 15, 16—27 in 16, 1.—4.
8	Nedelja 6. povelik. Prikaz. Mih. nad.
9	Pondeljek Gregorij Nac., šk.; Beat, spoz.
10	Torek Antonin, šk.; Gordijan, muč.
11	Sreda Mamert, škof; Gandolf, opat.
12	Četrtek Pankracij, muč.; Nerej, muč.
13	Petek Servacij, šk.; Peter Regalat, sp.
14	Sobota Bonifacij, muč.; Korona, muč.
20	Jezus govori o sv. Duhu in ljubezni. Jan. 14, 23—31.
15	Nedelja Binkošti. Prihod sv. Duha
16	Pondeljek Janez Nep., muč.; Ubald, šk.
17	Torek Paskal, spoz.; Brunon, šk.
18	Sreda † Kvatre. Venancij, muč.
19	Četrtek Celestin papež; Ivo, spozn.
20	Petek † Kvatre. Bernardin, spozn.
21	Sobota † Kvatre. Feliks K., spozn.
21	Meni je dana vsa oblast. Mat. 28, 18—20.
22	Nedelja 1. pobink. Sv. Trojica
23	Pondeljek Deziderij, šk.; Andrej Bob., sp.
24	Torek * Marija Dev. pomoč. kristijanov
25	Sreda Gregor VII., pap.; Urban, pap.
26	Četrtek Sv. Rešnje Telo. Filip Neri
27	Petek Janez, pap. muč.; Beda, muč.
28	Sobota Avguštin, šk.; Viljem, opat.
22	Prilika o veliki večerji. Luka 14, 16.—24.
29	Nedelja 2. pobink. Maksim, šk.
30	Pondeljek Ferdinand, kr.; Feliks I., pap.
31	Torek Angela, dev.; Kocijan in tov., m.

Lunne mese.

● Mlaj	5. ob 19. uri 12 m.
☾ Prvi krajec	13. ob 15. uri 2 m.
☾ Štíp	20. ob 6. uri 9 m.
☾ Zad. krajec	27. ob 5. uri 55 m.

Nebesno znamenje: Dvojčka

	Solčni vzhod - zahod	
1. maja	4.52	19.13
11. "	4.38	19.25
21. "	4.26	19.37
31. "	4.18	19.47

O P O Z O R I L O.

Davki. — V prvi polovici so razpoloženi dopolnilni sezname druge serije direktnih davkov in davčnih naklad.

Premično bogastvo. — Od prvega dalje (do 31. julija) se lahko zaprosi, naj se popravijo za bodoče leto dohodki iz premičnega bogastva vrste B in C zasebnim davkoplačevalcem.

Prenehanje obrti. — Kdor preneha s svojo obrtjo, oziroma kdor je svojo obrt omejil, mora predložiti občinski davčni komisiji na navadni (in ne kolkovni) polji svojo zahtevo, da se izbriše kot obrtnik, oziroma da se mu znižajo razne pristojbine.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Nakosi zeleno krmo, presejaj kapus in krmsko peso. Zatiraj plevel in pazi posebno na skrajno nevarno deteljno predenico.

V hlevu. — Daj cepiti vse prašiče proti rdečici, ker je že skrajn. čas.

Na travniku. — Kjer je zgodnja trava, lahko že kosiš. Najboljši čas za košnjo je tedaj, ko je večina trav v cvetju.

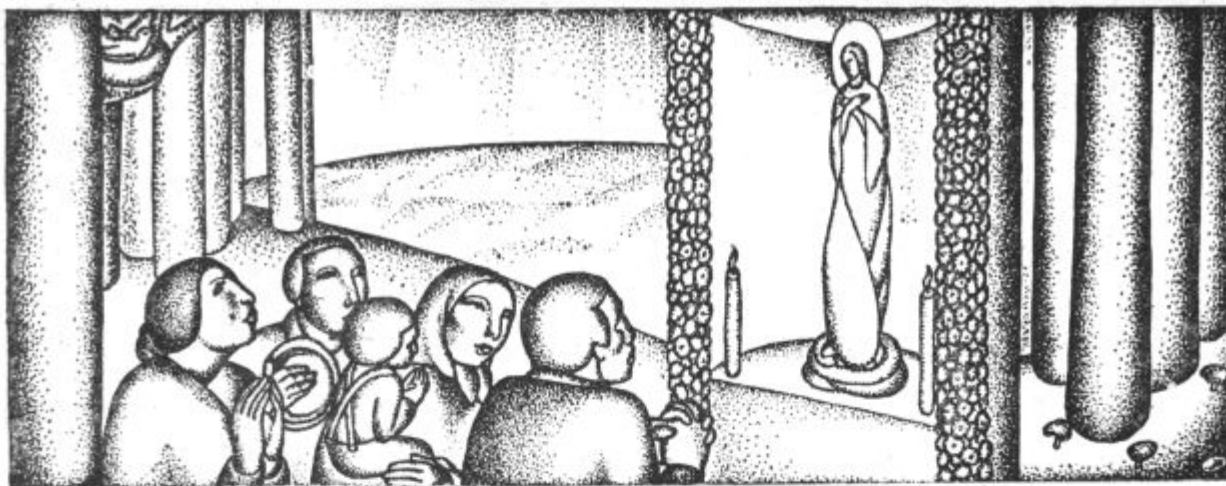
Na vrtu. — Sejaj buče, kumare, korenje, peso, presejaj paradižnike, namakaj obilno v slučaju suše.

V vinogradu. — Popraši trte z žveplom, da jih obvaruješ oidija in proti koncu meseca poškropi jih z apnenomodro galično raztopino, da jih obvaruješ peronospore ali rose.

V sadovnjaku. — Nadaljuj boj zoper mrčes s tobačnim izvlečkom, kvasijevimi trskami in s svinčnim arzenatom.

V čebelnjaku. — Da odpraviš iz panjev nadležne mravlje, postavi vanje v medeni vodi namočeno gobo, ki privabi mravlje k sebi, in ko se goba tako napolni z njimi, vrzi jo v vrelo vodo.

Sviloreja. — Položi dobro in izbrano seme v vališče, še bolje je, da si preskrbiš že izvaljene gosencice. Pazi, da se ohrani v izrejevališču vedno primerna toplota (20°—23° C). Preprečuj vsak najmanjši prepih. Pokladaj sviloprejkam murbino listje v mali količini, zato pa pogostoma.

BELEŽKE

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.
- 23.
- 24.
- 25.
- 26.
- 27.
- 28.
- 29.
- 30.
- 31.

JUNIJ - ROŽNIK

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji									
1 Sreda	Juvencij, muč.; Gracijan, muč.									
2 Četrtek	Erazem, škof.; Marcelin, muč.									
3 Petek	Srce Jezusovo; Klotilda, kr.									
4 Sobota	Frančišek Kor., sp.; Kvirin, šk. ☉									
25	Prilika o izgubljeni ovci. Luka 15, 1.—10.									
5 Nedelja	3. pobink. Valerija, muč.									
6 Ponedeljek	Norbert, šk.; Bertrand, patr.									
7 Torek	Robert, op.; Sabinijan, muč.									
8 Sreda	Medard, škof.; Maksim, škof.									
9 Četrtek	Primož in Felicijan, mučenca.									
10 Petek	Marjeta, kraljica; Mavrin, muč.									
11 Sobota	Barnaba, apost.; Marcijan, muč. ☿									
24	O velikem ribjem lovu. Luka 5, 1.—11.									
12 Nedelja	4. pobink. Janez Fakund., sp.									
13 Ponedeljek	Anton Padov., sp.; Akvilina, muč.									
14 Torek	Bazilij, cerk. uč.; Elizej, prer.									
15 Sreda	Vid, Modest in Krescenc., muč.									
16 Četrtek	Franc Regij, spozn.; Jošt, opat									
17 Petek	Adolf, škof.; Lavra, nuna.									
18 Sobota	Feliks in Fort., muč.; Marka. ☼									
25	O farizejski pravičnosti. Mat. 5, 20.—24.									
19 Nedelja	5. pobink. Julijana Falk., dev.									
20 Ponedeljek	Silverij, pap.; Florentina, dev.									
21 Torek	Alojzij, sp.; Alban, muč.									
22 Sreda	Ahacij in tov., muč.; Pavlin, škof.									
23 Četrtek	Eberhard, škof.; Agripina, dev.									
24 Petek	Janez Krstnik (rojstvo). Kres.									
25 Sobota	Viljem, opat; Prosper, škof. ☽									
26	Jezus nasili 4000 mož. Mark 8, 1.—9.									
26 Nedelja	6. pobink. Janez in Pavel, m.									
27 Ponedeljek	Hema, vdova; Ladislav, škof.									
28 Torek	Irenej, spoz.; Leon, pap.									
29 Sreda	Peter in Pavel, apostola.									
30 Četrtek	Spomin sv Pavla, Lucina									
<p>Lunine mene.</p> <p>● Mlaj 4. ob 10. uri 16 m. ☽ Prvi krojec 11. ob 22. uri 40 m. ☽ Ščip 18. ob 13. uri 38 m. ☾ Zad. krojec 25. ob 21. uri 36 m.</p>										
<p>Nebesno znamenje: Rak</p> <p>Solčni vzhod - zahod</p> <table border="1"> <tr> <td>1. junija</td> <td>4.18</td> <td>19.48</td> </tr> <tr> <td>11. "</td> <td>4.14</td> <td>19.55</td> </tr> <tr> <td>21. "</td> <td>4.13</td> <td>19.59</td> </tr> </table> <p>21. junija pričetek poletja; najdaljši dan, najkrajša noč.</p>		1. junija	4.18	19.48	11. "	4.14	19.55	21. "	4.13	19.59
1. junija	4.18	19.48								
11. "	4.14	19.55								
21. "	4.13	19.59								

O P O Z O R I L O.

Davki. — Desetega zapade v plačilo tretji obrok glavnih in dopolnilnih davčnih seznamov prve serije. Zneski morajo biti plačani najkasneje osemnajsti dan tega meseca.

Cepljenje. — V tem mesecu se objavijo naznanila o brzplačnem cepljenju otrok zoper koze.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Da obvaruješ pozni krompir pred boleznimi na listju, poškropi ga z raztopino modre galice in apna.

V hlevu. — Živino krmi izdatno z ozirom na njeno delo.

Na travniku. — Za košnjo moramo imeti ugodno vreme. Kosijo se v tem mesecu pred vsem travniki, ki se kosijo letno trikrat.

Na vrtu. — Za zgodnjo zelenjadjo obsadi proste lehe z zeleno, poletno endivijo. Ob suši zalivaj zelenjavo zvečer ob solčnem zatonu.

V vinogradu. — Poškropi in požveplaj trte. Povezuj mladje, da ga veter ne polomi.

V sadovnjaku. — Razredči sadež, da si zagotoviš najboljši razvoj ostalega. Proti gosenicam in moljem škropi s polodstotno raztopino svinčnega arsenata v vodi.

V kleti. — Klet imej dobro zaprto in snažno. Zalivaj sode, da so vedno polni.

V čebelnjaku. — Pazi, da ti kak roj ne ubeži. Zanj imej že popolnoma opremljen panj.

Sviloreja. — Pazi na snago, menjaj pogostoma ležišča. Ne dotikaj se gosenic z rokami. Pokladaj jim redno in pogostoma svežega in nikdar ne mokrega murbinega listja. Pazi na pre naglo izpremembo temperature. Pripravi pravčasno zaprejalnice in ne pobiraj svilodov nikdar pred desetimi dnevi, po tem ko so se sviloreje zapredle.

BELEŽKE

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____

JULIJ - MALI SRPAN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Petek	Presveta Rešnja Kri; Teobald, p.
2 Sobota	Obiskovanje M. Dev.; Oton, škof
27 O lažnivih prerokih. Mat. 7, 15. - 21.	
3 Nedelja	7. pobink. Helijodor, šk. ☉
4 Ponedeljek	Urh, šk.; Berta, dev.
5 Torek	Ciril in Metod, slov. apost.
6 Sreda	Izaija, prerok; Dominika, muč.
7 Četrtek	Viljald, škof; Pulherija, dev.
8 Petek	Elizabeta, kraljica; Kilijan, škof.
9 Sobota	Anatolija, dev.; Veronika, dev.
28 O krivičnem hišniku. Luka 16, 1. - 19.	
10 Nedelja	8. pobink. Amalija, dev.
11 Ponedeljek	Pij, pap.; Savin, muč. ☽
12 Torek	Mohor in Fortunat, muč.
13 Sreda	Marjeta, dev. muč.; Anaklet, pap.
14 Četrtek	Bonaventura, cer. uč.; Just, muč.
15 Petek	Henrik, kr. spoz.; Vladimir, kralj.
16 Sobota	Dev. Marija Karmelska (Škap.)
29 Jezus se joka nad Jeruzalemom. Luka 19, 41. - 47.	
17 Nedelja	9. pob. Aleš, sp.; Generoz ☉
18 Ponedeljek	Kamil Lel., sp.; Friderik, šk.
19 Torek	Vincencij Pavl., sp.; Maksimā
20 Sreda	Marjeta, dev. muč.; Elija, prer.
21 Četrtek	Danijel, prerok; Olga, dev.
22 Petek	Marija Magd., sp.; Teofil, muč.
23 Sobota	Apolinar, škof in muč.; Liborij, šk.
30 O farizeju in cestinarju. Luk. 19, 9. - 14.	
24 Nedelja	10. pobink. Kristina, dev. m.
25 Ponedeljek	Jakob, apost.; Krištof, muč. ☽
26 Torek	Ana, mati M. D.; Valens, muč.
27 Sreda	Pantaleon, muč.; Natalija, muč.
28 Četrtek	Inocencij, pap.; Viktor, muč.
29 Petek	* Marta, dev.; Beatrika, muč.
30 Sobota	Abdon in Sen., muč.; Julita, m.
31 Jezus ozdravi gluhonemega. Mark 7, 31. - 37.	
31 Nedelja	11. pobink. Ignacij, spozn.
Lunine mene.	
☉ M.aj	3. ob 23. uri 20 m.
☽ Prvi krajec	11. ob 4. uri 07 m.
☽ Ščip	17. ob 22. uri 6 m.
☾ Zad. krajec	25. ob 14. uri 42 m.
Nebesno znamenje: Lev	
Solčni vzhod - zahod	
1. julija	4.17 2. —
11. "	4.25 19.56
21. "	4.34 19.48
31. "	4.45 19.36

O P O Z O R I L O.

Premično bogastvo. Hišni in zemljiški davek. — Petnajstege zapade rok za predložitev rekurza glede dvojnosti, glede pomot, glede nepravilnih vpisov v sezname na podlagi nepravilnih ugotovitev in odločitev za vpis. — Zadnjega zapade rok za predložitev poprav dohodkov iz premičnega bogastva (glej opombo v maju).

Pristojbine mrtve roke. — Dvajsetega zapade rok plačila druge polovice pristojbine mrtve roke (glej opombo v januarju).

Samski davek. — Petnajstege zapade rok plačila samskega davka od strani delodajalcev za uslužbence pri registrskem uradu (glej opombo v januarju).

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Krompir izoravaj o suhem vremenu. Požanji žito, ko je slama popolnoma porumelena. Podorji strnišče, da se zemlja ne presuši. Osej činkvantin, ajdo, repo. Osipaj turščico.

V hlevu. — Nakrmi vprežno živino dobro in v redu vsaj zvečer in zjutraj.

Na travniku. — Košnja se nadaljuje.

Na vrtu. — Seje se ozimna vrtnina.

V vinogradu. — Nadaljuj s škropljenjem in žveplanjem.

V sadovnjaku. — Podpri preobložene veje, nadaljuj boj zoper mrčes, zatiraj uši s tobačnim izvlečkom in kvasijevimi trskami, gosenice in ličinke pa s svinčnim arzenatom.

V čebelnjaku. — Ne trčaj medu, dokler ni vsaj polovica satnikov pokrita z njim. O vročini zasenci panje. Daj čebelam mnogo vode na razpolago v bližini čebelnjaka. Rojenje preprečuj, ker pozni roji niso priporočljivi.

BELEŽKE

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

AVGUST - VELIKI SRPAN

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji.
1	Pondeljek	Vezi Petra ap.; Makab. bratje.
2	Torek	Porcijunkula; Alfonz Lig. ☉
3	Sreda	Najdba sv. Štefana; Lidija, vd.
4	Četrtek	Dominik, spozn.; Agabij, škof.
5	Petek	Mar. Dev. Snežna; Ožbolt, kr.
6	Sobota	Gospodova spr.; Sikst II., pap.
32 O usmiljenem Samaritanu. Luka 10, 25. - 27.		
7	Nedelja	12. pobink. Kajetan, spozn.
8	Pondeljek	Cirijak, Larg in Smaragd, muč.
9	Torek	Roman, muč.; Emigdij, šk. ☉
10	Sreda	Lavrencij, muč.; Hugon, škof.
11	Četrtek	Suzana, dev.; Tiburcij, muč.
12	Petek	Klara, dev.; Hilarija, muč.
13	Sobota	Hipolit in Kasijan, muč.; Radeg.
33 Jezus ozdravi deset qobavih. Luka 17, 11. - 19.		
14	Nedelja	13. pobink. Evzebij, spozn.
15	Pondel.	Vnebovzetje Marije Device
16	Torek	Rok, sp.; Joahim, oče M. D. ☉
17	Sreda	Hiacint, spozn.; Sibila, dev.
18	Četrtek	* Helena, kraljica; Agapit, muč.
19	Petek	Ludovik Toled., šk.; Julij, muč.
20	Sobota	Bernard, opat; Štefan, kralj
34 O božji previdnosti. Mat. 6, 23. - 38.		
21	Nedelja	14. pobink. Ivana Franč., vd.
22	Pondeljek	Timotej, muč.; Hipolit, muč.
23	Torek	Filip Ben., spozn.; Viktor, šk.
24	Sreda	J e r n e j, apost.; Ptolemej, šk. ☉
25	Četrtek	Ludovik, kralj; Patricija, dev.
26	Petek	Cefirin I., papež; Samuel muč.
27	Sobota	Jožef Kal., sp.; Natalija, dev.
35 Jezus obudi mladeniča v Najmu. Luka 7, 11. - 16.		
28	Nedelja	15. pobink. Avguštin, c. uč.
29	Pondeljek	Obglavlj. sv. Janeza Krstnika.
30	Torek	Roza Lim., dev.; Feliks, muč.
31	Sreda	Rajmund. spozn.; Izabela, dev. ☉
Lunine mene.		Nebesno znamenje: Devica
☉ Mlaj	2. ob 10. uri 42 m.	Solčni vzhod - zahod
☾ Prvi krajec	9. ob 8. uri 40 m.	1. avgusta 4 47 19.35
☽ Ščip	16. ob 8. uri 42 m.	11. " 4.58 19.21
☾ Zad. krajec	24. ob 8. uri 21 m.	21. " 3.11 19.04
☉ Mlaj	31. ob 20. uri 35 m.	31. " 5.24 18.46

O P O Z O R I L O.

Davki. — Od desetega do vštetelega osemnajstega se mora plačati četrti obrok tako glavnega kakor dopolnilnih davčnih seznamov.

Vino. — Do petnajstega morajo naznaniti preostanek svojega vina in sicer tako pridelovalci kakor tudi trgovci na debelo.

Kratka navodila za kmete.

Na njivi. — Poruj strnišča in izoraj njive globoko, da tako pripraviš tla za ozimino. Zatiraj turščično snet s tem, da izruješ in sežgeš napadena stebila.

V hlevu. — Napajaj močno vroče živali šele potem, ko so se popolnoma ohladile.

Na vrtu. — Sejaj jesensko korenje, molovilec, zimsko špinačo, prej pa zemljo dobro pognoji. Zatiraj gosenice na zelju. Rastline okopavaj posebno o vročini in suši.

V vinogradu. — Zatiraj plevel. Kjer opaziš na grozdih črva-kiseljaka, poškropi jih z vodo zredčenega tobačnega izvlečka.

V sadovnjaku. — Obiraj poletno sadje previdno in skrbno, da ne poškoduješ drevja. Odpadlo in črvido sadje poberi in odstrani, da ne izlezejo iz njega molji, ki zlezejo potem na drevje in tam prezimijo.

V čebelnjaku. — Pelji čebele na gozdno ali močvirnato pašo. Preskrbi si dobre matice.

BELEŽKE

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

SEPTEMBER - KIMAVEC

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji.
1 Četrtek	Egidij, opat; Verena, dev. muč.
2 Petek	Štefan, kralj; Antonin, muč.
3 Sobota	Evfemija, Tekla, Doroteja, muč.
36 Jezus ozdravi vodeničnega. Luka 14, 1.—11.	
4 Nedelja	16. pobink. (Ang.), Rozalija
5 Ponedeljek	Lavrencij Just., škof; Viktorin.
6 Torek	Hermogen, muč.; Pelazij, muč.
7 Sreda	Bronislava, nuna; Regina, d. m. ☉
8 Četrtek	Rojstvo Device Marije.
9 Petek	Korbinijan, škof.; Gorgonij, muč.
10 Sobota	Nikolaj Toled., sp.; Pulherija
37 O največji zapovedi. Mat. 22, 34.—46.	
11 Nedelja	17. pobink. Emilijan, spozn.
12 Ponedeljek	Ime Marijino; Gvidon, spozn.
13 Torek	Virgilij, muč.; Notburga, dev.
14 Sreda	Povišanje križa; Maternij, šk. ☽
15 Četrtek	* Nikomed, muč.; Evtropija, muč.
16 Petek	Ljudmila, vdova; Kornelij, muč.
17 Sobota	Lambert, škof; Hildegarda, op.
38 Jezus ozdravi mrtvoudnega. Mat. 9, 1.—8.	
18 Nedelja	18. pobink. Marija 7 žalosti
19 Ponedeljek	Januarij, šk. muč.; Arnulf, sp.
20 Torek	Evstahij in tov. muč.; Suzana m.
21 Sreda	† Kvatre. Matej, ap.; Mavra, dev.
22 Četrtek	Mavricij in tov., mučenci.
23 Petek	† Kvatre. Tekla, dev. muč. ☾
24 Sobota	† Kvatre. Mar. D. reš. ujetn.
39 Prilika o kraljevi ženitnini. Mat. 22, 1.—14.	
25 Nedelja	19. pobink. Firmin, šk. muč.
26 Ponedeljek	Ciprijan in Justina, muč.
27 Torek	Kozma in Damijan, muč.
28 Sreda	Vaclav, kralj; Marcijal, muč.
29 Četrtek	Mihael, nadang.; Evtihij, muč.
30 Petek	Jeronim, c. uč.; Honorij, škof ☼
Lunine mene.	
☾ Prvi krojec	7. ob 13. uri 49 m.
☽ Ščlp	14. ob 22. uri 6 m.
☾ Zad. krojec	23. ob 1. uri 47 m.
☼ Mlaj	30. ob 6. uri 30 m.
Nebesno znamenje: Tehnica	
Solčni vzhod - zahod	
1. septembra	5.25 18.44
11. "	5.37 18.25
21. "	5.50 18.05
25. pričetek jeseni; jesensko enakonočje.	

OPOZORILO.

Davki. — V prvi polovici meseca se objavijo dopolnilni sezname tretje kategorije direktnih davkov in naklad.

Ljudska šola. — Uradni občinski predstojnik (podeštat) objavi razglas glede obveznega pouka in izdela seznam otrok, ki so dopolnili šesto leto. Starši morajo vpisati take otroke v šolo in predložiti rojstni list in izpričevalo o cepljenju hoz (brez kolkaj).

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Izoravaj in spravljaj krompir. V goratih krajih se seje ozimina (pšenica, rž, ječmen). Skrbi sploh, da se ozimina pred zimo doobra obraste. Za setev pripravi zemljo pravilno in posejaj izključno le zdravo, čisto, izbrano, kaljivo, debelo, težko, polno in zrelo zrnje.

Na travniku. — Kosí otavo.

V vinogradu. — Ne trgaj grozdja prezgodaj.

V sadovnjaku. — Obiraj sadje le o lepem vremenu. Začni pravočasno s sušenjem sadja. Prezračuj shrambe, v katerih hočeš shraniti zimsko sadje.

V kleti. — Pripravi potrebno posodo za trgatve in stiskalnice.

V čebelnjaku. — Ko se je končala jesenska paša na ajdi in žepku, misli na uzimovanje. Skrbi, da bodo imele čebele dovolj medu za zimo v panju. Zoži žrelo radi os in sršenov.

BELEŽKE

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____

OKTOBER - VINOTOK

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji.
1 Sobota	Remigij, škof.; Areta, muč.
40	Jezus ozdravi kraljevega sina. Jan. 4, 46.—53.
2 Nedelja	20. pobink. (Rožn. venca).
3 Ponedeljek	Kandid, muč.; Evald, muč.
4 Torek	Frančišek Ser, sp.; Edvin, kralj
5 Sreda	Placid in tov., muč.; Gala, vd.
6 Četrtek	Brunon, spozn.; Fida, muč. 3
7 Petek	Marija, kr. rož. venca; Justina.
8 Sobota	Brigida, vdova; Simeon, spozn.
41	Prilika o kraljevem računu. Mat. 18, 23—35.
9 Nedelja	21. pobink. Dionizij, šk. muč.
10 Ponedeljek	Franč. Borg., sp.; Gereon in tov.
11 Torek	Nikazij, šk.; Firmin, škof
12 Sreda	Maksimilijan, muč.; Serafin, sp.
13 Četrtek	Edvard, kralj; Koloman, muč.
14 Petek	Kalist, papež; Domicijan, škof. 4
15 Sobota	Terezija, devica; Brunon, škof.
42	Dajte cesarju, kar je cesarjevega. Mat. 22, 15.—21.
16 Nedelja	22. pobink. (Posv. cerkva)
17 Ponedeljek	Hedviga, kraljica; Viktor, škof.
18 Torek	L u k a, evang.; Just, muč.
19 Sreda	Peter Alk., spozn.; Etbin, opat.
20 Četrtek	Janez Kancijan, sp.; Felicijan, m.
21 Petek	Uršula, dev.; Hilarijon, opat.
22 Sobota	Kordula, muč.; Marija Saloma. 5
43	Jezus obudi Jajrovo hčer. Mat. 9, 18—26.
23 Nedelja	23. pobink. Severin, šk.
24 Ponedeljek	Rafa el, nadangel; Kristina, m.
25 Torek	Krizant in Darija, muč.
26 Sreda	Evarist, papež; Marcel in Luc.
27 Četrtek	Frumencij, škof; Sabina, muč.
28 Petek	** Simon in Juda, ap.; Fidel, m.
29 Sobota	Narcis, škof; Hijacint, muč. 6
44	Jezus pomiri vihar na morju. Mat. 8, 23.—27.
30 Nedelja	24. pobink. Klavdij, muč.
31 Ponedeljek	Volbenk, šk.; Lucila, dev.
Lunine mene.	
☾ Prvi krajec	6. ob 21. uri 5 m.
☽ Ščip	14. ob 14. uri 18 m.
☾ Zad. krajec	22. ob 18. uri 14 m.
● Mlaj	29. ob 15. uri 56 m.
Nebesno znamenje: Škorpion	
Solčni vzhod - zahod	
1. oktob a	6.02 17.46
11. "	6.16 17.27
21. "	6.50 17.09
31. "	6.44 16.55

O P O Z O R I L O.

Davki. — Od desetega do osemnajstega treba plačati peti obrok direktnih državnih davkov in občinskih in trgovskih davčnih naklad.

Hišni davek. — Davčni urad sprejema do petnajstega dne poprave glede zmanjšanih oziroma zvišanih dohodkov iz hiš.

Vino. — Do petnajstega je zadnji čas naznaniti vinski pridelek letošnje letine.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Spravi pozni krompir in turščico in pripravi takoj zemljo za setev ozimine. Setev opravi v prvi polovici meseca, ko si zemljo dobro poгноjil.

V hlevu. — Prehod od zelene krme k suhi izvrši polagoma. Pokladaj živini vsak dan manj zelene, zato pa od dne do dne več suhe krme.

Na travniku. — Spravi otavčič, če ga imaš. Pognoji travnike z gnojnico, a uporabljaj tudi umetna gnojila: Thomasovo žlindro, superfosfat in kalijevo sol.

Na vrtu. — Poberi doraslo pozno zelenjad in spravljaj jo le ob lepem vremenu v shrambo. Pospravi z vrta fižolovke in shrani jih pod kakim ostrešjem.

V sadovnjaku. — Ne otrešaj in ne klati poznega sadja, marveč obiraj ga skrbno. Po končanem obiranju sadja pripravi tla za nove nasade. V tem mesecu je najprimernejši čas za nastavljanje lepilnih pasov po deblih sadnega drevja.

V čebelnjaku. — Pičle zaloge izpopolni z medom. Slabiče združi.

BELEZKE

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____
31. _____

NOVEMBER - LISTOPAD

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Torek	God vseh svetnikov
2 Sreda	* Vseh vernih duš dan. Just.
3 Četrtek	Viktorin. škof; Hubert, škof.
4 Petek	** Karl Boromej, šk.; Modesta.
5 Sobota	Caharija, oče Janeza Krstnika. ☉
45 O dobrem semenu. Mat. 13, 24.-30.	
6 Nedelja	25. pob. (Zahvalna). Lenart
7 Ponedeljek	Prosdocim, škof; Engelbert.
8 Torek	Bogomir, škof; Deodat, muč.
9 Sreda	Teodor, muč.; Orest, muč.
10 Četrtek	Andrej Avel., spozn.; Trifon, muč.
11 Petek	* Martin, škof; Mena, muč.
12 Sobota	Martin, papež; Livin, škof, muč.
46 O gorčičnem zrnu. Mat. 13, 31.-35.	
13 Nedelja	26. pobink. Stanislav K., sp. ☽
14 Ponedeljek	Jozafat Kunč., šk. muč.; Serapij
15 Torek	Leopold, vojv., sp.; Jedert, dev.
16 Sreda	Edmund, škof; Otmar, opat.
17 Četrtek	Gregorij, škof; Viktorija, muč.
18 Petek	Odon, op.; Evgen, sp.; Hilda, m.
19 Sobota	Elizabeta, kraljica; Poncijan, pap.
47 O razdejanju Jeruzalema. Mat. 24, 15.-35.	
20 Nedelja	27. pobink. Varstvo M. D.
21 Ponedeljek	Darovanje M. D.; Kolomban. ☾
22 Torek	Cecilija, dev. muč.; Maver, muč.
23 Sreda	Klemen, pap.; Felicita, muč.
24 Četrtek	Janez od križa, sp.; Hrizogon.
25 Petek	Katarina, dev. muč.; Jukunda.
26 Sobota	Konrad, škof; Silvester, opal.
48 O poslednji sodbi. Luka 21, 25.-33.	
27 Nedelja	1. adventna. Virgilij, škof
28 Ponedeljek	Eberhard, šk.; Gregor III., pap. ☉
29 Torek	Saturnin, muč.; Filomen, muč.
30 Sreda	Andrej, apost.; Justina.
Lunine mene.	
☽ Prvi krajec 5. ob 7. uri 50 m.	
☽ Ščip 13. ob 8. uri 28 m.	
☾ Zad. krajec 21. ob 8. uri 58 m.	
☉ Mlaj 28. ob 1. uri 43 m.	
Nebesno znamenje: Strelec	
Solčni vzhod - zahod	
1. novembra	6.45 16.52
11. "	7. — 16.38
21. "	7.13 16.28

O P O Z O R I L O.

Premično bogastvo. Hišni in zemljiški davek. — Do petnajstega se mora predložiti naznanilo o nepostavnem vpisu v dopolnilne sezname druge serije.

Tehtnice in uteži. — Najkasneje 30. t. m. se morajo trgovci, ki so odprli nanovo trgovino in ki morajo imeti overovljene tehtnice in uteži, priglasiti na občinskem uradu in predložiti omenjene priprave v overovljenje.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Pospravi pozni jesenski pridelek. Njive, ki so namenjene za pomladansko setev, moraš globoko preorati. Ne puščaj črez zimo nobene njive nezorane. Hlevski gnoj razvozi, raztrosi in podorji.

Na travniku. — Pobranaj z mahom prerasle travnike in poğnoji jim s superfosfatom in kalijevo soljo.

V sadovnjaku. — Zasajaj v prvi polovici tega meseca sadno drevje. Snaži in pretrebi starejše sadno drevje. Za pobelitev debel je skrajni čas.

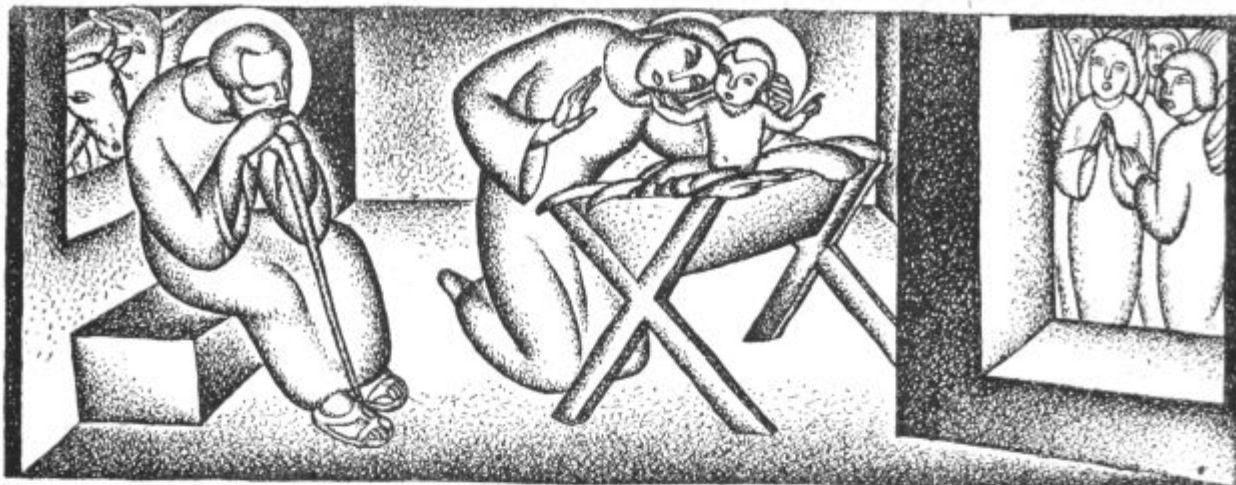
V kleti. — Skrbimo za primerno toploto, da mošt docela povre in se učisti. Sode zapolni do vrha in jih zamašuj z lesenimi kipelnimi vehami.

V čebelnjaku. — Zavaruj čebele pred mrazom in nezgodami s tem, da zamažeš vse razpokline panja s kitom. Mišim v čebelnjaku nastavi past, da ne bodo vznemirjale čebel v zimskem počitku.

BELEŽKE

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____

DECEMBER - GRUDEN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Četrtek	Eligij, škof; Natalija, spozn.
2 Petek	Bibijana, muč.; Pavlina, dev.
3 Sobota	Frančišek Ksav., spoz.; Lucij, šk.
49 Janez Krstnik v ječi. Mat. 11, 2.-10.	
4 Nedelja	2. adventna. Barbara, d. m. ☽
5 Ponedeljek	Saba, opat; Krišpin, muč.
6 Torek	Miklavž, škof; Apolinarij, muč.
7 Sreda	Ambrozij, cerk.uč.; Agaton, muč.
8 Četrtek	Brezmad. spočetje Mar. D.
9 Petek	Peter Forezij, šk.; Valerija m.
10 Sobota	Lavret. Mati Božja; Melhijad, pap.
50 Janez Krstnik pričuje o Kristusu. Jan. 1, 19.-28.	
11 Nedelja	3. adventna. Damaz, pap.
12 Ponedeljek	Sinezij, muč.; Epimah, muč.
13 Torek	Lucija, dev. muč.; Otilija, dev. ☽
14 Sreda	† Kvatre. Spiridijon, opat
15 Četrtek	Jernej, škof; Kristina, dekla
16 Petek	† Kvatre. Evzebij, šk.; Adela
17 Sobota	† Kvatre. Lazar, škof; Berta
51 Janez Krstnik poklican v prerokovanje. Luka 3, 1.-16.	
18 Nedelja	4. adventna. Gracijan, šk.
19 Ponedeljek	Nemezij, muč.; Favsta, vd.
20 Torek	Liberat, muč.; Peter K., spozn. ☽
21 Sreda	Tomaž, apost.; Glicerij, muč.
22 Četrtek	Demetrij in Honorat, muč.
23 Petek	Viktorija, dev.; Dragobert, kr.
24 Sobota	* Adam in Eva; Irmina, dev.
52 Simeon in Ana oznanjata Gospoda. Luka 2, 33.-40.	
25 Nedelja	Božič. Rojst. Gospodovo.
26 Ponedeljek	Štefan, muč.; Arhelaj, škof.
27 Torek	Janez Evangelist; Fabijola ☽
28 Sreda	Nedolžni otročiči; Kastor
29 Četrtek	Tomaž, škof, muč.; Trofin, muč.
30 Petek	David, kralj; Liberij, m.; Nicefor.
31 Sobota	* Silvester, papež; Pavlina, dev.

Lunine mene,

☽ Prvi krajec	4. ob 22. uri 45 m.
☽ Ščip	12. ob 3. uri 21 m.
☾ Zad. krajec	20. ob 21. uri 22 m.
☉ Mlaj	27. ob 12. uri 22 m.

Nebesno znamenje: Kozorog

Solčni vzhod - zahod	
1. decembra	7.27 16.21
11. "	7.37 16.19
21. "	7.44 16.22
31. "	7.47 16.29

22. dec. začetek zime; najkrajši dan, najdaljša noč.

O P O Z O R I L O.

Davki. — Direktnim državnim davkom in občinskim in deželnim nakladam zapade zadnji obrok dne desetega tega meseca. Kdor ga ni plačal v dobi osmih dni, plača šestodstotno globo.

Dohodki iz premičnega bogastva za zavode in bitja, obdavčena na podlagi računskih zaključkov. Predložiti se mora pred zadnjim dnevom tega meseca, če je bil potrjen računski zaključek pred najmanj tremi meseci.

Licence. — Prenočišča, kavarne, gostilne i. t. d. morajo zaprositi za obnovitev licence za bodoče leto. V ta namen položijo prenehajočo licenco na občinskem uradu.

Kratka navodila za kmete.

Na polju. — Če si zemljo preoral, osnaži poljsko orodje in hrani ga v suhem prostoru. Pokvarjeno orodje popravi.

V hlevu. — Pazi, da so hlevi topli, da je zrak v njih zdrav in čist.

Na travniku. — Velja isto, kar za november.

V vinogradu. — Če ni hudega mraza, obrezavaj trte. Če je zemlja suha, okopavaj in gnoji trte.

V sadovnjaku. — Gnoji sadnemu drevju. Brez gnoja ni sadja.

BELEŽKE

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

Kovačnica je gorela

Spisal Tone Čemažar.

Kovačnica je gorela..

Še pred petimi minutami: pokojno speča vas, zavita v mrak. V vseh oknih tema. V vsej vasi ni bilo bolnika, da bi mu svetili. Tihota, tihota.. Le zdaj zdaj je zacepetala živina v hlevu, zarožljala z verigami. Ob samotni hiši je lajal pes. Ob klancu, kjer je bila vas pretrgana v dva dela, je stala za plotom nizka hiša. Kmetija. Ferjanovi. Drevesa so se nagibala nanjo. Širok, rdeč pas. Nad vrati kipec svetega Florjana. V veliki kamri sta sanjala sin Filip, njegova mlada žena. V izbi je ležal stari Ferjan. Še vedno gospodar. Preden je zaspal, je še enkrat pogledal proti kovačnici. Bila je trda tema, a on jo je videl v duhu. Bilo mu je, kakor da mu leži na srcu. Stala je sto korakov od hiše, ob klancu. Črna vrata. Majhna, zamrežena in zakajena okna.

Ferjan je zaprl trepalnice. Tesno. Pred njim so se užigale iskre, vstajale kakor od divje razpihanega ognja. Vročina. Kakor da ga nekdo z razbeljenim železom žge po telesu. Iztegnil je roko, stisnil pest.

«Prekleti!»

Vračal se je iz krčme. Pred desetimi minutami. Rumeno barvana hiša, brajda pod njo. Pod oknom je stal možki. Sloka senca: komaj jo je bilo razločiti. Zdela se mu je znana. Postal je, posluhnil. Kakor da mu je nekdo zabil žebelj v srce. Pobral je kamen in ga zalučal. «Prekleti, hčer mi je ubil, zdaj se ženi z drugo...» Kamen je padel na vrt. Glas mu je bil ostal v grlu. Le stopinje so pele.

Dvignil se je bil na postelji. Strmel je nekaj trenutkov v okno. Jeza je ugašala. Zvrnil se je vznak, gledal v črni strop. Predstave so se mešale, prelivale v njegovi glavi.

Čez nekaj minut je krepko, široko telo podhrtevalo v zdravem spaaju..

V tistem hipu se je začel viti iz kovačnice dim. Sprva tenki, vijoči se trakovi. Na vrhjih so se krotovičili ko volna. Trakovi so se družili v meglene ploskve. Te so silile skozi vse špranje vrat, se širile v dimast oblak. Dvignil se je po glavni strani poslopja, ovijal streho z vedno gostejšim plaščem.

Skozi veliko špranjo pod vrati je planil črni maček. Preskočil je klanec, švignil na drevo. Čepé v rogovili je prestrašen strmel v svetlobo ki je sikala izpod vrat. Padala je na sredo poti, trepetala. Plameni. Na drugi strani: svetloba se je širila skozi okno na

vrt. Lazila je nekaj časa po travi ko svetli hrošči. Splezala je na debla, obvisela na vejah ko zlata pajčevina.

Po klancu se je prizibal človek. Bil je pijan. Ustavil se je, zrl v prikazen. Nenadno streznenje. Vzkliknil je, pobegnil v vas.

Svetloba se je odtrgala od veja, švignila navzgor, zletela v temo. Rdeča perutnica. Rasla je. Dosegla je uro na zvoniku: enajsta. Obsvetila je zvonove, pozlačeni križ.

Pes ob samotni hiši je začuden utihnil. Zastrmel je v rdečo luč. Ali vzhaja mesec in bo zdaj zdaj priplaval velik in krvav na nebo? Lajež se je izpremenil v nepretrgano, zateglo tulenje. V svetlobi, ki je objemala zvonik, se je prikazala človeška senca. Udarilo je plat zvona. Glas se je zamolklo odbil med hišami. Trkal je na vrata, na okna, prebujal speče ljudi.

Duše so obvisle v sanjah. Sapa je postala neslišna. Počasno prebujanje v zavest. Oči so se začudene odprle, ušesa so poslušnila. Šepetanje, strah. «Kaj se je zgodilo?» Pod okni je bežal nekdo. Pošast: bele spodnjice in srajca, čevlji na golih nogah. Topot korakov. Odmev glasu: «Kovačnica gori!» Telesa so se zdramila iz omotice, obilil jih je mraz. Goreče poslopje je stalo v bližini vasi. Bila je suša, les je žejen zijal.

Trepetajoče roke niso mogle najti vžigalic ne obleke. Zavest je bila ko pijana. Okna so se odpirala, zapirala. Topotanje korakov na klancu ni ponehalo. Zemlja je divje utripala. Po vsej vasi: lajež psov. Plak dojenčkov. Na gredah so zaklokotale kokoši. Glas histerične ženske: «Gorjé, vse bo zgorelo!» Debel glas moža: «Kje so moje hlače? Bog pomagaj!» Ljudje so planili v klanec ko črne kepe. «Ogenj! Ali imate škafe?» Srd v duši: «Kdo nam je to naredil?» Črno noč je bila razklala rdečkasta svetloba, ki je sijala čez vso vas.

Ogenj se je komaj rodil, že je dobil strašpe glasove. Prasketal je, lomil, cvilil in jokal. Prebudilo se je bilo nekaj strašnega, živega, priklenjenega na verige. Velik ptič s stoierimi svetlimi perotnicami: blazno je plahutal, si z jokom lomil pot na svobodo.

Ferjan je bil zasanjal: obleka na telesu mu je gorela. Ničutil bolečine, a bila ga je objela neznanška groza. Mahal je z rokama, trgal plamene raz sebe. Po vsem telesu mu je tekkel znoj. Prebudil se je v grozi, zastrmel skozi okno. Svetloba je padala do njegove postelje. Tisoč vprašanj. Na nobeno ni utegnil odgovoriti. Zgrabil je palico, potrkal v strop: «Filip! Gori!» V spodnji obleki, bos je planil na klanec.

Pred kovačijo so stali ljudje. Gorjače, sekire, krampi. Škafi in vedra. Beganje, postajanje. Kaj naj storijo? Gorenja okna: majhna, zamrežena, vsa v dimu. Skozi okna

nad vrati so bili vidni plameni. Prihajali so od ognja na stopnicah.

Noč je bila mirna. Brez vetra. Od razgretega zraka se je delal vetrič okoli pogorišča. Zaganjal je dim zdaj na desno, zdaj na levo. Veje bližnjih dreves so obupno cvrčale v vročini. Maček je bil zbežal z rogovile, se zatekel na Ferjanov skedenj. Strahotno, obupno so se svetile njegove oči.

Ljudje so se Ferjanu molče umaknili. V pisanih spodnjicah in v križasti srajci, pravkar prebujen, ves zmeden, blazen od začudenja in strahu, je bil grozen videti. Dva hipa, pet hipov. Strmenje. Nenadna misel: «Kje je Lovre?» Druga misel: «Ni več moje; naj zgori!» Iz srda, skoraj žalostno: «Okoli žensk se vlačijo...» Zmagala je zavest: kovačnica je del hiše, bila je njegova last, dediščina njegovega očeta. Ta misel ga je zgrabila za srce, premagala vse drugo.

Zdrznil se je. Z odločnim pogledom se je ozrl okrog sebe. Poln klanec ljudi. Stali so tudi pod drevesi. Prihajali so vedno novi. In zvon: bim, bim, bim... Ubito, v mozeg segajoče. Tulenje psov. Klici ljudi.

«Čemu zijate? Škafe in vedra! Ženske in možje! Vode iz mlake! Pogumni naprej! Sem, sem! Naglo, naglo!»

Ljudje so se zganili, kakor da so pričakovali tega glasu. V hipu so se razleteli... Sredi vasi je stala mlaka, sij svetlobe se je igral na nji. Od nje do kovačnice se je vlekla vrsta senc. V težkih dihajih so se nagibale druga proti drugi. Podajali so si zelenkasto, umazano vodo. Mlaka je bila skoraj izsušena. Voda v škafih je segala komaj do polovice. «Vode ne bo.» Drugi: «Če ne nastane veter, smo rešeni.» Vsak je mislil nase. Srca so se oddehnila.

Plameni, ki so lizali vrata, so bili pogaseni. Vroč les je cvrčal in se kadil. Svetle perotnice so neumorno teple drevesa, ljudi, bližnje hiše. Strahotna, zagonetna sila se je z vedno večjo silo trgala iz okov.

«Sem vode! Obvarujte streho!»

Les je grozeče pokal. Iz veže so se bili plameni razširili v kovačnico. Vreče oglja, orodje, nekaj lesa, kovaški meh, vse je gorelo. Za okni so se premikale strahotne sence. Šipe so pokale. Skozi nastale odprtine, skozi mreže se je valjal dim.

«Lestve!»

«Kladiva! Beti! Razbijte železje v oknih!»

Ferjan je mahal z rokama, kot bi hotel zleteti v zrak. Bela brada, porasle prsi so mu bile črne od pepela.

Plat zvona je utihnil. Na vasi so zapeli petelini. Menili so, da nastaja dan. Tulenje psov je za hip ponehalo. Znova je oglušno pretrgalo tišino. Sopihajoča vrsta senc, ki je podajala vodo, se je kopala v znoju. Ljudje pod drevesi: trepetajoči od bdenja in od

groze, so držali roke sključene na prsih. Misli, misli. Besede.

«Kje je Lovre?»

«Nekdo je moral zažgati od znotraj. Saj so vrata zaklenjena.»

V ostri senci češnje je stalo vitko dekla. Temna obleka, roke prekrižane pod vratom. Z dlanmi je objemala lica. Njene črne oči so strmele nepremično. Na njenih temnih lasih se je igrala svetloba ognja. Sikajoče besede ljudi so padle ko žareče iskre v njeno srce. Zganila se je. Iskala je med obrazi, med sencami. Na njenih ustnicah je raslo vprašanje. Trepet. Blazen strah se ji je zagrizel v dušo. Do tistega hipa se je skrivala v senci. Tedaj je nenadoma stopila naravnost v žgočo svetlobo. Njena senca je dolga in ozka padala v neskončnost, se zlivala s temo za vasjo. Z obupnim glasom je prevpila šum ognja, klice ljudi.

«Bog nebeški! Ljudje! Morda pa je.. notri!»

Roke so obstale. Vsi pogledi so bili vprti vanjo. Kdo je notri? V hipu so se zavedeli: Lovre. Kdo vpije za njim ko žival za mladičem? Jožica! Kakor da se je razgalila. Nekaj so že vedeli: zdaj je bilo vse jasno. Pomenljiv nasmeh, roganje na ustnicah. V srcih nekdanja mržnja. Misel na maščevanje. Neusmiljenje. Nihče se ni ganil ne rekel besede.

Ferjan. Jožičin klic ga je pribil na klanec. Kakor da mu je nekdo prebodel prsi s kolom. Okrenil se je počasi, zastrmel v deklo. Na obrazu nemo začudenje, zloben porog. Znova je stala pred njim hiša, kakor jo je videl tistega večera: rumeno po-barvana, a pod brajdo ob oknu stoječa senca. «Prekleti!» Opotekel se je proti dekletu, obstal:

«Ti, si, Jožica? A jaz sem mislil da je Lovre v tvoji kamri.»

Tako: pred vsemi ljudmi. Na požar ni mislil več. S široko pestjo bi jo bil udaril v nežen obraz. Da bi se ji ulila kri. «Na, povaljenica hudičeva! Njegova žena je bila moja hči..»

Dekle je zalomilo roke: «Kaj govorite? Ali se ne sramuje.. Človek je v ognju, a vi tako.. Nocoj sem mu rekla, da ga.. Moj Bog, ljudje! On je v kovačnici!»

Ferjan je stal ko trš. Trenutek, dva trenutka. Trije. Strmenje. Ali naj ji verjame? Ona mu je rekla, da ga ne mara.. Strah na njenem obrazu je vse zanikal. Vse pritrjeval. V njenih besedah: skrivnostna, grozna zveza. Mož se je zdrznil. Dvignil je pogled. Dvoje oken nad kovačnico je ovijal dim. Vetrici ga je zdaj zdaj odganjal. Skozi šipe je posijala medla svetloba. Na eni strani se je ogenj že oprijemal strehe. Misli, misli. Notranji boji. Ali ima on res pravico? To deklet?

Saj ni več poročen. Ni več njegov zet.. Ni utegnil domisliti, dobojevati do konca.

Neka ženska je zavpila s tenkim glasom.

«Glejte ga! Vidite ga!»

Za križi enega gorenjih oken se je bila prikazala senca. Nenadoma je izginila. Vnovič. Nato se ni prikazala več.

Gasilci so onemeli. Odprta usta, odprte oči, Po telesu mraz. Nato vročina. V hipu so se zdele besede ko plaz. Med solzami, med šklepetanjem zob. Začudenje. Prepadenost. Neka neumljiva groza.

«Glejte ga! Notri je!»

«On je zažgal! Prekleti!»

«Ubogi! Umoriti se hoče. Kaj ga je privedlo do tega?»

«Nad nami se je hotel znesti. Vas bi bila kmalu zgorela..»

«Zblaznel je..»

«On že ve, čemu je to storil.»

Jožica se je zgrudila na kolena.

«Lovre! Lovre!»

Brez pomisleka, z elementarno silo je prišlo iz Ferjana:

«Postavite lestve! Razbijte vrata! Vode! Vode!»

V dušah ljudi: spomin na preteklost. Ko požar. Objel jih je ko z ledom jim zakrknil srca. Na Ferjanove besede je sledil molk. Le ogenj je šumel. Petelinji klic. Lajež psov. Nobena roka se ni zganila.

«Pustite ga, naj zgori, ko se je sam obsodil», je kriknila neka ženska.

«Ženo je zadavil.. Ferjan, tvoja hči! Ferjan!»

Jožičin plak.

Ferjan je obstal v svetlobi ognja. Zgrabil ga je bil spomin na preteklost. Rana v njegovi duši še ni bila zaceljena. Na Lovretovem čelu je bil vžgan sum. Kdo ga je izbrisal? Kdo ga je izbrisal! Pred njegovimi nogami je ležala hči. V zadnjih dihih. «Katrica, povej, kaj se je bilo zgodilo?» Ni mogla več govoriti. Le oči so požirale vprašanja, pripovedovale. Nato je umrla. «O, hudič!» Udaril je z bosima nogama ob tla, da je bobnela suha zemlja. Dvignil je roke, kakor da se otepa besed ljudi, ki so padala na njegova ušesa. Udarci. Bodljaji. Žerjavica. Bridkost spomina je rasla. Srd. «O, zlodej!» Dvoje sil je bilo v njem, se borilo za premoč. Nekaj zlobnega, mračnega in svetla perot dobrote.. «Ne ganite se več! Pustite psa, naj pogine!» Župnik z dvignjenim prstom: «Ne sodite, sicer boste sojeni!» Kdaj so bile govornjene te besede, ki so ga tako prevzele? Požigale so plamenom njegovo vest. Vse leto.. V kovačnici je tičal človek, ki se je sam obsodil. Čemu? Železje in ogenj sta mu zapirala pot. Čemu? «Ne lastite se sodbe pravičnega Boga..» Ferjan se je vnovič zgrabil za prsi: «O hudič!» Nenadoma je dvignil roke, ka-

kor da hoče zleteti v mrak za vasjo. Polno grlo glasu:

«Ali niste slišali? Lestev, hudiči! Vlo-mite vrata!»

Udaril se je po širokih prsih, da je bob-nelo kot iz polnega soda.

«Če je komu kaj storil, je storil meni, ne vam! Pri moji... Naglo!»

V tistem hipu je priskočil eden izmed mož k vratom, ki se jih je bil znova oprijel ogenj. Dvignil je velik, železen bat. Vrata so s treskom zabobnela, se lomila iz tečajev.

* * *

Koliko časa je bilo preteklo od takrat? Leto. Malo več.

Sobota. Proti večeru. Na klancu in na vrtovih: ljudje. Iz kovačnice so bili zaslišali krik. Ženske so poslušale. Kje so Ferjanovi? Vsi na polju. Škodoželjna radost: «Tudi pri drugih ni tako kot se vidi.»

Dva glasova: moški in ženski glas. Moški glas: jasen, rezek, ukazujoč; pol iz srda, pol iz trdne zavesti: moja je pravica. Ženski glas blazen: slepa strast. Prepletala sta se divje, ni bilo mogoče razločiti besed.

Moški glas je v najvišjem zaletu nena-doma utihnil. Ženskega je zadavilo zamol-klo grgranje. Temno občutje: poslušajoče ženske niso mogle dihati. Grgranje je pone-halo. Stokanje. Iz stokanja se je izvil obup-no klicanje moškega glasu: «Katrica! Katrica! Katrica! O, kaj sva storila!»

Nato je bilo znova vse tiho. Ženske so stale na klancu. Gledale so plašno. Niso se upale vstopiti. Tedaj je planil skozi vrata Lovre. Spačen obraz, razkuštrani lasje. Roke so mu trepetale. Pogled je nekaj iskal; ko je zagledal ženske, je obstal. Priče? Bilo mu je do srda in joka. Bil jih je tudi vesel. Ubit glas:

«Pojdite h Katrici! Jaz tečem po zdrav-nika.»

Katrica je ležala na postelji. Težka sapa. Pretrgani, zamolki vzdih. Tuji obrazi? Od-kod? Kaj ji hočejo? Dvignila je roke, kakor da jih nema podi od sebe. «Kaj ti je? Kaj se je zgodilo?» Besede ko kače. Glas sikajoč; v njem več škodoželjne radovednosti kakor usmiljenja. Kaj je dopovedovala z rokama in z očmi? V njenem pogledu blaznost. Strah. Celo neko sovrašтво. Mešana čustva. Kdo jih more razvozlati? Roke so ji omahnile. Na ustnicah in na bradi ji je lepela kri. Kri je bila tudi na prsih. Rane ni bilo.

Vstopil je bil Ferjan. Nekaj svetlega se je razlilo preko obraza bolnice. Pokleknil je k njeni postelji. Oči so se ji za hip zvedrile. Groza v zenicah je izginila. Oče! Ustnice so se ji premikale. Kaj je hotela povedati? Lovre? Ne, ne. Kaj se je zgodilo? Oče jo je zaman vpraševal.

«Poglejte modre lise na njenem vratu! Ali je ni davil?»

Ferjan je gledal v znamenja. Temne črke njegove krivde? Paziti bi bil moral na hčer. Komu jo je dal? Tujemu človeku. Kaj je imel ta drugega nego svojo čudno, nemirno nprav? Zet? Do tega slokega, črnolasega človeka še nikoli ni občutil tako velikega odpora ko v tistem trenutku. Pritepenec! «Bog, ohrani mi hčer!» Pest mu je ležala na kolenu. «Z njim bom obračunal.»

«Ali te je davil?» In še: «Ali te je...?» Ali se mri na njenem obrazu zganilo nekaj pritr-jajočega? Ali noče govoriti? Moj Bog, še ga ima rada. Ali je mogoče ljubiti takega...? Za-čarana je. V bolesti in stiski je oče občutil neko mržnjo do nje. Do njene ljubezni. Obraz se ji je skremžil v jok. Samo za hip. Zagrnila jo je nezavest. Ni se več prebudila. V mraku je umrla.

Dve uri v noč. Lovre se je vrnil z zdravnikom. Pred kovačnico je stal Ferjan. Širok in mračen. Zdravniku: Umrla je, Hvala za trud! Ustnice so mu trepetale. Lovreta ni pogledal.

Ta je stal ko olesnel. Oči so se mu raz-prle na široko. Hip okamenelosti, že je planil v vežo. Ob stopnicah sta stala dva orožnika. Začudil se je in se zamajal. Nekaj nejasnega je spreletelo njegovo zavest. Samo za trenu-tek. Zagrnilo ga je najbolestnejše, najjasnej-še, umrla je. Hitel je po stopnicah. S krikom se je vrgel na truplo mrtve žene.

«O, Katrica! Zakaj si mi to storila?»

Jok brez solz. Divja žalost je trepetala v slednji mišici njegovega telesa. Obtoževal jo je. Ne sebe, njo. Ona je nekaj storila. Kaj? Kaj? Zdelo se je, da ga vprašujejo še oči, ki so sijale skozi rahlo zaprte trepalnice; kaj, kaj?

Ljudje so se mu bili umaknili. Mračno, sovražno so gledali vanj. Molk. Le oči: «Pre-tvarja se! In še: «Če bi mogla govoriti, po-vedala bi mu.» Misel do nezmiselnosti: «Za lase bi ga zgrabila in ga tepla.»

Ranjka ni mogla govoriti. Katrica je bila nepremična. Praznična obleka. Napravili so jo za v cerkev. Prekrižane roke. Na nje-nem mrliškem obrazu okamenela čustva zadnjih trenutkov. Zadnjih ur. Vsega, kar se je bilo zgodilo. Groza. Razočaranje. Srd. Oči-tanje. In slednjič ljubezen. Da tudi ljube-zen. Neka blaženost, pomešana z neizmerno bridkostjo. Vrat je imela razgaljen. Nalašč, da so se videle modre lise. Le kri so bili iz-mili. Krvava cunjica je ležala v kotu. Žen-ske, ki so na novo vstopale, so jo razgrinjale. «Glejte! O moj Bog!»

Lovre je bil utihnil. Pogled mu je sple-zal z mrliškega obraza na beli vrat. Odtisi prstov. Znamenje nagle jeze, nepreračunlji-vega srda. Grenko spoznanje se je mešalo s strahom. Ko strup mu je legalo v kri. Dvig-

nil se je. Počasi, počasi. Oči so mu še vedno visele na lisah.

Med ljudmi je zašumelo. Čevlji so drsali po podu. Lovre je začutil roko na ramenu. Razločno: pet prstov, kakor da ga je zgrabil okostnjak. Zdrznil se je in se okrenil. Orožnik. Resen obraz, osorne oči, mrzel glas.

«Pojdite z menoj!»

A? Z njim? Lovre je le nejasno razumel, kaj se godi. Z njim? Da, to je moral že vedeti. Nejasna slutnja, ki ga je bila objela še v veži ob stopnicah se je zdajci izčistila ko voda v tolmunu. Videl je vse, do dna. Nekoč so se bili stepli, a zgrabili so bili njega. «Jaz imam že tak obraz» Tisoč misli in predstav: vse v enem trenutku. Pogledal je po ljudeh. Krog, ki ga je zavijal v svojo sredo in grozil, da ga zadavi. Mržnja. Obsodba. Na vratih je stal drugi orožnik.

«Z vami?» Skozi stisnjeno grlo: «Zakaj?»

Hlad besed, ki so ga zagrinjale ko deroči valovi. Kakšen sum je padel nanj? Smešno! Rožljanje okov. Umeknil se je. Zadel je ob ljudi, ki so se mu umeknili. Mrzla bolečina mu je prešinila telo. Leglo mu je na možgane. Omotica. Zavest se je bila z nečim neopredeljivim. Zena. Njen beli vrat. Na modrih lisah je trepetala luč. Mrliški obraz: skrivnostno zadovoljstvo na njem.. Bil je vroč, nagel človek. Zavrela mu je kri. «Ne! Ne in ne!» Zamahnil je z rokama. Pomaknil se je do stene ves trepetajoč in bled. Oprijel se je bilke. «Počakajte, da pokopljemo ženo!» Žalost, ki ga je še malo prej objemala, je zagrnjil nagon samoobrambe. «Ne in ne!» Pripravljen bi bil umreti. Ljudje so se bili preplašeni umeknili. Zagnali so se proti stopnicam.

Orožnika sta ga zgrabila za roke. Lovre je dobil glas cvilečega psa. Uprl se je v posteljo, da se je mrliš zganil. Prizor je bil vpričo mrliča pretresljiv. Skoraj oskrunja-joč. Izmed ljudi so se slišali posamezni glasovi. Mržnja? Maščevanje? Želja, naj prekinito mučen prizor.

«Bodi pameten, Lovre! Saj vidiš, da se ne moreš ustavljati. Vpričo mrliča...»

«Pomisli na ženo! Če nisi kriv te bodo izpustili...»

«Odkod so lise na ženinem vratu?»

«Ali smo bili mari priča, kaj se je bilo zgodilo?»

Lovre se je izravnal. Ljudje! Niti enega sočutnega pogleda. Mržnja. On je bil zanje pritepenec. Niso ga ljubili. Tudi on jih je sovražil. Na tiho kot oni njega. Trenutek: zamrzil jih je še globlje. Dušil se je od gneva. Katrica! Kaj je ona povedala? Vse? Da, vse. On je izgubljen. Ni ga rešila, pokopala ga je. On je nedolžen, on ni hotel, četudi je morda radi tega.. Pogled mržnje tudi za mrtvo ženo.. Za vse. Tudi za stene. Sramoval se je jokajočega glasu. Nič več se ni ma-

ral smešiti pred ljudmi. Žgoča zaničljivost v očeh.

«Pojdimo!» In ljudem glasno, rogajoče: «Na svidenje!»

Dvignil je glavo. Občutek, da se je s tem maščeval za vse. Dokazal svojo nedolžnost.. Na klancu je še vedno stal Ferjan. Lovre je znova sklonil glavó.

* * *

Vrata, skozi katera je bil odšel Lovre v ječo, so se čez leto dni pod udarci razsula. Razbeljeni tečajji. Odprtina: dim in ogenj. «Vode!» Debeli curki so pljuskali v vežo. Pogumen mož je vstopil. V naslednjem hipu ga je pol oslepelega vrglo na prosto.

«Stopnice so zgozele.»

Molk. Jožica se je bila oklenila drevesa in ga objemala ko živo bitje. Gledala je v okna. Ovijal jih je dim. Skozi šipo je bilo videti vedno večjo svetlobo. Senca? Kje je senca? Kje je Lovre? Zakaj se ne prikaže? zakaj se ne oglasi? Drevo je poslušalo blazne, prišepetujoče besede, ki jih nihče drugi ni mogel slišati.

«Po lestvi na okno! Naglo, dokler se ne užge pod!»

«Če ga ni že zadušilo!»

Senca je plezala po lestvi. Držala je roko pred usta in oči.

«Vodo skozi spodnja okna, da me ne uduši dim, da se ogenj ne prime lestve!»

Ljudje so trepetali v divji napetosti. Misel na ogenj se je umakila misli na človeka.

Senca na lestvi: «Vrag! Tu so vedar križi!»

«Poklič ga! Morda se ti oglasi.»

«Lovre! Lovre! Ničesar ni videti. Vse je že v dimu. Vrata gorijo. Tu so vendar.. križi!»

Šum ognja. Topotanje korakov. Pljukskanje vode. Glasovi ljudi. Petelini. Lajež psov.. Župnik v črni halji. Izvedel je: Lovre je v kovačnici. Prekrižal je roke in tiho molil.

«Razbijte železje! Nesite mu bat!»

Senca na lestvi je zdrčala navzdol.

«To peče! Ni mogoče.. prestajati!»

Moški je počenil in si zakrival z rokama oči. Obraz se mu je pačil v bolečini.

«Čakajte, da bom jaz. Hudiča, saj sem bil v vojni.»

Rdečelasec je plezal po lestvi. Veliko kladivo. Težki, divji udarci. Vse je onemelo. oči so bile uprte v dim, iz katerega se je zdaj zdaj odgrinjala črna postava. Šipe so žvenketale. Železo je zvenelo in se lomilo. Drobcí ometa in kamenja so padali na tla. Pošastna senca, ki je vihtela orodje, kakor da se bori s smrtjo, je padala preko klanca na vrt.

«Pol strehe je v ognju. Če doseže izbo...»

Iz stoterih perotnic je nastala ena sama perot svetlobe. Padala je daleč na polje, tepla vinograde.

«Pokličí ga! Ali ga ni mogoče videti!»

«Oj, hoj!»

Bat je s treskom padel na tla. Skozi razbito okno je za hip potegnila sapa. V svetlobi od gorečih vrat in dela poda je bilo videti nekaj temnega, sključenega v kotu.

«Vidim ga. Leži!»

Ljudje so že sumili, če ni bila morda senca v oknu le privid. Na zadnje besede je nastal med njimi krik. Olajšanje. Zadnje temno čuvstvo je izginilo iz njihovih duš. Človek, človek! Rešen! Mrzlična napetost. Čeljusti so se jim tresle, cepetali so z nogami.

«Zlezi skozi okno!»

«Spustite ga po lestvi!»

«Naj mu gre še kdo pomagat...»

Mož na lestvi se je davil v dimu.

«Počakajte! Dajte mi vode! Vode!»

Lestev se je šibila pod težo. Voda je romala do vrha. Eden izmed fantov je od dima omamljen cepnil na tla. Prenesli so ga na vrt.

«Vode! Teh par kapljic, to ni nič!»

«Mlaka je prazna. V vodnjaku je ni več mnogo. Že iz hiš smo jo znesli...»

«Sveti Florjan, pomagaj nam!»

Ogenj je lizal po drugi polovici strehe. Rdečelasec je bil zlezel skozi okno... Trenutek napetosti. Na oknu se je znova prikazala postava. Rdečelasi mož. Mahal je z rokama, kakor da se davi, ali kakor da nekaj neznanega odganja od sebe... Može na lestvi so ga prestregli na roke, da ni telebnil na tla.

«A!»

Ljudem je zastala sapa, kri v žilah. Govorjenje. Vzkliki. Hoteli so preglasiti drug drugega. Sence so nemirne begale. Ženske so vile roke. Jok.

«Sveta Marija, mati božja!»

Neka ženska je bila pokleknila ob župnikovih nogah in krčevito sklepala roke.

Jožica je bila onemogla počenila ob drevesu. Roke so ji ležale v naročju. Oči so ji gledale ko blazne zdaj v okno, zdaj v Ferjana. Ta je bil stisnil glavo med ramena in strmел v najvišji plamen, ki je šumel ko jadro v vetru. Bridkost onemoglega. Strašne, tuje, neznanske sile.

* * *

Sto ljudi in več je do zadnjega z mržnjo mislilo na Lovreta. Sto src je zdaj trepetalo za njegovo usodo. Oči uprte v steno, kot bi jo hotele prodreti: v kotu leži, nezavesten, morda mrtev. Niso ga videli. Soobčutili so njegovo trpljenje. Pritepenec? Odkod je prišel, kakšno je bilo njegovo življenje? Morilec? Kdo je videl njegovo dušo?

Lovretova preteklost? Od rojstva je bil nemiren človek. Neugnano kri je bil podejdoval po materi. Trikrat je bila ušla družini. Do smrti ni vedela, zakaj jo boli srce. Lovre je utekal iz šole. Nato od mojstra, pri katerem se je učil rokodelstva. Palica ni

pela nove maše. Skozi objokane oči je gledalo nejasno hrepenenje. Nagel srd ga je pekел v žilah. Ljubil ni nikogar. Kdo bi bil ljubil njega?

Vojna. Črna noč ga je bila zanesla v Ferjanovo hišo. Zagledal je Katrico. Pšenični lasje, bela polt, modre oči. Njegova usoda. Trikrat se je varal, misleč da ljubi žensko. Pravo, končno spoznanje: zdaj ljubim. Med njunima dušama je bilo nekaj sorodnega. V modrih Katričnih očeh isti skrivnostni lesk kot v njegovih. Oba sta bila trmasta, oba sta naglo zagorela. Bila sta še fant in dekle: trikrat sta se do dobra sprla, trikrat sta se spravila. Ljudje niso zvedeli za to.

Po vojni. Lovre je stal v mraku pred hišo, zavil okoli oglov. «Katica!» Dekle ga je čakalo... Ferjan je stal široko pred njim: «Nikoli! Kdo pa ste? Kaj pa imate?» Lovre in Katrica sta se zdrznila. Na tihem sta se smejala. Tako se smejejo ljudje, ki so koga prevarili. «Ferjan, mene za zeta ali sramoto v hišo.» Ferjan je zaklel, udaril s pestjo po mizi, zapodil snubca iz hiše.

Drugega dne ga je prišla iskat Katrica: «Pridi!» Ferjan je govoril z njim: «Kovačnico dobita, nad njo stanovanje.» Ni ga pogledal. Zeta je v duši klet, hčere ni mogel kleti. Preveč jo je ljubil. Bila mu je spomin na rajno ženo... Čez tri tedne se je vršila poroka.

Ženitovanje. Edina Katrična prijateljica Jožica je bila za družico. Še ljudje so se čudili: družica plaka, nevesta se je med solzami smejala. In Lovre: «Čemu joče?» A nevesta: «Kdo jo razume?» Čuden blesk v njenih očeh. Lovre je molčal. Misel: vitko dekle s črnimi očmi in trepetajočimi ustnicami je vsak dan gledalo za njim... Ta misel ga ni dolgo zasledovala. Imel je ženo in kovačnico. Oboje je ljubil. To mu je zadostovalo.

Katica mu je rodila sina. Bila sta srečna. Sinček je začel govoriti. In kakor da

so mu prve besede prinesle kal bolezní, je nenadoma zbolel in umrl. Kladivo je pelo počasneje: takt mrtvaške koračnice. Z vrha stopnic je prišel odlomek pesmi, a je v hipu utihnil. Ne bi se spodobilo. Vendar je mati izgubo prej prebolela ko oče.

Nemirna kri ga je mučila bolj nego prej. V kovačnici se je vse spremenilo. Nekaj turbnega je dihala od sten. Lovre se je zaman boril s svojim hrepenenjem. Ven! Odšel je k železnici. Odhajal je zgodaj, prihajal pozno. Včasih je delal ponoči, prikazal se je opoldne. Vsak dan, vsak dan. Katrici je padalo delo z rok, prísuškovala je. Udarci kladiva? Bitje njegovega srca, utripi njegove ljubezni. Vse tiho. Koraki? To je on... Ne, ni ga bilo. Ko je prišel, je bil truden. Ni pozdravljaj več z istim ognjem ko nekdanj. Ni mu očitala tega. Prerada ga je imela. Prebolestno rada.

Bila sta si vedno odkrita. Nečesa vendar Katrica ni povedala možu. Tistega še sebi ni hotela priznati. Istega dne, ko je bil ugasnil ogenj v kovačnici, je bila zbolela. Sprva se je vlačila ko senca okrog. «Kaj ti je?» Bolesten nasmeh. «Nič.» Morala je leči v posteljo. Resnica je vpila z njenega obraza. Prišel je bil zdravnik: «V bolnišnico!» Katrica je sanjala o domu, bledla o delu. Rjavo poslopje, siva okna, bele postelje. Katrica se je bala tega ko smrti. S krvavečim srcem se je vdala. Sedla je na voz: imela je občutek, kakor da je legla v krsto.

Dnevi, tedni. Misli, hrepenenja. Lovre je obiskoval ženo. Bila je blede. Le njena lica so bila polna. Njene oči so bile večje, gledale so živeje ko kdaj prej.

Oklenila se ga je bila: «Domov pojdem. Ti ne moreš brez mene»

«Ne, dokler ne ozdraviš.» Lovre ji je božal roko. «Saj si sam pomagam. Včasih mi pospravi Jožica.»

Jožica? Družica s solznimi očmi. V Katricinih očeh je nekaj okamenelo. Ženske vidijo v ljubezni globlje nego moški. Do dna. Odprla je usta, zrla v moža, ni zmogla besede. Lovre ni slutil, kaj se godi v nji. Strmel je nad njeno spremembo, se vpraševal. Brez odgovora.

Odločila se je: «Grem. Saj sem zdrava» Že je bila na tleh. «Vidiš.» Hotela je zaplesati, da bi dokazala svojo moč. Omotična je sedla na posteljo. Nekaj pijanega, bridkosti je bilo v njenih očeh.

Vse sile tega sveta bi je ne bile zadržale. Lovre se je tega zavedel. Sedela sta na postelji, se zrla. Oba sta čutila nekaj zahrbtnega v pogledu drugega.

«Jožica ti bo pomagala, dokler ne boš popolnoma na nogah.»

Da, da. Katrica se besedam ni upirala. Le proč od tod! Čim prej... Pomladni dan. Solnce, ptičje petje, zelena trava. Prašna

cesta. Tako sta se vozila domov. Žena se je zavijala v ponošen plašč. Sveži zrak, lepota življenja. Prsi so dihale svobodneje.

Dom. Katrica je hotela dokazati z delom, da je zdrava in da ne potrebuje pomoči. Jožici je jemala delo iz rok. Redke besede. Še tiste z rahlo tančico nevolje. Vsako stvar je popravila za njo. Nalašč. Jožica je polagoma razumela. Pogledala je začudena. Med solzami:

«Saj me več ne rabite»

«Mislim da bom lahko sama.» Iz globoke radosti, da ji je trepetala slednja žilica: «Saj radi tega ni treba, da si huda...»

«O, ne!»

In se ni mogla posloviti. Doma so bili ubogi. Katrica je vedela kljub temu: Jožici ni bilo le do zaslužka. Ali misli, da je ne vidi v dušo? Po dihu jo pozna. Olajšana se je oslonila na steno, s srditim zadovoljstvom je zrla za njo.

Lovre se je vrnil in opazil: Jožice ni. Začuden je pogledal. Brez vpraševanja je videl odgovor v ženinih očeh. Nekaj strahu sličnega mu je spreletelo ude. Skrivnostni smeh na ustnicah. Molčal je

Življenje je šlo dalje. Jutro, večer, jutro, večer, med obema zdaj dan zdaj noč. Noči so se krajšale. Katrici se je zdelo, da stiskajo njene prsi, ji pijejo kri. Delala je ko blazna, da bi se ne poznalo: ona ne zmore vsega. Obupana se je sesedla. Misel. Vzdihi. Ko je prišel Lovre, se je opotekla, se zasmejala. Ne sme vedeti, kako je z njo.

Nekega dne se ni mogla več opoteči proti njemu. Obsedela je bila. Roke je držala na kolenih, brezupen smeh ji je igral na ustnicah. Obed ni bil pripravljen. Lovre je pogledal na uro. Šele tedaj je zagledal ženini blede, zaskrbljeni obraz. Moten blesk v njenih očeh.

«Katrica, kaj to pomeni?»

Očitek? Žena je bila razdražena. Če bi jo bil objel, bi bila zaplakala. Izpod moževe hipne nevolje je gledala skrb. Ni je opazila. Napol sovražen pogled. Glas se ji je dušil globoko v grlu.

«Saj vidiš, da ne morem.»

Onemela je. Iz prsi se je poguvalo grgranje, pljunila je. Kri. Preplašila se je. Hotela je skriti, a Lovre je opazil vse. Nenadno spoznanje. Brezno. Vznemiril se je od jeze.

«Ti pljuvaš kri? Bolna si, a se siliš!»

«Nisem bolna», je rekla trmasto. Dvignila se je, hotela hoditi. Varati sebe in moža. «To je le tako prišlo...»

«Saj komaj stojiš na nogah. Bolna si. Čemu mi tajiš?»

Katrica se je z vso silo svoje volje in prepričevalnosti branila bolezní. V tistem hipu je bila razkrinkana. Ne samo pred možem Tudi pred seboj. Zakrivila je z rokama,

se vzpela s celim telesom. Morala je sestiti na posteljo.

«To ni nič!» je prišlo v plaku iz nje. Z neko zlobo: «Ali želiš, da bi umrla, ko tako govoriš?»

«Kaj bi imel od tega, če bi ti umrla? Jutri pojdeš v bolnišnico!»

Te besede so ji dale novih moči. Val krvi ji je pognalo v obledeli obraz.

«Ne! V bolnišnico ne grem. Nikamor! Če naj že umrem, tu bom umrla...»

«Jaz pa nočem, da umreš. Še nocoj se odpeljeva...»

Besede so bile ostre. Katrica je za hip molčala. Dvoje oči se je zrlo globoko v zenice. Vpraševanje. Norost. Vse, kar je hranila toliko dni in nikoli ni bilo izgovorjeno, je prišlo nenadoma v krik iz nje.

«Da, v bolnišnico... Da bi ti gospodinjala Jožica... Ti komaj čakaš tega...»

Beseda je zdrla besedo. Nastal je plaz. Čuvstvo je vžigalo čuvstvo. Šlo je z naglico, z nerazumljivo silo, vse je podiralo pod seboj. Lovre je bil za hip prepaden. Blaznost? Od dne, ko je bila Jožica nenadoma zapustila njegov dom, se je bila naselila rahla sumnja v njem? Jožica? Morda ima žena prav. Toda ne glede njega. Njegova misel je bila čista. Da, še njegova misel je bila čista. Če bi mu bila Katrica mirno razodela svoje dušno trpljenje, bi se bil smejal med solzami in jo božal. Vse to je bilo neumno. Toda tedaj, ko so v divjih očitkih padale besede nanj, se je branil.

«Neumnosti govoriš! To so tvoje ženske blodnje...»

Besede so postale zastrupljene ko puščice. Drug drugega nista več razumela. Katrica je čutila, da je mož ne razume, da je noče razumeti. Upira se, bruha iz sebe, ker bi rad zakril resnico z lažjo. Kako naj jo on razume? Kako naj jo vidi do dna? Kako naj to mirno prenese? Da je on niti tedaj ni ljubil, ko je hodil pod njeno okno? Z Jožico sta se gledala in čakala njene odsotnosti in smrti?

Da, da, to je resnica. Ona priseže...

Ne, ne, ne! On je mislil nanjo, on je hotel, da bi ozdravela. Če bi mu rekla, dobil bi drugo žensko.

Da, zdaj lahko tako govori. Ona je nesrečna. Ona noče več živeti. Ona bo umrla. Ljubila ga je, a zdaj ga sovraži. In četudi umrje, z Jožico ne bosta srečna. Prekolne ju. Oba. Da, da.

Moj Bog, kaj strašnega pride včasih iz človeške duše. Posoda vsega lepega? Skriven hram vsega grdega... Vse najgloblje, smradno in kužno je prišlo na dan. Največja bridkost: ni bila resnica, bila je laž. Nista znala več ločiti med resnico in lažjo. Nista vedela več, kaj delata...

Lovretu je bilo zmanjkalo besed. Prirojeno nagnenje k srdu se je postoterilo v

njem. Krivična obdolžitev ga je vselej naredila blaznega. Hotel je zadušiti ženine besede... ne nje... Ne nje! Besede besede. Ko je bruhnila kri skozi njena usta na roke, se je zavedel. Omahnil je in se zgrabil za glavo.

Kako neumno, kako otročje! Kaj se je zgodilo? Vrgel se je na njeno telo: «Katrica!» Še je bila živa. Dihala je. Gledala ga je s čudnimi očmi. Toda ni govorila. Ni govorila.

Tako je bilo, gospodje sodniki. Tako je bilo, ljudje. Vi tega niste videli. Vi tega niste doživeli. Lovre je doživel. Vprašali bi ga: «Kako je bilo?» Ali bi vam vedel povedati? Ali je razumel tudi on? V nekaterih trenutkih so nam naša lastna dejanja nerazumljiva, naša lastna dejanja nerazumljiva, naša lastna duša zagonetna. Kako bi potem sodili druge?

***

Trije tedni. Lovreta so izpustili iz ječe. Brez sodbe. Opotekel se je na cesto. Žena je bila že v grobu, sedmina je bila že opravljena. Dolgi dnevi zapora, neprestana muka. Zdelo se mu je: en sam grozen dan. Bolje: ena sama noč. Sanje? Da, ene same grozne sanje.

Pot domov, misel na ženo. Nemogoča želja: našel jo bo še vedno na mrtvaškem odru. Bel vrat, modre lise. Nasmeh posmrtnega zadovoljstva...

Njegova krivda? Ni se trkal na prsi ko grešnik. Zanimal je, da bi ji bil prikrajšal življenje za en sam dih. To prepričanje se ni porodilo iz trdovratnega tajenja pred sodniki in mu sedlo v kri. Prihajalo mu je iz duše. Saj je ženo ljubil. Njeno suhotno, belo telo je oboževal. Ljubosumen je bil celo na zdravnike. Razgalitev telesa, preiskovanje. Do solz se je sramovala. Njenega telesa ni več. Žro ga črvi. Vztrepetal je. Srd in žalost. Vlaga v očeh.

Prišel je do vasi. Nenadno spoznanje: njegove misli so bile praznice. En sam dan, eno samo noč v ječi? Mesec dni? Grozne sanje so bile resnica. Katrica je od ljudi že pozabljena. In on?

Tenka bolečina mu je prebodla srce. Noga mu je zastala. Prvi človek mu je prišel nasproti. Pozdravil ga je. Oni je zamrmral nekaj nerazumljivega. Ni ga pogledal v obraz. Lovretu je planila kri v lica. Zakrohotal bi se bil. Pljunil je. Občutek, kakor da je s svojim zaničevanjem zagrnil vse ljudi. Bil jim je tuj po mišljenju, po narečju in po laseh. Tudi oni njemu.

Šel je skozi vas, ni se ozrl. Pogledi, šepeti. Grenko je prihajalo vanj. Roke je stiskal v žepe, kakor da jih skriva. «Moje roke so nedolžne.» Po vsaki taki misli je ostalo nekaj grenkega na dnu.

Prišel je do kovačnice. Vrata so bila zaprta. Tudi okna. Ozrl se je proti Ferjanovi

hiši. Videl je okno, pod katerim je stal, ko je poklical dekle: «Katrica!» Za rdečimi nageljni je bledel njen obraz. Sladki spomini so se spajali z bridkimi. Da bi tega nikoli ne bilo! Kje bi bil tedaj on? Katera radost ali bridkost bi divjala v njegovi duši? Skle- nil je pri sebi: «Moralo je tako priti...»

Vsaka misel: Katrica. Šla je za njim ko senca. Njena ljubezen? Njeno posmrtno so- vraštvo? Če ga v življenju ni razumela, ali se ji niso zdaj odprle vse tajnosti tega in onega sveta? Tam ni sovraštva. Kdo naj ga razume, če ga zdaj ona ne more razumeti? Bil je slab kristjan, nikoli ni razmišljal o večnosti. V tistem hipu bi se bil zgrozil nad najmanjšim dvomom v duši.

Zaslišal je korake. Po klancu je prihajal Ferjan. Lovre je občutil pekoč strah. Vdrl bi se bil v tla, pobegnil. Česa se boji? Kaj je storil? Ni se premaknil. Ni odvrnil oči od njega. Florjan je težko dvignil obrvi.

Počasi, zamolklo: «Tu imaš...» Preden se je Lovre zavedel, kaj mu hoče, je ključ padel na tla.

«Ni mi toliko zato... Težko bi mi bilo, če bi mislili...»

«Sodnija te je izpustila», ga je prekinil starec mrko. «Po krivici ali po pravici? Naj sodi Bog! Med nami je, kot je bilo... ko se nismo poznali...»

«Vi torej mislite...»

Ne, tega ni dejal. Ni mogel govoriti. Ključ je stiskal v rokah. Strmel je za starcem. V kratkih, opotekajočih se nogah: obsodba. Sum je izbrisan v sodnijskih spisih. Vžgan je na njegovem čelu.

Potegnil je z dlanjo preko obraza. Zamahnil je z roko.

«Eh, vsi k vragu!»

Ključ je zaškrtal. Mrtvaški duh je udaril iz izbe. Posušene cvetice, vonj po svečah. Kakor da ga je nekaj živega udarilo v lica. Obstal je na vratih. Soba je bila pospravljena. Postelja izravnana. Duh po Katrici je ostal. Po živi in mrtvi. Zamolkel glas se mu je iztrgal iz grla. Zadušil je jok.

Odprl je okna na stežaj. Sveži zrak je planil v sobo. Vonj življenja... Oziral se je po sobi. Praznота. In vendar je bila nečesa nez- znano polna. Do stropa.

Postelja. Na nji se je bilo izvršilo... Prve ure tople ljubezni. Omame in skrivnosti. Nato zadnje... Oboje: pijanost, v kateri človek ne gospoduje sam nad seboj.

Ljudje. Sodniki. Neverni Tomaži. Boga sa- mega bi imeli za lažnivca. Da, on je davil svojo ženo. Krik, nato grgranje. Modri ma- deže je videl tudi zdravnik... Vse je bilo na- tančno popisano. Od črke do črke. Ne, to ni tako enostavno. Črka je telo brez duše. A duša? V grozi, iz strahu, iz odpora in srda proti poenostavljenju človeških zadev, so mu

bile privrele besede. Govoril jih je sivolase- mu sodniku. Še Bogu bi ne bil mogel tako razgaliti svoje duše. Tako pove človek samo enkrat, nato nikoli več. Navdahnjenje. Božji dar. Nehal je, se brez moči zgrudil na klop. Da, zdravnik je ugotovil: žena ni umrla od zadavljenja. Kaj mu torej hočejo? Čemu ga mučijo? «So nekateri slučajni...» Kakšni slu- čaji? Da, tu je slučaj, ki ga ni mogoče stlačiti med ozke stene kazenskega zakona. «Vaša žena se je samo radi tega tako razburila, ker ste jo hoteli odpeljati v bolnišnico?» Da, sa- mo radi tega. Bila je bolna. Bolestno raz- dražljiva. Kaj bi še rad vedel, o sodnik? Lovre ni vsega povedal. Vsega ni hotel pove- dati. Zamolčano ni imelo nič opraviti z nje- govo krivdo.. Morda vendar... Ne, ne!

Stopil je po sobi. Pogled mu je ostal na skrinji. Robec s čipkami. Takih robcev ni imela njegova žena. Začetne črke imena. Jožica. Pod rdečima črkama modra rožica. Vonj po vijolicah.

Bolestna zveza s prejšnjo mislijo. Lovre- tu se je pomračil obraz. Robec je spravil v žep. Nato se je plaho ozrl. Zdelo se mu je, da ga žena gleda od vseh sten.

Zdrznil se je in zbežal na prosto.

***

Misli na ženo dolgo ni mogel ubežati. Sumničenju ljudi ni ubežal nikoli. Ogibali so se ga z besedo in s pogledi. Hodili so mimo kovačnice, niso se ozrli po nji. Ključivo je jezno udrihalo po praznem nakovalu.

Šel bi bil na vas, jim zavpil v obraz: «Kaj mi hočete? Kaj sem vam storil?»

Zadavil je bil ženo. Imeli so ga za mor- rilca. Še tisti, ki prej Ferjanovih niso marali, so se bili zdaj sprijaznili z njimi. Sočutje, pomilovanje. Na Lovretovem čelu je bilo vžgano znamenje, senca je hodila za njim.

Pristopil je bil k ljudem in jih nagovoril. Odgovarjali so mu. Skoraj sladko, z nekim pridržom na dnu.

Najdrznejši je pripovedoval: «Pred leti se je bilo zgodilo: nekega berača so bili ob- dolžili, da je umoril potujočega trgovca. Za- prli so ga. Niso mu mogli dokazati, zato so ga izpustili. Živel je še deset let. Na smrtni postelji se je izpovedal, da je bil on mori- lec...»

Tega ni govoril naravnost njemu. Ljudje so se pomenljivo muzali. Lovre je razumel. Premagal ga je srd. Udaril je blebefača po čeljustih in odšel.

Vso noč je čakal, da pridejo ponj prož- niki. Ni jih bilo. Ljudje ga niso zatožili. Bali so se ga. Morda so vedeli, da ne smejo natol- cevati. «Govoriti tega seveda ne smemo, a vendar...» Tisti «vendar» je bil zastrupljena puščica. Naperjena je bila naravnost v dušo. V jedro življenja.

Lovre je odšel iz vasi. Vrnil se je. Isti ljudje, le da so se mu bili še bolj oddaljili. Odkritejši pogledi, a na dnu nerazločen mrak suma. Hotel je bil ostati v mestu. Ni vzdržal. Neka nevidna in nerazumljiva sila ga je vlekla v vas. Zavest, da ga imajo ljudje za krivega. Bolj ko jih je mrzil, bolj ko se jih je bal, bolj jasno je spoznaval, da ne more prestajati brez njihove bližine. Bil je kakor človek, ki ga venomer muči neka dolžnost, katera presega njegove moči. Ne proti drugim, proti sebi. Po naravi je bil sicer trd, a to ga je izmučilo, da bi bil jokal. Na ves glas.

Zatekel se je bil v cerkev. Spovedal se je bil v mestu, a ga spovednik ni poslušal. Zamrmral je bil latinske besede, napravil znamenje križa nad njim. Imel je občutek, da je z večjo težo stopal od spovednice ko k spovednici... Župniku je poizkusil govoriti tako, kot je govoril nekoč sodniku.

Prve besede so se mu čudno zapletale, da bi se bil dvignil in šel. Skozi mrežico je videl: duhovnik je mižal, si z robcem zakrival obraz. Lovretu se je namah zazdelo, da ne govori s človekom. Nekaj višjega, vse pričujočega ga je poslušalo. Verske dolžnosti je izpolnjeval vselej z nekim sramovanjem, celo z rahlim zasmehom. V tistem hipu je nekaj dotlej neznanega stopilo vanj. Vsaj za hip. Besede so se mu zdrle, hitele ko brzica čez skale. Ni zamolčal niti tistega, kar je bil zamolčal sodniku. Dodal je goro svoje bolesti radi prezira in sumničenja ljudi.

Nenadoma je umolknil. To je bilo vse, kar se je dalo izraziti z besedami. Nekatera vprašanja. Župnik ga je gledal globlje v dušo nego sodnik. Ni mu odrekel neke neposredne krivde... Toda to vse je zatonilo v toku modrih, šepetajočih besed. Zaničevanje ljudi? Sum? Svet in vse, kar je na njem? Kaj je vse to proti večnosti? Prah, prah, prah... Da, da, a kljub temu boli...

V nedeljo je župnik v pridigi navezal besede iz evangelija in zagrmel: «Ne sodite, da ne boste sojeni!» Pri tem je gledal ljudem globoko v oči. «Samo eden je, ki vidi vsa naša dejanja, gleda v dušo slehernega človeka, proti kateremu ste manj ko prah... Ne laštite si njegove sodbe!»

Ferjan ga je razumel. Tudi nekateri vaščani so ga razumeli.

Ali je bilo res, da so ljudje gledali odsej Lovreta z drugačnimi pogledi? Morda se mu je to le dozdevalo. V samoprevari je postal mirnejši.

Še nekaj drugega je vplivalo na njegovo dušo. Jožico je po dolgem času srečal na samem. Ali se ga je ves ta čas ogibala? Na klancu je postala pred njim in ga pogledala v oči. Lovre je stal ves zmeden, jecljajoč pred njo.

«Ali si ti pospravljala moje stanovanje?»

«Da. Kaj pa je?»

«To si ti pozabila?»

Lovre je potegnil robec iz žepa in ga ji je podal. Dekle ga je mečkalo v rokah in rdelo do ušes. Lovre jo je gledal v dno zenic: nekaj motnega se je premikalo za njimi. Zabolelo ga je.

«Ali tudi ti tako misliš, Jožica?»

«Ne, jaz ne mislim tega», je rekla. Čemu je uprla pogled v tla. Ali se ji glas ni boril med lažjo in resnico?

«Edina», je jeknilo v Lovretovem srcu.

V sobi se je zdrzil. Zadnje dni se je zlahka otepal misli na ženo. Tedaj se mu je zazdelo, da so ga od vseh sten hkrati pogledale njene oči. V nekaterih dneh se je branil sumnje: «Čemu bi jo bil zadavil?» Tedaj je tisti «čemu» živ grozeč stopil predenj. O-obrazi ljudi, ki se mu rogajoče smejejo...

Naslednjega dne je v drugo odšel iz vasi.

***

Prve dni si je Lovre trdovratno zanikal vsako čuvstvo do Jožice. Ogibal se je celo misli nanjo. Vselej se mu je iz Jožičine predstave porodila še druga. Njegove žene. Bel vrat, modre lise, nasmeh zagonetnega zadoščenja. Zaničevanje vaščanov je bilo ko svetniški sij okrog njenega obraza. In Jožica: pogled v tla, na ustnicah besede: «Ne, jaz ne mislim tega.» Med obema predstavama skrivnostna zveza.

Dva meseca je hodil okrog, v mislih varal samega sebe. Prignalo ga je v vas. Stopil je v sobo. Oči, ki so ga prej gledale od vseh sten, so bile zaprte. Zagonetna groza, ki ga je prej ko s pajčevino objemalo vse noči, je izginila. Kakor da je šele tedaj spoznal: žena je mrtva. Za vedno. Njena podoba je zbledela. Na njeno mesto je stopila podoba Jožice. Postajala je od dne do dne jasnejša.

Slonel je na oknu. Prvič je z nekim notranjim mirom mislil na Jožico. Čutil se je prostega. Ljudje? Ni mu bilo več toliko za

njihov prezir, dasi ga je v nekaterih trenutkih še vedno rahlo bolel. Sum ga je tiščal ko nezaceljena rana v duši. Jožica ga ne prezira, ona ga ne muči s sumjo.

Katrica in Jožica. Njuni telesi, njuni duši. Dva nasprotna svetova. Kateremu je bliže? Smešno! Ali izbira med obema? Ena sama je. Višja nego vse druge. Vsak trenutek svetlejša. Črni lasje, temne oči, rjava polt. Vitka postava. Vdanost in mir. Mesečina med cvetjem.

Bilo mu je jasno: ona ga ljubi. Kako to nerodno skriva! Misel na dni, ko je nosil vojaško suknjo. Temne oči so ga iskale. Takrat tega ni spoznal. Njegovo zavest so bili ovili Katrični pšenični lasje. Zdajci je razumel Jožičine solze na svatovščini. Tople, goreče so tekle zanj. Katrica jih je razumela. Šele v tistem hipu se mu je odpiralo spoznanje za spoznanjem. Majhne, ničeve stvari, a vendar globoke. V ženi tiha mrznja, boleost od poročnega dne. Prizor v bolnišnici... Zmagovalen smeh v očeh, ko je bila spravila Jožico od hiše... Dan, ko se ni mogla več zadrževati in je izbruhnulo iz nje. Jožica je bila tragična za njeno življenje.

Razmišljanje je padlo ko teža nanj. Zanimal je krivdo pred seboj, pred ljudmi in pred Bogom. Vendar mu je včasih jasno stopilo v zavest: morilec. Če bi Jožice ne bilo, bi bilo vse jasno, enostavno... Zgrozil se je. Ni se mogel iznebiti misli, da sta on in Jožica posredno kriva Katrične smrti. Toda kako naj je kriv on, ki je komaj slutil dekletovo ljubezen? In ali Jožica odgovarja za svoje čuvstvo? Vsi so krivi. Življenje je krivo.

Mučil ga je občutek da dela greh, če misli na Jožico. Greh pred ženo. Zavest, da ga Jožica ne sumi, ga je lajšala. Pozabljal je na ljudi. In obratno: misel nanjo ga je vedno znova obteževala. Iz njene ljubezni je rasla prej neznanska zavet krivde. Ne sme biti njegova. Če hoče pozabiti na Katrico, mora pozabiti da je bila tudi Jožica v usodni zvezi z njenim življenjem in z njeno smrtjo. Nemogoče.

Da, mogoče. Vse je mogoče. Pozabil je na živo, temna zavesa pozabljenja je začela polagoma zagrinjati tudi mrtvo. Pozabiti Jožico je bilo nemogoče. Prepričanje: vse, kar se je zgodilo, se je po nekih skrivnostnih zakonih moralo zgoditi. Glodajoča zavest medsebojne, četudi posredne krivde je polagoma izginjala. Katrični tragični značaj: iz njega se je izkotila nesreča in smrt.

Ta misel je bila mejnik. Za njim se je zdela pot ko z rožicami postlana. Pokazati Jožici, da misli nanjo. To je bila igrača. Od nenadnega veselja je vse drhtelo v njenem srcu. Bila je vsa zmedena. Lovre jo je požiral z očmi. Le nečesa ni mogel razumeti. Neki nemir, neko čudno blestenje v njenih očeh.

Obotavljanje, strah? Uganka. Kaj je za njenimi zenicami? V njeni duši? Če bi bila to Katrica, bi mu v strasti vse razodela. V obraz. Jožica je molčala. Kakor da je molčanje sestaven del njenega značaja.

To ga je mučno vznemirjalo. Razglabljal je, ni mogel do dna. Temne misli v očeh. S sten je nekaj zagonetnega strmelo vanj. V njegovi bližini je Jožica trepetala. Šiba na vodi. Trepetlika v vetru. Tako trepetava čista dekliška duša? Mislila je nanj, vendar se ga je ogibala. Ne samo pred ljudmi.

«Ali se me bojiš? Ali se me sramuješ?»

S solzami v očeh je zanikala.

Ali je govorila resnico? Zakaj ni hotela priti, da bi mu pospravila sobo? Niti tedaj, ko ga ni bilo doma.

Srdito ji je zapovedal? «Ukažem ti: pridi!»

Preplašil se je. Ali ga je premagal srd. Jožica je prišla. Brez očitavanja. Le oči so ji čudno gorele, vsa je trepetala. Ali ga ne ljubi? Morda se ga samo boji.

Nekaj čudnega, od dne do dne bolj zagonetnega je ležalo med njima. Kaj? Morda se mu izmika ko noč jutranji zarji. Ta misel ga je delala nemirnega do norosti. Bilo je prepozno za to spoznanje. Poti nazaj ni poznal. Ni več vladal nad samim seboj.

Hodil je za njo, pazil na njene stopinje. Govorila je z drugimi. Besede, smeh, v ledjih se zibajoče telo. Ljubimkanje? «Vlačuga!» Zaškripal je z zobmi. Mirna, preudarna misel: tako govorijo, se smejejo vsa dekleta, dokler se ne poročijo. Ta misel ga je obvladala le za hip. Nekaj temnega, grozečega, neugasnega je valovilo v njegovi krvi. Bil je ves iz sebe. Zgrabil bi se bil za vrat, se davil.

Bežal je domov. Hodil je po sobi. Ni se umiril. Stopil je v kovačnico. Jožica se mu je približala. Ni se ozrl po nji. Ko je odšla, je stopil na prag. Njeno vitko telo je izginjalo med drevjem.

Dnevi... Trije, štirje? Srd, obup. S sten so ga znova zrle oči njegove žene. Še je živela. Posmrtni zasmeh. Poleg ženinih oči zagonetno blestenje v dekletovih zenicah. Vse se je omotično prepletalo med seboj. Konec. Vse je bila le igra. Bil je lutka, plesal je na nitki. In njegova žena je mislila... V njegovi zavesti je rasla krivda, pod katero je zaspaval Jožico kot pod Himalajo. Konec... In je čutil, da ne more tako končati. Solnce, ki ga je skrtil oblak, še ni zatonilo. Trikrat je stopil do njenega okna. Znova se je vrnil. Hiša je bila že zaprta. V oknih tema. Hodil je po vrtu, med drevesi. Znova je stal pred hišo. Potrkal je na šipo.

Jožica mu je odprla. Čakala ga je. Morda je mislila, da je kdo drugi. Stal je razdražen pred njo. Njena postava je bila

temna, le njene oči so se svetile. A v dnu oči blesk nerazodetega, usodnega.

«Varala si me. Ti nisi nikoli mislila name...»

«Z drugimi ne govorim o ljubezni», je rekla plaho. Drzneje: «Saj nisem še z nikomur vezana...»

«Vezana? Nocoj naj se odloči! Ne bom čakal več. Ne morem čakati! Nočem-»

Sam ni vedel za vse besede, ki jih je govoril. Jožica ni vseh ujela. Trepetal je. Bila je prepadena, blede. Zvila se je od notranje bolečine.

«Zakaj prav nocoj? Počakaj še...»

Ne, ne! Ne sme govoriti. Za njenimi besedami je bilo nekaj drugega. Njena plahost, njena prepadenost je bila ko roganje.

«Zakaj bi odlašala? Če me boš ljubila jutri, me ljubiš tudi nocoj. Če me nocoj ne ljubiš, je bilo vse skupaj...»

Postal je ponižen. Sam sebi se je gnusil. Toda ni si mogel pomagati.

«Ne govori tako! Ne morem še. Ne morem, ker se nečesa bojim...»

Iz šepetanja je rasel plak. Izpod sive tančice neznanega se je rahlo odgrinjala skrivnost. Česa se boji? Povedati mora. Že se je topil v svoji notranjosti. V drugo se je vzravnaval, prišel k sebi. Ni maral biti mehke. Moralo se je odločiti. Česa se boji? Čemu odlaša? Povedati mora, sicer... Pred Jožico se je dvignila črna postava, dvoje rok je zraslo nad njo.

Jožica je imela tedaj roke na obrazu. Ničesar ni videla. In kakor da je nekako z rokama potegnila zaveso z obraza. Sklenila je roke. Tako se moli Boga.

«Povej mi pred Bogom, samo jaz bom vedela... Odpusti če..., pred Bogom... ali si bil zadavil Katrico?»

«Tudi ona?» je jeknilo v njem. In še: tudi ona? Iz največje globočine duše, iz obupa, bridkosti, razočaranja: tudi ona? Nekaj trenutkov je držal roke na obrazu. Ali je skrival vžgano znamenje suma? Ali je priklenil roke, da ne splahutajo ko peroti ognja, da ne skotijo nesreče? Šlo mu je skozi ušesa: «Ali ni najbolje, da se več ne vidiva?» Kdo je govoril to? Noč? Zvezde? Jožica? Kamen, ki je v tistem hipu priletel na vrt? Koraki, ki so jezno peli po klancu? Slišal jih je, ni jih mogel slišati. Roke so se mu same od sebe odtrgale od lic in segle po obrazu v mraku. Dosegle so nekaj mehkega, spolzkega. Ali se mu je le zdelo tako? V tistem trenutku mu je bilo vse gnusno, spolzko. Jožičina usta so se odprla, poslednje spoznanje, kakor da je zagorelo iz njegovih skrčinih prstov, ji pogledalo v oči, da se je poglavo v strahoten glas.

«Ti... ti, da, ti si jo..., Pomagajte!»

Nenadoma je bilo nekaj prerezalo njen zamolkel glas. Brezmejna groza? Okno se je

s truščem zaprlo. Lovreta so udarile oknice po rokah. Šipa se je zdrobila.

Senca je zbežala na vrt in se oklenila drevesa. Da, on ni bil več človek, ne senca človekova. Bil je senca nečesa neznanega, strašnega; ta senca je bežala sama pred seboj, rada bi izginila v nič, ni mogla ugasniti...

* * *

Lovre je nosil na svojih plečih veliko obtožbo ljudi. Sodili so ga, ker ga niso razumeli. Ali je on razumel druge? Jožico? Ali gorijo čuvstva v srcih drugih ljudi na isti način kot v njegovem srcu?

Jožica ga je ljubila. Sramežljivo, tiho. Tako ljubijo ženske njenega značaja. Na svatovščini se ni mogla premagati, da je jokala. Katrice ni sovražila. Zavidala ji je srečo. In kot bi hodila gledat izgubljeni raj, se je rada mudila v kovačnici. Imela je bistré oči, opazila je Katričino ljubosumje. Čemu je ljubosumna? Saj ona ni mislila z grdo mislijo na Lovreta. Zavedala se je, da je zanjo za vedno izgubljen. Prijetno ji je bilo v njegovi bližini, a ni ga pozelela. Ali je to greh? Ni bilo morda prav, da mu je hodila v ženini odsotnosti pospravljat. Ni se mogla ubraniti. Vznemirjalo jo je, ker jo je Lovre tako čudno gledal. Od poroke. Ali je videl v njeno dušo?

Katrica je umrla. Jožica se niti za hip ni upala pomisliti, da se je zdaj nji odprla pot. Bolelo jo je le, ker je padla težka sumpnja na človeka ki ga je obžarjala z vsem lepim. Njegova slika je nenadoma otemnela. Videla je za zaničevanje ljudi, spoznala njegovo bolešč. Srce je odprlo usmiljenju vrata na stečaj. Poljubljala bi ga bila, ga božala, mu govorila sladke besede. Te bi ne bile prišle iz prepričanja, a ožarjalo bi jih sočutje. Če ga tudi ona obdolžuje? Za vse na svetu bi ne mogla reči, da je res tako. V sočutju, ki ga je negovala noč in dan, se je znova zganilo v njenem srcu. Silneje ko prej. Raslo je od dne do dne. Tega se je veselila. Tega se je tudi bala.

Sum? Ljubezen ga je zasipala. Zdaj zdaj je znova zaključeval v nji in se je znova pomiril. Življenska drama. Osebi: Lovre in Katrica. Tretja oseba: Jožica. Ni se zavedala tega. Vendar jo je pretreslo, če je pomislila nase, na Lovreta. Njegova žena? Pred njo je stala Katrica. Njen uničujoči pogled: «Pa ne bodi huda radi tega.» Na dnu besed strup. Nato na mrtvaškem odru: modre liše na vratu. Kadar je pogledala nanjo, je morala odvrniti pogled. In vendar jo je nekaj neprestano vleklo do nje. Ali bo poročila morilca? Če je vedel za njeno čuvstvo, ali ni storil tega nalašč? Že prej jo je tako prodirno gledal, jo vabil v hišo.

Misel je spreletevala misel. Z neverjetno naglico. Od začetka do konca. In vedno

znova... Ljudem je bilo lahko. Sumili so, a ni segalo v njihovo življenje. Jožica pa je trpela. Zaman je skušala potlačiti, kar je vstajalo v nji. Vsak hip huje. Od hipa, ko je Lovre govoril jasno, je bilo nepremagljivo.

Zdaj zdaj je vse te misli in bojazni v navalu ljubezni zatrla. Prišli so znova. Grozile so ji, da jo pokopljejo pod seboj. V njenih očeh je gorelo vprašanje, ki si ga ni upala izreči. Blesk, ki je Lovreta begal. Prišel je usodni trenutek, ko se ni mogla več zadržati. Stala je nad breznom. V njeni duši je vpilo: «O, da bi rekel: ne! Da bi dokazal z eno samo kretnjo, z bleskom oči!» Ne marala bi za besede, za sumnje ljudi. Duša bi bila mirna. Roka, ki je žugala iz groba kakor se ji je vedno zdelo bi omahnila.

Včasih si je želela, da bi videla v sanjah prizor, ki se je bil izvršil... Tistega poslednjega večera ni videla Lovreta pod oknom, videla je senco. Mračno sliko preteklosti. V prsih grgranje, roke so se dvignile od obraza, prsti so se mu skrčili... Ena sama kretnja. Dosti, dosti! Ona je vedala vse. Spoznanje jo je prebodlo ko s sulico. Objela jo je vročica. Lovre je utonil v grozi. Nekaj drugega, tisočkrat groznejšega ko pošast je stalo pred njo. Brezno, v katerega so se usipale njene tihe nade. V tistem hipu Lovreta ni več ljubila. Le bala se ga je. Bala, bala.

Ogenj v kovačnici je pretrgal grozo, ki jo je objemala. Prikazalo se je nekaj nerazločnega, raslo gorelo dobivalo jasne oblike. Sočutje? Vest, da je Lovre v kovačnici, ji je prebudila oči: gnala ga je v smrt. Četudi bi bil res storil tisto, kar so ga obtoževali, bi mu bila tedaj pripravljena odpustiti... Kakor da je sum zgorel v plamenih, je stal nenadoma brez krivde, čist pred njo. Ni se več sramovala pred ljudmi. Prenesla je Ferjanov pogled. Upirala je oči v okno: ali se bo zgodil čudež? Okno je bilo razbito, rdečelasec je padel ljudem na roke. Trepetajoča, neodločna, kaj naj stori, je gledala v Ferjana, ki je stal mogočen, a prav tako neodločen ko ona. Nekaj se mora zgoditi. Ali ga bodo pustili umreti?

V hipu, ko je bil Ferjan znova stopil k lestvi, se je bila tudi Jožica pognala s tal. Skočila je z vrta na klanec, se opotekla pred goreče poslopje. Še preden je spoznala Ferjanovo namero, se je oprijela z rokama lestve. Molčala je. Govorile so blazne oči. Razpletene lasje, ki so ji padali preko obraza.

Ferjan je obstal. Začuden je pogledal na dekle. Svetloba ju je obsipala ko opoldansko solnce. Vsaka guba njunih obrazov je imela svojo senco.

Trenutek, dva. Ferjan je zgrabil Jožico za roko in jo potegnil od lestve. Ko s kleščami jo je stiskal za zapestje, ni je izpustil. Glava se mu je sklonila, hrbet se mu je uslo-

čil. Gledal jo je. V obraz, v dno oči. Tako, gledajo ljudje, ki se jim nenadoma odprejo globoka spoznanja.

Čemu se to dekle tako poganja za Lovreta in se pred vso vasjo ne sramuje? Lovreta je videl stati pod njenim oknom. Pred pol ure, pred uro. Takrat ni pomislil: nekoč je bila njegova dekla. Ali ni Katrica zadnje čase z zaničevanjem govorila o nji? Blesk hčerinih oči. Nekaj je bilo na dnu. Nekaj nejasnega, motnega. V tistem trenutku se je učistilo. Ferjan je videl v dno, a na dnu... Pred njim je zaplesal prizor hčérine smrti tako živo, kakor da ga doživlja tisto minuto. Kaj mu je hotela Katrica povedati? Čemu sta se z Lovretom prepirala? Katrica ni mogla govoriti... Pošasti, ki so zagrnjene v tančico, so groznejše kot one, ki kažejo vsako potezo. Dva, trije, pet trenutkov. Ferjanovo srce je ovil led.

«Ali boste pustili da bo zgorel?»

«Ali res ni nikogar, ki bi se upal skozi okno?»

«Poizkusite še enkrat! možje!»

Ljudje so begali ko živali v kletki. Klici so leteli od vseh strani. Nihče več ni mislil na Lovreta, kot so ga prej poznali. Sum in mržnja sta izginila v plamenih, peroti ognja so jo odnesli v nebo, v črno temo. Pod vtisom župnikove navzočnosti, človečanskega prizadevanja in klicev so se bili najbolj zakrknjeni zmeščali.

Dve visoki lestvi so bili pristavili z vrta na streho. Nekateri moški so od ondod branili ognju da se ni širil. «Vode! Vode!» Vrsta podajačev se je bila razširila v drugi konec vasi. Tam je bilo še vode. Škafi so prihajali polni do vrha. Ogenj je sikal kakor v srdcu. Branili so mu, da bi bil razmahnil svoje peroti.

«V imenu usmiljenja božjega», je stopil župnik do fantov, «kdo izmed vas ima toliko poguma? Ne silim nikogar v nesrečo, Bog vari, a človek je v ognju... Živ ali mrtev, toda človek...»

Vesel kodrolasec je potegnil klobuk na ušesa, raztegnil obraz. «Tomaž», je pomignil tovarišu. Ta je gledal na Jožico. Ali ni govorila tudi z njim? Zdaj se je razgalila pred ljudmi. Nekaj grenkega, motnega je prihajalo iz srca in legalo v oči. Pljunil je. Stopil je na lestvo.

«Vode! Sem vode!»

«Vode! jima dajte!» so vpili ljudje.

Ferjan je izpustil dekle, skočil ko besen k lestvi in jo potresel. Spoznanje, ki se je bilo porodilo v njem, je bilo tako močno, da je dušilo vse drugo.

«Proč! Naj zgori! Naj zgori pre... vse skupaj! Da bi...»

Vzelo mu je besedo. Nastala je popolna tihota, le ogenj je sikal, plahutal. Kaj se je zgodilo? Po trenutku molka so prišli ljudje

k zavesti. Klici začudenja, pritrjevanja. V nekaterih izmed njih je bila nenadoma zagorela prejšnja mržnja. Ljudje so se razdelili v dva tabora. Besede so udarjale druga v drugo, se mešale v šumu ognja. Drug drugoga niso mogli razumeti.

Ferjan je za hip posluhnil. Ko je iz pretrganih odlomkov besed spoznal, da so nekateri vaščani na njegovi strani, je še višje zagorela njegova strast. Stresal je lestvo, da sta se morala fanta krčevito oklepati klinov, sicer bi bila padla na tla, in kričal!

«Vse naj zgori! Tu jaz ukazujem!»

«Primate ga! Saj je znorel. Pusti lestvo, hudič!»

Nihče se mu ni upal približati. Le sin ga je bil zgrabil za roko: «Oče!» Ferjan se ga je v srdu otresel. Srajca se mu je bila odpela. Oči so mu bliskale v ognju. Bil je strašen videti.

Jožica je bila planila do župnika. «Pomagajte!» je dvignila roke. Župnik se je stežka zavedel, iz groze in začudenja. Pastir, ki v tistem hipu ni razumel svojih ovčic. Seme, ki je padlo na kamenita tla. In kakor da se je šele tedaj zavedel, kaj se godi je hitel z naglimi koraki do Ferjana. Suknja se mu je opletala okoli nog, njegova grozeča senca je padala daleč na vrt.

«Ferjan! Ferjan! Tu ne ukazujete vi!» In ker se Ferjan ni ganil, je dvignil glas, ki mu je prešel v grozeči krik: «Ferjan, proč! Do kovačnice imate pravico, a ne do človeka. Ne posegajte v lastnino Boga!»

Mož je izpustil lestvo. Pogledal je župnika začudeno, kakor da ne razume ničesar več. Vračala se mu je zavest. Vse, kar je pravkar občutil, se je ko grenka gmota pogreznilo v njegovem srcu. Začel je trepetati. Pogledal je v tla. Roke so mu padle ob telesu. Čez lica mu je padla krinka obupne bridkosti, obraz se mu je potresel v joku.

«Vi ne veste vsega... gospod...» je zajecjal v opravičbo.

Okrenil se je in odšel s počasnimi koraki proti domu, ne da bi se bil ozrl.

***

V tistem hipu, ko je bila Jožica zaprla okno, izginila in je bilo vse tiho v hiši in okoli nje, je Lovre še vedno stal na vrtu in objemal drevo. Nekaj hipov se ni zavedal, kaj se godi z njim. Gledal je proti črnemu oknu, ki se mu je zdelo tako veliko, temno brezno. Izmed vseh razočaranj v življenju ga je to najhuje zadelo. Smrtna rana, ki nikoli več ne bo zaceljena. Edini steber njegove duše, njegovega življenja se je s truščem sesul v prah. Njegova nekdanja samozavest je izginila v nič. Sam sebi se je zdel ko prazna vreča, s težavo se je držal pokoncu. Telo brez moči, duša brez moči.

Ozrl se je po vasi. Temne hiše, v njih sami sovražni ljudje. In četudi to ni bilo res, saj so ga nekateri celo pomilovali, njemu se je tako zdelo. Nikoli prej ni pomislil na maščevanje. Zdajci se mu je ta misel živo, divje porodila v njem. A kako? Kako!

Opotekajoč je odšel domov. Vrgel se je na posteljo. Zagrebel je glavo v roke. Hotel je jokati. Da, imel je neutešno željo, čutil je živo potrebo, da bi jokal. Ni mogel. Najhujše, ko se človeku posušijo solze, a jih duša kliče.

Dvignil se je in ko pijan stopil do okna. Pogledal se je v šipi. Sam sebe se je sramoval. Mevža! Toda — kaj naj stori? Znova je zaječal v blazine: «O, Katrica!» Objemale so ga mrtve, gluhe stene. Tudi Katričine oči so bile zdaj mrtve. Ostale so žgoče misli. Ne, te niso bile misli. Bili so ognji njegove notranjosti, ki so ga požigali.

Vse, kar je doživel, je znova stalo pred njegovimi očmi i ga zamotavalo v klopec. Nastajale so nove podobe, strahotni sklepi, ki so se pršili v paljice in se znova porajali veliki ko gora. Koliko časa je to trajalo? Včasih zore misli in sklepi z naglico, ki je človeškim pojmom tuja.

Dvignil se je. Izginili so mu bili vsi pomisleki. Dozorelo je bilo v njem. Bil je ko pijan. Omamen. Zdelo se je, da je v njem vse mirno, mirno, svetlo in hladno, ko mesečna zimska noč. Jožica je izgubljena. Življenje je izgubljeno. Vse ga je bilo prevarilo. Če bi stopila v tistem hipu Jožica, se mu vrgla v naročje, bi jo pehnil od sebe. Da, pehnil bi jo bil od sebe. Ona sumi. Tudi ona. Kako naj ji dopove? Sumnje ni mogoče ubiti z golo besedo. Vse je odvisno od njene vere. A ona...

Ha! Zasmeljal se je. Žolčljivo, grenko. Zajokati ni mogel, a zasmeljal se je. Sijajna misel: kako, da se mu že prej ni porodila! Vse pride o svojem času. Vžigalica... rodili se bodo svetli hudički, plameni, a nato... Vse bo upepeljeno, a njega ne bo več.

Kar je Lovre kadarkoli v svoji strasti sklenil, je izvršil do pike. Pri vojakih se je bil ustrelil v nogo, da je prišel v bolnišnico. Drugi niso imeli poguma, on še zamižal ni. Stopil je v vežo. Natrosil je slame. Naložil je nekaj drvi. Porinil je zapah. Vžigalica je zagorela...

Na vrhu stopnic je postal, se ozrl v vežo. Za hip se mu je stožilo po življenju. Občutek strahu mu je šel po udih... Zdrznil se je in planil v sobo... Pogled mu je objel pohištvo. Obšli so ga spomini na lepe trenutke njegovega življenja. V drugo ga je zgrabilo za dušo in ga tiščalo ko s kremplji. Huje nego prvič. Pomislil je: smrt v plamenih. Nekaj strahotnega. Planil je iz kota v kot, da se je s trudom premagal. Ne, ne! Tako mora biti. Njegova krivda bo gorela. In če zgori vas?

Kleli ga bodo, mrtvega bodo raztrgali. Ne, ne! Naj, naj! Njega ne bo več.

Sedel je na skrinjo. Nič več ni mislil na življenje. Sključen v dve gubi je čakal. Kaj se je pretakalo v njem? Zaslišal je glasove ljudi. Zdramil se je. Nov neznan strah ga je objel. Čuvstva, kakor da mu bijejo udarci velikega kladiva na senci. V sobo se je valil dim. Nehote je stopil do okna. Nova strast do življenja. Ljudje v svetlobi, drevesa na vrtu, razsvetljena noč... Živeti. Živeti. Poizkusil je odpreti vrata, stopiti na stopnice. Skozi špranje je videl plamene. Zunaj je pokalo, v oknih so bili križi.

To je trajalo le za hip. Premagal se je. Nova misel: pred ljudmi bo stal ko dvojen zločinec. Če zgori vas.. Ne, ne! Zbral je nadčloveške moči. Vrgel se je v kot ob postelji. Telo mu je ovil dim. Obraz mu je bil obrnjen v steno, glavo si je zavil v jopič. Skrčeni prsti na rokah, skrčene mišice na obrazu. Če bi ga kdo videl v tistem trenutku, bi ga ne bil spoznal. Od vrat je sinila vročina, objela ves prostor. Lovre je občutil vse to le kot nekaj nejasnega, podmolkega. Še je tlela iskra, želja po življenju v njem. Kot nekaj skrivnostnega, breztelesnega je plavala v neskončni prostornini, iskala izhoda. Brez trpljenja, brez misli. Nad vsemi stvarmi.

Nato je iskra polagoma ugašala. Čemu ti udarci na okno? Iskra je ugašala. Kaj se je bilo strahotnega zakrknilo v tem človeku, da ni vpil, da ni lomil na svobodo? Podzavestna želja: da bi ga rešili. A bila je bleda, komaj se je zavedel. Ugašala je. Če bi ga dvignile božajoče roke in ga položile na trato.. No, tedaj mu je bilo že vse eno.. Kmalu bo zagorela postelja. Strop se bo zrušil. Iskre in plameni. Življenja ne bo več.

Ob vratih na mizi je ležala knjiga. Molitvenik. Usnje se je v vročini zvežilo, zacvrčalo. Knjiga je bila napol odprta. Potegnila je sapa, dim je našel pot skozi razbito okno. Plameni so divje, veseli zagrgali in zapeli. Listi knjige so zašumeli, počrnili. Objel jih je plamen. Z rahlim šumom je bral molitve.

V tistem hipu se je Lovretovo sključeno telo čudno vzpelo, kot da ga je vsločila neznan sila, in padlo vznak. Oči so gledale ko osteklenele v dim, v plamen na mizici. Še je živel. Od nekje je prišla komaj razločna misel: «Da bi bilo že končano!» Smrt mu je povsem jasno stopila pred oči. «Bog; o Bog!» Udaril je z roko po prsih, kakor da ga je bilo nenadoma obšlo končno poznanje. Lovil je sapa, oči so mu stopile iz jamic, z rokama je bil okrog sebe. Hotel se je dvigniti, a se je vedno znova zgrudil. Pognal se je ko kača, se dvignil na noge, hotel planiti, a je znova padel. Zdelo se je, da vsega tega ne dela sam, ampak neke tuje, podzavestne sile. Znova se je vrnil v kot, obraz je iskal izhoda, zraku,

življenja.. Zavest je ugašala.. Plamen je obliznil posteljo..

***

Skozi okno se je valil vedno gostejši dim. Gorelo je že v podstrešju. Zdelo se je, da bo zdaj planil ogenj tudi skozi okno.. Ljudje so od groze držali roke na obrazih. Brez sapa, trepetajoči so gledali mladeiica na lestvi.

Kodrolasec je izginil v dimu. Tudi Tomaž je bil skrit do polovice, videti je bilo le njegove noge. Jožica si je bila zakrila z rokama oči. Ni mogla gledati. Hip tesnega pričakovanja.

«Vode!»

Škafi so romali do vrha lestve. Vse to se je izvršilo v nekaj hipih.

«Dovolj!»

Roke gasilcev so znova zastale. Oči so strmele v odprtino.

Skozi okno je prišel glas: «Pomagajte!» Klic je pretresel ljudi. Nato še enkrat: «Poma..» Glas se je udušil v dimu.

Ljudje so vpili ko iz enega grla: «Prstavite še eno lestvo! Po rjuho!» Imeli so solze v očeh, od razburjenja so jim trepetali udje.

«Možje na lestvo!»

Lestva se je zibala pod težo. Prav tako druga. Potegnila je sapa. Med dimom je bilo videti glavo človeka. Roke, ki so ko mrtve omahnile po steni.

«Tomaž, primi! Hudič, izpustil ga bom.»

Kodrolasec se je dušil. Dim ga je slepel. Od vročine je skoraj besnel. Možje so zgrabili nekaj nedoločnega, zagrnjenega v dim. Potegnili so, ujeli na roke.

«Naglo, gorim!»

Telo se je zdelo neznasko težko. Noge so omahnile ko velike uteži. Skoraj bi jim zdrknil iz rok.

«Počasi! Primite, vi spodaj!»

«Ali še živi?»

«Ne zave se.»

«Držite, hudiči! Navzdol, navzdol! Tu ga ne moremo držati.»

«Že držimo. Kje je rjuha?»

V tistem hipu se je kodrolasec zavihтел skozi okno. Ni čakal, da mu naredo prostor. Zdrčal je navzdol, tri fante je potegnil za seboj. Opotekel se je čez klanec, ostal za hip nezavesten.

Ženske so mu prinesle vode in ga zmočile. Odprl je oči. Prvo vprašanje: «Ali še živi?»

«Ne vemo.»

Lovre je ležal nedaleč od njega. Na rjuhi. Nepremičen opečen. S spačenim obrazom, s skrčenimi prsti. Okrog njega so stali ljudje. Ali je mrtev? Ni se zavedel. Iz napol odprtih, osteklenelih oči je gledala prestala bolečina.

«Prenesite ga na vrt!»

«Vode! Kisa! Morda bi ga zopet oživel!»

In vendar niso vedeli, kaj bi počeli z njim. Kako bi mu pomagali? Prenesli so ga pod drevesa. Položili so ga na travo. Obkrožen je bil od senc. Razsvetljeval ga je svit ognja.

Župnik je pokleknil in poslušnil na njegovih prsih. Pokrižal se je. «Molimo za njegovo dušo, da bi mu bil Bog milosten sodnik!» Ljudje so molili. Še tisti, ki so bili do zadnjega hipa v dnu svoje duše proti njemu, so bili ganjeni. Pred njimi ni ležal Lovre, ampak mrlič. Sum je zgorel, krivda je bila upepeljena. Njegova duša odgovarja pred Bogom.

Od hiše je prišel Ferjan. S počasnimi koraki. Oblečen. Na njegovem obrazu je ležal nenavaden mir. Mrlič. Postal je. Krivda? Ta človek je nesel skrivnost s seboj. Tako tudi Katrica. Vse je bilo samo sumnja. Naredil si je velik križ. Okrenil se je do gasilcev:

«Pustite! Naj zgori! Naj zgori do tal!»

Jožica je spočetka stala med ljudmi. Nihče ni mislil nanjo. Roke je pritiskala na lica. Še živi? Mrtev? Mrtev? Beseda jo je kljuvala v prsih. Spočetka ni mogla verjeti. Sto misli v glavi. Sto čuvstev v srcu. Kaj naj stori?

Nenadoma se je zdramila. Iz groznih sanj. Čemu se je tedaj sramovala? Za hip, dva. Ali se je bala, da pade neka krivda nanjo? In še ena. Nato mržnja ljudi... Zbežala bi bila. Izginila v nič. Zdaj je bilo že tako vse končano. Po molitvi jo je premagala bridkost. Odločila se je v srcu. Ni se sramovala več. Kriknila je, pognala se je dalje, pokleknila poleg mrliča.

Ljudje so se ji umaknili. Gledali so jo. Nemi, trdi ljudje. Nikoli niso kazali vročih čuvstev. Nikoli niso videli ljubezni, v kateri bi se bilo srce razodevalo na tako javen

način. Tisto noč jih je bilo pretreslo. Mržnja do tega človeka se je izpremenila v sočutje. Pri nekaterih celo v samoočitjanje, v ljubezen. Ničemur več se niso čudili. Vse je bilo globoko pretresujoče, vendar v tistem trenutku nič bolj naravnega. Če bi bilo tako padlo v njihovo življenje, bi svojo ljubezen prav tako kazali pred svetom med krikom in jokom.

Kaj je Jožica čutila? Kaj je mislila? Ali ni zrasla nova krivda iz Lovretovega mrtvega trupla? Ali mu ni bila ona obudila vesti? Zažgal je, umoril se je, da bi zabrisal vse. Ne, ne! Ona ga je ljubila. Zanj je bil čist in svet. A mrtev. Njene solze, njeni klici ga niso mogli prebuditi. Bil je mrtev. Za vedno.

Nehala je plakati. Dvignila se je. Z rokama na obrazu je gledala nanj. Ne na ljudi. Nanj. Zanj, se je zdelo, ni več sveta. Ljudje so jo nemi zrl. Ali so slutili, v kakšni zvezi je bila ona z dramo, ki se je bila pravkar dovršila? Nemo so spoštovali njeno čuvstvo.

«Nesite ga v našo hišo!» je ukazal Ferjan.

Možje so dvignili rjuho, v kateri se je zibal mrlič. Nesli so ga z drobnimi, stopicajočimi koraki. Suhljata, visoka ženska je šla s svečo pred njimi.

Med tem se je bil ogenj razgorel po mili volji. Najvišje. Sikal je, šumel. Grebeni plamenov so se premikali, lizali ko ostri jeziki. Strašen zubelj do zvezd. Streha se je sesula. Plamen je omahnil, se razdelil po vsem podstrešju v tisoče bratcev. Iskre. Dim, dim.

Zarja. Konec poletne noči. Psi so nehali lajati. Po vsej vasi so peli petelini. Zazvonilo je sveto jutro.

Ljudje so se bili razšli. Eni proti Ferjanu, a drugi domov. Le Jožica je še vedno stala na mestu. Ni vedela, kam.

Žalostno dekle

Dekle poveša glavico;
ker fantič njen je vzel slovo.
Odšel je lep ko mladi dan,
boli, skeli jo srčna stran...

Na pot mu dala je spomin
goreči nagelj, rožmarin.
Življenja mu je dala pol,
ostala ji je v srcu bol.

Ni solnca zanjo vrh neba,
le misel v srcu je temna;
ni zanjo rožic po vrtéh,
solzé so grenke ji v očeh.

«Molila bom vse dni, noči,
da se pod oknom oglasi.
Če ga ne bo, če ga ne bo,
naj v črni grob me preneseo.

Naj zraste nagelj, rožmarin
iz mojih srčnih bolečin,
naj rosa, solnce, mrak noči
o njem mi večno govori!»

Fran Žgur.

Zgodba o dveh lovcih

Spisal Giuseppe Giacosa. — Prevel Slavko Slavec.

G. Giacosa, pesnik in pisatelj komedij (1847. — 1906.). Najprej romanopisec (La partita a scacchi), nato apostol gledališkega realizma (Tristi amori).

V zadnjih letih vlade Viktorja Emanuela so se divji lovci v Aostski dolini tako pomnožili in so postali tako predrzni, da je kralju prišlo na misel, da se jih ne more drugače odkrižati, kakor če sprejme nekaj divjih lovcev samih, najsmelejše in najsrčnejše, med svoje lovske paznike.

Vsi poznajo kraljevo silno strast za plininski lov, za katerega je bil neznansko v skrbeh; vrhu tega lovijo lovski tatovi brez mere in izbire, da le kaj je, kralju pa je bilo na tem, da se ne zatre prelepa pasma kozorogov, od katere je v vsej Evropi živelo le še malo poedincev, ki so se zatekli na robove in v naročje strašno visoke skupine gorá z imenom Gran Paradiso.

Toda po kraljevskem lovu je skominalo »hribolazce«. Kozorožje meso je izvrstno. In mnogi Švicarji bi bili sijajno plačali živega samca in samico, da bi prenesli pasmo in jo ukoreninili v svojih gorah. Tako se je dogajalo, da so celo mnogi lovski pazniki, če se je ponudila prilika, skrivaj sprožili kak strel. Po zimi so lazili do najvišjih gozdov in iskali mladiče, obračajoč v prid svoje podjetnosti oblast, ki jim je bila poverjena, in nadaljujoče seveda vojno zoper divje lovce. Da, zdaj so jih tem huje preganjali, čim večjo škodo so imeli od skupne lovske kraje. Razume se, da so divji lovce prav iz srca sovražili paznike, ker so bili pazniki, pa tudi zato, ker so jim odjedali njihovo obrt. Često so se porajali iz tega siloviti prizori. V visokih samotah niso bili vsi streli namenjeni kozorogom in vse tožbe ranjenih niso bile živalsko vpitje.

Včasih se je kak hribovec vrnil zvečer s površno povezano roko ali nogo. Žena je našušmarila rano z zelišči, strdila kri s smodnikom ali zdrobljenim tobakom. Mož je tičal dneve in dneve v temi, v vlažnem brlogu, pod uspavalnim dihom krav, žvečil čike in klet. Po vasi so govorili da je odšel na kak piemontski sejem. Vsi so vedeli, kaj se je bilo zgodilo, a nihče ni črhnil. Nato sta šla ranilec in ranjenec vkup v krčmo, kjer sta drug drugega branila, dokler se nista nadelana vrnila. In oba sta vedela, da gorje tistemu, ki pride pri prvem pohodu v planine na strel.

Po kraljevi smrti se je odprla lovcem prve mesece prava deveta dežela in padali so kozorogi in divji kozli, da je bilo kaj.

***

Nekega dne pod konec pomladi sta se vzdignila Gregor Balmet in Vincencij Marquettaz, imenovan Rdečec, iz Cogne proti vrhovom Nuove, silno visokega hriba, ki se veže z vrhuncem Lavine in dalje z Gran Paradisom po kratkem pogorju skalovitih in skoro nedostopnih grebenov. Na pobočju, ki pada v Val Soano, Nuova nima večnih snegov, toda na cogneski strani je vsa granparadiška brežina obdana s pasom silno strmih majhnih ledenikov in še niže s snežišči, ki jim mora do živega le jarko solnce malega in velikega srpana. Ta snežišča so za pastirje vzrok pozne pašnje, tako da nudi gora divjačini, ker ljudje pozno pridejo in zgodaj odidejo, življensko varnost in obilno pašo. V višini se vse pogorje razvija v obliki silno prostornega anfiteatra, katerega skrajne točke so na eni strani Becca di Nona in Monte Emilius, na drugi pa Grivola s svojo nabrušeno ostrino iz ledu. Od Grivole do Becche di Nona in do Mont'Emiliusa kroži oko po lauzanskih snežiščih, po Gran Paradisu, Lavini, Nuovi in Tersivi, mogočnem krogu večnih snegov in ledù, večnem viru svežosti in sile za pašnike strmin in gozdove v dolini. Taki anfiteatri se često srečujejo v Alpah, a se navadno odpirajo v dolini z nizkim nebesnim obzorjem. Tukaj, kjer padata oba konca pogorja v Aostsko dolino, zapira obzorje široka grmada. Mont Blanca, tako da se zdi, če jo gledamo z nuovskih višin, podobna veliki kotlini brez izhoda, prevlečeno s temno zelenjo na dnu, malo više s črnkastostjo in rdečkasto barvo golih skal in po robovih z brezmadežno, bleščečo belino.

V zabrisanih odsevih večernih mrakov ali ob sivih dnevih kaže Cogneška kotlina milo podobo pastirske pokojnosti. Človek bi dejal, da se je ves mir, kar ga je kje na svetu, zatekel v ta kot. Pokojna, enakomerna barva, ki blaži čutom ostrost, se zdi, da jim onemogoča vsak nasilen gibljaj. Nizke hiše s široko, naprej štrlečo streho so podobne valečim kokljam, novi baršun po travnikih ne kaže niti ene sčetinaste dlake. Gozd dremlje negiben in strog. Skale ne kažejo štrlin in snegovi s tihimi odsevi se zdijo kakor neizmerne, silno mehke blazine.

Toda v solncu se kotlina vznemiri in dobi srdit, nasilen obraz. Silno globoke doline so vdolbene vanjo, zato ni nikdar vsa razsvetljena, niti opoldne ne. Kakšna velikanska senca vedno trga travnike, pogasi na dolge razdalje svetlikanje tekočega hroudurnika, sili s črnim profilom navzgor po borovih nasadih in meša v vedro poletno cvetenje mrzle zimske krajce. Če jo gleda človek z višine, kaže kotlina vedno kakšna ve-

lika, zijajoča usta s svetlimi ustnami in temnim goltancem brez dna. Iz njih vstajajo v solnce, ki jih izvablja, tanke ostrine sopar kakor jeziki razdraženih kač. Skale razkri- vajo udore in strahovito strme kleči in sne- govni bleščijo, vžgani od neznosne luči.

Oba lovca sta zapustila stezo, ki vodi na hrib Nuovo, in sta zavila na desno, sledeč najnižji krajec snežišča, ki se razteza proti Lavini. Sijajni dan in gora, umita kakor steklo, sta obetala zanesljiv in lahek lov. Divji kozli so ju zavohali, kajti čisto sveži sledovi na snegu so kazali, da so pravkar tekli po njem. A skrivališče ni moglo biti daleč. Po snežišču navzgor in z njega na le- denik niso zbežali, ker bi jih bila onadva opazila. in malo na desno, čisto v smeri sle- dov je ravna vdrtina končavala s prepadom, ki je segal navpično prav do doline. Tam so se živali — biti jih je je moralo precej — gotovo skrile v velikem kupu neznanskih skal in zdaj se njih barva staplja z barvo živega klečevja. A če se jim približata, ne morejo bežati. Prepad, čeprav je bil ozek, je bil za skok tudi najčvrstejšega in najbolj splašenega kozoroga vendar preširok in nje- gove gladke, z ledom pokrite stene niso nu- dile oprijemkov za beg navzdol.

Dvojica je stopala molče, s puško na- bito in skoro sneto, v nedopovedljivi tesnobi zdajzdajšnega strela. Zelo oster pisk je oba lovca v pričakovanju prikoval na mesto. Divji kozli, najmanj kakšnih petnajst, so vsi stali na grebenu skal, vohajoč v zrak, v skr- beh, kam bi bežali. Štirje strelji so zbežali proti ledeniku. Prihranjen trud, da bi jih človek nosil v dolino; divji kozli so sami padli vanjo. Srečen dan! Lovca sta stekla na rob prepada in sta zagledala spodaj na zel- meljnatem snegu plazju vse tri živali negibne.

Že sta se hotela vrniti, ko je Balmet ne- nadoma pomignil Rdečcu proti nasprotnem grebenu prepada, rekoč:

«Pazniki.»

Dva sta bila kakor ona, oborožena ka- kor ona, in sta ju mirno gledala.

«Strel je zadel», je odvrnil Rdečec, «poj- diva dol.»

Paznika ju radi razdalje v resnici nista mogla spoznati in lovcev je bilo toliko v tistem kraju, da ju bo nemogoče razkriti. Kvečjemu je bilo treba priti prej v dolino nego paznika, da jima plen ne odide; če bi le imela divje kozle v rokah, bi že poskr- bela, kako jih skrijeta.

Balmet ni odvrnil oči od sovražnika.

«Daljnogled imata.»

«Res? Z mano!»

In ne da bi se le trenutek obotavljal, je začel Rdečec znova nabijati puško; še prej pa je s kretnjo zagrozil paznikoma.

«Na tla!» je zavpil Balmet in se je steg- nil po skalovju, kakor je bil dolg in širok.

Z druge strani je počil strel. Rdečec je izpustil orožje, zarjul je: Kristus!» skušal je napraviti korak do tovariša in se je zvalil na tla. Kakor hitro je strel odjeknil, sta paz- nika izginila.

Balmet se je vrgel na Rdečca. Bil je živ in pri zavesti. S silovitim naporom se je zbral in sédel. Z desnico si je otipaval levo roko in nogo in vpil: «Svinje! Svinje! Svinje!» Dve debeli šibri sta ga bili zadeli v levi podlaket in v levo stegno in sta obe odleteli; zrno v podlaktu je globoko zarezalo v meso, v stegnu pa je svinec gotovo raztrgal kakšno mišico ali kak gibalni živec. Balmet je raz- galil obe rani, pograbil pest snega in ga pri- tisnil na obe ranjeni mesti. Rdečec mu tega ni branil in je le neprestano z isto besedo klel oba ranilca.

«Ali lahko hodiš?»

«Nemogoče.»

«Kako pojdeva dol?»

«Nesi me!»

A Balmet ni zmogel take teže. Ranjenec je bil vražji možakar, visok in obilen, da bi osem rok utrudil.

«Počakaj me.»

«Pomagaj mi odtod, deni me tja», je po- kazal zeleno liso nove trave v bližini.

Ko ga je Balmet previdno položil nanjo, mu je dal stekleničico z žganjem, velik hle- bec, odrezek osoljenega mesa, slekel si je suknjo iz debele volne, mu jo položil okrog ramen, obljubil mu je, da se čim prej vrne s pomočniki. in izginil je naglo po najkrajši stezi navzdol.

Bila je morda ena popoldne. Solnce je bilo navpik in zrak je trepetal in se kadil. Snežišče se je solzilo in se topilo v potočiče, ki so skakljali po hrapavih tleh ali tekli po gladkem snegu, uprizarjajoč na tisoče vese- lih godb s kovinastimi glasovi, s pridržanim šepetanjem zaljubljenec, z jeznim mrmra- njem kakor od zaprte ose; grgrali so z zvoki oblastne jezice po skalovitih soteskah, nato so se družili in kakor bi jih to svidenje po tako dolgem jetniškem molku veselilo, so se podvžali v teku, dokler se niso v slapu srebrne pršavice zagnali navzdol po kaki pečini, ki je po svoji steni že nosila suho čr- nikasto črto od vodá prejšnjih let. Tu in tam je po vdrtinah, kamor solnce ni neprestano pripekalo, z vzdihujočimi prestanki bedno kapljal zapoznel, smradliv vodni curek; ob prvem oblaku, ki ga je zasenčil, se je ne- nadoma ustavil ter začel kakor jokavo otroče brž zopet tožiti, ko se je solnce spet prika- zalo.

V zelo nagnjenih širinah je zemlja po- nekod z jarko svetečo se črnino prebijala izpod redkega, mezlanu podobnega snežca;

drugod je vsaka sled beline izginila in prav drobna, prav nežna travica se je svetlikala v solncu. Rdečec je ležal negibno. Noge je imel iztegnjene po travi, hrbet oprt ob skalomolčeč v svojem gnevu in krčih od ran. Zdaj pa zdaj je iztegnil zdravo roko, nastrgal tisto malo snega, kolikor ga je dosegel, in tako preminjal obkladke na rani; s tem je ustavil kri. Meril je v spominu razdaljo, ki ga je ločila od prvih hiš, in tako računal, kako dolgo mora še čakati, da se njegov tovariš vrne. Zdaj je došel do jelovega gozda; ubral jo je gotovo čez «Clapey», tla so spolzka, ali on skače kakor divja koza; zdaj je skočil tu, zdaj tam, zdaj zopet malo nižje. Sledil ga je v teku minuto za minuto, vse kraje je videl v duhu, vse podrobnosti poti so mu vstajale v spominu. Kako je poznal svoje planine na pamet! Še nikdar se ni bil zavedel, da jih tako dobro pozna. Kdo pride? Ta je gotovo doma. Oni, brezposelni krčmar, bo gotovo pijan spodaj v Cogni. Potem so tudi ženske. Pa seveda treba delati račune le približno. Ljudje imajo svoje opravke. Ne najdeš takoj treh ali štirih oseb, ki bi šle s tabo na prvi klic. In tedaj se je ves pogreznil v ovire; belil si je glavo s tem, da si jih je vedno več izmišljal. V prvih hišah morda ne bo ljudi doma; potrpeti bo treba, eno uro, dve uri več. Nič ne de. Solnce bo sijalo še več ur!

Občutil je neizmerno, nežno naklonjenost do prijateljev in znancev po dolini, otroško živahno ljubezen do ljudi, s katerimi leta in leta ni govoril. V svojem tihem samogovoru jih je imenoval: «Ta dobri Peter, ta dobri Štefan»; pa je tistemu Petru in tistemu Štefanu še prejšnji dan grozil z zaušnicami. Prešteval in računal je svoja dobra dela, oživljajoč v duhu na tisoče majhnih uslug, ki jih je bil tu ali tam izkazal. Temu je pomagal potegniti kravo iz brezna! oni ga je prosil, ko se je napravljal na divje koze, naj mu jez prekoplje, da se travniki namočijo! in ko je odhajal doli v Aosto, s koliko različnimi naročili so ga vsi obsipali! In kolikokrat so ga njegovi tovariši lovci prosili pomoči, če je bilo treba paznikom posvetiti! In on se nikdar ni umaknil.

Saj ni bil tako preklemano hudirjev, če se do dna premisli. Kdo drugi bi bil z njegovo močjo mnogo objestnejši in večji razbijavt. Toda potem je prišla stran z dolgovi in pesti in brce, ki jih je brez usmiljenja delil, so mu povzročale, ko se jih je zdaj spominjal prav bolešno presenečenje.

Lep dobiček ima zdaj od tega. Vsaka nova krivica ki jo je razkril na sebi, ga je zbodla huje, nego so ga zbadale rane. Pa saj ni otrok, da bi se tako cemeril. On bi prav gotovo pohitel drugemu na pomoč, komurkoli, tudi sovražniku, če bi vedel, da je v takih škripcih kakor on zdaj. In kako bi pohitel! Kakšna vnema ljubezni do bližnjega

ga je vžigala! Tisočero nevarnosti bi se ne plašil, da reši sodolinca, kajti dolina je kakor ozka domovina in ustvarja sorodstvo med ljudmi. In povrh je bil on žrtev paznikov in kaj ne veže vseh skupna dolžnost zoper nje?

Vsaka misel, ki mu je šinila v glavo, je ostala dolgo v njej. Ni je sam preobračal, da bi ji videl do dna ali kakor bi se z njo naslanjal. Misel sama je obstala in ga mučila, nabijajoč z vedno istimi besedami. In zle misli so bile najbolj trdovratne. Včasih je zaprl oči in zdelo se je, da spi, nato jih je sunkoma spet odprl in pogledal naokrog. Nikogar ni bilo. Koliko časa je bilo minilo? Dasi so bile stranske doline že temne, se je glavna dolina še vsa lena kopala v solncu in vode so dalje žuborele, kakor bi ženice na vasi čebljale. A mrzli dih zatona se je naglo bližal. Videl ga je, kako sili gor in drvi kot mrzliččen drget po dolini. Gozdovi so si ga izročali drug drugemu. Temnozeleni veje daljnih jelk so dobivale begoten srebrni odsev, ki jih je delal še temnejše in negibnejše. Bilke so zasivele, ko so se za trenutek nagubile, in so se nato še ponositeje spet vzravnale. In dih je vel ter se še zmerom zelo naglo dvigal. Najbližnjim jelkam so se vrhovi zgahnili, kakor bi hoteli noč odpoditi, najbližji travniki so se v neredu zavalovali. Odmevajoč val je nenadoma odnesel vse zvoke in vse glasove doline v višave. Ranjenca je stresel leden drget, nato se je vrnil prejšnji smejajoči se mir.

Toda znamenje je bilo dano! Tisti močno val zvokov in glasov je kakor z naraščajočim sklepom zaključil veliko dnevno simfonijo. Naj je solnce le še žarelo — dneva je bilo konec. Skorja snežišča se je spet strdila in pri tem tisočkrat drobno in suho škripnila, kakor bi vzmet zaškrtala. Vsi veseli zvoki vodá sa zatihnili, vsi potočiči so obstali. Snegu je vlažna mehkoča skrepenela v kristalno trdoto in zrak je postal mrzel, rézen in bridek kakor sovražnik.

Že pred nekaj minutami se je vrnila nema in nejasna sumnja Rdečcu v misli. Zavedal se je je po ostrem občutku grenkobe, a ni si znal razlagati in ji ni mogel dati ne imena ne jedra. Bolj nego sumnja je bilo to izkušnja. Obnavljajoč v duhu pot, ki jo je moral slediti Balmét, trkajoč v mislih na vse hišne duri, razpravljajoč med upom in strahom o vseh možnostih za pomoč, je polagoma pozabil svoje sedanje stanje in bolečino svojih ran. Zdelo se mu je, da je zdrav in pripravljen iskati pomoči za ranjenega tovariša. Toda v njegovem teku se mu je z naraščajočo vsilivostjo vračala misel na tri ubite divje kozle, ležeče negibno spodaj na zemeljnatem snegu plazú. Krasen plen za enega samega človeka! Trije divji kozli! Kdo mu bo branil skriti jih v kakšno skalnato

votlino ali pod sneg in vrtniti se ponoči, da jih naloži na osliča in spravi v dobiček, ki ga obdrži vsega zase? Čeprav je to misel od rival, vendar je sama od sebe izvabljala smehljaj ugodja. In ko mu je prvi ledeni dih sirovo znova zbudil zavest bolečine, ga ta misel ni več zapustila niti za trenutek; toda zdaj ni bila več njegova, bila je tovariševa. Čutil je, da se je morala tudi v tovarišu zbuditi, da je morala tudi njemu ugajati, da se je bo tudi on branil, nato jo bo pretresal in končno se bo ravnal po njej. Tedaj se mu je sum, da je zapuščen, zagozdil v možgane, in to, da pomoči le ni bilo, ga je spremenilo v gotovost. Kot bi trenil, je uvidel, da je izgubljen in obup mu je vtil neizmerno moč. Premikajoč se z zdravro roko in opirajoč se siloma na zdravro nogo se je med trgajočo bolečino zavlekel na rob prepada in pogledal v brezno. Obraz se mu je spačil od strahu. Divji kozli so ležali še zmerom negibni na plazu. Bil je kakor preroben!

Kakšne strahovite sanje je imel! Zdaj je bila rešitev gotova in bila je blizu. Zdelo se mu je celo da čuje glasove in stopinje prihajajočih. Napeto je gledal sem in tja, tresoč se radi bližajoče se velike radosti. Kako bi zavpil, če bi jih zagledal! Vso svojo dušo bi dal tem junakom, vse svoje življenje. Samo še minuto, eno minuto... evo jih! Ali kako? Tam čez? Z druge strani?

Iz brezna je prišel do njega ropot premaknjenih in trkljajočih se kamnov. Še enkrat je pogledal. Dva divja kozla sta bila izginila in neki moški, gotovo Balmet, se je sklanjal nad zadnjega, da si ga naloži na ramena. Ni ga spoznal radi sence in razdalje, a nihče drugi ni mogel biti kakor on. Ob rjovečem kriku, ki ga je iztulil, ko je to videl, je moški dvignil glavo in pogledal nazgor, nato je naglo izginil s plenom.

Nastala je senca. Vsa dolina je bila temna. Solnce je bežalo s travnikov in gozdov in je oblivalo snežnike naokrog z najmekkejšimi rožnatimi barvami in z živo sinjimi odsevi. Nato so tudi ledeniki pomodreli, žarki so obrobili najvišje vrhove in izginili in samo daleč v ozadju na Montu Blancu je še trajalo božanje svetlobe. Zasnežena slemena so bila še nekaj minut temnejša od neba. Nato pa se je to odelo v pepelnato barvo in sneg se je odražal jasneje in svetleje od njega. In potem so na jasnem nebu zablestele zvezde. Rimska cesta je s svojo belino vse prekosila. Dolina se je zožila in izgubila sleherno obliko.

Velik Cogneska kotlina je postala nema in črna kakor grob.

Ranjenec je začel ječati kakor otrok. Nato je začel z besnim glasom tuliti kakor pogubljenec. Klical je, zaklinjal, prosil, daljal od sebe neopisne glasove, rjul, izmučen molčal, začental znova še bolj divje dokler

ni tuljenje postalo človeško kričanje in se kričanje ni prevrglo v ostre tožbe in niso tožbe omahnile v onemoglo, pridržano ječanje. Nato mu je zmanjkalo glasu tudi za to. Tedaj je začel buljiti predse v temo, negiben, obnoren.

Zjutraj je bil še živ. Dan mu je povrnil nekaj oddaljenih nad in predvsem popolno jasnost duha. V Balmeta bi bilo prazno zapati. Toda paznika sta po strelu najbrže odšla v dolino, da ga ovadita, in gosposka pride gotovo v goro, da ga poišče. Ker je hotel ostati živ, da te ljudi dočaka, se je zavlekel spet na mesto, kamor ga je bil Balmet položil in je on snoči pusti tisto malo živil, ki jih je imel. To je bil dolg in mučen posel.

Tam je brez volje odgriznil nekaj osoljenega mesa, popil par požirkov žganja in zadelo se mu je, da se mu moči vračajo. Rane niso krvavele, a so pekle in otekale; zlasti stegno je nabreknilo in je natezalo kožo, da je pokala. Velike spremembe so se vršile v nogi! Čutil je, kako so se vsi živci nategnili, otrpnili, nato znova popustili kakor utrgane strune. Nepremagljiv nemir in lenoben občut teže sta mu budila potrebo, da bi se gibal, a sta mu obenem onemogočala katekrikoli gibljaj. Jutro je bilo jasno in poldan žgoč. Solčna toplota mu je prav dobro delala. In potem se mu sredi veselih glasov ni več zdelo, da je tako sam. Toda ure so minevale, minevale, ne da bi kdo prišel. Čreda divjih kozlov je prišla mirno doli z ledenika in je skakljala čez snežišče. Nekateri najdrznejši so se mu približali, vohali so nezaupno, kaj bi bilo to črno telo, in ko jih je nato njegova negibnost opogumnila, bi bili stopali skoro po njem, da jih ni s kretljivo zdrave roke prestrašil in v beg pognal. Morda so bili prav tisti, ki so prejšnji dan pobegnili.

Polagoma se mu je mehka utrujenost razširila po vseh udih. Zdaj ga je mučila samo še žgoča žeja, kajti žganje žeje ne gasi in on je bil postrgal že ves sneg, kolikor ga je mogel doseči; za nič na svetu pa bi ne hotel poskusiti gibljaja, ki bi mu bil moral žrtvovati svojo zložno lego. Vzel je kamenček in ga podržal v ustih, da bi dobil kaj slin, in medtem dalje gledal naravnost predse v zrak in po dolini, kjer se mu je pogled spočival na zelenih travnikih. Ni več upal, ni več tožil, ni več mislil. Bil je v nebeško mehko stanju in če bi bili prišli ljudje, da ga poberejo, bi jih bil prosil, naj ga pustijo samega, kakor leži, in naj ga ne premikajo.

Malo pred solničnim zatonom je vzšlo nekaj lahkih oblakov sem izza Gran Paradisa. Malo pozneje so novi oblaki splezali od vseh strani na vrhove in so se ob gorah polze razširili plazeč se po skalah s pohotnim zvižanjem, trgajoč se ob gozdovih. Drugi so nezaupno vstajali iz stranskih dolin obotavljali so se za trenutek, kakor bi se bali, da

jih kdo opazi, in potem so se v diru pridružili široki sivi poplavi, ki je temnela nebo nad dolino. Po vdolbinah so tanke meglice drvele s silno naglico po soteskah navzgor, kakor bi jih velikanska, v nebu odprta usta sesala vase. Polagoma se je kotlina okrog in okrog zaprla kakor z neizmernim pokrovom. Samo tam daleč na Montu Blacu se je vedro nebo radostno smejalo v sinjih odsevih vijoličaste, rožnate in jarko rumene barve.

Rdečec je strmel v to edino svetlo točko z blazno gorečnostjo. Zdelo se mu je, da se vsa ta oblačna vojska uprizarja njemu v škodo; oblaki so bili sovražniki, ki so ga hoteli obkoliti in zadušiti. Toda Mont Blanc je čuval nad njegovo rešitvijo in mu govoril naj zaupa, naj se ne premika, da že on odpravi, enkrat zapiha in pomete nebo, da bo zopet čisto kakor zrcalo. Borba je bila dolga in ljuta. Oblaki so se grmadili drug vrh dru-

gega, se gostili, se redčili, bežali in se vračali v krčevitih okretih, križajoč nebo s pre-tankimi belimi črtami, mažoč ga z velikimi sivkastimi in svinčenimi lisami. Njegova žeja je rastla, postala je žgoča, neznosna; toda on se ni mogel premikati, neprestano strmeč v žareči sijaj velikanske gore.

Cogneski zvon je zazvonil «Zdravo Marijo», oblaki so zmagali, zagrnili so Mont Blanc in Rdečec je zaprl oči: mrtev.

Nebo se je znižalo, da se ga je dotikalo. V dolini je gosto dežilo in tam na nuovskih višinah se je razvnela okrog mrliča bitka besnega, kristalnega snega, ki se je nato razkrojil v široke kosme, naletajoče tiho, navpično.

Ženske iz gorskih domov so medtem hitele v cerkev in so med seboj šepetale o duhovih, ki so prejšnjo noč s kriki in stoki napolnili dolino.

Domača obrt

Spisal Ivan Franko. - Prevel Slavko Slavec.

Žličarjeva povest.

V časopisih sem bral — kajti jaz sem malo pismen —, da je Bog dal našemu kraju tako dobrega glavarja, ki pravi: «Vse svoje sile zastavim, da le domačo obrt v Galiciji dvignem. Naj že tam karkoli pade in karkoli propade, domača obrt se mora vsekar podpreti!»

Bral sem te dni, kako zelo proslavljajo to našo domačo obrt taki veliki gospodje kakor grof Didušicki¹⁾, gospod Veržbicki²⁾ in drugi, kako za drage denarce nakupujejo huculske črepinje, žalne noše, stare preproge, nize biserov, rezbarske in druge lesene izdelke in da jih ne zastavljajo samo temu svetu na ogled, temveč naročajo tudi, naj se vse te stvari naslikajo, in pišejo v knjige o njih. Nu, si mislim, hvala Ti, o Gospod! Solnce je vendar posvetilo končno tudi v naše okence. Zdaj se morda tudi meni sreča nasmehne. Vedeti morate namreč, da se tudi jaz, čeprav sem nekoliko premožen in gospodar na posestvu, ukvarjam včasih s to domačo obrtjo. Res, obrt ni Bog ve kakšna: lesene žlice izdelujem, nečke in kropila. To je pri nas že v rod, od deda in pradeda. Od davna imamo svoj gozdič, same breze, lipe, maklene in jesenike, in taka je pri nas ustanova, da mora, kdor, v družini nekaj starih dreves poseka, dvakrat toliko mladih zasa-

diti. Srednjih dreves pa sploh ni dovoljeno sekati.

Kakor pravim, obrt ni Bog ve kaj. Če posekam tri stara drevesa, mi dajo lesa za leto ali tudi za dve. Človek dela večinoma «za sproti», po naročilu, a na prodaj komaj enkrat v letu odpeljem to, kar ostane, česar mi ljudje naravnost iz hiše ne odnesejo. Samo kropila peljem po dvakrat na leto na Kalvarijo k odpustkom, v Sambor k Materi božji in v Drogobič k Sveti Trojici. Mojih žlic pa ne boste videli na nobenem semnju. Po žlice prihajajo ljudje k meni čez sedem gor in sedem dolin in kar naredim, mi vse sproti raznesejo. Ne bom se hvalil, le to povem, kar ljudje pravijo: nad moje žlice jih pa ni. Lahke so in priročne in trpežne. Ne vem, ali vam je znano, da ima pri nas po vaseh vsak žličar svoj poseben način, svojo obliko žlic. Eden jih dela nekam nerodne kakor kopače, drugi zopet vegaste, da moraš, ko ješ, vse prav pred usti razliti, tretji jih sicer dela dobro, pa kaj, ko ti uporabi zanje tako vrsto lesa, da žlica, če le malo v solnce pokuka, ali tudi samo takole od kuhinjske toplote — nenadoma počí. To sicer ni velika umetnost, napraviti leseno žlico, pa mora človek vendar imeti svojo zmožnost, biti večč lesu, znati ga urezati po sledi, znati posušiti, nu, in pri delu samem zadeti potrebno sorazmerje. Tudi ne bo izdelek dober iz kateregakoli drevesa, tudi drevesa je treba odbrati.

V moji hiši, kakor vam pravim, se ta obrt goji že od deda in pradeda, zato pa se

¹⁾ Vladimir Didušicki, ustanovitelj znamenitega prirodopisnega, arheološkega in etnografskega muzeja v Lvovu.

²⁾ Ludovik Veržbicki, okrog l. 1880 ravnatelj mestnega obrtnega muzeja v Lvovu, je objavil izborni atlant „Wzory przemyslu domowego wtoscian na Rusi“.

razvije navadno, ko z najstarejšim sinom se-
deva da bova žlice delala, v našem domu
pravi semenj. Kakor blisk se vest razleti po
selih: Oho, Jac Jaremišin se je k žlicam
usedel! In brž drugi dan se začno natekati
ljudje, najprej seveda iz našega sela. Ti so
prvi na vrsti in zanje je cena nižja. Taka
je že od davna pogodba med nami, in to,
glejte, zato, ker mojemu gozdiču prizana-
šajo. V cesarskih in gosposkih gozdovih kra-
dejo, kar le more kdo doseči, v mojem pa se
niti vejice ne dotaknejo, dasi jim je ta prav
pred nosom. Nu, to je prastara navada in
vsi se tega držimo. In med tem ko svoje za-
dovoljujem, glej, že čakajo v vrsti drugi iz
daljnih vasi kakor na blagoslovljeno vodo.
— «In zame, boter kopo¹⁾!» — «In zame
pol kope!» — «In zame z Alešem kopo,
vsakemu pol!» — Zapišem si vse, povem,
kdaj bodo narejene, in ljudje spet odidejo.
Pa že pride kateri od daleč iznad Dnje-
stra ali iz Dolov. Teh nikakor ni mogoče od-
praviti; čakajo; dokler ne naredim toliko,
kolikor jim je treba. Večkrat jih po pet
in po šest prenočuje pri meni, nekaj pod
kolnico, nekaj v skednju na gumnu. In zve-
čer, to je jasno, je treba ljudem postreči s
tem, kar je Bog dal. Midva s sinom delava na
sklopnem pogradu, leščerba sveti, kakor
more, tuji ljudje pa posedajo po klopi, pri-
povedujejo, kako se jim godi, kaj je pri njih
novega, in pri tem vsakdo z očmi pase moje
delo, ali kmalu odide tisti ki je pred njim.

Taka je bila ta naša domača obrt od
davnih časov, odkar ljudje pamtijo. Dobi-
ček od tega ni bil velik, kajti cena žlice je
malenkost in truditi se ob njej ni treba
Bog ve kaj; nu pa vendar je človek živel
z ljudmi, se porazgovoril, imel je znance, v
tujih selih so ga kaj poštelili, kjerkoli se je
prikazal — nu, ne glede na to, da je od tega
prišlo tudi gospodarstvu kaj v prid.

Ko sem torej takole razbral, da je tam
v Lvovu za glavarja tako dober možak, ki
hoče biti zaščitnik naše domače obrti, sem

¹⁾ Kopa = 60 komadov.

od veselja kar Boga zahvalil. Res, tega nisem
mogel razbrati, na kakšen način hoče gospod
glavar podpreti to obrt, ali že sama dobra
volja me je razveselila. Tak moder in vele-
možen gospod, si mislim, že iztuhta način,
o kakršnem bi se nam preprostim kmetom
še sanjalo ne. In za prvo je že to dobro, da
je obrnil svoj pogled na nas; naj pomaga
ali ne pomaga, da nas le ohrani Židov, ki
so vse naše žličarje, kar sem jih jaz poznal,
tako hitro vzeli v svoje roke, da siromaki
vse dni in noči z vsemi svojimi čepe in de-
lajo žlice za Žide, za deset krajcarjev od kope.
Les je židovski, to je res, ali za delo prejme
tak siromak komaj toliko, da v težki bedi
komaj diha. Židje so skušali tudi mene pri-
dobiti, pa jim ni uspelo; jaz imam svoje po-
sestvo in svoj les, pa tudi jaz nisem tak, da
bi se dal zajeti. Ponujali so mi namreč den-
nar na posodo in tudi v skupno podjetje so
me vabili. «Dajte», so rekli, «ustanovimo
tvornico lesenih izdelkov.» Tudi s tem me
niso izpodlezli. «Pustite me lepo pri miru»,
sem jim povedal, «iščite si svoje židovske
sopodjetnike, jaz pa bom po starem oprav-
ljal svoje delo.» Od tedaj so začeli tajno riti
zoper mene. Naščuvali so davčnega komi-
sarja, naj mi naloži dohodninski davek.
Toda komisar je bil pošten človek. Židom
ni verjel na besedo. Pripeljal se je k meni,
ogledal si je moje orodje, moj gozdič, moj
sklad suhega lesa, zaslišal je ljudi in ko se
je prepričal, da se s tem delom ukvarjam
samo v prostih urah, ki mi jih pušča gospo-
darstvo, in v majhnem obsegu, me je pustil
pri miru, Žide pa je odslovil z dolgim no-
som.

«Gotovo je pred vsem nujno to, da se
naša domača obrt ubrani takih nezaželenih
zaščitnikov», sem pomislil sam pri sebi, ko
sem bral, da se gospod glavar tako živo za-
nima za nas. «Ho, ho» pravim radosten
vsem znancem, «ali vidite? Končno je ven-
dar tudi iz našega Podgorja zasvetila luč po
vsej Galiciji! Saj je vendar gospod glavar
iz našega bližnjega sosedstva, iz Starega

Smuški izlet v Trnovski gozd.

Soča pod mostom pri Sv. Luciji.

mesta! Smelo lahko trdim, da so moje in mojega očeta žlice pomogle, da je dorasel v človeka. Vsi Staromeščani že iz pradavnih časov samo pri nas žlice kupujejo. In čisto gotovo je, da so ga kot dete v naših nečkah kopali in z našim kropilom kropili! Nu, zato ni čudno, če se nas je spomnil zdaj, ko je postal tak gospod. Le počakajte, videli boste, kakšno pomoč si izmisli za nas!»

In ljudje poslušajo to govorjenje in se tudi oni radujejo.

«Nu, kaj pa, Bog daj, Bog daj, da bi iz našega preprostega stanu nastala korist za ves naš kraj!»

En sam neveren Tomaž se je našel v vsem kraju — pa saj se je tudi imenoval Tomaž Gubati.

«Ej», pravi, «boter Jac, vam se tudi do zdaj ni treba pritoževati nad vašo usodo; na gosposko pomoč se pa nikarte ne zanašati! Jaz gospodov ne obsojam, le toliko vam kot starec rečem: gosposka ljubezen ni bila še nikoli kaj prida za kmeta. Stari ljudje niso zastonj zložili povestice: ne meri svojega nosa z gospodo, kajti če bo tvoj daljši, ti ga malo odrežejo; če pa bo krajši, ti ga nategnejo. Gosposka ljubezen na bistrem konju jezdi.»

«Jaz vam v tem, boter Tomaž, ne oporekam», sem odvrnil, «in se na nobeno gosposko ljubezen ne zanašam; mislim pa, da bo tudi meni bolje, če bo ljudem kaj bolje, in da gospod glavar vendarle besed v veter ne trosi.»

Tako ugiblujemo med sabo sem in tja, dokler ne pride nova številka časopisa, ki ga z botrom ključarjem vkup naprej plačujeva. Piše tam nekaj na dolgo in široko o nekakšni «obvezni korporaciji». Kakšen vrage to? Berem, berem, nenadoma prav nič več ne razumem, a malo dalje najdem, da se govori o cehih. Starodavni cehi naj bi se obnovili. S samega Dunaja je prišel ukaz. Ej, si mislim to ni za nas pisano. Cehi so za mesta, za obrtnike po poklicu, pri nas po

Poplava v Vipavi.

selih pa cehov, odkar svet stoji, ni bilo nobenih in jih tudi nikdar ne bo.

Bilo je to nekako o pustu, po zimi. No, takole sredi posta se s sinom lotiva žlic. Delava prvi dan, delava drugi, tretji. Ljudstva se nabira zmerom več. Razpravljamo o tem in onem. Evo, kar vstopi orožnik.

«Dober dan!»

«Dober dan!»

«Bog daj srečo!»

«Gospod Bog jo daj! Hvala za dobro besedo.»

Sedel je na klop pri oknu. Gleda naše delo in pravi dalje:

«Kaj pa to, gospodar, da je toliko ljudi pri vas?»

«No, tako pač; po žlice so prišli.»

«Vi jim žlice delate?»

«Delam jih, takole včasih, če jih kdo naroči.»

Vzel je neko narejeno žlico in si jo ogledal.

«Lepo delo», pravi. «Pa kje ste se tega rokodelstva naučili?»

«Nikjer. To je pri nas v rodu. Od očeta prehaja na sina.»

«A, tako! Pa imate spričevalo o sposobnosti?»

Jaz sem ga pogledal kakor tele nova vrata, da se izrazim, kakor pri vas govore.

«Kaj pa tako buljite vame?» vpraša orožnik z nasmehom. «Ali me ne razumete ali kaj?»

«Jaz res ne razumem», sem odvrnil.

«Kako to? Ali res ne veste, da je izšla taka postava, da se nihče ne sme ukvarjati s kakim rokodelstvom, če nima od svojega ceha spričevalo o sposobnosti?»

Jaz sem odskočil ob taki besedi.

«Rokodelstvom?..» je buknilo iz mene. «Ali je to rokodelstvo?»

«Kaj pa je?»

«To.. je vendar domača obrt.»

«Ha-ha-ha!» se je zasmel orožnik. «To vam je prava domača obrt, ko pa delate blago za prodaj. Če bi vi delali samo za svojo domačo potrebo, to bi bila domača obrt, tako pa je rokodelstvo.»

«A kako naj dobim od ceha spričevalo, če pa nisem v cehu?»

«To nič ne de. Če se prepričajo, da ste izurjeni, vam spričevalo dajo. Dokler pa takega spričevala nimate, tudi nimate pravice delati za druge.»

S tem je orožnik odšel, pustivši nas vse kakor s kropom oblite.

Kaj naj človek na tem svetu počne? Zaprežem konje in se odpeljem v mesto, sina pa pustim pri delu: toliko tujih ljudi ni mogoče praznih rok odsloviti. S sabo vzamem za vsak slučaj nekaj srebrnikov — pa hi!

Spotoma mi že pride na um: ba, v kateri ceh bi mogel jaz prav za prav soditi? Kateri mojster mi lahko da spričevalo o sposobnosti, če se v mestu noben rokodelc ne ukvarja z izdelovanjem žlic in kropil? Ha, kaj naj storim — preudarjam v sebi. Treba bo iti do vseh, ki se kakorkoli bavijo z lesenimi izdelki, morda mi kateri izmed njih da to preklemano spričevalo.

Ko se pripeljem v mesto, grem najprej do znanega stroparja. Razpovedal sem mu vso stvar: tako in tako: s kom naj se človek tu posvetuje? On se je sprva zasmel, potem pa ko sem mu pojasnil, da se orožniki po naših selih ne šalijo, se je zamislil.

«Kaj bi, gospod Jaremišin», pravi, «če je taka, je treba kaj uganiti. Veste, pri nas sta le dva ceha, ki se ukvarjata z lesenimi izdelki: stroparji in mizarji. Imamo tudi enega tesarja, ta se je pridružil mizarjem, in enega bednarja — ta pa sedi v stroparskem cehu. Kam pa bi vas pritaknili, tega jaz prav res ne vem. Pojdiva, jaz pojdem z vami, najprej k našemu cehovskemu starešini, pogovoriva se z njim in če ne bo mogoče pri njem nič opraviti, pojdeva še do mizarškega.»

«O, Bog vam povrni, gospod mojster, za vašo ustrežljivost!» sem dejal.

Šla sva. Stroparski starešina je namrščil čelo in zamigal z brki, ko sem mu razložil svojo zadevo.

«Izdelovanje žlic ne sodi v našo stroko», je odvrnil kratko.

«V katero pa sodi?» ga vprašam.

«Kaj jaz vem! To je vaša stvar, ne moja.»

Odšla sva in se napotila k mizarškemu starešini. Ta je gladil in loščil neko mizo in je bil ves zamazan s terpentinovim oljem. Prosil naju je, naj sedeva na nekakšne deske, sam se je sključil ob mizi, poklical vajenca, da bi mu s suhimi rokami natlačil tobaka v nos, kihnil je kake tri krat in ko je slišal vso mojo prošnjo, je kriknil:

«Bes jih lopi! Le kako naj vam dam spričevalo, da znate žlice delati, če sem sam

tega dela popolnoma nevešč? Saj si še sam žlice kupujem.»

«Kam pa naj grem po tako spričevalo?»

«Ne vem, ljubi moj. Najbolje, da greste k okrajnemu načelstvu, tam vam že vse pojasnijo.»

Mislil si: Kaj bi? Če je treba k načelstvu, pa pojdimo k načelstvu! In zares, pametna je ta misel. Pri nas je najbolje, da se človek v vsaki zadevi obrne do načelstva. Bodi davek ali nalezljiva bolezen, cerkvena uprava ali požar, šola, cesta ali most, ali pritožba zoper župana — za vse pojdi k načelstvu kakor v dim.

Grem, poslovivši se od svojega znanca stroparja, ali komaj stopim na trg in se namerim proti mestni hiši (načelstvo je v mestni hiši), že me potegne za suknjo moj stroparski starešina.

«Čujte, gospodar», pravi, «ali uporabljate vi pri svojem delu stružnico?»

«Ne, ne rabim je.»

«Kakšno orodje pa rabite?»

«Kakšno naj rabim? Razen sekire in žage samo teslico, zasekač in sklepec.»

«Nu, tak povejte vendar!» je kriknil radostno. «Po tem takem vas je očitvidno treba vpisati med bednarje. Ker pa pri nas ni posebnega bednarskega ceha in je edini tukajšnji bednar v našem cehu, morate tudi vi pristopiti k nam.»

«Sam Bog vas je navdihnil, da tako govorite, gospod starešina!» sem zavpil, razveselivši se iz dna srca. «To se pravi, da lahko od vas dobim tisti nesrečni papir?»

«Nu, to bomo še videli. Pravilnik zahteva, da se cehovski list ne izda nikomur, če ni pri kakem cehovskem mojstru dovršil učne dobe in prejel odhodnice.»

«Ampak bojte se Boga, gospod starešina!» sem zavpil. «Menda mi ne naložite, naj se grem zdaj kot vajenec k stroparju ali bednarju učiti, kako se žlice delajo, ko jih vendar noben stropar ne bednar delati ne zna?»

Izvir Vipave.

Novi jez ob izviru Hublja.

«Nu, nu», je odvrnil starešina smehljaje se, «tega vam ne nalagam, ali cehovske predpise morate izpolniti.»

«Kakšni so ti predpisi?»

«Mojstrsko delo izvršiti, to je prva reč.»

Mojstrsko delo? Kakšno mojstrsko delo naj vam izvršim?»

«Kaj bi? Vsakemu cehovskemu članu po pol ducata žlic, meni pa dva ducata, to bodi vaše mojstrsko delo.»

«Nu, to bi se še dalo narediti.»

«Ampak to ni še nič. Vpisnine morate plačati pet goldinarjev, za cehovsko razsvetljavo drugih pet, in zato, da vam izdamo obrtni list brez vaještva, morate položiti pristojbino štirideset goldinarjev in končno, to se razume, pogoščenje za vse cehovske brate. Ko bo vse to v redu, vam damo list; z njim pojdete v davčni urad, tam dobite dohodninsko polo, s polo se zglasite pri meni, vpišem vas v seznam cehovskih mojstrov...»

In razlagal mi je to tako mirno in preudarno, kakor bi že pripravljaj na mizi pogoščenje za cehovske brate. Jeza me je premagala, da nisem do konca poslušal njegovega gobezdanja.

«Ostanite zdravi, gospod starešina!» sem zakričal.

«Nu, kaj je to? Kam pa?»

«Domov.»

«Nu, in cehovski list?»

«Hvala, ni mi ga več treba.»

«Zakaj pa?»

«Ker zdaj obesim vso svojo obrt na klin. Veste, gospod starešina, blaga za vse to, kar ste mi zdaj našтели, da bi moral plačati, jaz niti v desetih letih ne izdelam, če tudi ne računam lesa. Le obdržite si svoj list in svojo cehovsko čast! Obide naj vas cigansko veselje brez kolačkov!»

In odšel sem, potisnivši si kapo na ušesa, da bi ne slišal, kako je gospod cehovski starešina vpil za mano.

Prišedši domov, sem pri tej priči odpravil tuje ljudi, rekoč, da ne bom več delal

žlic, orodje pa sem vse spravil v skrinjo pod ključ in odnesel v kamro, naj tam leži do boljših časov.

Čez nekaj dni je zopet planil orožnik v hišo.

«Kaj pa, ali imate list o sposobnosti?»

«Bog z njim!» pravim. «Čemu mi bo zdaj? Od zdaj naprej se ne mislim več niti dotakniti žlice, razen pri jedi.»

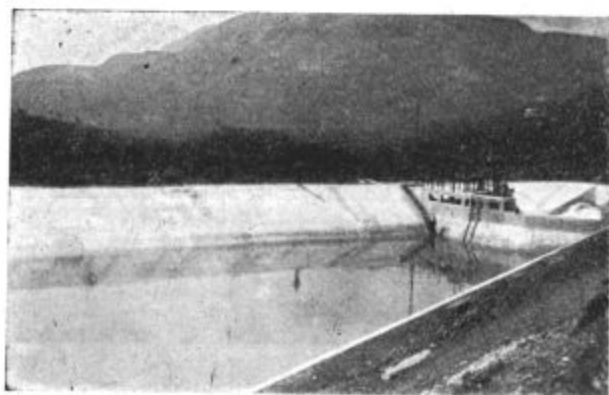
«Nu, Zapomnite si! Kajti če vas zasačimo pri prodajanju, vam poberemo vse priprave in povrh plačate še petdeset goldinarjev kazni!»

«Tako? Nu, to oblastveno svarilo si je vredno zapomniti.»

Tako sem se ločil od svoje obrti. Človeku je bilo nenadoma, kakor da je brez rok. Postopam, dolgočasim se; nato si mislim od samega dolgega časa: «Počakaj me ti! Napišem vsaj pismo samemu gospodu glavarju!» In sem ga napisal. Vse sem mu razložil. Kako je za mladih nog Njegova Ekselencia doraščala ob našem delu z žlicami, kako smo zdaj pričakovali od njega zaščite in pomoči in kako nas je nenadoma ta uvedba cehov izpodrezala — vse po vrsti. Popisal sem mu tudi, koliko kovačev, čevljarjev, tkalcev, tesarjev in drugih rokodelcev je po naših krajih radi teh cehov ob kruh, in končno, kako je vsa ta zgodba s cehi prinesla le Židom korist, kajti Žid zbira take uničene rokodelce okrog sebe, in ukaže siromakom naj delajo zanj. Žid bogati, oni pa komaj dihajo...

Popisal sem vse to in poslal v Lvov v roke samega gospoda glavarja. Pomislite pa pa zdaj tole: odkar sem to poslal, do današnjega dne še ni bilo najmanjše sence odgovora. Nu, to je povsem jasno: kako bi tam tako velik gospod odgovarjal na čečkanje preprostega kmeta? Samo temu se čudim: kaj je treba po tem takem gnati tako glasen hrup o dviganju domače obrti?...

Lvov, v prosincu 1. 1887.

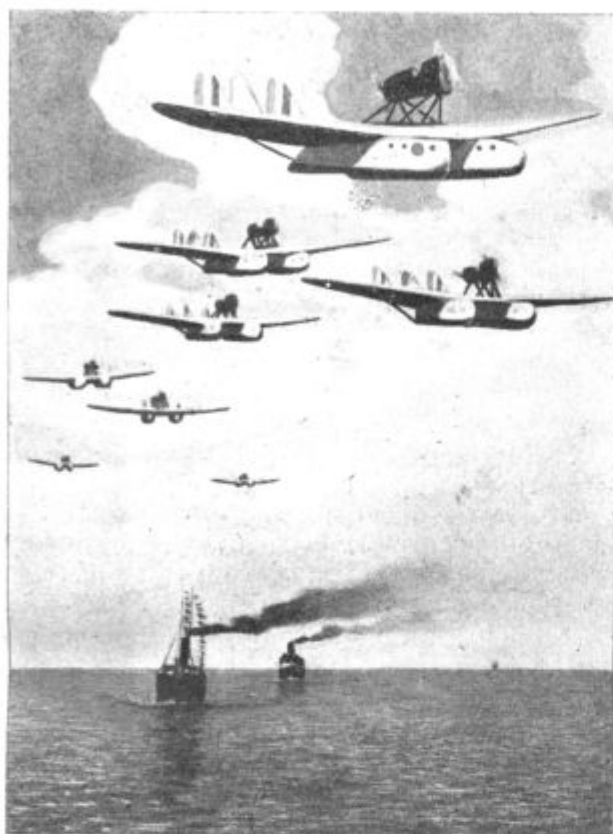

Rezervoar za elektrarno na Hublju.

Nova elektrarna S. A. C. E. I. O. na Hublju v Ajdovščini.

Drzni a uspeli polet italijanskih letalcev preko Atlantskega oceana

Vztrajnost

Francoski spisal Henri Barbusse.

«Stanovala sta v isti hiši kakor jaz,» je pripovedoval Ardourin, «v siromašni hiši. Tedaj sem bil reven dijak in življenje se mi ni bilo še usmerilo tja, kamor me je pozneje potisnila usoda, da me odškoduje za vse nekdanje pomanjkanje. Stanovala sta pod streho tik sobe za služinčad, v ozkih in ubožnih prostorih. Vkljub starosti in vkljub neštetim letom zakonskega življenja sta se vedno pričkala in prepirala med sabo.

Nikdar se nista utrudila, vso hišo sta napolnjevala s svojo morečo nezadovoljnostjo. Zjutraj zarana in pozno pod noč smo slišali njun srd in njuno besnost, nato sta cepetala s težavo po stopnicah, kakor bi drug drugega preganjala. Bila sta suha in skrčena, obleka oguljena, glava gola, oči so jima žarele od jeze.

Zakaj sta si bila tako sovražna? Človek bi bil moral biti gluha, če bi tega ne bil zvedel bodisi v hiši ali pa po vsem mestnem okrožju: stara ženska je očitala staremu gospodu revščino, da jo pušča propadati, ker je nesposoben, len, bebast in ker služi brezdvomno skritim pregreham.

Tu pa tam sem stopil v njuno temačno in soparno stanovanje, ki ga je ozarjal edini žar, smehljaj ljubke nečakinje Rezike.

Hudo je bilo, če ni bilo Rezike doma in sta bila oba betežna, ujedajoča zakonca sama v obeh sobah, ki sta bili videti pust radi slabega pohištva, vlažnega poda in temačnih šip, skozi katere je pihala ledena sapa. Bil sem tedaj v oni dobi, ko je človek še precej občutljiv. Ko sem videval kako se stara zakonca smrtno sovražita, sem se tako

žalostil, da sem se le redkokdaj odločil za obisk pod streho.

Posebno ona je večkrat naravnost besnela. Človek bi bil moral slišati ženšče, kako se je jokalo od same besnosti in kako je oštevalo svojega moža s podležem in ničvrednežem. Ves zahlipel se je starec branil, momljal neprestano besede brez vsake zveze, le tu pa tam je razločno zavpil vmes kako ježno zbudljivko. Bil je vsekakor šibke naravi.

Ko je bila nekoč žena odšla z doma, mi je starec zaupal svojo žalostno povest. Še vidim upognjenega, sedemdesetletnega starčka v zakrpani hišni halji, iz katere je otožno molel njegov suhi vrat. Venomer je majal s svojo malo, zgrbančeno glavico, ko mi je pravil, kako mu je žena zastrupila življenje.

Bila je za oskrbnico pri njegovem stricu, bogatem trgovcu, ki ga je vzgajal in čigar edini dedič je bil on. Ko je bil dovršil gimnazijo, se je zaljubil v ono nelepo ženščino in ji pisal pisma polna obljub. To njegovo mladeniško neprevidnost je ženska pozneje neusmiljeno izkoriščala, hoteč na vsak način izsiliti poroko. Zaman ji je obljubljal stalne mesečne dohodke, če odstopi od svoje zahteve. O tem ona ni hotela nič vedeti, zahtevala je poroke, ne morda radi tega, ker je ljubila mladeniča — vedeli so vsi dobro, čeprav se ji ni moglo z vso gotovostjo dokazati, da je rada ustrezala mnogoterim — pač pa iz edinega razloga, ker se je bila polakomnila velikega premoženja.

Vdala sta se ji oba, ker sta se bala sramote. Stric je hotel imeti mir, mladi nečak pa že tedaj ni bil kdo ve kako pogumen.

Tedaj se je zgodilo nekaj, česar ni nihče pričakoval in kar je povzročilo, da so splavali vsi ženini upi po vodi: stric je razdedinil nečaka. Od tedaj sta živela zakonca v pomanjkanju in razočaranju. Mož se ni mogel povzpeti do nobene službe, nič mu ni bilo uspelo. Iz pomanjkanja sta zagazila v pravcato bedo. Prikovana drug k drugemu sta skupno vlačila svojo težko verigo za seboj: on ustvarjen da živi v brezdelici, ona neutolažna, da se ji niso bile izpolnile bujne sanje o premožnosti in razkošju.

Nekoč je bil poskusil da ji zbeži in se je hotel — nagon samoohrane se mu je bil hipno pojavil — od nje ločiti. Zaman; oklepala se ga je z obupno silo. Premagan, z vklenjenimi rokami in nogami se je vrnil v domačo ječo. Starec je pripomnil, končavši svojo povest, da je minilo že trideset in osem let, odkar živita tako nesrečno življenje.

V poznejših letih sem večkrat obiskal to nesrečno dvojico, seveda le z namenom — kar rad priznavam — da sem videl Re-

ziko. Zadeva je napredovala; ko je dosegla Rezika devetnajsto leto, sva odkrila, da se ljubiva.

«Stopi k stricu in zasnubi me!» mi je šepnila Rezika na uho oni nepozabni dan, ko sva si bila priznala najlepša in najvažnejša dejstva.

Stanovala sta še vedno v isti hiši, v istem revnem stanovanju. Še bolj sta se bila postarala, še bolj sta bila onemogla, sličila sta dvema mumijama.

Starka se ni mogla več dvigniti z naslanjača. Skozi priprta vrata sem videl, kako so tlele njene oči v obupu in srdu iz mraka. On je sedel v sosedni sobi, majal venomer z glavo kakor lesen možicelj na nitki in se tresel od mraza tik ob prazni, nezakurjeni peči.

Odkril sem mu željo svojega srca.

«Bodi!» je zameketal. «Ali vas ne plaši gospodarstvo brez denarja?»

«Ne!» sem odvrnil z velikansko samozavestjo.

Na to se je obrnil na vse strani in ko se je bil prepričal, da se ni bati prisluškovalca, je pomežiknil z očesom in se primeknil bliže k meni.

«Poslušajte», je šepetal. «Rezika bo nekoč bogata, kajti njej zapustim vse svoje premoženje.»

Prizanesljivo sem se nasmehnil temu naznanilu, ki se mi je zdelo v resnici smešno, ko sem gledal pred sabo bednega siromaka.

Dvignil je tresočo roko in dejal tiho in slovesno:

«Bogat sem. Vedno sem bil bogat. Toda skrival sem in tudi glede postave sem bil previden. Kajti njo, ženo, črtim bolj ko vse. Nisem hotel, da bi bila imela le trohico koristi od mojega denarja. Rajši sem se sam za vse svoje življenje odpovedal vsem užitek.»

Nagnil je glavo, koje sivi lasje so sličili umazanemu bombažu, dvignil oči in se zagledal v strop.

«Da trda je bila zame, ki bi bil tako rad užival življenje, ki bi bil tako rad spoštovan in upoštevan, ki bi tako rad živel dostojno življenje!»

Vzdihnil je in umolknil. Bil sem ves zmeden a nisem mu ugovarjal, kajti čutil sem iz njegovega glasu, da govori resnico. Preudarno se je odpovedal vsemu dobremu v življenju, samo da ni bila deležna tudi žena teh dobrot. Preživel je življenje v bedi in nesnagi, da se je tudi ona z njim vanjo pogreznila. Naprtil si je ostudno bolezen revščine, samo da je mogel z njo ženo okužiti.

Ali se vam ne zdi naravnost neverjetno, kako neizmerno je moralo sovražiti bedno

revše, ki se je treslo na stolu pred mano, da je moglo igrati glumo vestno in točno nepretrgoma skoraj pol stoletja!

Kako brezno je pač človeško srce! Kaj bi bil jaz lahko sklepal iz te neme žaloigre,

da me ni pričakovala Rezika spodaj na ulici! A kaj so mi bile tedaj vse žaloigre na svetu pri misli, da imam pri sebi Reziko, ki je ustvarjena, da mi lepša svet in ki je žarela ko jutranja zarja v mojo bodočnost!»

Težavna kupčija

Nič ne povzroča Kitajcem večje zabave ko povest, v kateri govore in delujejo osebe prav nasprotno kakor običajno. Med najbolj priljubljene anekdote štejejo dogodbico «Hing hau juan». V njej se sprička črevljar s kupcem, ker zahteva črevljar prenizko ceno za najboljše črevlje, kupec mu pa ponuja najvišjo ceno za najslabši par črevljev.

Toliko kot uvod. Naj sledi anekdota sama.

«Teh popolnoma brezhibnih črevljev nikakor ne kupim po tako smešni ceni, kakršno zahtevate», je ugovarjal kupec. «Podvojite ceno in jaz jih kupim!»

«Sramujem se že cene, ki sem jo zahteval», je zagotavljal črevljar. «Moji črevlji niso mnogo vredni in moja cena je naravnost nesramna. Vljudno vas prosim, ne ponujajte mi zanje toliko!»

«Nikakor ne gre, da zahtevate za tako izvrsten izdelek tako malo», je odgovoril kupec že nekam jezno. «Ako bi delal vsak tako kakor vi, bi morali zapreti vsi trgovci svoje trgovine.»

«Določiva torej črevljem ceno, ki bodi polovica vsote, ki jo ponujate,» je posredoval črevljar nestrpno, «in še potem se ne bom mogel nikdar otresti občutka, da sem vas opeharil. Moji črevlji so slabi. Ako jih skrbno pogledate, se prepričate sami, da so bili napravljeni z veliko naglico in iz cene-nega usnja.»

«Kaj čvekat!» se je razljutil kupec. «Menite, da ničesar ne razumem, da ne znam ločiti dobrega in trpežnega usnja od slabega? Ako torej sprejmete za črevlje manj kakor so vredni, potem ste vrgli denar naravnost skozi okno. A mene ne ukanite!»

Pričkanje in prerekanje se nadaljuje. Kupec išče med črevlji manj dober par.

«Oprostite gospod, vzeli ste pokvarjene črevlje», je pripomnil črevljar.

«Ker ste se odločili da sprejmete le polovico moje ponudbe, hočem izbrati po tej ceni najslabše črevlje. Teh pa ni lahko najti, kajti vsi vaši izdelki so brez izjeme prvovrstni. Krasni izdelki iz najboljšega usnja.

Vsekakor bi dal prednost slabšemu paru, če bi ga utegnil le kje iztakniti v vaši zalogi.»

Prepir preneha šele, ko se je črevljar vdal. Denar je sprejemal le nejevoljno, godrnjal je vmes in se povzpел slednjič do trditve, da je kupec — slepar.

Kupec zapušča jezen, ker se mu ni dovolilo, da bi plačal večjo vsoto, trgovino, ko ga pokliče črevljar zopet nazaj v svojo delavnico.

«Oprostite, gospod,» je dejal črevljar, «plačali ste mi s srebrom in ne z bankovci, zato vam gre vsekakor večji popust.»

«Kaj, še popust? Ali ste zblazneli? Ne govorite vendar tako!» ga je prosil kupec. «Če pa že hočete in da stvar urediva brez nadaljnega prerekanja, upoštevajte omenjeni popust ko pridem kdaj pozneje k vam in se zopet poslužim zaloge vaših neprekosljivih črevljev.»

«V to nikakor ne privolim,» se je razhudil črevljar. «Že lansko leto sem nasedel nekemu kupcu, ki mi je isto predlagal.» Plačal mi je preveč in odšel. Prepozno sem opazil pomoto in čeprav sem ga iskal in iskal, mi ni uspelo, da bi ga kje dobil in mu vrnil prebitek. Sedaj pa moram čakati, da mu povrnem svoj dolg onkraj groba. Ali naj postanem sedaj še vaš dolžnik? Saj se potemtakem ne bom mogel nikdar odkrižati svojih dolgov in se bom moral radi tega zopet roditi kot osel ali kot prašič za kazen, ker sem bil tako svojeglav in sebičen v tem življenju. Kako bi si sploh mogel odpustiti, da sem vam ostal dolžan!»

Zopet se je vnelo pričkanje, dokler se ni sta pobotala, da vrne črevljar kupcu del srebrne vrednosti. Šele na to se je poslovil kupec.

Ko jo pa kupec zavije — tako se konča ta dogodbica — okoli vogla in ko izgine črevljarju izpred oči, dvigne črevljar svojo pest, zavihiti jo nekajkratov po zraku in zatuli za kupcem: «Slabe črevlje sem vam prodal za nezaslišno visoko ceno! Oropal sem vas v pravem pomenu besede! Osleparil sem vas, joj in gorje mi!»

Eliza Orzeszkowa

T. Č.

V poletju je izdala Goriška Matica lepo knjigo Elize Orzeszkowe «Kmetavzar», roman iz poljskega kmečkega življenja, ki bo po svoji zanimivi vsebini in umetniški dovršenosti gotovo ugajala tako kmetu kot izobražencu. Na tem mestu naj seznanimo naše bralce s pisateljico, ki jo štejejo med najboljše slovanske pripovednice preteklega dobe.

Eliza Orzeszkowa, ki se je po očetu imenovala Pavlovska, se je rodila l. 1842. v Milkovščini, kjer so imeli njeni starši graščino. Njena vzgoja in mladost je bila enaka kot po vseh plemiških domovih tiste dobe. Oče je bil svobodomiseln človek, prijatelj znanosti in umetnosti. Zbral si je bil veliko knjižnico in bogato galerijo slik. Na svojo hčer ni mogel vplivati, ker je zgodaj umrl, toda zapustil ji je bil knjige, ki so mladi Elizi jasno izpovedovale očetove nazore. Večji vpliv je imela na dekllico pobožna babica, kateri jo je mati izročila, ko se je v drugo poročila. Ko je imela Eliza deset let, so jo oddali v vzgojo v neki varšavski samostan, odkoder se je čez pet let vrnila k materi v Grodno. Mlado dekllico, ki je bila ob enem bogata dedinja, so začeli kaj kmalu obletavati snubci. Ni bila še dovršila šestnajstega leta, ko je na prigovarjanje svojih staršev vzela Petra Orzeszka iz odlične rodbine, ki pa je bil devet-

najst let starejši kot ona. Od tedaj je živela na moževem posestvu v Lidvinovu.

Ona sama nam pripoveduje, kakšno je bilo do tedaj njeno mišljenje in življenje. Ko je gledala ljudi, nikoli ni mislila, kaj ti delajo na svetu, kako živijo, mislijo, čutijo, trpijo, a tudi si ni želela, da bi to spoznala. Če bi ji bil kdo rekel, da se bo nekoč sama pomešala med te ljudi, delala in trpela, bi se bila začudila, tako nepopolno je bilo njeno poznanje sveta. Toda prav tako prazno, kot je bilo njeno deklliško življenje, je bilo tudi njeno življenje v zakonu. Poznala je samo obiske, zabave, igre in vožnje.

Šele l. 1860., ko se je pripravljala kmetška reforma, se je Eliza začela zanimati za javna vprašanja. Posebno mladina one dobe se je začela živo zavzemati za kmetško osvoboditev; v družbi, v kateri je živela mlada žena, je bilo mnogo pristašev novega gibanja. Ni čuda, da so jo potegnili za seboj. Drugi velik dogodek, ki je vplival na razvoj mlade duše, je bila nesrečna, v krvi zadušena poljska vstaja l. 1863.

Čutila je, kako pomanjkljiva je njena izobrazba, zato je začela brati. Branje ji je odprlo nov pogled v življenje. Tista leta imenuje ona svoje vseučilišče. Mlada žena je začutila v sebi poklic, da postane kulturna delavka. V tem sklepu jo je potrjevalo tudi njeno nesrečno zakonsko življenje. Otrok ni imela, ločila se je od moža in se preselila na svoj rojstni dom, a pozneje v Grodno. Bila se je v drugo poročila, a ji je mož kmalu umrl. Pisateljica je umrla l. 1910.

Prva njena povest je iz leta 1866., imenuje se «Iz let gladu» in odvarja celo vrsto njenih povesti. Predaleč bi zašli, če bi naštevati vsa njena dela. Omenimo le, da njene prve povesti niso bile pisane z umetniškimi težnjami, bile so zelo programatične in tendenčne. Te povesti so danes skoraj že pozabljene, vendar pa je treba priznati, da so bile v tistih dneh trdna opora marsikateremu obupancu.

Njena boljša povest, v kateri se je že zelo približala umetnosti, je «Meir Ezofovič,» ki se je svoj čas čitala v številnih jezikih po vsej Evropi. Lepo delo iz iste dobe je tudi novelica «Močni Simsón.»

V letih 1880 — 1890 je bila pisateljica na višku. Tendenca je stopila v ozadje, dala je prednost umetniški obliki in realističnemu opazovanju. V delih, ki jih je spisala v teh letih, opisuje beloruske in litavske kmete ter nižje plemstvo, ki ga je dobro poznala. V tej dobi so nastali štirje izvrstni romani: «Dziurdzowi», «Cham» (Kmetavzar), «Nad Niemnom» in «Dya tečaja». K tem romanom

lahko uvrstimo še povesti «Čarovnica» in «Bene nati».

V prvem izmed navedenih romanov opisuje pisateljica pretresljivo zgodbo, kako je postala neka lepa, delavna kmetica žrtev vražjeverskega suma, da je čarovnica. Roman «Nad Niemnom» podaja vrsto različnih tipov in značajev, v zvezi z istodobnimi perečimi, socialnimi problemi. Roman «Dva tečaja» je zgodba dveh duš, dveh različnih značajev, ki ju je združila ljubezenska opojnost, a ju je različnost nravi in mišljenja zopet razdružila. «Čarovnica» opisuje podjetno, zdravo žensko, ki se celo v mestu, kljub hudobnemu obrekovanju, prebije do dostojnega mesta. «Bene nati» je zelo lepo delce, ki opisuje nesrečno, a zvesto ljubezen plemiške deklice do kmetskega fanta.

Po mnenju kritikov je najboljše delo Elize Orzeszkowe «Kmetavzar», ki jo imenujejo fino dušeslovno študijo in globoko analizo dveh značajev, moškega in ženskega. Risanje značajev v tej povesti, ki bi jo moral brati vsak ljubitelj dobre knjige, se lahko meri z najboljšimi pisatelji preteklega doba. V tej povesti opisuje pisateljica kmeta — ribiča, ki je neuk in nesrečen v življenju, toda poštenjak skozi in skozi. Ta Pavel, ki ne pozna drugega sveta razen svojega Njemenca, ne druge izobrazbe razen edine mašne knjige, ki jo z muko črkuje, stremi za tem,

da živi tako, kakor Bog ukazuje. In ta človek, ki je o slabem samo slišal, a ni mogel verjeti, da je vse tako strašno, kot ljudje pripovedujejo, je združil svojo usodo s Franko, ki je popolnoma nasprotna od njega. Čudi se odkritosti, s katero mu ona pripoveduje svoje zavoženo življenje, a vendar čuti v nji dušo, ki jo je mogoče poboljšati. Njena prisega, da bo poštena, ga popolnoma pomirila. Niti na misel mu ne pride, da bi mogla lagati, če je prisegla. Dvakrat ga Franka vara, vrne se z otrokom tujega človeka, a on ji odpusti. Mora tako delati, ker je prisegel pred oltarjem. Toda ne obdolžuje nje, ampak sebe, ki je ni znal pripraviti na pravo pot.

To je samo v kratkih besedah, kar povest vsebuje. Vse njene lepote bo spoznal le oni, ki jo bo bral. Prav je, da smo dobili v glatkem prevodu to najboljše delo Elize Orzeszkowe.

Pisateljica je spisala do svoje smrti še več del, ki jih na tem mestu ne bomo naštevati. Obogatela je poljsko književnost; med poljskimi pisatelji iz leta 1863. stoji na zelo vidnem mestu, glas o nji je šel tudi preko Evrope, njena dela se berejo v številnih prevodih. Poljski narod, ki jo je leta 1907. proslavil po vseh mestih in je v Varšavi nji na čast ustanovil ženski pedagoški zavod, ki nosi tudi njeno ime, se je s hvaležnostjo spominja.

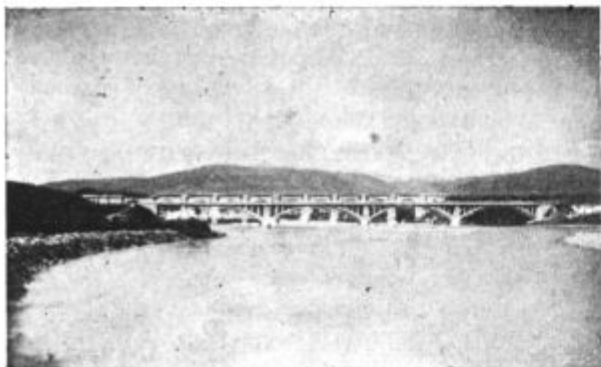
SPOMIN

Ko štel bi sanje, ki sem sanjal
o tvojih svetlih jih očeh,
ko štel bi misli, ki premislil
o tebi v tistih sem jih dneh...

Ko štel bi boli vse in jade
in dvome in vso vero vate
ljubezni svoje tiste mlade —
preštel bi prej vse zvezde zlate.

Tako sem ljubil te in vendar
razšla sva se vsak svoja pota,
in davno, davno že med nama
razpenja dalje se samota...

Radivoj Rehar.

Dva mosta na Soči.

Križišče avtomobilnega dnevnega prometa v Ajdovščini.

Fran Levstik

ob stoletnici njegovega rojstva

Slavko Slavec.

1. Splošna označba.

«Vseh del mojster — vseh rev gospodar», bi lahko rekli o tem znamenitem možu. Pa kakšnih del mojster! In kakšnih rev gospodar! V kratkih petdeset šestih letih svojega zemskega bivanja je bil Levstik pesnik, pisatelj, bogoslovec, prevajalec, vseučiliški slušatelj, igravec, domači učitelj, kritik, znanstvenik, čitalniški tajnik, urednik, matični tajnik, politik, časnikar, Sokol, dramatik, skriptor — da navedemo le njegove glavne posle, kajti stranskih je imel še celo kopo; navadno jih je opravljal po več obenem. Koliko je sveta obredel, predvsem slovenskega, ki je Levstika s čarobno silo priklepil nase, nam predočuje niz krajev, koder je prebil krajšo ali daljšo vrsto svojih dni: Spodnje Retje, Velike Lašče, Ljubljana, Olomuc, Dunaj, Gradec, Maribor, Krško, Prečna pri Novem mestu, Retje, Lašče, grad Turn pri Čatežu, Ljubljana, Moravče pri Turnu, Retje, Kolec na Notranjskem, Podbrezje na Gorenjskem, Istra, Trst, Ljubljana, Vižmarje, Brod pod Šmarno goro, Dunaj, Ljubljana. Če danes pregledamo to burno, pisano, plodovito življenje, se nam zazdi Levstik za svojo dobo

najizrazitejši — Slovenec. S svojimi prijatelji in učenci je bil za svoj čas to, kar je bil v prvi polovici tistega stoletja Prešeren s svojim krogom — najmočnejše jedro, okrog katerega se je oblikovala slovenska zavest.

2. Brstenje in zorenje.

V preprosti kmetski hiši pri Joškovih v Spodnjih Retjah pri Velikih Laščah so dobili 28. septembra 1831. sina, ki so ga krstili za Frančišča. Kot otroku se je Levstiku neizbrisno vtisnilo v spomin vse, kar je moralo živahnega dečka zanimati: naravne krasote domačih polj, dobrav in gozdov, krepka in klena ljudska govornica, domači in popotni posebnosti, kakršnih je pozneje več izklesal v svojih spisih.

Po treh letih velikolaške šole ga je za dve leti sprejela ljubljanska normalka, odkoder je vstopil l. 1844, v gimnazijo. Kot srednješolec je bival od tretje do pete šole v Alojzijevišču, kjer je začel pesniti in se je prav samosvoje izkazal tudi v dramatiki. V šoli so ga najbolj veselili jeziki. Računstvo mu je bilo zoprno in mu je parkrat skvarilo odliko. Vse življenje je potem slabo računal in težko sešteval bore groše za vsakdanji kruh. Že takrat so ga mikale drugačne, negmotne vrednote.

V četrti šoli je osemnajstletni mladenič objavil svojo prvo pesem «Želje» in naslednja leta še več drugih, med njimi nekaj svojih najboljših. Njegovi tovariši so že takrat videli v njem priznanega pesnika in glede slovenščine najvišjega sodnika. Takrat, v pomladi narodov (1848.), so prvič izza Napoleonovih časov tudi Slovenci za kratko dobo prosteje zadihali. Slovstveni vzori in učitelji Levstikovi so bili Prešeren, Vodnik in Goethe — prva dva najjedrovitejša Slovenca prejšnjih dob, zadnji najbolj naravni, vsemu človeškemu najbližji nemški genij. Do konca ljubljanskega dijakovanja se je Levstiku nabralo pesmi za celo zbirko. Med njimi so bile n. pr. «Opomin k veselju», «Vile», «Prvi pomladni bučelici», «Brezskrbni poet», «Kamniti svatje», «Ura», «Rožica», slavni «Popotnik», «Na Prešernovem grobu», «V Bledu», «Božična», «Hrepenenje mladega pesnika» ter «Deklica in ptič», ki zveni tako preprosto narodno:

Deklé je zajemalo v vedro vodé,
v kovano vedro vodice hladné;
pogleda se v vodo, uzré si obraz,
začudi se svojemu licu ta čas:
«Lepote, ki jo na obrazu imam,
za tri gradove bele ne dam!

3. Obsojene pesmi.

Bolezen in strah pred računstvom sta pridnega dijaka, skoro vedno odličnjaka, ociganila za maturo. Brez nje ni mogel na vseučilišče in si je izbral bogoslovje. Vstopil je v nemški viteški red in odšel l. 1854. v knezoškofijsko semenišče v Olomuc. Komaj se je tu poglobil v novo učenje, zlasti v češčino, iz katere je prevel «Kraljedvorski rokopolis», se je v Ljubljani razpočila bomba, ki je s svojim puhom segla do daljnega Olomuca in treščila Levstika iz bogoslovnice na brezkončno cesto večnega popotnika.

Kaj se je bilo zgodilo?

V Ljubljani so pri Blazniku izšle Levstikove pesmi, izza Prešernovih «Poezij» (l. 1846.) prva zbirka, s katero so se Slovenci lahko postavili pred mogočnejšimi slovenskimi brati in pred svetom.

In ko se roka moja strun dotakne
po žilah neznana moč mi vzišča,
v nebeški slasti srce trepetá.

Tako se izpoveduje Levstik v «Vvodu». Pristno njegove so med drugimi: «Povsod ni sreče», «Koledniki», «Zidar», «Poredni mladenič», «Na vseh svetnikov dan», «Študentovska zdravica», «Plesavka», «Pri potoci». Iz njih žehiti zdravje in sila, mladost in lepota, ukajoče veselje do življenja, šegava prešernost. Sršenasto zbadljiv je pesnik v «Ježi na Parnas» in v drugih, kjer se z ostrim želim zaganja v mogočne, domišljave «prvake», zlasti v votlo bobnečega Koseskega.

Navdušenje mladine za to zbirko popisu je takratni gimnazijec Stritar takole: «To vam je bil pravi prevrat v šoli. Druge knjige so imele mir tisti čas, kakor o počitnicah, doma in v šoli. Tudi v šoli; kamor si pogledal, videl si tisto rdečkasto knjižico v rokah.»

Ali Slovenija je bila vse čase mogočna trdnjava najstrožje morale. Zmerom je imela pogumne može, ki so to trdnjavo neustrašeno branili, zlasti zoper nevarne pesnike, ki so se kdaj drznili prosto po svojih srčnih nagibih peti o vsakojakih dušnih dogodivščinah. Tako so se vrgli brambovci z vso ihto tudi na Levstika. Iztrgali so mladini «pohujšljivo» rdečkasto knjižico iz rok, založnika prisilili, da je dal neprodane izvide zapreti in zapečatiti, Levstiku pa z ovažbo na olomuško ravnateljstvo, da so njegove pesmi razuzdane, onemogočili nadaljno bivanje v bogoslovnici. Levstik namreč ni bil mož, ki bi se bil uklonil zahtevi, naj svoje najboljše, najdražje otroke zataji in pesmi prekličje. Rajši je vzel v roko opevani «grčav les» iz svojega «Popotnika» in se možko napolnil v negotovo prihodnost. Storjena krivica je naredila njegov značaj še bolj grčav in borben, nego je bil že po naravi.

4. Ob grenkem kruhu — vzorna dela.

Na poti iz Olomuca se je Levstik ustavil par mesecev na Dunaju. Poslušal je Miklošičeva predavanja o slovanskih jezikih in se pri starem Vuku Stef. Karadžiću, zbiratelju srbskih narodnih pesmi, zatapljal v južno-slovansko narodno slovstvo. Zložil je nekaj novih pesmi, n. pr. «Vsak ob svojem času» ter «Meniška cerkev in dunajski vrt». Pomanjkanje ga je gnalo dalje. Peš je romal skozi Gradec in Maribor, kjer je zagnal poslednji novčič v Dravo, v Prečno pri Novem mestu, kamor so se bili medtem preselili njegovi starši, in dalje v rojstno vas, kjer ga je prijatelj Jože Oblak vzel za nekaj časa pod gostoljubno streho.

V jeseni l. 1855. je postal domači učitelj pri grofu Rud. Pacetu na Turnu pri Čatežu in je ostal dve leti pri njem. Ko je bil nato brez službe, se je znova zatekel v Retje k Oblaku. Jeseni l. 1858. ga je sprejel graščak Vilhar na Kalcu za domačega učitelja svojih otrok. Ta služba je trajala par let in ni bila z rožicami poslana.

V teh petih, precej nestalnih letih je imel Levstik priliko, da se je v svojo ožjo domovino med Ljubljano in Novim Mestom, do Lašca in do Senožeč, še bolj poglobil. Proučeval je ljudstvo in njegov značaj, govorico in navade, posebnosti in napake. Rad se je pogovarjal s kmeti, moževal in se šalil z njimi, se družil s fanti in dekleti, med katerimi je Zidarjevo Tono iz Moravč globoko vzljubil in opeval. V prostih urah se je učil in pisal. Kakor prej v vezani besedi je zdaj ustvaril dela trajne vrednosti tudi v nevezani besedi.

Kar je takrat o jeziku in slovenskem pisanju razmislil in dognal, je položil v dve velevažni razpravi iz l. 1857. in 1858. Prva, «Popotovanje iz Litije do Čateža», govori v obliki potopisa o življenju dolenskega ljudstva in njegovih navadah. Seznan nas z zanimivimi Dolenjci, kakor so: Bojic, Tara, Hostnik, Končina, Mrtolaz, župnik Kobe. Nazorno kaže, kako se piše jednat jezik, sloveč na ljudski govori, razpravlja o slovenski in srbski narodni pesmi in o domačih slovstvenih prilikah. Priznava, da smo imeli dotlej nekaj dobre lirike, a kar se romana, novele in iger tiče, smo zelo zaostali. Ta spis je navdušil slovstveni naraščaj, postal mu je novo blagovestje, ki se ga je začel z vnemo oklepiti. Najzrelejši plodovi te smeri so bila Jurčičeva dela.

Druga razprava, «Napake slovenskega pisanja», se je rodila iz Levstikovega ogorčenja nad neslovenskim jezikom najbolj znanih takratnih pisateljev. V njej graja prevleko odvisnost od nemščine in samovoljno ugnatanje jezika, kakršno si je dovoljeval posebno Koseski. Zahteva brezobzirno in ostro kritiko, ki mora slovenskemu slovstvu

samo koristiti. Tudi te Levstikove zahteve je prvi rod za njim uresničil, čeprav so se starejši veljaki spočetka strupeno in zahrbtno zaganjali vanj ter izzivali nove odgovore («Hicingerjeva novoletna noč 1860» in «Slovensko slovstvo»).

Kot primer vzorne slovenske povesti je sledilo najlepše in najpopolnejše Levstikovo pripovedno delo, slavni «Martin Krpan». V klasičnem, nedosežno klenem in barvitem, šegavem jeziku riše pisatelj notranjskega korenjaka, ki skrivaj prevaža angleško sol od morja in reši s svojo močjo cesarju državo, ko jo velikan Brdavs ogroža. «Martin Krpan» stoji v zgodovini slovenske proze kot mejnik dveh dob: pred njim slaboten, v tujih vplivih dušič se jezik, za njim bujen razcvet slovenske pripovedne umetnosti.

Bolj strokoven, a jezikovno ne manj zanimiv je bil Levstikov «Bučelarček», ki so ga razne ovire zadržale, da ni nikdar izšel. S tem in z drugimi manjšimi, kritičnimi spisi je Levstik polagal temelje slovenskemu znanstvenemu izrazoslovju.

Vir poezije mu tudi v tem mnogostranskem delu ni usahnil. Iz tega časa sta pesmi «Skrilovska modrost» in «Na sv. Roka dan». Toni so posvečene: «Boječnost», «Prvi poljub», «Toni», «Ne jokaj», «Ljubica v pustiv ne hodi», «Lepe oči», «Zvečer», «Slavec», «Pogovor», «Otví», «Tiha žalost», «Srečni mrak». Šaljiva je «Pomlad in jesen». Po narodnih so spesnjene: «Bogoslovec», «Ropotec», «Nezvestoba», «Sramežljiva deklica», «Roža», «Ribičeva hči», «Pastir in piščalka». Krasna je balada «Ubežni kralj». Refleksivne so: «Udomačitev», «Knjižna modrost», «Umetelnik», «Lesnike» in prevod iz Deržavina «Bog».

Šaljivi prizor «Juntez» se nam ni ves ohranil. Glavno vlogo v njem je učinkovito igral Levstik sam.

Pri Vilharju se je Levstik lotil popravljanja tujih pesmi, ki ga je potem v raznih razmerah opravljal do svoje smrti. Na Kalcu je pilil Vilharjeve «Pesmi», preden so l. 1860. izšle. Jezik je brusil tudi v rokopisih, ki mu jih je pošiljal v pregled urednik Janežič iz Celovca. Oblikovno je izpopolnil Cegnarjev prevod Schillerjeve «Marije Stuart». Kakor je bil na gimnaziji priznan jezikovni veščak svojim součencem, tako se mu je zdaj vrhovno sodstvo razširilo nad vso Slovenijo.

5. Razcepljen.

Navzkrižja z Vilharjem so Levstiku zagrenila bivanje na Kalcu. Nekaj nad eno leto je tajnikoval novo ustanovljeni «Čitalnici» v Trstu (1861—1862), pregledoval Cegnarjeve prevode («Valenštajnov ostrog»), se poglobljal v jezikoslovje in se otepal z uboštvom.

Jezikoslovje ga je še bolj omrežilo, ko se je jeseni l. 1862. preselil v Ljubljano, kjer

je nato urejeval Vilharjev časopis «Naprej». S članki je dregal v javno življenje in obsojal omahljivost slovenskih izobražencev. Objavil je «Desetega brata», nedovršeno avtobiografsko povest, ki ni ostala brez vpliva na Jurčičevega «Desetega brata». Napisal je tudi več sestavkov o raznih tedaj perečih vprašanjih («Črtice iz življenja sv. Cirila in Metoda», «Zatoženi samoglasnik» i. dr.). Pri ljubljanski «Čitalnici» se je udeleževal kot odbornik.

Vlada je «Naprej» nekaj časa pisano gledala, nato ga je ustavila. Levstika, ki je bil zopet na cesti, so sprva podpirali nekateri prijatelji. L. 1864. je postal plačan tajnik «Slovenske Matice». Nekateri rodoljubi so mu to mestece že naslednje leto vzeli. Razen pri «Matici» je deloval pri «Čitalnici» in zlasti pri «Južnem Sokolu». Spor s prvaki se je poostiril, ko jim je Levstik v nekaterih spisih očital oblastnost, samopašnost in medsebojno povzdigovanje.

Plod jezikovnih študij je bila nemški pisana slovenska slovnica (1866), opirajoča se po Miklošiču na staroslovenščino. L. 1865. je postal Levstik urednik slovensko-nemškega dela Wolfovega slovarja. Zbiranje gradiva in znanstveno širjenje obsega je objavo slovarja bolj in bolj odmikalo, tako da si je Levstik tudi s tem delom nakopal marsikakšno nevšečnost.

Nekaj zadoščenja mu je prineslo to, da so se smele njegove pred 12 leti prepovedane pesmi spet prodajati. Pripravil in «popravil» je Prešernove «Poezije», ki so tedaj izšle kot «Klasje z domačega polja» (1866). Naslednje leto je izdal prvi del «Nauka o telovadbi». Kakor Prešernove «Poezije» je predelal in objavil Vodnikove «Pesni» (1869).

Leta 1867. so Levstika zajeli novi politični vrtinci. Nemška strahovlada, neprestane nepostavnosti, cincanje in neznačajnost domačih voditeljev in drugi podobni vzroki so rodili mladoslovensko stranko s «Slovenskim Narodom» in Levstik je kmalu stal na čelu te svobodomiselne smeri na Kranjskem. Napadal je hinavščino, nepoštenost in svetohlinstvo prvakov. Udeleževal se je taborskega gibanja in sodeloval pri «Dramatičnem društvu», ki mu je bil nekaj časa predsednik.

Ta površni pregled vsestranske Levstikove delavnosti dovolj pojasnjuje, zakaj nimamo iz te dobe obširnejših slovstvenih del. Neštevilni manjši posli so cepili njegove zmožnosti. Povsod je bil potreben in povsod je žrtvoval moči in čas. Kljub tej razcepljenosti pa je nastalo tudi v teh letih precej novih pesmi, ki so izšle l. 1868. v Jurčičevem in Stritarjevem zborniku «Mladika», n. pr. oda «Reši nas zlega», šaljiva «Pod oknom», par političnih sonetov, klasični «Diguž» i. dr.

6. Ljubezen in sovraštvo.

Krepkeje je začela biti pevska žila, ko se je pesnik 17. maja 1869. na vižmarskem taboru seznanil s Franjo Koširjevo (Malenškovo), ki je Levstikovim strunam izvabila venec najsočnejših in najlepših ljubezenskih pesmi, kar jih Slovenci premoremo. Solnce sreče je naglo vzšlo in jarko sijalo, a se je že naslednje leto nagnilo k zatonu. Franja se je zaročila z drugim. Pesnika je trl obup:

Ko je tvoja sladka mi otrava
Zalezla v srce je in kri,
Potem si tigra mi krvava
Raztrgala srcé z nohtmi.

Že prej si je moral biti razboriti Levstik sam na jasnem, da on, večni popotnik brez stalne strehe in službe, ne bi mogel nuditi Franji mikavne bodočnosti. L. 1869. so mu vzeli uredništvo slovarja, češ, da dela prepočasno in se izgublja v preobširne študije. S tem je bila tudi ta skromna skorjica kruha izgubljena. S prvaki se je tako sprl, da so si mnogi mislili, kar je dr. Costa nemški jasno izrekel: «Pogine naj pes!» Ko je dobil začasno drobtinico zaslužka pri deželnem predsedniku baronu Conradu in je napovedal satiričen list «Blisk», so ga celo osumili, da ga je vlada podkupila, in so namigovali na narodno izdajstvo.

Levstikovo življenje v Ljubljani je bilo podobno obupnemu brodolomu. Prevaran v ljubezni, brez sredstev, ranjen na najobčutljivejšem mestu moškega poštenja, opljuvan in zasmehovan. V tej najbridkejši uri ga je Stritar povabil l. 1870. na Dunaj. Tu je začel Levstik izdajati satiričen list «Pavliha», kjer je napadal Nemce, nemškutarje in Staroslovence, ki niso znali zastopati slovenskih koristi. Spet so se javno ponavljala sumničjenja, da ga plačuje vlada. Medtem so se doma tudi Mladoslavenci odvrnili od Levstika in «Pavliha» je s sedmo številko ponehal.

V Stritarjevem «Zvonu» je Levstik objavil nekaj pesmi pretežno satirične vsebine in daljšo povest «Doktor Bežanec v Tožbanji vasi», kjer zasmehuje slabe strani kmetiškega življenja in biča v Bežancu svetohlinstvo prvaka drja. Coste.

Začasno je Stritar požrtvovalno odstopil prijatelju svoje mesto pri državnem zakoniku (1871) ter ga tako rešil najhujše bede in lakote.

7. Tihi kctiček. Življenja večer.

Naslednje leto je postal Levstik po posredovanju svojih prijateljev skriptor licejske knjižnice v Ljubljani. Po skoro dvajsetletnem otepanju z najrazličnejšimi službami in nadlogami je prišel tako do stalnega me-

sta, ki mu je bilo všeč. Nasprotniki so mu nalili že nekaj strupa s pogrevanjem sumnje, da ga je vlada tako poplačala za njegovo narodno izdajstvo.

Toda Levstik je dal politiki slovo. Razen svojemu delu v knjižnici se je zdaj posvečal s posebno vnemo mladinskemu slovstvu. Sodeloval je pri Tomšičevem «Vrtcu», popravljaj mladinske prispevke, prevajal za ta list iz Andersena, iz Nestorja in iz srbščine ter skladal «Otročje igre v pesencah».

Za vse drugo je njegovo srce odcveto, kakor toži v žalostinki «Omnia evanescunt» in kakor izpoveduje v sonetu «Neprijazna sreča»:

Zdaj pel bi, pa se več ne morem vneti.

Le kaj zbadljivega je še rad napisal, n. pr. «Ljudski glas» in epigrame zoper nekatere pisatelje manjše cene. Svoje «Izbrane pesmi» je pripravljaj za natis, a se je zadeva razbila. Jurčiču je žaloigro «Tugomer» jezikovno temeljito zlevstikoval. V knjižnici je svoje jezikovno znanje širil in izpopolnjeval. Uporabljal ga je pri jezikovnih sestavkih. Čistil je slovenski jezik in ga bogatil z lepimi novimi izrazi. V kakšni posebnosti ni bil vedno dosleden, ker so se mu nazori o nekaterih vprašanjih med učenjem včasih izpremenili.

L. 1885. je zbolel na živcih. Po dveletnem trpljenju je umrl 16. novembra 1887. Pokopan je v Ljubljani pri Sv. Krištofu.

8. Zaključek.

Levstik se je kulturno uveljavil v treh smereh in v treh dobah. Kot mladenič je vrge v slovensko javnost svež, dehteč šopek zlahtnih pesmi, ki nikdar ne zvenejo; pozneje je sledilo še par manjših šopkov. V prvi moški dobi je z vzornimi pripovednimi deli in razpravami zasidral slovensko prozo na trdni, zdravi podlagi narodne govornice. V zreli moški dobi je neustrašno odrival gnoj in smeti s pozornice javnega življenja, čistil jezik in slog in zastavil vse svoje sile, da bi se Slovenci uveljavili kot kulturen, napreden narod, ki ga sovražna tujina ne bo mogla ogrozati in mu kvariti narodnega značaja. Ves slovstveni in kulturni rod osemdesetih let sloni na Levstiku in bi brez tega moža ne bil to, kar je.

Ob stoletnici Levstikovega rojstva se vršijo po Sloveniji slovesne proslave v čast Levstikovega spomina. Objavljajo se njegovi zbrani spisi. Njemu samemu njegovi rojaki gotovo najbolj ustrežejo, če se ob tej priliki znova poglobijo v njegova dela in s tem v svoje bistvo.

Razvoj glasbe

E. Komel.

Glasba kot najbolj osebna vseh umetnosti je stara ko človeški rod. Sposobnost za petje je dobil človek istočasno z darom govora. Skušal je posnemati prirodne glasove in se jih tako vadil razločevati po višini, moči in značaju.

Stari narodi so imeli petje za božanski dar, kakor posnemamo iz različnih bajk. Tako nam pripoveduje bajka o Arionu, živšem okoli l. 600 pred Kr. r. Arion je dobil pri neki pevski tekmi prvo darilo. Ko se je vračal z dragocenimi zakladi na ladji v Korint, je zvedel, da ga hočejo umoriti lakomni mornarji. Prosil jih je, naj mu dovolijo da zapoje še enkrat. Nato je stopil v polnem pevskem ornatu na krov in privabil s petjem delfine, ki so se zbrali v velikem številu okrog ladje. Arion je skočil v morske valove, iz katerih ga je rešil hvaležen delfin s tem, da ga je odnesel na hrbtu do obrežja. Različne take bajke nam pričajo o gojitvi glasbe v predzgodovinski dobi. Šele, ko so dosegli narodi gotovo kulturno stopnjo, se začne zgodovinsko raziskovanje.

Pri Egipčanih so našli slike različnih godal na kraljevih grobovih, obeliskih in drugih spomenikih iz četrtega tisočletja pred Kr. r. Iz hieroglifskih napisov na spomenikih se je tudi marsikaj dognalo o gojitvi glasbe pri bogočastju in v narodnem življenju prvih kulturnih narodov.

Zanimivo je tudi vprašanje, kaj je bilo prej: petje ali instrumentalna glasba. Sodi se splošno, da je bilo petje prej, če razumemo namreč s tem proizvajanje melodije. Instrumentalna glasba tistih časov je bila glede tonov zmeden hrup t. j. ropot brez melodije; piskali in trobili so vsi vprek; šlo je samo za ritem pri spremljevanju različnih plesov in pohodov. Tako ropotanje imajo divji narodi še dandanes.

Iz Azije je prišla glasba v Evropo, kjer je našla zelo rodovitna tla pri Grkih, najbolj nadarjenem narodu, čigar mojstrstvo v plastiki in slikarstvu občudujemo še dandanes. Klasična cvetoča doba pri Grkih se začne okoli l. 500 pred Kr. r. Imeli so že izpopolnjen tonski sistem, niso pa še poznali harmonije, mnogoglasja. Petje je bilo enoglasno in petje so spremljali na godala, ki so jih imeli že celo vrsto. Višek je dosegla glasba, ko se je združilo petje z godali, plesi in mimiko pri uprizarjanju žaloiger. Iz poskusov zopetnega oživljenja omenjenih grških žaloiger je nastala konec 16. stoletja opera, toda o tem pozneje.

Napisanih melodij iz tistih najstarejših časov nimamo, po grških pisateljih pa po-

snemamo, da je obstajala pisava not. Najstarejši zabeležki melodij segajo malo čez Kristovo rojstvo. Zato pa imamo iz tiste dobe večje število teoretičnih del, ki nam pričajo, kako visoko se je že povzdignila glasbena umetnost. Vsa glasba srednjega veka je koreninila v glasbi grške dobe in glasbena teorija starih Grkov je še dandanes podlaga glasbeni znanosti.

Če primerjamo glasbo z drugimi umetnostmi, je upravičen domnevek, da je doseglo n. pr. kiparstvo in stavbarstvo v starem veku popoln razvoj vseh upodabljalnih sredstev tako, da je za kiparja potreben študij antike. O glasbi tega ne moremo trditi že radi tega, ker takrat še niso poznali učinkov mnogoglasja in moči harmonije.

Mnogoglasje je nastalo šele po preseljevanju narodov, po propadu grške in rimske kulture, v srednjem veku.

Po znanstvenih spisih poznamo glasbeno teorijo precej natančno, o pravem bistvu glasbe pa vemo malo pozitivnega, ker razen nekaterih odlomkov melodij nam niso ohranjene glasbene umetnine, skladbe tistih daljnih časov. Do pravega, samostojnega razvoja pa vendar ni prišla glasba. Zaostala je za upodabljalno umetnostjo in pesništvo, ker je bila v svojih najlepših in vzvišenih stvaritvah, v spevih grške tragedije, navezana na besedilo in ritem plesov.

Z vstopom v prvo tisočletje je prišla glasba v dotiko s krščanstvom in prešla polagoma popolnoma v službo krščanske cerkve, kjer je našla rodovitna tla. Človeštvo se je odvrnilo od sveta in prvič pogledalo vase. Ni druge umetnosti, s katero bi se dala vsa najgloblja čustva tako izražati kakor z glasbo. Zato je pa imela ta umetnost privlačno silo za srednjeveškega, v notranje življenje obrnjenega duha. Bolj ko kipar, slikar in pesnik nam zna razkriti glasbenik svojo notranjost.

V naročju cerkve je našla glasba nadaljni razvoj in sposobnost za izraz čustev. Krščanska občina je častila Boga in se zahvaljevala z enoglasnim petjem. Tako zvani jubili t. j. več tonov, ki so se peli po končanem besedilu na zadnjem zlogu, so bili kal posebnega oblikovanja. Sv. Avguštin pravi: «Od besedila navdušeni pevci, ki ne morejo več izražati svojih čustev z besedami, si dajo duška z jubilacijami» — to je tisto zavijanje melodije na enem zlogu, kakor ga slišimo pri koralnem petju. Spevi prvih kristjanov a kakor niso bili novi; uporabljali so se štari napevi, prevzeti najbrž od Hebrejcev in Grkov. Ko je pod Konstantinom Velikim po-

stala l. 313. krščanska državna vera, se je izboljšalo tudi petje. Iztrebili so vse, kar je spominjalo na židovstvo in poganstvo. Vse to je uredil milanski škof sv. Ambrož (374 - 397), ki je bil tudi skladatelj in ki je postavil prvi tonski sistem. Pripisuje se mu cela vrsta himen, ki so še dandanes v rabi (*Te Deum laudamus, Aëterne perum conditor* in dr.).

Radi stremjenja po novem in po večji izrazitosti melodij je raslo s časom število spevov, da je nastala potreba, da se to mnogovrstno gradivo prebere in uredi. Resno in s spretno roko se je lotil tega dela papež Gregor I., kateremu je uspelo izvršiti to nalogo v primeroma kratkem času. Iz mnogoštevilnega gradiva je izločil, kar se mu je zdelo bistveno, iztrebil nepotrebosti in ustvaril enotno skozi stoletja trajajoče cerkveno petje — gregorijanski koral.

Tudi izven cerkve se je gojila in razvijala glasba, o kateri nam je manj znano kakor o glasbi, ki je stala pod mogočnim cerkvenim varstvom. Gojitelji in širitelji ljudskega petja so bili v prvi vrsti potujoči godci. Bili so to pustolovci, domači ali tuji glumači in drugi taki ljudje ki so hodili pevajoč od dežele do dežele. Peli so tiste pesmi, ki so plodovito vplivale na poznejši razvoj umetne glasbe.

Proti koncu 11. stoletja se je začela razvijati poezija in pevska umetnost tudi po različnih dvorih, med plemenitaši in vitezi. Viteški liriki in pevci, trubadurji imenovani, so se povzpeli v Italiji, na Francoskem in Španskem do posebne slovitosti. Ni dvoma, da so pobudili vtisi križarskih vojen smisel za umetnost teh pevcev, ki so vplivali s petjem na duha in нрав krščanskega viteštva srednjega veka. Istočasno s trubadurji so nastopali v Nemčiji «Minnesänger-ji». Vsi omenjeni potujoči godci, viteški trubadurji in Minnesänger-ji, živeči od 11. do 14. stoletja, so se trudili za razvoj in povzdigo posvetne glasbe. Ohranili so ljudsko poezijo.

S propadom viteštva je izgubil ugled tudi nemški Minnesang. Njegovo dediščino je prevzel «Meistergesang». O teh časih nam dajeta najlepšo sliko Wagnerjevi operi «Tannhäuser» in «Meistersinger».

Petje je bilo še vedno enoglasno. Šele v 8. ali 9. stoletju so se pokazali prvi poskusi mnogoglasja, ki so pa bili zelo okorni. Tedaj so imeli še neka godala, na katera so piskali dvoglasno kakor n. pr. duda (*Dudelsack*). Na dolgo zavlečen nizek ton je spremljal melodijo v višjih legah. Iz tega sklepamo, da so bili približno taki tudi prvi pevski poskusi.

Kakor se je razvijalo enoglasje počasi skozi stoletja, tako je rabilo mnogoglasje tudi stoletja, preden je prišlo do zaključka, do harmonije v 16. stoletju. Ta prehod k mnogoglasju je gotovo najvažnejši preobrat vse-

ga dolgotrajnega razvoja glasbe. S tem je bil napravljen odločilni korak, ki loči naše sedanje pojmovanje glasbe od pojmovanja starih. Menzurirana in figurirana glasba je rodila kontrapunkt in harmonijo, ki sta ustvarila iz melodične umetnosti glasbeno umetnost v pravem smislu, tisto posebno, od poezije ločeno umetnost, ki je postala tako velikega pomena v duševnem življenju narodov. To izpremembo lahko primerjamo z razvojem slikarstva iz samih vnanjih obrisov do notranjih, do barv in perspektive.

Prehod iz 16. v 17. stoletje lahko računamo kot začetek novega glasbenega veka. Obliki, ki igrata največjo vlogo v sedanjem glasbenem življenju t. je. opera in instrumentalna glasba, se razvijeta do umetniškega pomena. Stari cerkveni tonovni načini se umaknejo modernemu molu in duru. Na mesto starega melodično-kontrapunktičnega pojmovanja stopa moderno harmonično pojmovanje.

Okoli leta 1580. so se zbirali v Firencah v hiši grofa Bardija razni umetniki in učenjaki, baveč se z mislijo oživeti staro grško tragedijo, kar jim pa ni uspelo. Nastala je čisto drugačna vrsta glasbe in sicer dramatična glasba, iz katere se je slednjič razvila opera. Zopet so minula stoletja in treba je bilo vsestranskega izboljšanja in reform, preden smo prišli do glasbene umetnine, kakršno imamo dandanes.

Zelo zanimivo je vprašanje: kakšne so bile prve opere. Vsebina besedila je bila vzeta iz starih bajk; preproste pastirske igre brez dramatičnih učinkov. Glasbo so tvorili brezkončni recitativi, ki so imeli za podlago okoren bas s številkami (kakor naloge iz harmonije). Partitura je bila zelo enostavna. Imela je dva notna sistema, na enem je bilo napisano petje, na drugem bas s številkami, namenjen godcem, ki so igrali na štiri instrumente (klavir, *chitarrone*, *lira grande* in *liuto grosso*) in sicer za kulisami.

Na pobudo omenjenega grofa Bardi-ja v Firencah sta zložila skladatelja Peri in Piccini prvo opero «Daphne» leta 1594. Kakor že omenjeno, so bile prve opere zelo puste in okorne glede petja in instrumentalne glasbe. Šele drzni novotar Claudio Monteverde se je odvrnil od takratnega pustega sloga in dal operi dramatičnega življenja, orkestru pa samostojnosti in značaja. Harmonijo je rešil iz spon starih cerkvenih tonovnih načinov in rabil z najboljšim uspehom enharmonijo in kromatiko. Umril je leta 1643. kot kapelnik pri sv. Marku v Benetkah. Priboril si je bil častno mesto v zgodovini opere.

Odslej se je širila italijanska opera po vsej Evropi. Po vseh francoskih in nemških dvorih so bili skladatelji, maestri da capella, pevci in primadone. Začela je propadati

opera; izneverila se je postavljenim ciljem in namesto čiste dramatične je nastala teatralno-glasbena umetnost. Skladatelji so postali sužnji pevcev, ki so se hoteli izkazati z vsakovrstnimi pasažami tako zvanega «canto fiorito». Pokazali so se ponovni poskusi reakcije, da se reši opera popolnega propada. Težko, požrtvovalno delo preustrojitve je uspelo Glucku. Kljub temu, da bi bil prišel v starem štilu do velikih uspehov, se je lotil preustrojitve z opero «Orpheus», ki se je uprizorila na Dunaju leta 1762. Lepo je označeno to vsem skušnjavam kljubujoče delovanje na Gluckovem mramornem doprskem kipu v pariški veliki operi: «Musas praeposuit Sirenis». Po Gluckovi reformi se je začela razvijati operna glasba pri vseh narodih samostojno.

Minulo je zopet eno stoletje in pokazal

se je tretji reformator: R. Wagner (roj. 1813. V Leipzigu, umrl 1883 v Benetkah).

Veliko je število opernih skladateljev vseh narodov pred Wagnerjem in za njim. Velikansko število raznovrstnih oper. Ni nam treba sklepati iz različnih opisovanj, kakšne so te različne opere. Izumitelju radia se moramo zahvaliti, da si prav poceni privoščimo opero. Najlepšo opero lahko slišimo, opero, ki jo pojejo najboljši pevci, ki jo igrajo izvežbani orkestri pod vodstvom svetovno-znanih dirigentov.

Namen teh vrstic je bil, popisati na kratko, kako se je razvijala glasba polagoma skozi tisočletja in koliko duševnega dela je bilo treba, da je prišlo človeštvo do glasbenega umotvora, kakršen je opera. To naj pomisli vsak, ko posluša mirno kako opero po radiu.

Daniel Defoe

(Ob dvestoletnici njegove smrti 26. IV. 1731)

Leta 1712. sta se srečala v prenočišču «l'ri rdečem levu» v angleškem mestu Bristolu dva moža: Anglež Daniel Defoe, ki je spisal znameniti roman: «Robinson Crusoe» in Škot

dotle slovel po svojih nešteti bistrournih, a ob enem zbadljivih političnih in verskih spisih in razpravah. Pisatelj po poklicu je postal šele, ko je dobil po Selkirku idejo in tvarino za svoje največje delo, ki mu je pripomoglo do svetovnega slovesa, za povest namreč «Robinson Crusoe».

Časniki so tačas že poročali o čudežni zgodbi Aleksandra Selkirka, ki je prebil leta na neobljudenem otoku Juan-u Fernandes u.

Selkirk, rojen leta 1676. v Largu na Škotskem, je bil sin črevljarja in je silil že deček na morje. Toda oče je bil drugačnega mnenja. Hotel je, da postane njegov sin marljiv in pošten rokodelc, a se je pri tem uštel. Sinu ni prijalo sedenje in enoličnost novega opravila, zato je nenadoma pobegnil in šel med mornarje. Nekaj let na to se je zopet pojavil v svojem rojstnem kraju, toda nepremagljiva sila ga je gnala nazaj na morje. Napotil se je na Angleško in se zadal kapitanu Dampieru, ki se je prav tedaj odpravljal v Tihí ocean. Selkirk je bil kot mornar zelo vester, radi česar je tudi napredoval v službi.

Meseca oktobra leta 1704. se je zasedrila ladja «Cinque Ports», ki je na njej služil Selkirk, ob enem izmed otokov Fernandških. To otočje leži v Tihem oceanu, skoraj 700 km od kilenske pokrajine Valparaiza, na zapadni strani Južne Amerike. Tu je našlo moštvo dva moža, ki ju je bila neka ladja po nepaznosti pustila na otoku, kjer sta prebila dva meseca v neprosto voljni samoti. Radi malenkostne zadeve se je prav tedaj spričkal Selkirk s svojim kapitanom in sklenil, da ostane rajši po zgledu omenjenih

Aleksander Selkirk, ki je bil Robinson sam. Selkirk, utrjen pomorščak, je izročil tedaj že sivemu Defoe-ju svoje listine in mu povedal vso svojo prečudežno zgodbo. Defoe je

dveh mornarjev sam samcat na otoku, kakor da bi nadaljeval svojo pot v družbi s kapitanom. Temu sklepu so ugodili. Izročili so mu nekaj obleke, puško, nekaj streliva, sekuro, vrečico tobaka in sveto pismo in ga pustili na otoku, kjer se je začela robinzonada človeka, iztrganega kulturi in družbi, ki jo je tako dovršeno opisal Defoe v svojem Robinzonu.

Samo štiri leta je preživel Selkirk na tem samotnem otoku. Dvakrat so se približale otoku španske ladje, a Selkirk je pogasil ogenj in se skrnil, ker se je bal Špancev in njihove krutosti. Leta 1709. in sicer meseca februarja ga je vzel kapitan Dampier sam, ko je plul s svojo ladjo mimo, na krov, kjer je postal kmalu krmilar. Leta 1711. se je vrnil Selkirk v domovino in živel v rojstnem

kraju, kjer je podedoval po svojem očetu hišico, do svoje smrti v miru in ob spominih na dobo, prebita na daljnem, samotnem otoku.

Njegove dogodke je z mojstrsko roko opisal Daniel Defoe. Seveda se ni držala njegova domišljija točno Selkirkovih podatkov — tako je podaljšala njegovo bivanje na samotnem otoku za celih dva in dvajset let, otok sam pa prenesla k Malim Antilam ob ustju reke Orinoko, da je vpletel pisatelj v zgodbo tudi ljudožrce in njihovo skorajšnje žrtev, zamorca Petka — a lahko rečemo, da je njegov Robinzon najbolj čitana knjiga, prevedena v večino jezikov in je tudi pri nas doživel njen prevod že četrto izdajo in jo menda v tem oziru prekaša le še izvirna Sketova povest: Miklova Zala.

Nekaj o Nobelovi nagradi

Lansko leto (1930.) je obhajala Nobelova ustanova svojo tridesetletnico.

Vsako leto razdele Nobelove nagrade 10. decembra, na dan smrti njihovega ustanovi-

ni akademiji, za fiziologijo in medicino po kr. karolinškem zdravniško-kirurškem zavodu, nekakem medicinskem vseučilišču, za literaturo po švedski akademiji, podobni ustanovi kakor v Italiji, Franciji, Nemčiji in Španiji, in za mirovna prizadevanja po posebnem odboru, ki ga izvoli norveški storting t. j. državni zbor.

Alfred Nobel je bil rojen dne 21. oktobra l. 1833. v Stockholmu, glavnem mestu Švedske. Dasi samouk — obiskoval je le nekaj razredov ljudske šole — se je začel že v rani mladosti zanimati za razstreliva. Izumil je tekoči nitroglicerín, dinamit in balistit, ki so olajšali delo v rudokopih, pri predorih in cestah. S tovarnami na Švedskem, Francoskem in Italiji je prišel do precejšnjega premoženja. V svoji oporoki je določil, da se obrestni njegovega premoženja razdele vsako leto med zaslužne osebe, ki so se izkazale s kakim važnim odkritjem ali izumom v fiziki, kemiji, fiziologiji ali medicini, ki so se odlikovale v književnosti in ki so delovale za mir med narodi, za odpravo ali zmanjšanje armad in za pospešitev mirovnih zborovanj.

Vsaka nagrada znaša sedaj približno 900.000 lir.

Da bodo bravci Koledarja imeli točno sliko o delovanju Nobelovega odbora v teku tridesetih let njegovega obstoja, smo napravili pregledno razpredelnico. Iz nje ravidijo, koliko odlikovancev imajo posamezni narodi, kajti jasno je, da se odlikuje z osebo tudi narod, h kateremu pripada.

telja Alfreda Nobela (1896.). Že kak mesec prej prinesejo časopisi imena odlikovancev, izbranih za fiziko in kemijo po kr. znanstve-

ODLIKOVANCI		P o s t r o k a h					Skupaj	P o n a r o d n o s t i	V o d - s t o k i h
P o n a r o d n o s t i	P o d o m o v i n i	F i - z i k a	K e - m i j a	F i z i o l o g i j a	L i t e - r a t u r a	M i r			
ZAVODI		—	—	—	—	3	3	3	—
Nemci	Nemčija	9	12	5	5	2	33	44	28.50
	bivša Ogrska	1	—	—	—	—	1		
	bivša Avstrija	—	2	3	—	2	7		
	Švica	—	—	1	1	—	2		
	bivša Rusija	—	1	—	—	—	1		
Angleži	Anglija	6	4	4	3	2	19	32	21.05
	Dominijoni	1	1	1	—	—	3		
	Sev. Amerika	3	1	—	1	5	10		
Francozi	Francija	4	3	4	5	6	22	29	19.10
	Švica	1	—	—	—	3	4		
	Belgija	—	—	—	1	1	2		
	Luksemburg	1	—	—	—	—	1		
	Švedi	2	2	1	2	3	10	10	6.60
	Nizozemci	4	1	2	—	1	8	8	5.30
	Danci	1	—	3	2	1	7	7	4.60
	Italijani	1	—	1	2	1	5	5	5.30
	Norvežani	—	—	—	3	2	5	5	5.30
	Poljaki	1	1	—	2	—	4	4	2.65
	Španci	—	—	1	2	—	3	3	1.90
	Rusi	—	—	2	—	—	2	2	1.30
	Belgijci (Flamci)	—	—	1	—	1	2	2	1.30
	Indijci	1	—	—	1	—	2	2	1.30
Skupaj		36	28	29	30	33	156	156	100.00

Vseh odlikovanj je bilo podeljenih 156.

Med zavodi, odlikovanimi z nagrado za mirovna prizadevanja, navajamo «Zavod za mednarodno pravo v Gentu» (Belgija) — odl. l. 1904. — «Mednarodni mirovni urad v Bernu» (Švica) — odl. l. 1910. — in «Odbor Rdečega križa v Ženevi» (Švica) — odl. l. 1917.

Med odlikovanimi osebami je tudi pet žensk in sicer:

Marija Curie roj. Sklodovska v Varšavi na Poljskem. Ona je edina med vsemi sto petdeset in dvema osebama (zavodi so odšteti), ki je bila dvakrat odlikovana in sicer l. 1903. za fiziko v družbi s svojim možem Pierre-jem in učenjakom Becquerelom za odkritje važnih radioaktivnih prvin: radija in polonija, in 1911. za kemijo radi njenih zaslug za nadaljni razvoj kemije.

Berta von Suttner roj. grofica Kinsky v Pragi. Dobila je l. 190. nagrado za mir, ker se je z romani kakor tudi s predavanji in članki potegovala za mirovno idejo.

Selma Lagerlöf roj. v Marbacki na Švedskem. Dobila je 1909. nagrado za literaturo. Nekaj časa je bila učiteljica, a se je kmalu posvetila izključno pisateljstvu. Njeni romani, v prvi vrsti «Gösta Berling», so prevedeni v vse kulturne jezike.

Grazia Deledda roj. 9. oktobra 1875. v mestecu Nuoro na Sardiniji. Tudi ona je bila učiteljica, a jo je notranje zvanje gnalo med pisatelje. Odlikovana je bila z nagrado za književnost l. 1926. Vsa njena veličina tiči v njenih romanih in novelah, v katerih opisuje življenje svojih rojakov-Sardencev.

Sigrid Undset roj. v Kallundborgu na Norveškem. Nagrada ji je bila priznana l. 1928. za književnost, ker je tako krasno opisovala življenje na severu v srednjem veku. Najznamenitejši njen roman je «Kristin Lavransdatter».

Med Italijani dobimo pet odlikovancev:

Prvi je bil odlikovan z nagrado za medicino l. 1906. skupno s Špancem Gayakom **Camillo Golgi** iz Brescije v Lombardiji. Bil je vseučilišni profesor v Paviji. Leta 1870. je znašel po njem imenovano metodo, po kateri je pobarval s srebrnim nitratom živčno tvarino, da je lahko ločeno opazoval dele živčnega pleteža. Spisal je več znanstvenih knjig. Umrl je l. 1926. 83 let star.

Isto leto je dobil nagrado za književnost **Giosue Carducci**, roj. l. 1833. v pokrajini Lucca. Predaval je o zgodovini italijanske književnosti na vseučilišču v Bologni. Njegovi zbrani spisi obsegajo dvajset knjig. Odliko-

van je bil radi učenosti, radi svežega sloga in lirične sile. Umrl je leta 1907.

Nagrado za mirovno stremljenje je dobil leto pozneje t. j. l. 1907. **Ernest Teodor Momena**. Rojen l. 1833. je bil najprej vojak, boril se je za svobodno Italijo proti Avstriji, pozneje je stopil v uredništvo milanskega lista «Il Secolo», kjer je deloval skoraj 30 let. Od l. 1870. se je posvetil mednarodnemu mirovnemu pokretu, ustanovil ital. mirovno društvo «Unione Lombarda» in razširjal z živo in pisano besedo mirovna stremjenja. Svojo nagrado je delil s Francozom Renaultom, ki sta oba skoraj istočasno umrla, prvi 10. drugi 8. februarja 1918.

Četrty odlikovanec je prišel na vrsto l. 1909. z nagrado za fiziko **Guglielmo Marconi**, sedanji predsednik italijanske akademije. Rojen leta 1874. v Griffone-ju pri Bologni. Že kot dijaku so mu uspeli prvi poskusi z brezžičnim brzojavom. O velikanskem pomenu tega izuma za promet ni treba, da govorimo. Še je v spominu njegov poskus spomladi l. 1930., s katerim je iz Genove sprožil električno razsvetlavo na razstavi v Sidneju.

O peti odlikovanki, pisateljici **Grazii Deleddi** smo govorili že zgoraj med ženskami. Oglejmo si še odlikovane Slovane.

Marije Curie ro. Sklodovsko smo že omenili.

Henrik Sienkiewicz, poljski pisatelj. Odlikovan l. 1905. Znan po svojih romanih: «Z ognjem in mečem», «Potop», «Pan Volodijowski», «Brez dogme», «Rodbina Pola-

niecki», «Križarji» in po najboljšem romanu svetovnega slovesa «Quo vadis?». Med vojno je umrl pesnik v Švici l. 1916. 70 let star.

Vladislav Reymont, tudi poljski pisatelj, odlikovan l. 1924. Njegov najboljši roman «Kmetje» v štirih knjigah je preveden v večino evropskih jezikov. Goriška Matica je izdala prevod njegovega romana «Pravica». Umrl je še ne eno leto po odlikovanju (5. decembra 1925).

Ivan Petrovič Pavlov roj. l. 1849. v Rjasanu na Ruskem. Predaval je na raznih zavodih in akademijah medicino in fiziologijo. Dobil je nagrado l. 1904. kot priznanje za njegovo delo o fiziologiji prebave.

Ilija Iljič Mečnikov roj. l. 1845. v guberniji Harkov, bil profesor v Odesi in Petrogradu, šel 1888. v Paris k Pasteurju, ki mu je izročil poseben oddelek na svojem svetovnoznanem zavodu. L. 1884. je priobčil svojo teorijo, po kateri imajo bela krvna telesa lastnost, da napadajo škodljive bakterije, ki so vdrle v telo. Bil je veljak v primerjajoči embriologiji in v raziskavanju nižjega živalstva. Dobil je nagrado za medicino skupno z Ehrlichom za svoja dela, tičoča se imunitete, nalezljivosti.

Doslej (do junija 1931.) je umrlo 64 odlikovancev (42.10%). Kot posebnost navajamo, da je med vsemi odlikovanci užival dobrote Nobélove nagrade najmanj časa italijanski pisatelj Carducci (10. dec. 1906. — 15. feb. 1907.), najdelj časa pa holandski fizik Zeeman in angleški zdravnik Roos, ki sta bila oba odlikovana l. 1902. in ki oba še živita.

Ured.

Vojni pes

Domače živali so med vsemi človeku najkoristnejše. Tisoč in tisoč let je potreboval, da mu je uspela njihova udomačitev. Namenoma smo rekli, da mu je uspela, ker bi danes brez domačih živali sploh ne mogli živeti. Vrsta domačih živali je različna. Pri nas imamo govedo, konja, ovco, kozo, prašiča. Na skrajnem severu bi si ljudje s temi živalmi ne mogli pomagati, ker bi jim ne mogli priskrbeti potrebne krme. Zato so si tamkaj udomačili severnega jelena. Nasprotno temu so si udomačili v vročih deželah kamelo, ki laže prenaša žejo.

Med domačimi živalmi je edini pes, ki spremlja človeka povsod tako ob mrzlem tečaju kakor na vročem ravniku. Pes je bil prva žival, ki si jo je človek udomačil. Prvi ljudje so se hranili z mesom, bili so lovci. Res niso imeli za to še primerne orožja, toda zverjadi je bilo v izobilju in človek je lahko prišel do potrebnega mesa s kamenim

orožjem. V istem razmerju kakor si je človek izboljševal orožje, uporabljal bron in kasneje železo, tako se je krčilo število zverjadi. Takratni lovec se je že moral mučiti, da je našel primerno žival. Šlo je vedno teže in teže, zato si je od matere narave izposodil bitje, ki mu je pomagalo s svojim nosom iztikati «vsakdanji kruh» — udomačil je psa.

Od tedaj sta človek in pes nerazdružljiva prijatelja. Rekli bi, da vlada med njima nekaka tako zvana simbioza, radi katere ne moreta živeti drug brez drugega. Pes se je nekako prilagodil človeku in njegovim potrebam. Z napredujočo človeško omiko se je izomikal tudi sam. Človek je bil opustil lov in se lotil poljedelstva in živinoreje — pes ga je posnemal. Iz lovskega psa je postal čuvaj, pastir. Kakor je napredoval človek, v isti meri je napredoval pes in tako smo dospeli do dobe, v kateri imamo najrazličnejše pasje pasme, ki so sicer več ali manj ohra-

nile prvotni vzrok, ki je omogočil udomačenje t. j. dober nos, a so si pridobile še posebnih lastnosti, kakršnih je človek od njih zahteval. Tako imamo dandanes lovske pse, čuvaje, ovčarje, vojne, sanitetne, policijske pse, hrte, dobermane, seterje, pinče, pudeljne, jazbečarje i. t. d. seveda med njimi še največ takih, ki pričujejo po barvi in truplu, po dobrinah in napakah, da so potomci mešanih pradedov.

Zadnja, oziroma pravkar minula svetovna vojna je spravila v ospredje tudi psa. Pes se je znal prilagoditi tudi temu rokolodstvu, dal je človeku na razpolago svoj nos, zvestobo, inteligenco in pokorščino in postal tako v pravem pomenu besede — vojak.

«Vse je že bilo!» je vzkliknil modri Ben Akiba. Tako tudi psa niso uporabljali v vojne namene samo v zadnji, svetovni vojni. Zgodovina nam pripoveduje, da so se v ta namen že v davnih časih posluževali psa, čeprav nekoliko drugače. Takrat so zahtevali od psa, da je velik, močan, divji, ker le tak je lahko služil pri napadu in pri obrambi, medtem ko se dandanes zahteva od njega, da nadomesti te lastnosti z inteligenco.

Sarmati so živeli ob Črnem morju. V boju z Rimljani so ti nomadski narodi pošiljali svojim sovražnikom naproti cele trupe psov, s katerimi so imeli Rimljani težkega posla. Eden zadnjih sarmatskih vladarjev se je na pse celo bolj zanesel ko na človeka in jih imel cele trope za svojo telesno stražo.

Ko so širili Rimljani svojo državo, so prišli v boju z raznimi narodi zopet v dotiko s psi. Tako pri obleganju Korinta (l. 146. pred Kr. r.). Po nemarnosti straže so jih napadli Korinčani, kojih psi so se tako zagrizli v Rimljane, da so ti le z največjim naporom in le radi svoje premoči zmagali. V vojni s Čimbri pri Verceli (l. 101. pred Kr. r.) so sicer Rimljani premagali svoje nasprotnike, toda imeli so še mnogo truda, preden so zavzeli tudi tako zvane «vozne trdnjave», za katerimi so se cimberske žene in psi še dolgo uspešno branili.

Tako so Rimljani sčasoma sami začeli upoštevati psa kot pomagača v vojni. Konzul Pompej Kato se je poslužil psov, da je z njimi prepodil Sardince iz njihovih skrivališč, kar bi se mu sicer ne bilo posrečilo (l. 231. pred Kr.). Na stebri Marka Avrelija je videti psa ob boku bojujoče se čete. Na nekem reliefu v Herkulanu je videti trdnjavo, ki jo branijo psi in tu so ti branitelji že opremljeni z železnimi oklepi in bodečimi ovratnicami. Kakor piše rimski vojaški pisatelj Vegecij, so imeli vojaki po trdnjaviških stolpih po več psov, ki so s svojim nosom kmalu zavohali sovražnika in pripomogli s tem, da so se branitelji pravočasno pripravili. V bitki pri Maratatonu (l. 490. pred

Kr.) — piše Elijan — se je neki pes v spopadu s Perzijci tako izkazal, da ga je najboljši takratni slikar Polignot iz Tarza ovekovečil z gospodarjem vred. Isti pisatelj pripoveduje, da so se Magnezijci v bojih z Efežani posluževali vojske, ki je bila sestavljena iz treh vrst: v prvi vrsti so stali psi, v drugi sužnji in šele v tretji so stali pravi vojaki. Znani starogrški zgodovinar Herodot piše, da se je perzijski kralj Kserks posluževal pri svojem pohodu na Helence indijskih psov. Ko je špartanski kralj Egisipol (l. 385. pred Kr.) oblegal Mantinejo, je izpustil okrog mesta pse tako, da so oblegane meščane popolnoma odrezali od zunanjega sveta. Filip Macedonski je premagal Trakijce. Njihovi ostanki so se poizgubili po gozdovih in od tod vedno napadali njegovo armado, dokler jih ni dal s psi poiskati, nakar jih je popolnoma uničil. Strabo piše, da so si Keltje v bojne svrhe naročali zato primernih psov (dog) iz Angleškega.

Psa najdemo pogostoma tudi v srednjeveških vojskah. Henrik Angleški (1509 — 1514) je v vednih prepirih med cesarjem Karlom V. in Francem I. pomagal zdaj temu zdaj drugemu, kakor mu je pač kazalo. Redil je na tisoče bojnih psov. Nekoč jih je 400 prepustil Karlu V., ki se jih je zelo razveselil in ki je nato vzpodbujal svoje vojake: «Glejte, da boste tako pogumni in vztrajni ko ti psi!» In res so se psi v bitki pri Valenciji tako izkazali, da je zmagal cesar Karl. Pri Granzonu (l. 1476.) in istega leta tudi pri Murtenu so spustili Švicarji nad Burgundce, ki jim je poveljeval Karl Drzni, tolpe psov. Španci so uporabljali pse, da so z njimi obvladali Indijance na Kubi in San Domingu, enako Angleži na Jamaiki. Pri napadih na konjeništvu so opremlili pse z oklepi in ostmi, s katerimi so ranili konje in tako spravili zmedo v sovražne vrste. Celotno posode z ognjem so jim pritrjali na hrbet in jih zapodili v sovražni tabor, da ga zažgo.

V novejši dobi so se Francozi posluževali psov, da so z njimi udušili upor Kabilov. Tudi Napoleon je imel pri svojih pohodih vedno nekaj psov s seboj. Pripovedujejo, da je prinesel v bitki pri Austerlitzu neki pes uplenjeno polkovno zastavo nazaj in bil za to javno odlikovan. Tudi Turki so rabili pse pri svojih pohodih. Nameravani naskok na Akropolis pri Atenah je zabranila le pasja čuječnost.

V ameriških vojnah so tvorili psi strah in grozo sovražnikom. Na Filipinih so bili bojeviti Moslemi skozi sto let prava nadloga, dokler jih Španci niso pregnali iz njihovih skrivališč med grmovjem s psi. Kompanija prostovoljcev «Kakatekas» v Meksiki bi se bila ubranila svojih nasprotnikov, ako bi jim tile ne bili zastrupili psov.

Leta 1882. je uporabljala tudi Avstrija pse v Krivošiji in zabranila po njihovi čuječnosti marsikak nenaden napad. V rusko-japonski vojni so si Rusi naročili iz Nemčije večjo množico psov, ki niso služili naravnost v bojne namene, ampak so imeli le nalogo iskati ranjence. Psi so se za ta posel zelo dobro izkazali in tako so prvič pokazali svoje dobre lastnosti kot sanitejski psi. Med zadnjo vojno, v kateri so postale bitke na odprtem polju zelo redke in so se nasprotniki zarili v strelske järke, je izgubil pes kot napadalec svojo veljavo, a radi svoje čuječnosti in zvestobe je vkljub temu ohranil svojo vrednost. Prenašal je tudi poročila in povelja, ako je bila pretrgana telefonska zveza. V majhni meri je prenašal tudi municije.

Vojaški psi kot vprežna živina.

Gotovo se še spominja mnogo bravev, ki jim pridejo te vrstiče v roke, nekdanjega življenja po strelskih jarkih, zato ne prezejo še druge pasje dobrine. Kako so se bile tedaj razmnožile podgane! Ti gnusni glodavci so postali vojaku prava nadlega, ki bi bila še večja, da niso psi tudi v tem oziru napravili svoje dolžnosti in pomorili na tisoče podgan.

Drugo nalogo je rešil pes v blaginjo človeštva kot Samaritanec — sanitejski pes. Znan je bernhardinec Bari, ki je na prelazu Sv. Bernarda v desetih letih rešil življenje 40 ljudem. Zato so mu v Zenevi postavili kamenit spomenik, pred katerim stoji vsako leto enkrat častna vojaška straža. Nagačen stoji pes v mestnem muzeju in nosi okoli vratu pripeto zlato kolajno za zasluge.

V Nemčiji, ki slovi po svoji visoko razviti pasjereji, so že leta 1893. ustanovili «družbo za vzgajanje sanitejskih psov». Koliko koristi je bila ustanovitev tega društva, vidimo lahko iz dejstva, da je društvo l. 1916. dalo vojni upravi na razpolago 3200 psov, ki so bili vsi popolnoma izučeni za samaritansko delo. Seveda se je to število postopoma višalo in ker je potreba vedno naraščala, so v ta namen pritegnili še izučene policijske pse, ki so pa morali napra-

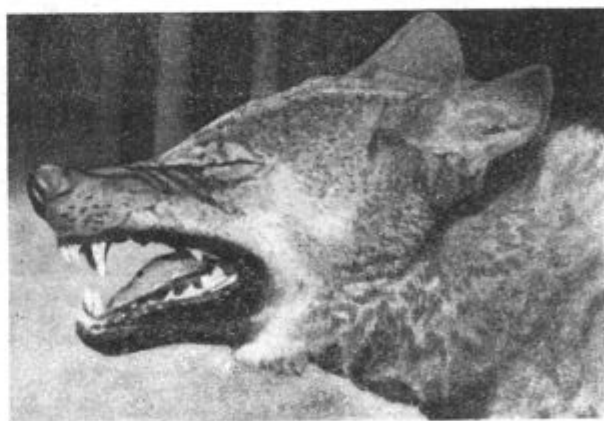
viti še nekak «nadaljevalni tečaj», preden so odšli na fronto. Ustanovitelj gori omenjenega društva J. Bungartz, ki slovi tudi kot zoolog in slikar, ima na tisoče pisem, s katerimi se mu vojaki zahvaljujejo za ustanovitev društva, ki jim je po svojih psih rešilo življenje in jih tako vrnilo svojcem. Koliko tisoč slučajev pa sploh ni prišlo v javnost!

Toliko lahko rečemo, da je pes v tem pogledu sijajno rešil svojo nalogo in postal vojni saniteti neobhodno potreben, posebno, ker se je moglo vršiti iskanje ranjencev radi obstreljevanja le ponoči.

Kako velikega pomena je vzgajanje sanitejskih psov, vidimo iz tega, da so jih začeli vzgajati tudi po drugih državah. Posebno častniki se zanimajo za te pasje šole in tako se udeležujejo teh tečajev v Nemčiji dandanes že častniki iz Italije, Anglije, Holandske, Francije in tudi drugih držav.

Nemčija nam je za vzgajanje psov v vzgled še v drugih panogah. Imajo posebne šole za vzgajanje ovčarskih, obmejnih carinarskih, železničarskih in poštних psov.

Posebno simpatično je vzgajanje psov, ki služijo slepcem za vodnika. Vojna je vzela vid, ta najdragocenejši dar božji, tisoč in tisoč ljudem in jih potisnila v neprodirno temo. Imovitejši slepci si lahko privoščijo človeškega vodnika, a na žalost slepota tudi revežem ni prizanesla. Da služi pes za vodnika slepcem, je bilo že prej v navadi. Toda

Bosanska volkulja, izučena za policijskega psa

povečano število slepcev je ustvarilo večjo potrebo takih štirinogatih dobrotnikov in tako so ustanovili pasje šole, kjer se psi sistematično vzgajajo v ta namen in se izroči pes slepcu oziroma slepec psu šele potem, ko je pes z dobrim uspehom napravil javni izpit, da ostaneta do smrti nerazdružljiva prijatelja, ki ju veže najiskrenejša ljubezen.

Koliko inteligence, razuma mora pokazati pes-vodnik, si skoraj predstavljati ne moremo. Opozarjati mora gospodarja na vsako pretečo nevarnost, na vsak najmanjši

jarek, na vsako stopnico, brati mu mora raz obraz željo, kam naj ga pelje in marsikateremu slepcu je vrstica, ki ga spaja s psom, edina vez, ki mu omogoča stik z življenjem.

Pes vodi slepca: Pozor, stopnice!
Pes se je ustavil in ne pusti varovanca dalje.

Da pes tudi tu vrši z največjo vdanostjo, vestnostjo in zvestobo svojo nalogo, nam dokazuje statistika, ki je ugotovila, da se je ponesrečilo več slepcev, ki so bili prepuščeni neodraslim ljudem, kakor pa onih, ki so prepustili svoje žalostno življenje štirinožnemu vodniku. Posebno mnogo slepcev s pasjimi vodniki je videti v Berlinu, tem mi-

Psu — voditelju slepcev so postavili v Berlinu spomenik.

lijonskem mestu, kjer se giblje po ulicah nepretrgana vrsta avtomobilov, da zdrav človek ne more na drugo stran ulice, pač pa se to posreči slepcu. S primernimi, a strogimi odredbami je to popolnoma urejeno. Slepčev pes-vodnik se ustavi pred vrsto avtomobilov, zalaja, nakar mora najbližji avtomobil dati s trobilom predpisano znamenje, ustaviti se, na to se ustavijo vsi avtomobili za prvim in pes pelje lahko izročene-ga mu slepca čez ulico. Za njima se vrsta avtomobilov zopet strne.

R. Šebenik.

Fantič je bil vesel.

Fantič je bil vesel,
lepo je žvižgal, lepo pel,
v hladnem je jutru
kositi začel.

Škrjanček pravi: sèk, sèk, sèk,
pojdem kosit travico,
na zeleni travniček
pod jasno to nebo.

Tičica mi žvrgoli,
dekleta prebudi,
vsaka, vsaka hitro naj
si srpek naostri.

Petelinčki lepo pojo,
fantje skozi vas gredo,
že dekleta vstajajo,
na polje že gredo.

Narodna.

O mleku

- uč.

Nemško mesto Leipzig porabi na leto 700.000 litrov mleka, da pogosti z njimi 27.500 šolskih otrok t. j. polovico vseh šolarčkov. Vsak otrok dobi na teden četrtno litra čistega mleka, eno četrtno pa s kakavom, z zdrobom ali s kako drugo z mlekom pripravljeno jedjo. S čistim mlekom dobi vsak otrok žemljo ali kos črnega kruha.

Uprava mesta ne polaga vse važnosti na uživanje mleka, njej je do tega, da vzgoji svojo mladino, da bo poznala vrednost mleka in ga uživala tudi doma v čim večji meri. Saj je prav šola najprimernejši kraj, kjer se otrokom vedno lahko ponavlja in zabičuje, da spoznavajo vrednost mleka, njegovo redilnost in važnost za življenje. Šola je ob enem tudi kraj, kjer vzgajamo telo, kjer pripravimo otroka k spoznanju, da je odgovoren za blaginjo svojega telesa. Zlobno je, ako mučimo želodec z raznimi neprimernimi jedili, ako zastrupljamo kri z alkoholom, nikotinom, kofeinom ali celo s kokainom. Bolje se pohladimo s čistim, mrzlim mlekom ko s pivom ali vinom. Z mlekom se ob enem hranimo in porabimo pri tem mnogo manj denarja.

Precej starokopitni smo radi, vendar se je začelo tudi med nami širiti pojmovanje o koristnosti mleka, zato pa vedno pogosteje uživamo — črno kavo! Skoraj neverjetno se čuje, a je resnično. Po naših gorah ni skoraj najti vasi, ki bi ne imela mlekarnice, kar je samo ob sebi hvalevredno, saj je mlekarnstvo dandanes skoraj edini vir dohodkov, le škoda, da se pri tem pretirava. Vsak naprstnik mleka gre v mlekarno, doma je pa kopica otrok, ki poznajo mleko le po barvi. Ako koristi meščanu uživanje mleka, ga poceni hladi in hrani, zakaj noče živinorejca tega uvideti in kupuje dražja jedila, ki nimajo mlečne redilnosti? Oddaja mleko, prevozne stroške mora seveda nositi sam, rediti mora razne prekupce, kupuje drugo blago, plačuje zopet prevozne stroške, daje dobička raznim trgovcem in prinese domov nekaj, kar je manj vredno od mleka, ki ga ima doma in bi se lahko okoristil z njim brez prevoznih stroškov in brez dobička raznim trgovcem in prekupcem.

Na prvi pogled bi bilo misliti, da je to nekam upravičljivo, češ, kmet se je mleka že preobjedel in kakor si vsak drug človek rad privošči nekoliko izpremembe v hrani, zakaj bi to zabranili kmetu? Resnica je pa popolnoma drugačna: Kmet použije dandanes manj mleka in mlečnih izdelkov ko meščan in prav pri meščanu ne opazimo v tem pogledu nikakega prenasičenja, ampak obratno. Po mestih se uporaba mleka množi.

Ako bi znal kmet to izrabiti, da bi namreč uporabljal več mleka doma, bi si s tem neposredno koristil.

Pomisliti moramo, da je mleko najidealnejša hrana, ki je ne morejo nadomestiti nobeni preparati. Posnemajmo naravo, ki je v tem naša nezmotljiva skrbna mati, naša najboljša učiteljica. Ona je v hrano določila vsem sesavcem materino mleko in ta hrana je najboljša, najprimernejša in ob enem najcenejša. Eskimojske, laplandske in druge na skrajnem severu živeče matere doje svojega otroka po več let. Pameten živinorejca ne odstavlja telet po štirih ali petih tednih, vsaj ne onih, katere bo rabil za dom ali za pleme, pač pa jim pušča to naravno hrano po dva in tudi tri mesece. Iz tega lahko razvidimo, da ni stavila narava nikake meje, ampak jo začrtujejo druge okolnosti. Mleko pa je in ostane najprikladnejša hrana tudi v našem poznejšem življenju.

Krajšati otroku uporabo mleka, je greh. Posebno tedaj, ko gonimo živino na pašo in je radi tega mleko izredno bogato vitaminov, ga moramo privoščiti otrokom posebno spomladi, ko nimamo še sadja in so vitamini za razvijajoče se telo neobhodno potrebni. Več mleka pa tudi nam odraslim ne bo škodilo. Kako blagodejno vpliva ob vročini nekaj kozarcev kislega mleka, je znano. Sicer je posneto mleko radi odstranjene maščobe manj vredno od celega neposnetega, a ima vendar v sebi dovolj koristnih snovi, ki jih ne moremo zlepa nadomestiti z drugo hrano.

Uživanje mleka se vedno bolj širi med športniki. Vsak telesni šport je združen z nekim naporom in spremljajočo ga žejo. Uživanje alkoholnih pijač zoper žejo je škodljivo in nezdružljivo z namenom športa, zato si dandanes gase žejo z mlekom. Iz higienskih razlogov je sicer umestno, zavreti mleko pred uživanjem, a to ima zopet napako: z vročino se uničijo vitamini. Radi kontrole je pa postala nevarnost okužitve po presnem mleku tako malenkostna, da uporabljajo športniki izključno neprekuhanu, ohlajeno mleko. Mleko uživajo kot ohlajevalno pijačo in kakor ni dobro gorko vino, da niti ne govorimo o mlačnem pivu, tako mora biti tudi mleko hladno, ako hočemo doseči namen.

Krompir je hrana, brez katere bi dandanes ne mogli izhajati. Te važnosti pa ne zasluži krompir radi redilnosti, pač pa radi okolnosti, da se da mnogostransko uporabljati. Uživamo ga kuhanega, pečenega, cvrtega, dobivamo ga na mizo z raznimi solatami, v kuhinjah, celo torta se da napraviti iz krompirja.

Enako je z mlekom. Uživanje mleka v vedno enaki obliki bi dovedlo gotovo do nekakega prenasičenja. Toda dandanes smo se otreli nekdanjih predsodkov in uporabljamo mleko v slučajih, pri katerih bi se naše stare matere zgražale.

Razne zeljnate prikuhe imajo okus po sirovini. Ta okus odstranimo z dodatkom mleka. Mnogim naravno mleko ne ugaja. A poskusite dodati mleku nekoliko limonovega soka in videli boste, kako imenitno pi-

jačo ste si pripravili. Mešajte z mlekom malinovec, sok smukvic in druge rastlinske sokove in sami se boste prepričali, kako vas je taka pijača osvežila.

Naloga današnje gospodinje je ta, da vzdržuje z majhnimi stroški družino zdravo, svežo, veselo, ji daje veselje do dela. To pa ni mogoče, ako prezira vrednost in ceno mleka. Vzgajajmo našo mladino k uživanju mleka in bodimo prepričani, da nam taka vzgoja pripomore do zdravega naraščaja.

Kako se je razvijala tehnika

Po dr. ing. Horwitz-u.

Pri motrenju razvoja tehnike ne prihajajo v poštev toliko zgodovinski podatki, kakor recimo pri zgodovini te ali one države oziroma tega ali onega gospodarstva, marveč tiči vse težišče prav v razvoju samem. Brez vsakega pomena bi bilo, ako bi se tu, ti tu krčevito držali običajne razdelitve: stari, srednji in novi vek. Tehnika je bila in je seveda z gospodarskim in družabnim razvojem kakor tudi s kulturnim napredkom vedno tesno združena. Ne smemo si pa predstavljati, da se pojavljajo bistvene novosti v vseh teh strokah istočasno. Tehnika hodi pač svoja pota: lahko zaostaja, ko jo daleč prehitujejo plodovi vojnega, državljanskega ali umetniškega duha, lahko pa nadajuje nemoteno svojo pot, medtem ko upropaščajo pogubni politični preobrati marsikaj narod in dvigajo druge na površje.

Radi tega je koristneje, ako si razdelimo zgodovino razvoja tehnike na nekatere stopnje. Posebna imena za posamezne stopnje niso brezpogojno potrebna, zadostuje, ako navajamo stopnje po vrsti.

Pradoba

Tehnika je bila na svetu že v pradavni dobi. Vsako živo bitje skuša, kako bi smotreno samo ustvarjalo. Prizadevanje, doseči najvišje učinke z najmanjšim trdom in najmanjšo tvarino, lahko opazujemo že pri najnižjih vrstah rastlinstva in živalstva. Prilagoditev ni nič drugega ko izobrazitev primernih oblik in načina, kako se vesti v boju z okolico.

Da imajo rastline večkrat neobičajne tehnične priprave, je znano že več desetletij, čeprav se v tem oziru marsikaj pretirava, marsikaj omalovažuje. Prav tako imajo živali večkrat posebne tehnične zmožnosti, ki se omejujejo seveda le na določeno smer. Gnezdo nudi, da omenimo le nekaj, dovolj priložnosti, razviti vsakovrstno konstruktivno in tehnološko nadarjenost in nekatere živali, kakor n. pr. avstralski prebivalci listnatih dreves, grade gnezda v svojo zaba-

vo in ne za svoje bivališče; nekatere vrste mravelj obdelujejo svet kakor kaki poljedelci in bober je mojster pri vodnih zgradbah.

Človek pa — tako so domnevali — naj bi bil edino bitje, ki uporablja tuje orodje t. j. orodje, ki je izven njegovega telesa. A tudi ta domneva se je izkazala za napačno, kajti ugotovili so, da uporabljajo opice in sloni ob tej ali oni priliki, ne da bi jih do tega dovedel kak vpliv bodisi ujetništva ali krotitve, razne predmete kot tolkače.

Pračlovek je znal uporabljati najenostavnejša orodja, drugače si ga skoraj predstavljati ne moremo. Od te prve stopnje tehnike nimamo nobenih ostankov. Človek je živel tedaj mogoče v skupinah, omejen le na nekatere kraje zemeljske površine. Za orodje ali orožje je uporabljal v začetku te dobe lesene dele, ki jih je prilično mimogrede pobral, nekoliko prilomil in jih na ta način napravil uporabne. Po uporabi je take predmete nemarno zavrgel. Kamni, ki jih je radi njihove posebne oblike sam izbral in pobral in ki jih še ni samovoljno oblikoval, so mu služili v enake namere. Tudi živalske organe, kakor zobe in kremplje je uporabljal pračlovek tako, kakor jih je videl uporabljati njihove lastnike, ko so bili še živi.

Ogenj.

Uporaba ognja označuje drugo poglavje v razvoju tehnike. Najprej se je razvila sposobnost, da je človek uporabljal ogenj v razne namene, pozneje se je pridružila tej sposobnosti še umetnost, napraviti, zanetiti ogenj.

V tej dobi je začel človek izoblikovati posebno učinkoviti orodje iz kamna in kosti. Izdelovanje takega orodja je zahtevalo po naših današnjih pojmih večkrat zelo dolgo dobo. Orodje je pa pri tem postalo že lastnina; po dovršenem opravi ni več zavrgel človek brezbržno orodja. Seveda ni bilo tedanje orodje nič drugega ko nastavek na

najvažnejše orodje vsakega človeka, na njegovo roko. Največ dela napravi v tej dobi še vedno človeško telo, orodje se samo od sebe še ne giblje, niti ono, ki je sestavljeno iz več kosov.

Vrtenje

Le polagoma in še neizrazito se prikazuje že ona novost, ki vtisne tretji stopnji razvoja svoj znak, namreč vrtenje. Roka, oklepajoča orodje, pritiska isto, vrteč ga v tvarino, kamen ali kos lesa kroži, pritrjen na ovijavko okrog vrteče se roke. Dalje se pa ni mogel razviti ta najznamenitejši tehnični pojav človeštva.

Šele tretja stopnja je prinesla višjo tehniko vrtenja. Pojavijo se kolo — prvotno bržkone na enem samem mestu naše zemlje, ki je moralo biti nekje v srednji Aziji — in tri važne naprave, vse izpeljane iz kolesa: lončarski kolovrat, stružnica in vrtilni mlin, ne morda istočasno, pač pa skoraj gotovo po stoletjih, da, celo tisočletjih, ločena druga od druge.

S to stopnjo se je pa razdelilo človeštvo. Mnogi narodi so zaostali na tem mestu. Samo velika evropsko-azijska skupina, h kateri prihaja še Afrika ob Sredozemskem morju, je dosegla tehniko višjega vrtenja. Ostala Afrika, potem vsa Amerika, Avstralija in otočje Tihega oceana niso poznale ne kolesa niti kake prej navedene, od kolesa izhajajoče naprave. In tu se kaže, da ni neobhodno potrebno, da bi spremljal državljanski in vojaški, družabni in umetniški razvoj istočasno tudi napredek v tehniki, kajti tudi stare velekulture ameriških narodov niso prekoračile tretje stopnje razvoja tehnike, a zaslužijo vkljub temu naziv: velekulture.

Pri prehodu k zgodovinski dobi — kolo se je pojavilo v praveku — opažamo, da so bili vsi kulturno in tehnično visoko stoječi narodi naseljeni v dolinah ob velikih rekah. Izrabljali so toke z njihovim perijodičnim naraščanjem in padanjem. Zato se je tudi začela razvijati vodna zgradba. V tej dobi sta dosegli pridobivanje in obdelovanje kovin velik pomen. Poleg tega so se zidale obširne, da, celo ogromne stavbe iz kamna. Organizacija je dovedla do razcvita vojno tehniko in promet in organizacija je bila zopet, ki je obvladovala z ustanovitvijo suženjstva delo širših množic.

Uporaba naravnih sil

S tem, da so začeli ljudje uporabljati naravne sile, je stopil razvoj tehnike v četrto stopnjo. Prva prosta energija, ki si jo je človek uslužil, je bila veter pri uporabi jadrnic. Ta pridobitev se je razširila tudi pri narodih z nerazvito kulturo, a ni napredovala. Izraba vode in vetra pri strojnih napravah je zopet omejena na veliko evrop-

sko-azijsko skupino in oba izuma imata svoj izvor skoraj gotovo v zahodni Aziji.

Evropa se odkljuje v tej dobi najprej v Grčiji in potem v Rimu kot voditeljica v tehniški stroki. V Grčiji snujejo eksaktno naravoslovje in grade mehaniko na matematični podlagi. Toda znanstveniki in tehniki so družabno še strogo ločeni; komaj da se poznajo med seboj. Radi tega se tehnika ne more razcvitati. Samo v vojni stroki, kjer gre večkrat za obstoj celega naroda, posegajo uspešno vmes tudi teoretično izobraženi možje, razvijajo recimo oblegovalno tehniko do izredne višine in izumljajo novo orožje.

Rim izpopolnjuje organizatorično to, kar je ustvaril grški duh. Težnja se nagiba pri tem k čezmernosti, ogromnosti; roko delstvo doseže, vsaj v velikih državnih delavnicah, industrijski značaj, grade se nestete ceste.

Na silostroj t. j. na stroj, ki bi ga gnala kaka sila, pa ne naletimo tako pogostoma. Vodna kolesa nahajamo sicer v prvih stoletjih po Kr. v zmernem številu, toda njihovo delo, njihov uspeh je malenkosten in njihova uporaba se omejuje le na mline in žage.

Preseljevanje narodov

Neznanski preobrati, ki jih je povzročilo preseljevanje narodov, so raztreščili stari zemljevid Evrope. V tehniški stroki ni povzročilo uničenje svetovne rimske države nobene velike izpremembe. Seveda je trpelo vse, kar je bilo v zvezi z organizacijo, pred vsem vojna tehnika in promet; udobje in razkošje sta pojemala, izdelovalna tehnika je pa stopala korakoma po svoji poti.

Že v zgodnjem srednjem veku izkoriščajo ljudje vedno bolj vodno silo, pozneje uporabljajo tudi mline na veter. Uporaba smodnika preobrazi vojskovanje, rudarstvo se razvita, izumljajo se številni izboljški pri orodju in pripravah in vse tehniško prizadevanje je doseglo svoj višek v kulturno do tedaj najpomembnejšem činu človeštva: v izumu tiskarstva.

To peto stopnjo razvoja so dosegli tudi nekateri kulturni narodi izven Evrope; podrobnosti nam pa niso znane. Vsekakor lahko trdimo, da je prekosila islamska svetovna država, čeprav je bilo njeno življenje le kratko, pridobitve zahoda v mnogih strokah. Vzhodna Azija (Kitajska), ki je prišla do konca srednjega veka le malokdaj v stike z Evropo, je popolnoma samostojno do tedaj prav tako napredovala kot Evropa. Tudi na skrajnem vzhodu so se izrabljale v omejeni meri naravne sile, mnogotero orodje in pomembne naprave so bile splošno v rabi in tudi tiskarstvo so tam izumili — celo še prej ko v Evropi.

Te pokrajine pa niso nikdar prekoračile te pete stopnje razvoja. Zahod t. j. Evropa je pa nasprotno v naslednji dobi ustvaril današnjo tehniko in s tem položil podlago svoji svetovni vladi.

Delovni stroj

Šesto stopnjo lahko smatramo za rojstni čas delovnega stroja, čeprav sega njegov začetek precej nazaj. Stroj gonijo često živali in ljudje, a češče se že uporabljajo naravne sile. Tehnika koraka v tej dobi, v kateri se izumljajo neštete novosti in izboljšave, le počasi naprej, do kakega odločilnega preobrata pa nikakor ne more priti. Brezpogojno premoč preskrbi Evropi tehnika le v vojaški stroki in jo tako usposobi, da si osvoji širne pokrajine, v katerih žive narodi, ki niso tako napredovali v vojni tehniki. V tej dobi se zopet pridobe mnoge organizatorične zmožnosti, ki so se bile po starem veku porazgubile; rokodelstvo se stopnjuje do tovarniškega obrata in promet se zopet povzpne približno do nekdanjega viška.

Topletni stroj

Sedma stopnja, doba, v kateri še živimo, se pričinja z novostjo, ki je napravila tak

preobrat kakor malo kaka stvar pred njo: t. j. toplotni stroj. Šele parni stroj, za njim še drugi toplotni motorji dosežejo velikianski vpliv pri izkoriščanju naravnih sil. Nove možnosti za te sile pripravi približno eno stoletje pozneje elektro-tehnika t. j. uporaba elektrike v tehnične namene. Poleg tega vidimo v osvojitvi zraku najdragocenejšo pridobitev v tehničnem, čeprav ne v gospodarskem oziru. Sploh sta motorizacija prometa in izpopolnitev poročevanja najbolj očitna.

Izraba naravnih sil pridobiva pri proizvodovanju vedno večji pomen. Neznanske količine energije se obvladujejo in vrše v skrajno zapletenih delovnih strojih delo, ki bi bilo prej brez stalnega poseganja človeka vmes popolnoma nemogoče. Seveda je postal človek na ta način nekak hlapec stroja. Čeprav uvršča zadnja pridobitev racionalnega izdelovanja tako zvano «delo ob tekočem traku» človeka z vso silo v proizvodjalni postopek in ga napravlja s tem za del celotnega stroja, je vkljub temu pričakovati, da ga osvobodi nadaljna mehanizacija od tega suženjstva in mu naloži edino le nadzorovalno službo.

Industrija iz živali

M. P.

Industrija t. j. velika obrt ali izdelovanje na debelo dobiva po veliki večini svoje sirovine iz rastlinstva in rudništva, medtem ko zavisi človeška prehranitev skoraj docela od živalstva, vsaj dotle, dokler ne zavladata vegetarizem, zauživanje izključno rastlinske hrane, v vsej svoji strogosti.

Meso in mast, mleko in njegova izdelka: maslo in sir, jajca in med so za nas izredne važnosti. One vrednote, ki se pridelujejo vsako leto v hlevih in na pašnikih, se prav lahko kosajo s premogom in železom. A ne samo naša prehranitev, ne, deloma tudi naša obleka in obuvalec slone na živalskih pridelkih. Tako so nastale radi živalske kože razne industrijske panoge kakor strojarne, črevljarske tovarne in krznarnice. Misliti pa moramo tudi na uporabo las in ščetin, ovčjega črevesa za napravo strun, nadalje se domislimo slona in njegove kosti, želve in njene želvovine, sviloprejk, ki ji je nastal zadnje čase v tovarni za umetno svilo hud tekmeč, in naposled kita, ki je ohranil svojo važnost edino le kot zalagatelj masti, medtem ko je zatemnela njegova slava kot dobavitelja zob, odkar ne nosijo več ženske steznikov.

Posamezne živalske vrste so mnogo bolj koristne, kakor si splošno predstavljamo, a poleg tega so še druge vrste, ki jih upoštevata

industrija, o katerih pa nima pravega pojma človek, ki se s tem ne bavi.

Predstavljajmo si vola, ki so ga pravkar zaklali v klavnici. Ali se od njega še kaj drugega uporablja ko meso, kosti, mast in kri, v kolikor pridejo te stvari v mesnico? Seveda, in če se ponašajo čikaški klavničarji, da se od njihovih prašičev ne da uporabiti edino le kruljenje, potem lahko trdimo z mirno vestjo isto o volu, samo da postavimo namesto kruljenja mukanje. Preskočimo njegovo dragoceno kožo in ponudimo se nekoliko pri njegovem črevesu. Črevo ne služi samo klobasam, njegova uporaba je najraznovrstnejša: slepo črevo ali vsaj njegova gorenja kožica je neutrpana v zlatoklepstvu, pri izdelovanju zlate pene; iz obisti se dobiva v zdravilstvu važni adrenalin, tvarina, ki zožuje žile in ustavlja na ta način kri, posebno pri operacijah v nosu; žolč ne prihaja samo v lekarno, ampak tudi v milovarnico, v delavnico miniaturnega slikarja, takega, ki slika najfinejše sličice, v tovarno za izdelovanje papirja in v knjigovzornico. Tudi roženinar čaka na del volovskih ostankov. Tako pridejo parklji v gumbarnico, iz parkljev dobljena mast služi urarjem in finim mehanikom. Trebušna slinavka je zopet velike važnosti za zdravnika, iz nje se namreč pripravlja pankrealin, s ka-

terim se zdravi motenje črevesnega delovanja in se pospešuje prebava. Pred vsem pa moramo omeniti albumin, ki je nevtrpen v sladkorni čistilnici, v katunarnici (tovarni za izdelovanje bombaževе tkanine) in pri pripravljanju fotografskih papirjev.

Kaj je ostalo torej od vola neuporabno? Nič, vse se je uporabilo, celo kosti, iz katerih se izdelujejo po odstranitvi masti tako zvano kostno oglje, uporabno v tovarnah za glicerin, parafin in sladkor, nadalje kostni pepel, važen pri izdelovanju mlečnega stekla i. dr., in na vse zadnje še kostna moka, ki se ceni kot izborno gnojilo.

Če ne gre za vola, pač pa za kravo, potem je bila ta že tačas, ko je še živel, v službi industrije. Iz njenega mleka dobivamo koristno sirnino, ki je temeljna snov za galatit, roženasto tvarino, ki se da z lahkoto upogniti in stisniti.

In druge domače živali? Konj nam dobavlja tako zvano hipursko kislino, iz katere se je izdelovala kislina benzoe, tele daje sirilo ali sirišče, ki se rabi v sirarnah, tele in prašič dajeta pepsin (pepsinsko vino pospešuje prebavo), mačka kirurško šivilo in celo pes žrtvuje svoj pasjak za strojarne.

Naj omenimo le mimogrede, da je izdelovanje vonjav navezano na mošek (mošus) in cibet, da dajejo razne vrste jeseter ne samo ikre (kavijar), ampak tudi važno čistilo, tako zvani vizji klej, da se iz luskin malih klenov izdeluje izvleček, ki je neobhodno potreben za izdelovanje umetnih bisero, in da se uporablja ribja moka kot izvrstno gnojilo. Od nekaterih rib črnic ali sip se uporablja njihova edina kost za fina

livarska tvorila (modele) kakor tudi kot likalni prašek, njihov mošnjček nam daje temnorjavi sok, sepijo, ki je zelo čislana barva. V prejšnjih časih so nabirali z veliko vnemo košeniljke (škrlatne uši), ker so dajale rdečilo karmin. Spomnimo se ob tej priliki tudi še nižjih bitij, kakršne so korale in gobe, ki so dandanes nevtrpni predmeti našega gospodinjstva.

Naglašati moramo, da so celo že davno izumrle živalske vrste najnižje stopnje za nas velikanskega pomena. Pravek nam je zapustil ogromne plasti kremenastih oklepov najmanjših živi, močelk itd. in ta kremenasta zemlja se uporablja pri izdelovanju vodenastega stekla, cedilnikov, pred vsem pa dinamita, tega brezpogojno najvažnejšega raznesila. Petrolej, sirovina, za katero se bije toliko krvavih in nekrvavih vojn, izhaja od ostankov nešteti izumrlih mastnih morskih živalic. Brez petroleja in njegovih izdelkov si pa današnje civilizacije skoraj misliti ne moremo. Kreda, ki sestoji iz apnenih oklepov zelo majhnih, le z drobnogledom vidnih mehkužcev, je velike važnosti v kemični veleindustriji. Naj ne zabimo ob zaključku še ihtiola, ki se dobiva iz skrilavca, prepojenega z mnogimi ribjimi ostanke, in ki se uporablja v izdatni meri v zdravilstvu.

Živalstvo torej ne služi samo za to, da nam pomaga rešiti vprašanja: «Kaj bomo jedli, kaj bomo pili?», ampak nam služi tudi za obuvalo, za okraske in sploh za vse potrebščine, ki jim ustreza industrija, in sicer industrija v najširšem pomenu besede.

Napake pri prašičjereji

G. Dornik.

Spominjam se, da sem nekoč bral knjigo o svinjereji. Vsebina mi je zelo ugajala, bila je pisana z natančnostjo, vestnostjo in skrbjo, le nekaj se mi je zamerilo. Pisatelj pravi v predgovoru da je prašič ona žival, ki nam najhitreje in najceneje preskrbi potrebnega mesa.

Ne vem, si je pisec nabral dokazov za to svojo trditev po ameriških prerijah, kjer se pasejo črede prašičev, broječe po 1000 glav in kjer zahteva njihova reja le malo več stroškov od onih za nadziranje črede; morda je prišel do tega prepričanja po obširnih bosanskih gozdovih, kjer se rede prašiči z želodom, žirom in drugo pašo tako rekoč sami od sebe — toda za naše razmere je piščeva trditev popolnoma neutemeljena in se ni malo ni dosti ne strinja z resnico. Ne samo, da nam mesar plača svinjsko meso dražje od go-

vejega in celo telečjega, vidimo že ob najpreprostejšem računu, da je prašič silno draga žival, koje reja se gotovo ne izplača, ako bi kmetovalec, stan torej, pri katerem pride svinjereja skoraj izključno v poštev, ne bil nekako primoran, baviti se tudi s to panogo živinoreje. Želodec je namreč hud, neizprosen gospodar, ki zahteva svojih pravic od gospoda in kmeta. Kje naj slednji dobi že itak skromno množino masti in mesa, ako bi se ne bavil s svinjerejo? Denarja ni, oljka pri nas ne rase, da bi lahko nadomeščali živalsko mast z rastlinsko, maslo potuje v Trst in druga mesta, da pride kmet do najpotrebnejšega denarja.

Ker se le poredkoma bavimo z rejo plemenskih svinj, moramo kriti potrebo po mladih pujskih z nakupom. Prva napaka je torej, da smo primorani kupiti mladiča na

trgu. Že za pot samo se nam zvišajo stroški in smo razen tega kupili še «mačko v žaklju». Prodajalec nam vzame iz gnezda prašiča, prime ga za zadnjo nogo, pri čemer se mladiču podaljša truplo, hvali in hvali in po dolgem brezkoristnem prerekanju je slednjič kupčija sklenjena. Mladiča pobašemo v vrečo in hajdi domov. Hruška ne rase na leski. Kaj vemo o starših mladiča? Nič! Moremo li sklepati po starših, da se nam bo kupljeni prašič dobro redil?

Svinje, ki so že količkaj odrasle, silijo že po oploditvi. Lastnik, ki mu gre le za dobiček pri mladičih, se pač ne ozira na to, da je svinja premlada za materinstvo, žene k mrjascu in tako pridobljeni zarod nosi že v sebi vzroke, da ne izpolni našega pričakovanja. Umni živinorejec sploh ne redi prvencev za dom, pač pa jih odda mesarju.

«Umazan si ko svinja!» — to je naš pogosti izraz, s katerim hočemo poudariti nesnažnost na človeku. Prepričani smo namreč, da se «prašič ne redi, če ni umazan». Po kmetskih kuhinjah in izbah, kjer delujejo naša pridna, ročnih del večča dekleta, naletimo pogosto na stavek: «Snaga in red vdržujeta svet!». A žal, le premnogokrat se dogaja, da visita «snaga in red» le na zidu, na kosu platna, medtem ko ni deležna vsa najbližja okolica tega resničnega pregovora, najmanj pa bližnji svinjak, kjer išče ubogi ščetinar zaman primerne prostora, da bi legel na suho.

Prašič je zelo snažna žival, do umazanosti ga primoramo mi sami, ker mu ne damo prilike, da bi se kopal in mu ne odmerimo primernih prostorov. Kakšni so naši svinjaki? Zrak že pride noter skozi razne špranje, a solncu je pot zaprta in solnce je prašič prav tako potreben ko vsaka druga žival. Neizogibno potrebno je, da preskrbimo prašiču potrebno gibanje, da si more razviti mišice. V tem pogledu grešimo prav pogostoma, saj prašiča puščamo redkokdaj na prosto in v največ slučajih prestopi žival hlevski prag, ko ga kot mladiča spravimo noter in takrat,

Ob Hublju.

ko ga za ušesa izvlečemo iz hleva, da ga vržemo na klop.

Prašič se rad kopa, to vidimo že iz tega, da biva njegov praded, divji prašič, le po močvirnatih gozdih in se skrbno ogiblje suhih, skalnatih gozdov. Človeška in tudi živalska koža ni navadna vreča, ki v njej tiči truplo, ne, ona je važen organ za dihanje, tako važen organ, da mu še vedno odmerjamo premalo važnosti. Pri vojaških konjih zaleže redno vsakdanje snaženje toliko kakor polovica krme in tudi pri govedi lahko opazujemo blagodejni vpliv ščeti in štriglja. Isto velja za našega ščetinarja. Ako mu že ne moremo preskrbeti, da bi se kopal, ga moramo pogosto umivati, potem osušiti, ker je izredno občutljiv za prehlad, saj ga narava ni opremila z gosto dlako kakor ovco in kozo, ampak mu odmerila le redke ščetine. Zato mora biti svinjak gorak, v njem naj ne pade toplota nikdar pod 12 stop. Ne nekje sem videl, da je imel kmet dva svinjaka, mrzlega in gorkega. Tam meseca novembra ko so bili prašiči že na pol pitani, jih je spravil v mrzli hlev. Ta način je sicer precej nevaren, a po naravnih zakonih upravičen. Čim večja razlika je med zunanjo temperaturo in vedno enako toploto živalskega telesa t. j. čim večjemu mrazu je izpostavljena žival, tem več hrane potrebuje. Tako postane tudi prašič na mrazu požrešnejši in se hitreje debeli, ker mu preskrbi narava toplejši plašč v obliki masti, ki je zelo slab prevodnik toplote.

Mnogo prašičev pogine v mladosti za grižo. To povzroča največ krmljenje s posneum in kislim mlekem, ki ni zanje. tako mleko smemo dati prašiču šele, ko je star najmanj štiri mesece in še takrat ga moramo polagoma pripraviti na to hrano. Mnogo pripomore do griže tudi nesnaga po koritih, ki so največkrat tako napravljena, da jih ni mogoče pošteno osnažiti. Korito mora imeti spodaj luknjo. Korito dobro osnažimo, ga še pošteno izplaknemo in odcedimo nato vodo skozi omenjeno luknjo. Priporočljiva so v ta namen cementasta korita, ki naj bodo vsaj znotraj popolnoma gladka, da se lahko snažijo. Leseno korito začne radi vedne vlage kmalu gniti, snaženje ni izvršljivo, ker se je les napil in postal tako pravo gnezdo raznih bacilov. Našel sem kmeta, ki je zagovarjal leseno korito, češ, da ostane krma v njem delj časa gorka, kar je sicer res, a ta zdevna prednost se v primeri z napakami popolnoma izgubi. Ako je krma tako gorka, kakor je toplota v svinjaku, to popolnoma zadostuje. Kdo neki greje bosanskemu prašiču žolod in kostanj?

Že leta in leta zahajam v neko hišo. Pač se brišejo klopi in mize, omivajo se okna belijo prostori, a da bi osnažili kamenito posodo, kamor spravljajo pomije, nisem še

videl in tudi posoda ni bila še nikdar prazna. V takih slučajih ne morem brzdati svojega jezika, a vsi moji pogosti opomini niso zbudili razumevanja, gospodinja me je nekam zaničljivo zavrnila: «Saj je le za prašiče!» Tako! torej! Letos sta ji poginila oba prašiča stara kake štiri mesece. Zopet sem opomnil gospodinjo, a zopet sem slabo naletel. «Vam seveda ni poginil še nobeden, ker jih ne redite!»

Krmo kuhajo v bakrenem kotlu, seveda za več dni hkratu. Krma se skisa, kislina vpliva na baker, da se prevleče z zelenim volkom, ki je hud strup, a kdo bo snažil kotel? «Saj je le za prašiče!» Takih in podobnih slučajev je dobiti prav tako pogostoma kakor popolno nerazumevanje, da potrebuje tudi prašič snage.

V tridesetih letih še nisem videl slučaja, da bi se kje ponudila prašiču čista voda in ne verjamem, da bi se mi bil ta slučaj le prikrl. Saj prašič dobiva pomije in te so navadno še preveč vodene! Ali mi ne dobivamo juhe, ali ne pijemo kave, mleka in drugih tekočin? In vendar, kako radi sežemo posebno v poletni vročini po kozarcu hladne studenčnice! Pasoča se krava dobiva s svežo krmo dovolj tekočine, saj je v travi 90% vode, vendar kako rada in z vidnim užitek se napije ob potoku, ko se vrača domov! Le ubogi prašič ni deležen te dobrote in zakaj ne? Ali ni tudi on žejen kakor vse druge živali? Ali mu pogasi žejo škafluzgastih, nesnažnih pomij? Poskušajte z njimi pogasiti žejo konju ali kozi, ki sta glede vode posebno izbirljiva! Zopet smo tam: «Za prašiča je vse dobro!»

Mnoge plemenske svinje so nagunjene k temu, da bi požrle svoje mladiče. Pojav obstoji v tem, da si želi žival prav tako ko človek izpremembe hrane. Opazilo se je namreč, da svinje, krmljene z različnimi mesarsimi odpadki, ne kažejo tega nagnjenja. Ako se svinja takoj potem, ko se je otrebila, polasti posteljice, se s tem nekako osladi in potem so v nevarnosti vrženi pujski. Zato moramo takoj odstraniti posteljico. Tudi se dogaja pogostoma, da prizadevajo sesajoči mladiči s svojimi špičastimi zobmi materi hude bolečine. Svinja hlastne po mladiču, da se reši bolečine, a opravila je to tako temeljito, da je mladič mrtev in postane kot tak za mater dobrodošel ocvirek in posledica temu je, da se rada loti tudi ostalih pujskov.

Tudi prašič je podvržen raznim boleznim in to v še večji meri kakor druge naše domače živali. Vedno je zaprt, zato pomehkužen in občutljiv, nima prilike, da bi ril po zemlji ter dobil snovi, s katerimi bi si čistil želodec, ne puščamo ga na pašo, da bi tamkaj použil marsikatero zdravilno rastlino. Podvržen je mnogim nalezljivim boleznim

kakor rdečici, vraničnem prisadu, svinjski kugi, jetiki itd.

Ako se pojavi taka bolezen, zapademo navadno drugi napaki. Na pomoč se kličejo sosedi in sosede, ta svetuje to, drugi drugo, poizkuša se navadno vse, kar se nam je navetovalo, a s tem bolezen navadno le poslabšamo.

V nasprotje doslej omenjenim napakam naj navedem neko dobro lastnost naših gospodinj pri svinjereji, ki pa postane radi pretižavanja napaka. «Preveč dobrega ni zdravo!» pravi pregovor. Med gospodinjami se začne nekaka tekma z namenom pokazati, katera si upa najuspešnejše in najhitreje opitati svojega prašiča. Mesto preproste hrane, ki bi pomagal prašiču le do rašče, mu začenjamo dajati čimprej raznih priboljškov, krmo mu kuhamo itd. S tem prašiča razvadimo, da postane izbirljiv kakor otrok, ki je vaje sladkarij. Menda ni treba poudarjati da imamo od tega le izgubo. V najboljšem slučaju dosežemo, da se začne prašič prezdaj debeliti, postane len, pri čemer zaostaja razvoj mišic-mesa in ker skoraj ne poznamo grenke soli, s katero bi prašiču vsaj vsaka dva tedna izčistili želodec, dosežemo s pre-dobro, pritečno hrano prav nasprotje onega, kar smo nameravali. Prašiču smo zabasali želodec, da slednjič ne mara več krmo in mora radi tega prezgodaj pod nož.

Kakor pravimo o človeku, da se ne redi od tega, kar použije, ampak od tega, kar prebavi, natančno isto lahko trdimo o prašiču. Ako ga ne razvajamo z različnimi priboljški in ne silimo vanj prezgodaj pretečnih krmil, marveč ga z natančno določenim časom krmljenja privadimo gotovi skromnosti, pripomoremo, da mu želodec bolje prebavlja, bolje izkorišča podano mu hrano, s čimer pač mnogo prihranimo. S kuhanjem krme, z maščanjem krompirja olajšamo sicer prašiču prebavljanje, a mu odvzamemo vitamine, katerih je njegov organizem prav tako potreben kakor človeški. Pri kuhanju, maščeni krani prašič uporablja le v majhni meri svoje zobovje, radi česar se isto pre-

Krnica

malo obrabi, postane predolgo tako, da mu slednjič otežuje in ovira žretje, kar gotovo ni v korist ne njemu ne nam. Prebavila niso samo želodec in čreva, ampak tudi žrelo. Prvi pogoj za dobro prebavljanje se vrši že v gobcu. Ob žvečenju se namreč hrana meša in pregnete s ptialinom, slinovino, ki jo izločajo ustne slinavke, in šele potem se odda hrana naprej želodcu. Ako pa uživamo kuhano, zdrobljeno, zmaščeno hrano, jo lahko kar požiramo, s tem pa manjšamo ugodno vplivanje ustnih slinavk, kar se maščuje s tem, da spravi iz sebe mnogo neprebavljene in zato neizkoriščene krme, kar nam zopet ni dobiček. Zato se moramo tudi tukaj držati neke srednje poti in tudi odraslemu prašiču, ki ga debelimo, moramo redno podajati sirove hrane, da je primoran žvečiti. Sirova hrana vpliva tudi čistilno na želodec in veča s tem ješčnost.

Vzemimo, da smo prašiča srečno spravili skozi razne neprilike in nevarnosti in ga opitali. Približal se je «domači praznik». Že na vse zgodaj vzbudi vso bližnjo okolico strahovito kruljenje in cviljenje, da si mora človek mašiti ušesa. To neprijetnost si lahko prihranimo. Kako ubivamo govedo? Z udarcem na glavo živinče omamimo in ga zakoljemo. Koliko muk smo s tem prihranili ubogi živali, ubili smo jo tako, da se niti ne zaveda. Zakaj se tega načina ne poslužujemo tudi pri prašiču? Če se je ta način sponesel v Ameriki in drugih državah, zakaj bi se ne vpeljal tudi pri nas? Ali naj velja tudi tu izrek: «Saj je le prašič!»

Smoditi mrtvega prašiča, da mu odstranimo ščetine, ni priporočljivo. Korenina ščetine ostane vseeno v koži in manjša s tem vrednost ob uživanju. Na Kobariškem sem videl, da imajo v ta namen posebno korito, kamor polože zaklanega prašiča, pod njega pa železno verigo. Nato oblijejo prašiča z vrelo vodo, potresejo ga s kolofonskim prahom in vlačijo verigo sem ter tja, obračajo ga in mu na ta način odstranijo večji del ščetin s korenino vred in šele potem ga «garajo» z nožem po mestih, ki jih ni bila doseгла veriga.

Mislili bi, da se je s prašičevo smrtjo že izčrpalo število napak, ki nam podražujejo svinjsko meso. Ne še! Pri našem kmetu še vedno prevladuje mnenje, da meso ne potrebuje druge zabele ko sol in se te zabele poslužujejo v preveliki meri, večkrat pa tudi v premajhni meri, sploh ne pozna nobene mere, ker potresa meso s soljo in ne ve, kdaj je dovolj, kdaj preveč, kdaj premalo. Zato je edini način, pri katerem natančno lahko do-

ločimo množino potrebne soli, ta, da solimo meso v solni raztopini, solamurnici.

Zmes mesa in masti, iz katere izdelujemo klobase, mora dobiti, če hočemo, da bodo klobase primerno slane, ravno 4% soli. To razmerje pa velja samo takrat, kadar smo pripravili klobase v to, da jih takoj uporabimo. Za klobase pa, ki jih nameravamo hraniti delj časa, zadostuje popolnoma 3½% soli. Suha klobasa izgubi namreč precejšen del vode, soli pa ne, zato bi bile klobase s 4% soli preslane.

Tako vidimo, da je pravo razmerje med soljo in mesom, ki smo se ga namenili hraniti in sušiti, 3½ proti 100. Torej na kvintal mesa porabim 3 in pol kg. soli, 170 gramov solitra in približno 1 kg sladkorja. Čemu soliter in čemu sladkor? Prvi povzročuje, da ostane tudi že osušeno in okajeno meso lepo rdeče, sladkor ima soli nasprotno lastnost. Dočim dela sol, da postane meso trdo, povzroča sladkor, da postaja mehkejša in nežnejše. Opozarjam pa, da pri solamurnici, dobljeni s 3½% soli, ne upoštevam samo teže mesa, ampak tudi teže vode. V tem slučaju je vseeno, sem li porabil za napravo te solamurnice 10 ali 20 l vode.

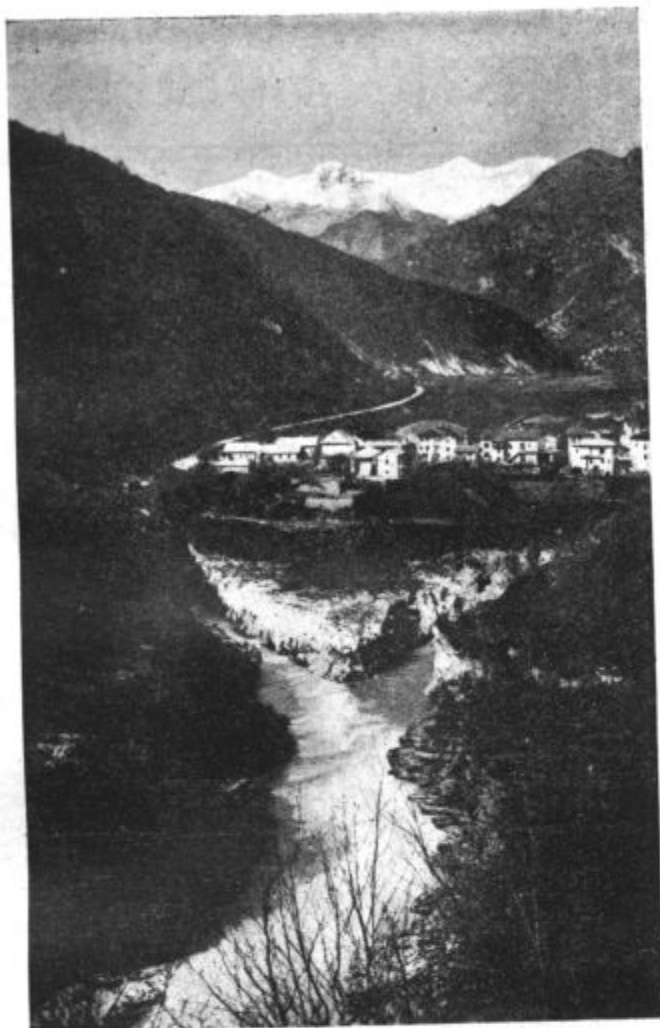
Koliko časa naj ostane meso v čeburu, zavisi od velikosti kosov. Manjši kosi so slani v 8 do 14 dneh, dočim potrebujejo večji kosi po tri tedne in če dodamo večji gnjati še 14 dni povrhu, nismo prav nič pogrešili.

Iz čebra potuje meso v dimnik in se pri tem izpostavlja predzadnji nevarnosti. Ta nevarnost nastopa tem pogosteje posebno dandanes, ko imamo v svojem slepem posnemanju meščanov skoraj v vsaki kmečki hiši štedilnik mesto tako prijetnega domačega ognjišča. Meso se počeno prekadi le na odprtem ognju, sicer ne tako, da bi meso kar obesili v dimnik, kjer nam ga vročina utegne pokvariti, da dobi neki neprijeten osladen okus, ampak proč od vročine, da ga zadeva ohlajeni dim. Kajenje z brinjevimi vejami daje mesu prijeten okus, ogibati se pa moramo smolnatega lesa, ker tak dim kvarl okus mesa.

Prišel sem tako do zadnje napake, ki jo delamo s prašičjem mesom. Svinjino, posebno gnjati kuhamo predolgo časa. Voda izvleče iz njega vso slast in tako dobimo le nekako tkaninasto tvarino, ki skoraj nima drugega okusa, kakor, da je slana.

Še na nekaj bi rad opozoril bravce tega članka. Izmed vseh živali, kojih meso uživamo, nam daje prašič najteže prebavljivo meso. Bodimo torej zmerni in ne višajmo cene prašičjemu mesu s tem, da se bomo morali zateči vrhu vsega še do zdravniške pomoči.

Sv. Lucija. Združitev Idrijce s Sočo,

Št. Vid pri Vipavi,

Lastovica z razcepljenim jezičkom

Japonska pravljica. · H. M. Büscher.

V borni kočici je živel star mož s svojo ženo. V lesenem ptičniku je imel lastovico, ki jo je zelo ljubil. Žena, ki je bila hudobna, pa ni mogla trpeti živalce.

Bil je vroč poletni dan. Žena je stopila do potoka, da si opere svoj kimono. S seboj je vzela skodelico rižnega skroba — nori imenovanega — da pomaže z njim posamezne dele oprane obleke in jih tako ugladi in utrdi.

Med tem je krmil mož doma svojo ljubljeno lastavičico. Ko jo je bil nakrmil, je popolnoma pozabil zapreti kletko. Živalica je to opazila, smuknila je iz kletke in odletela v bambusov gozdiček. Ko je priletela do potoka, ki je pri njem bila žena že oprala obleko, se je nekoliko okopala v studeni vodi, pri tem pa opazila poleg potoka skodelico norija. Nori je imela lastovica zelo rada, zato ga je hotela pokusiti. Bila je pa neprevidna, preveč se je zaletela v skodelico, da je zabredla z nožicami v lepljivo zmes. V tem je pa tudi že začula za seboj oštevajoči in psujoči glas hudobne žene:

«Še tega mi je manjkalo, da mi požreš ves nori!»

Ostrašena živalica je hotela čimprej uiti, ni pa mogla potegniti svojih nožic iz lepljivega skroba.

A že se je iztegnila roka po njej in jo zagrabila.

«Kaznovati te moram!» se je zadržla starka, vzela škarje, odprla lastovičici kljunček in ji prestrigla jezik. Nato je postavila ptičko brezsrčno na tla in se odpravila proti domu.

Doma je povedala možu, kako je kradla živalica in kako jo je kaznovala. Mož se je razžalostil, tekkel na prósto, da dobi ljubljeno, a ves njegov trud ni imel uspeha. Žalosten se je vrnil pod večer v kočico.

Lastovičica je pa stopicala vsa solzna sem ter tja in odrlela; ko se je zvečerilo, še globlje v gozd, kjer so gnezdile njene sestriče. Sprejele so jo, a ona jim ni mogla potožiti svojega gorja, kajti bila je nema.

Dan za dnem je iskal neutolaženi starček svojo ljubljeno. Ker je ni bil dobil v bližini kočice, je sklenil, da preišče ves gozd.

Tako je sedel nekega dne brez utéhe pod drevesom. Vzel je riž, ki ga je bil prinesel s

seboj, in ga začel jesti. Nekaj zrn mu je padlo na tla in ko jim je sledil z očmi, je videl dve mladi lastovici, ki sta bili pravkar prišli iz bližnje zemeljske duplje in kavsnili po padlih zrnih. Zasmilili sta se mu in dal jima je vse, kar mu je bilo ostalo od južine. Ptički sta postali zaupni in vprašali sta ga, ali bi ne hotel stopiti v njuno stanovanje; pravkar se praznuje veliko slavje pri njih. Starček je privolil, vedno upajoč, da poizve od lastovic kaj več o svoji ljubljenci. Ptički sta mu pokazali dupljo v zemlji, skozi katero bi se moral splaziti, in glej, uspelo mu je.

Lastovici sta ga peljali po dolgih temnih rovih. Prišli so do velike dvorane. Tu je ležalo nešteto lastovic, in vse je bilo lepo opremljeno z odejami in blazinami in pestre lučke so visele vsepovsod. Starček je moral sestiti na blazino in mali gospodični - lastovički sta mu nanosili mnogo majčkenih lončkov z najboljšimi slaščicami.

Starčku je seglo tako gostoljuje globoko v srce in šele tedaj se je drznil vprašati po ljubljenci. Privedli so jo predenj. V resnici ona je bila nema, a njena velika žalostna očca so bila tem bolj zgovorna.

Starčku je skoraj srce počilo od sočutja; prosil jo je, naj mu odpusti. Ob enem je sklenil, da je ne vzame več s seboj domov k svoji hudobni ženi, marveč jo pusti rajši v gozdu pri njenih sestricah.

Pri slovesu so prinesle lastovice od nekod dva zaboja, manjšega in večjega, postavile so ju pred moža in ga prosile, naj si izbere enega kot dar. Iz skromnosti se je odločil starček za manjši zaboj. Mladi gospodični-lastavici sta spremili starčka do duplje in mu končno še svetovali, naj odpre zaboj šele, ko se vrne domov.

Doma je odprl zaboj in glej, v njem je bilo vse polno samega čistega zlata. Ves srečen in ponosen je pokazal ta zaklad svoji ženi in ko je ta le silila vanj, ji je povedal vse, kar se mu je bilo pripetilo.

Žena ga je začela oštevati, očitala mu je glupost, da si ni bil izbral večjega zaboja, in zatrdila končno, da pojde sama in da ne bo tako nespametna kakor on. Mož ji je odsvetoval, ona ga je pa toliko časa mučila, dokler ji ni popisal, kod mora hoditi, da pride do duplje.

Takoj drugo jutro se je žena odpravila. Sedla je pod drevo in začela jesti riž. Ko je opazila duplino v zemlji, je stresla nekaj

zrn na tla in v trenutku sta prišli ptički, pobrali zrna in povabili žensko, naj jima sledi. Ko so ji ob slovesu pokazali oba zaboja, si je izbrala, ne da bi se bila dolgo pomišljala, večjega, in se dala nato pospremiti. Ptički sta ji svetovali, naj ne odpira zaboja, dokler ne pride domov, a po njenem nasvetu se žena ni ravnala. Radovednost ji ni dala miru. Kakor hitro sta odleteli spremeljevalki, je žena položila zaboj na tla in ga odprla vsa spačena od same poželjivosti. V tem se je pa usulo iz zaboja na stotine ljutih sršenov. Žena je zbežala, bežala je vedno globlje v gozd, a niso je videli nikdar več. In če ni umrla, leta hudobna žena še dandanes okrog, za njo se pa usipajo sršeni. In prav se ji godi.

Mrtva mati

Pravljica. — Spisal Trott.

Hudo je bila zbolela stara Logarca. Ležala je v svoji kočici na ravnem ležišču. Njena soseda ji je stregla, kajti mati Logarca ni imela nikogar, ki bi bil skrbel ko otrok zanjo. In vendar je imela tri sinove. A ti so bili daleč, daleč.

«Mati Logarca, jaz nameravam pisati vašim otrokom, naj pridejo, naj vam pomagajo, saj ste potrebni podpore.»

Mati Logarca je zmajala z glavo in obrnila obraz k zidu.

Toda soseda je le pisala. Zvedela je za naslove vseh treh sinov. Vsem trem je pi-

sala enaka pisma, da je mati hudo bolna, da trpi pomanjkanje in da je dolžnost otrok, zanimati se za bolnico.

Najstarejši je odpisal, da ne more priti. Prav sedaj razmišlja o veliki iznajdbi, ki mu bo v veliko korist. Soseda naj skrbi začasno za mater, sicer pa pride on čimprej.

Drugi je pisal, da je postal radi svojih zaslug visok dostojanstvenik, da bremeni na njegovih ramenih velika odgovornost, da ta trenutek ne more priti, da pa obišče mater, kakor hitro mu dopuste opravila. Soseda naj pomaga po svojih močeh materi, njeno potrežbo in njen trud bo nagradil, ko pride in obišče mater.

Tretje pismo je prišlo nazaj. Na zavitku je bila opazka, da je bil naslovljenec odpuščen iz ječe in da ne vedo, kam jo je bil mahnil.

«Postal je skoraj gotovo potepuh», je zamrmrala soseda.

Toda o teh pismih ni zinila stari Logarci najmanjše besede. Starko bi bilo gotovo bolelo, da se ni bil odzval klicu noben sin, zato ji ni niti povedala, da je sploh pisala otrokom pisma.

Vkljub temu se je zdelo, kakor bi čakala mati Logarca dan na dan, kdaj pride kdo od njenih otrok. Koprneče so pogledale njene oči proti durim, kadar koli so se odprle, ogenj je pa takoj ugasnil v očeh, ko je spoznala v došlecju sosedo.

Nekega dne je pa mati Logarca zaprla oči za vedno. Nobeden njenih otrok ni bil navzoč. Nekaj znancev je spremilo prepro-

Lokve.

sto krsto do groba. Ko so padale zemeljske kepe nanjo, so se vprašali pogrebci, ni li prišel kdo izmed njenih sinov na pogreb. Soseda je odkimala.

Mati Logarca je ležala že nekaj mesecev v grobu. Zeleni bršljan je zrasel na grobu, cvetlice pa je ni bilo najti na njem, kajti mati Logarca je bila že pozabljena. Vrba-žalujka je rasla nad vzglavjem in razprostirala svoje veje čez pozabljeni grob.

Nekoč se ustavi pred hišo sosede lepa kočija. Sluga je odprl vratca in odličen gospod je izstopil. Radovedno se je približala soseda tujcu.

«Kje je moja mati? Pisali ste mi, naj pridem. Tu sem!»

«Prepozno!» je dejala soseda in spremila odličnega gospoda na pokopališče k zapuščenemu grobu.

Najstarejši sin je stal ob grobu in klical mater:

«Obogatel sem, moj izum je popolnoma uspel. Hotel sem priti pote. Najlepše sobe te čakajo, mati, pridi, stopi iz groba, živela boš v bogastvu in izobilju, imela boš najlepše obleke. Pridi, vnuki te pričakujejo, pridi, ljuba mamica, pridi!»

Rahlo je pihljaj veter skozi veje vrbe-žalujke in zdelo se je v tem šumenju, kakor bi bil kdo vzdihnil: prepozno!

Nekaj tednov nato se je zopet ustavil voz. Iz njega je izstopil gospod ves v zlatih našivih. Sosedo je vprašal po materi.

Zopet je peljala tujca na vaško pokopališče.

«Mati, mati,» je obupno vil roke, «za ministra so me imenovali! Sreča ljudstva je v mojih rokah. Prišel sem, hotel sem ti kupiti najlepšo hišo, da bi imela solnčno, brezskrbno starost. Skrbeti sem hotel zate. Sedaj je prepozno. Da bi mogla stopiti iz groba! Odpusti mi, mati, da nisem prišel prej, kakor je bila moja dolžnost!»

Zopet je zapihal veter skozi vrbo in gospodu se je zdelo, kakor bi bil slišal: prepozno, a pojdi v miru, odpuščeno ti bodi!

Čez tedne je prišel zopet nekdo, ki je povpraševal po ranjki. Ni se pripeljal v kočiji, v cape je bil oblečen, iz obraza sta mu zrla lakota in beda. Njegove bose noge so bile krvave od dolge hoje. Sosedo je bilo sram hoditi s takim capinom skozi vas. Slednjič mu je vendar le pokazala grob.

Ob materinem grobu je stal najmlajši sin. Zgrudil se je, ril z rokami po zemlji in stokal:

«Zadnja je torej šla od mene, ki bi me bila utegnila iztrgati življenjski bedi! Nimam človeka, ki bi me ljubil, vsak me zaničuje, vsi beže pred mano, pred krivcem, pred obsojencem. Mati, ali vidiš svojega zapuščenega sina? Mati, pomagaj sinu, da se popolnoma ne pogubi!»

Veter je dvignil vrbove veje, dvignil jih je visoko, bilo je, kakor bi se iztegovale roke, da objamejo nesrečneža. In nenadoma se je odprl grob, prikazen se je pojavila iz groba in potepuh je čutil, kako ga objemljejo nežne roke.

«Mati!» je vzkliknil.

«Potrebuješ me,» mu je zazvenelo na uho, «jaz te ne zapustim, rada te imam, tvoja mati sem, zate bom skrbela!»

Skrušen od sramote, bolesti in kesanja je potepuh popolnoma omahnil. Že leta in leta ni bil nihče izpregovoril z njim prijazne besede, nobenega ni bilo, ki bi ga bil podprl. Sedaj je pa njegov divji obup zbudil mater iz njenega grobnega miru. Zapuščen otrok je vpil po materi, zato ni moglo mirno ostati materino srce.

«Pridi!» je dejala žena in plula poleg mladeniča, ki se je vračal z jasnim pogledom proti vasi. «Pridi, zaupaj mi, jaz ti pomorem, da ne obupaš!»

Dete spi

Kaj, se travica tam giblje?
kaj zvoní to, je zlató?
ne, Marija dete ziblje,
pesem angelci pojo.

Dete spi in se sprehaja,
s starim otcem bélobradim; —
daje cvetke mu duhteče,
pravljíce v uho šepeče, —
lepe ko skrivnosti raja — —
Rad bi, da se jih navadim!

Fran Žgur.

Mali dimnikar

Spisal Jurij Wolker.

Dimnikar ne nosi samo lestvo, marveč prinaša tudi srečo. To vedo vsi ljudje, posebno oni, ki imajo gumbe na suknji. Če srečajo dimnikarja, primejo hitro za gumb in si mislijo tisto, česar si najbolj želijo. In resnično — njihova želja se nato izpolni. Od nekdanj delajo ljudje tako in bodo delali, dokler bodo hodili dimnikarji po cesti.

Tako lahko postanejo vsi ljudje srečni. Ne potrebujejo ničesar drugega ko gumb in dimnikarja. Mali Janezek, sirota, je to dobro vedel. Ker je bil majhen otrok, ki se je noč in dan potepal po predmestju, je imel najlepše želje. Zelel si je lepo pečeno zemljico, vstopnico za vrtiljak, hrepenel je po umrli mami ali pa po lepih jabolkah, ki so jih prodajale debele branjevke. Ker ničesar ni imel, je bil kup želja tem večji.

Nerodno pa je bilo za Janezka radi tega, ker ni imel niti na svojem raztrganem plašču niti na svojih razcefranih hlačah nobe-

nega gumba. Oboje je dobil od dobrih ljudi. Toda tudi dobri ljudje ne dajo svojih še dobrih stvari. Zato so bile oblekce že čisto ponošene in brez vsakega gumba. V začetku Janezek ni pogrešal teh gumbov. Šele pozneje, ko je izvedel veliko tajnost o sreči, ki jo prinašajo dimnikarji, je pričel žalosten razmišljati:

«Ne morem postati srečen, ker nimam nobenega gumba.» To spoznanje ga je silno potrlo, mislil je samo še na to, kako bi prišel do gumba. Za druge otroke ni bila nobena težava priti do gumba, za Janezka pa to ni bilo majhno delo. Z gumbom sta vedno v zvezi oče in mati. Oče, ki ga kupi, a mati, ki ga prišije. Janezek je bil brez očeta in brez matere.

Janezek si je hotel prislužiti denar, da si kupi gumb. Hodil je za neko gospo po vodo, drugi je prinašal premog. V sosedno vas je hodil po mleko. Skratka, delal je vse, kar je mogel storiti deček v njegovi starosti.

Kljub temu si ni mogel prislužiti denarja za gumb? Ljudje so menili: «Zakaj bi dajali tako majhnemu otroku denar? Zapravi bil ga. Dajmo mu rajši kaj jesti.»

Dali so mu kruha ali sira, krožnik juhe ali ostanke kosila. Janezek se je do sitega najedel. Bil je zadovoljen, da je pozabil na gumb.

Zvečer, ko se je zopet oglasila lakota, je znova zaplesal pred njegovimi očmi gumb, mislil je na vse one čudovite stvari, ki bi jih lahko dobil, če bi ga imel. Zlasti so bile žive njegove želje, ko je šel mimo trgovine z gumbi in jih videl cele kopice najraznovrstnejših oblik in velikosti. Bili so tu vojaški gumbi, civilni, nekateri pozlačeni z vrezanimi črkami, drugi so imeli sinji sijaj morja. Na nekaterih so bile vidne majhne luknjice, a najbolj poželjivo so se upirale njegove oči na vrsto gumbov iz biserovine.

«Ti prinašajo gotovo največjo srečo», si je mislil. «Teh ne bom mogel nikdar kupiti, ker so predragi.»

«Kakor začaran je strmel v gumb, dokler ni lastnica trgovine pridirjala in ga zapodila: «Ali boš izginil, pobič umazani! Iz tvojih oči ne sije nič dobrega.» Mislila je, da hoče Janezek ukrasti gumb. Deček se je osramočen splazil naprej.

Zgodilo se je, da je Janezek srečal na ulici deklico, ki je imela na plašču gumb, kakršnega je videl v izložbi. Opazil je tudi, da visi lep gumb na zadnji nitki in da se bo vsak čas odtrgal. Srce mu je pričelo biti ob misli, da bi mogla deklica izgubiti gumb, on pa bi ga našel. Konec bi bilo njegovih težav. Že naslednjega dne bi mogel imeti vsega, kar si je želel.

Prišel je deklici neopazno slediti kar je hrepenel, se je zgodilo. V hipu, ko je deklica stopila v vežo neke hiše, se je odtrgal gumb

in obležal na pločniku. Deklica je bila pač zelo nepazljiva, ker je bil to edini gumb na njenem plašču. Bila je orošana sreče, ki je bila združena s tem gumbom.

Janezek je bil ves vesel. Previdno je pobral gumb, ki se je lesketal v solncu ko dragulj. Izginil je z njim za prvim vogalom. Hitel je domov, slekel plašč in si izprosil iglo. Nit je potegnil iz umazane cunje, s katero se je ponoči pokrival. Začel si je prišivati gumb. Med delom je nenadoma začel misliti na deklico, ki se morda joče, ker je izgubila lep gumb. Morda ne dobi nobenega novega, saj je tako težko priti do gumba.

Ali naj ga ji vrne?

Ne, tega ne more storiti, ko je pa tako dolgo hrepenel po njem. Ko mu gumb prinese srečo, potem ga lahko vrne deklici in ji vrhu tega podari še kaj lepega. Tako si je mislil. Pa jo bo potem našel? Roke so se mu tresle. Šival je tako dolgo, dokler ni bil gumb zelo dobro prišit, kakor se mu je zdelo.

Naslednjega dne je šel iskat dimnikarja. Vso pot je premišljeval, kaj naj si želi. Nazadnje se je odločil za zlat grad na kristalnem griču. Vrhu tega si je želel še eno pomarančo.

Okrog poldne je zagledal dimnikarja. Bil je črn ko zamorec, le oči so bile modre ko vijolice. Naglo se mu je približal in z mrzlično roko zgrabil za gumb.

Smejoča se mačka?

Fotograf jo je pogodil v trenutku, ko je dvignila gorenjo čeljust, kar napravi na gledalca dojem, da se žival smeje.

Srce mu je viharo tolklo.

Bila sta si čisto blizu.

Janezek je bil bled, roka, ki je držala gumb, je bila ledena. Dimnikar je stal ob njem. Pričel je tiho: «Zlat grad — eno pomaran —»

Rsk!

S preperelo nitjo prišit gumb se je odtrgal in obvisel na koncu sukanca ko uvela roža.

Vse Janezkove nade so bile pokopane. Solze so mu stopile v oči. Vzrok nesreče je videl v tem, ker si je bil prilastil tujo stvar.

Jokal je tako obupno, da je pristopil dimnikar.

«Kaj se ti je zgodilo, mali?» ga je vprašal z blagim glasom. —

Janezek mu ni odgovoril, le še bolj je jokal.

«Ali ti je kdo kaj storil, ali si kaj izgubil?»

Dimnikar je božajoče pogladil malčka po glavi.

«Vzel sem gumb», je zajecjljal Janezek. «Grad in pomarančo sem hotel imeti in zato sem včeraj pobral gumb.»

«Čigav pa si?»

Janezek ni vedel. Od nikogar ni bil in vendar bi mu bilo tako sladko, da bi tudi on bil od nekoga.

Dimnikar je prijel Janezka za roko in ga odpeljal. Dimnikarjeva roka je bila črna in sajasta, ali kako lepo je znala voditi!

Črni mož je pripeljal Janezka v majhno hišo — v isto, v katero je bila prejšnjega dne izginila deklica.

«Mati! Tu sem vam pripeljal malega dečka, ki se joče, ker bi rad imel zlat grad in pomarančo.»

«Ne jočem se zato», je dejal Janezek. «Jočem se, ker sem vzel gumb.»

«Ne moremo ti dati ne gradu ne pomaranče», je dejala dimnikarica, «ampak samo kosilo».

In tako se je zgodilo. Posadili so ga k mizi, dali so mu poln krožnik juhe. Na njegovi desnici je sedel dimnikar, umit in čist, na levici pa gospa dimnikarica, a njemu nasproti deklica, ki je bila izgubila gumb.

Ljubeče so ga izpraševali, Janezek je odgovarjal. Še nikoli ni toliko pripovedoval ko tistikrat. Povedal jim je, da je sirota, kako je iskal gumb in kako se mu je vse ponesrečilo.

Dimnikar in dimnikarica sta se mu smehljala. Deklica ga je gledala z začudenimi očmi.

«Všeč si mi, dečko», je dejal dimnikar. «Če hočeš, lahko ostaneš pri nas, izučil te bom za dimnikarja. Že tako je za mojo hčerko žalostno, ker je vedno sama.»

Zena je prikimala; deklinške oči so se zasvetile in tudi Janezek je bil vesel.

Tako je postal dimnikarski vajenec.

Biti dimnikar, pomeni osrečevati ljudi. Ne more pa dimnikar priti do sreče s pomočjo gumba. Ker prinaša srečo, ne sme nič od nje vzeti.

Kljub temu pa je bil Janezek srečen in nič zato, če ni mogel prijeti za gumb, kadar je srečal drugega dimnikarja.

Plezal je po visokih strehah. Ljudje so ga čislali, ker jim je lepo čistil dimnike, da so mogli kuhati.

Čas je naglo potekal. Janezek je postal Janez. Dimnikar je bil z njim zadovoljen in njegova žena tudi in deklica mu je že davnaj odpustila, da ji je bil vzel gumb, saj mu je morala pozneje oprostiti celo to da je vzel njo.

Če zdaj kdaj srečate Janeza, ga boste hitro spoznali. Na videz je tak ko vsi drugi dimnikarji, toda njegovi žepi so polni gumbov. Komur manjka gumb, ta ga dobi od njega. On noče, da bi prinesel srečo samo enemu, drugemu pa ne. In ko bodo enkrat vsi ljudje imeli gumb, bodo tudi vsi ljudje srečni.

Nikica potuje

Z zmajem-vlakom, ha, ha, ha,

Nikica se pelje —

to zvoní, bučí, drdra

Nikici v veselje!

Zmaj železen bije,

veter mu je drug;

zlato solnce sije,

spremlja ga na jug — —

Rad peljal bi jaz se ž njim,

a me straši zmajev dim!

Fran Žgur.

Modri kmet

Spisal Kazimir Tetmajer.

Živel je vojvoda, ki je kruto preziral svoje podložnike, zlasti kmete.

«S korobačem po njih», je bilo njegovo geslo.

Baš je slavil svoj štirideseti rojstni dan. Plemstvo se je po običaju zbralo, da mu častita. Zabava je bila v polnem teku, ko je nenadoma vstopil sluga in prijavil kmeta, češ da stoji pred vrati in hoče s silo notri. Pravi, da prinaša prevažno vest za vojvodo.

«Ali je znorel ali kaj? Kaj ne ve, da imam goste? Pa če že nosi važno novico, naj vstopi! Slišali boste, prijatelji, kake kmetavze imam. Glavo stavim, da bo prišel s prošnjo, naj mu bom milosten. No, baš o pravem času prihaja», je govoril vojvoda svojim gostom.

Komaj je izrekel te besede, je že vstopil v dvorano kmet, pražnje oblečen, z radostjo

na licih. Globoko se je priklonil gospodi in obstal za vrati.

«Kaj hočeš?» ga je vprašal vojvoda ves besen.

«Vaša milost», je začel kmet, «Slišal sem, da ste izgubili prstan, ki je bil mnogo vreden in vaši milosti za čudo drag.»

«Da, bil je dragocen spomin, ki sem ga izgubil na lovu», je potrdil vojvoda. «Morda veš kaj o njem?»

Na mesto odgovora je privlekel kmet izza pasa prstan, ki se je ves blestel od dragih kamnov.

«Naj pogleda vaša milost, ako je morda to oni prstan. Ako je, prosim, pustite me milostno, da odidem», je prosil kmet.

Vojvoda je poskočil in kriknil:

«Da, to je moj prstan! Kje si ga dobil?»

«Našel sem ga.»

«A kje?»

«Na potu, ki vodi k vašemu dvorcu. Med dvema kamnoma je ležal, zato sem vam ga brž prinesel.»

Po teh besedah se je priklonil in hotel oditi.

«Kam siliš? Kaj ne veš za moje besede? Rekel sem, da bo oni, ki mi prinese izgubljeni prstan, prejel veliko nagrado», ga je zadrževal vojvoda.

«Oprostite, tega nisem vedel, ker bivam daleč od ljudi.»

«Ne govori, kakor da nečeš nagrade! Besede ne prelomim.»

«Prosim, storil sem samo svojo dolžnost...», je govoril kmet prostodušno.

«Meni to ni mari, je odvrnil vojvoda. «Ali hočeš denarja ali kaj drugega?»

«Če vaša milost dovoli, da izbiram, bi prosil za nekaj drugega», je dejal kmet in pri tem napravil tak obraz, da se gosti niso mogli vzdržati smeha.

«Kako nagrado torej želiš?» je vprašal vojvoda.

«Prosil bi za pet in dvajset vročih udarcev z debelo palico», je zaprosil kmet in pri tem šaljivo trepljal z očmi.

Navzočni so prasnili v gromovit smeh. Vojvoda je stežka prišel k sapi in rekel kmetu:

«Izberi si drugo nagrado, sicer bom mislil, da v tvoji glavi ni vse v redu...»

«Prav zato, ker imam zdravo pamet, hočem imeti pet in dvajset vročih udarcev, ker od teh ne bom imel niti enega», je odgovoril kmet.

«Kaj?» so se čudili gostje.

«To je takole: ko sem prišel na dvorišče in prosil vratarja, naj me pusti k vam, me ta ni pustil, dokler mu nisem obljubil če-

četrtnine nagrade, ki naj bi jo dobil za najdeni prstan. A ko je drugi sluga izvedel za to, me tudi ni pustil dalje, dokler nisem tudi njemu obljubil četrtnine nagrade. Pred težnimi vrati je bilo še strašnejše: tu me je zadržal upravitelj in me ni pustil naprej, dokler mu nisem obljubil polovico nagrade. In tako meni ne ostane nič...»

Ko je kmet to izrekel, je zabučala burja smeha.

«To si sijajno izvedel, prijatelj», je vzkliknil vojvoda. «Kar so zahtevali, naj dobijo! Ker si pošteno razdelil svojo nagrado med zanikarneže, naj prejme vsak svoj delež!»

Vojvoda je ukazal, naj razdelijo nagrado. In že se je razlegalo javkanje slug, ki so prijemali svoje dogovorjene deleže...

Kmetu pa je dal vojvoda deset zlatnikov, ker se je izkazal tako velikega in modrega. Povabil ga je, naj sede k mizi med goste. Vaški modrijan jih s svojimi dovtipi in domisljicami ni le zabaval, ampak jim je pokazal tudi to, da preprost kmet ni bedast, zato mu je težko, ako gospoda z njim ravna kakor s sužnjem...

Ta dogodek je tako močno vplival na vojvodo, da je kmeta imenoval za svojega svetovalca in je od takrat postal največji kmetski prijatelj.

OTROŠKI VRTEC V PRAGOZDU.
Mati pelje sinčka prvič k pouku.

Punčka

Spisal Viktor Hugo.

Sitarjevi imajo gostilno na deželi blizu mesta. Poleg svojih dveh otrok Mire in Vande imajo pri sebi še deklico Milko, ki so jo vzeli v rejo. Milki je umrla mamica. Ker ni nihče več plačeval zanjo vzdrževalnine, so zelo grdo in sirovo ravnali z njo. Nekoč je stopil v Sitarjevo gostilno tujec. Tedaj se je odigral ta-le prizor.

Ptice si delajo gnezda iz vsakovrstne drobnjavi, otroci pa punčke iz česar koli. Mira in Vanda sta povijali mačko. Milka pa je povila svojo sabljico. Imela je namreč za prst dolgo svinčeno sabljico, ki je bila njena edina igrača. Vzela jo je v naročje in ji pela sladko uspavanko.

Nenadoma je Milka obstala. Ozrla se je bila in zagledala punčko Sitarjevih dveh, ki sta jo bili zamenjali z mačko in jo pustili v kuhinji. Ležala je nekaj korakov od mize.

Povito sabljico, katere se je bila skoraj naveličala, je Milka spustila na tla. Počasi se je ozrla po sobi. Sitarica se je po tihno menila z možem in preštevala denar. Mira in Vanda sta se igrali z mačko. Nekateri potniki so jedli, drugi so pili ali peli. Nihče se ni zmenil zanjo. Niti trenutka ni smela izgubiti. Po vseh štirih se je splazila izpod mize in še enkrat prepričala, če je nihče ne opazuje. Nato je naglo oddrsala do punčke in jo pobrala. Takoj je bila na svojem prejšnjem mestu. Obsedela je, kot bi jo bil pribil. Obrnila pa se je tako, da je zakrivala punčko, ki jo je držala v rokah. Bila je vsa iz sebe od same sreče, da se je smela igrati s pravo punčko, ki jo je redko dobila v roke.

Videl jo je samo popotnik, ki je počasi používal svojo borno večerjo.

Tako se je radovala kake četrte ure. Kljub opreznosti ni opazila, da se vidi punčki ena noga in da jo ogenj iz peči zelo močno obseva. Rdečkasto, osvetljeno nogo, ki je molela iz teme, je zagledala Vanda. Rekla je sestri:

«Mira, glej!»

Deklici sta zastrmeli od začudenja. Da si je Milka upala vzeti njuno punčko!

Mira je vstala in kar z mačko v naročju šla k materi. Vlekla jo je za krilo.

«Pusti me vendar», je dejala mati. «Kaj pa mi hočeš?»

«Mama», je govoril otrok, «le poglej!»

Pokazala je s prstkom na Milko, ki je bila tako zaverovana v svojo igračo, da ni nič videla ne slišala.

Sitarici se je od jeze spačil obraz. Podobna je bila hudobni čarovnici. Njena ošabnost je povečevala njeno jezo. Da se je Milka drznila poseči po punčki njenih hčera! Če bi kraljica videla, da si hlapec pri-

penja odlikovanje njenega sina, bi gotovo nič bolj ne pobesnela. Ogorčeno je zavpila:

«Milka!»

Milka se je stresla, ko bi se zemlja zamajala pod njo. Obrnila se je.

«Milka!» je ponovila Sitarica.

Milka je vzela punčko in jo spoštljivo, a obupano položila na tla. Ne da bi se z očmi

ločila od nje, je sklenila roke in jih začela viti. Potem je zaihtela. Milka ni jokala, če je morala delati ne vem kaj, tekati po gozdu ali nesti težak vrč vode. Če je izgubila denar, ali zagledala nad seboj strašen bič. Tudi, ko jo je Mira neusmiljeno zatožila materi, je ni premagal jok. A tedaj je milo zajokala.

Tuji popotnik se je dvignil.

«Kaj pa je?» je vprašal Sitarico.

«Ali ne vidite?» je odgovorila Sitarica in kazala na punčko, ki je ležala ob Milkinih nogah.

«No in kaj za to?» se je čudil tujec.

«Ta potepinka», je odgovorila Sitarica, «se je dotaknila punčke mojih otrok.»

«Pa radi tega delate tak hrup?» je menil neznanec. «In kaj potem, če se je poigrala s punčko!»

«Prijemala jo je s svojimi umazanimi rokami» je nadaljevala Sitarica. «Kako o-studne roke ima!»

Milka je še bolj zaihtela.

«Boš tiho!» je zakričala Sitarica.

Tujec se je naglo obrnil proti vratom, ki so vodila na cesto, jih odprl in odšel.

Kakor hitro je oni odšel, je izrabila Sitarica njegovo odsotnost in z vso močjo brcnila Milko pod mizo, da je ta začela vekati na ves glas.

V tistem trenutku so se vrata zopet odprla, v izbo je stopil tujec z neznansko lepo punčko v rokah. Tako punčko je videla Milka nekoč v sanjah. Postavil jo je pred deklico rekoč:

«Na, tvoja je!»

Milka je dvignila oči. Ko je videla, da se ji mož bliža s tako punčko, se ji je zdelo, da gleda solnce in sliši neverjetne besede: «Ta bo odslej tvoja!» Ozrla se je na neznanega moža in na punčko, nato se je skrila v kot pod mizo.

Ni več jokala, tudi vekala ni. Videti je bilo, da niti ne diha...

Lepota punčke jo je premagala. Prišla je slednjič bliže in plašno zajecjlala proti Sitarici:

«Ali smem, gospa?»

Na obrazu je bilo brati obup, strah in radost.

«Seveda», je odgovorila Sitarica. «Saj je tvoja, ko ti jo gospod daje.»

«Res, gospod?» je vprašala Milka. «Ali je ta punčka res moja?»

Tujcu so skoraj solze zalile oči. Z glavo je prikimal Milki in položil roko punčke v njeno roko.

«Katica te bom imenovala», je rekla Milka svoji punčki.

Položila je Katico na stolček in sedla pred njo na tla. Tako je obsedela in molče občudovala svojo prelepo punčko.

«Igraj se, Milka, igray!» ji je dejal tujec.

«Saj se igram», je odgovoril otrok.

Hoja, hoj, hoj!

Hoja hoj-hoj,
volk ima loj!
Sraka je spaka,
Žolna prav taka.
Sova, hu, sova —
vsa je sirova.
Če jo ulovim,
kaj naredim?
Hoja hoj hoj,
volk mi da loj,
sraka zakuri,
žolna se žuri,
sovo mi speče.
Medved priteče —
rad bi jo vzel,
če bi jo smel.

Grofov sin

Jožef Kenda.

Živel je bogat grof, ki je imel edinega sina, mater in služabnike; žena mu je bila že umrla. Sina edinca je pristrčno ljubil in varoval, da ga ni jemal niti na lov s seboj, ker se je bal, da bi ga ne izgubil.

Za sinov dvajseti god pripravi grof bogato gostijo. Vsem služabnikom zapove, naj gredo na lov. Takrat pa prosi grofova mati za vnuka, da bi smel iti tudi on na lov. Po dolgi materini prošnji se grof vda in dovoli, da gre tudi sin na divjačino.

V spremstvu služabnikov odideta grof in sin zjutraj zgodaj na lov v velik gozd. V gozdu se sin loči od spremstva in se zgubi. Grof in služabniki ga iščejo do večera, a ga ne morejo najti. Žalosten se vrne oče domov.

Mladi grofič blodi po gozdu, a ne najde poti proti domu; vedno globlje ga vede noga med drevesi in proti večeru zagleda v temni gošči lučko. Približa se ji in zapazi med drevjem majhno hišo. Stopi v kočo in v njej najde starko-čarovnico z možem in tremi

OTROŠKI VRTEC V PRAGOZDU.
Kugvarček razmišlja, ali naj gre k pouku ali ne.

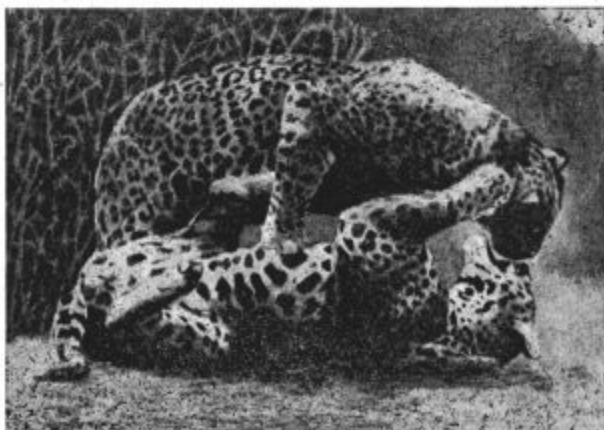
hčerami. Grofič prosi, da bi ga prenočili. Starka mu obljubi, da ga sprejme ob noč. Da mu nekaj večerje nato ga pelje spat v grdo, umazano sobo.

Drugo jutro ga pokliče starka na vse zgodaj in mu da sekuro v roke ter reče: «S to sekuro moraš posekati gozd, sesekati drva in jih zložiti v skladovnico.» Grofič vzame sekuro, gre v gozd pa sede na tla in se milo zjoče; kajti sekire ni imel še nikoli v rokah in ni znal z njo delati. Opoldne mu prinese mlajša izmed treh hčera kosilo. Najde ga žalostnega v gozdu, pa ga vpraša: «Zakaj jočeš?» In ko ji mladenič pove, da ne zna sekati, ga deklica potolaži in mu pravi: «Ne boj se, bom že jaz izvršila delo mesto tebe.» Dekle vzame nato sekuro, poseče gozd, razseče drva in zloži. Še zapove grofiču, naj se ne vrne pred večerom domov.

Drugo jutro mu zapove starka, naj izkoplje veliko jamo in naj napelje vanjo vodo, da bo nastalo jezero, v katerem bo potem napajala vole. Mladenič ne ve, kaj bi storil; a opoldne mu prinese najmlajša hči kosilo in ko ga vidi tako žalostnega, mu reče: «Nič se ne boj, bom že jaz izvršila delo mesto tebe!» Nato izkoplje deklica veliko jamo in napelje vanjo vodo.

Zvečer pove mladenič čarovnici, da je delo izvršil. Starka je nevoljna do črne jeze in ne ve, kaj bi počela. Naslednje jutro da grofiču tretje in najtežje delo. Ukaže mu, naj prekoplje prostor, kjer je bil poprej gozd in naj naredi njivo; v njivo naj vseje pšenico, naj jo požanje ter omlati in naj prinese zvečer zrnje domov. Mladenič gre v gozd in je žalosten, ker ve, da bi dela ne mogel izvršiti. Opoldne mu prinese najmlajša hči kosilo in ko ga vidi tako žalostnega, mu pravi:

Nič se ne boj, delo bom izvršila jaz mesto tebe.» In še mu pravi: «Ko boš zvečer poverjal reci, da greš spat, ker da si truden od preobilnega dela. Zaspati pa ne smeš; pusti okno odprto in me čakaj. Prišla bom in

OTROŠKI VRTEC V PRAGOZDU.

Jačvarčka se na poti v šolo še nekoliko poigravčkata.

te bom rešila od tod. — In če te bo zvečer mati izpraševala, ali sem ti kaj pomagala pri delu moraš reči, da ne. Tudi če ti bo grozila, moraš ostati trden, ker drugače bi te ubila in pripravila nam za kosilo. Kar je prišlo do zdaj ljudi k nam, z vsemi je tako naredila.» — Nato deklica izvrši delo, ki ga je čarovnica naložila grofiču.

Zvečer, ko se vrne mladenič z žitom domov, ga prične starka izpraševati, če mu je pomagala opraviti delo njena hčerka; a on taji in pravi, da ga je izvršil sam. Čarovnica se togoti ter sili vanj, a on se ne vda.

Po večerji pravi mladenič, da je truden in da gre spat. Pride v svojo sobo, odpre okno in čaka. Ko vstane luna izza gor pripleza na okno najmlajša hči, ki mu veli, naj gre z njo. Mladenič uboga, skoči skozi okno in oba se zgubita v temnem gozdu.

Drugo jutro vstane čarovnica in pokliče svoje hčerke, a se hudo prestraši, ko izve, da je najmlajša izginila. Pogleda v grofičevo sobo in ko tudi njega ne najde nikjer, se brž domisli, da sta zbežala skupaj. Hitro zbudi svojega moža ga spremeni v vrana ter ga pošlje iskat hčer in grofiča.

Najmlajši hčeri se je dozdevalo, da ju bodo iskali. Ko se zdani, vpraša grofiča, ali gre kdo za njima. Grofič se ogleda in vidi v daljavi vrana. Pove rešiteljici in ona se hudo prestraši, ker ve, da je to njen oče, ki ju išče. Hitro reče grofiču: «Ti bodi jablan, jaz pa jabolko.» In res, mladenič se spremeni v jablan, deklica pa v lepo rdečo jabolko. Vran prileti ter sede na jablan in ker ne opazi nikjer žive duše, se vrne spet v oni kraj, odkoder je bil priletel. Doma vpraša čarovnica moža, če je kaj opazil, in našel; pa ji pove, da je videl samo jablan in jabolko. Žena se razhudi in pravi: «Neumnež, jabolko bi bil utrgal, pa bi bil jablan šel sam za tabo!»

Grofič in deklica se spremenita zopet v človeka in potujeta dalje. Hodita dolgo časa in preideta veliko daljavo, ko ukaže rešiteljica mladeniču, naj se ogleda. Grofič se ozre in vidi zopet vrana v zraku. Zdaj reče deklica: «Ti bodi cerkvica jaz pa mašnik.» In ko prileti vran na mesto, najde tam cerkvico in v njej mašnika, zato se vrne tja, od koder je bil priletel. Ko prispe do čarovnice, ji pove, kaj je videl. Čarovnica se še bolj razhudi in pravi možu: «Neumnež, mašnika bi bil prejel in ga odpeljal, pa bi bila šla cerkvica sama za tabo!» In še pravi: «Čakaj, zdaj grem pa sama, da ju najdem in pripepljem nazaj.» Hitro obuje črevlje s katerimi je bilo mogoče stopiti na enkrat sedem klfater daleč, pa odhiti za grofičem in rešiteljico.

Mladenič in mladenka se spremenita zopet v človeka in hitita dalje po potu. V tretjič reče deklica grofiču, naj se ogleda, če

ne gre kdo za njima. Grofič se ozre in vidi grdo starko, ki hiti s hitrimi koraki za njima. To pove deklici in ta reče: «Ti bodi jezera, jaz pa račica.» Ko pride starka do jezera, kliče račico k bregu, a vse zaman, račica odplava na sredo jezera in se ne vrne h kraju. Carovnica čaka in čaka, a ko sprevidi, da nič ne opravi, se vrne vsa srdita domov.

Mladenič in mladenka se spremenita zopet v človeka in gresta naprej. Prideta pred grofov grad in rešiteljica reče grofiču: «Ne pozabi me, ko boš prišel domov.»

Grof se silno razveseli sinovega prihoda. Veliko gostijo priredi njemu na čast. Mater izpusti iz ječe, kamor jo je ukazal zapreti, češ, da je bila ona kriva sinove nesreče. Vsi se vesele, tudi mladenič, da celo pozabi na rešiteljico, katero je pustil pred gradom. Ona čaka in čaka pred gradom, a nikogar ni po njo. Kar tako si ne upa pred grofiča, pa gre v bližnje mesto in nakupi najlepša jabolka ter jih nese v grad prodajat. Ko vidijo hlapci prelepa jabolka, pokličejo grofa in grofiča. Mladenič pogleda skozi okno in vidi svojo rešiteljico. Zdaj pove očetu vse po vrsti, kako se mu je godilo in kdo ga je rešil.

Grof ukaže služabnikom naj pokličejo deklico v grad. Pristrčno jo sprejmeta oče in sin. Dva meseca pozneje so obhajali poroko in grofič ter mladenka sta bila potem mož in žena.

Pesem je taka

Pesem je taka —
pravi nam sraka:
Tine s Krtine,
Grega raz Brega
muco sta ukrala,
v Trstu prodala,
moke kupila,
sok zabelila
in se najela.
Tine se joče,
Grega ihti:
muce več ni.
Pesem je taka —
pravi nam sraka.

Zlodjeve neveste

Jožef Kenda.

Zivel je ubožen mož, ki je imel tri hčere. Siromašne in uboge so bile, pa ni bilo snubca, da bi jih bil prosil v zakon. Oče je bil hudo nevoljen, a tudi hčere so bile žalostne, ker jih nihče ni maral.

Nekega dne premišlja oče o svojih hčerah, pa reče sam pri sebi: «Poročiti jih hočem, pa tudi če jih moram dati samemu

zlodju.» Drugo jutro se res prikaže ženin in zaprosi očeta, naj bi mu dal najstarejšo hčer za ženo. Oče je zadovoljen ter mu jo da. Ženin, ki je bil sam zlodej, odpelje nevesto v svoj grad sredi puščave. V gradu je bilo mnogo prelepih sob in v sobah je bila prelepa oprava. — Ženin dovoli nevesti, da se sme sprehajati po vseh sobah, le v eno ji prepove vstopiti. Da ji še zlato jabolko in ji naroči, da ga mora nositi vedno s seboj.

Nevesta premišlja, kaj bi zamoglo biti v sobi, v katero ji je ženin prepovedal stopiti. Radovedna je čimbolj in ko gre mož nekega dne na lov, jo premaga skušnjava, da odpre vrata tudi v to sobo. Ko odpre vrata, zagleda hude reči; pred sabo vidi globoko brezdno in v njem same pogubljene duše. Tako se prestraši, ko vidi vse to, da ji pade zlato jabolko iz rok v brezdno.

Zvečer pride zlodej domov in vpraša nevesto, kje ima zlato jabolko. Ona se hudo prestraši in ne ve, kaj naj bi mu odgovorila. Zlodej se razsrdi, pograbi svojo ženo in jo vrže živo v pekel.

Zdaj gre v drugič do očeta treh hčera in ga prosi, če bi mu dal srednjo za ženo. Mož mu ne odreče in mu da hčer v zakon. Zlodej jo odpelje v svoj grad in ji naroči prav isto kakor starejši sestri; da ji zlato jabolko in ji reče, da se lahko sprehaja po vseh sobah, samo v eno ne sme. Tudi drugo nevesto moti radovednost, da odpre vrata v sobo. Pa vidi isto, kar je videla njena sestra. Prestraši se in od strahu ji pade zlato jabolko iz rok.

Zvečer se vrne zlodej domov in vpraša nevesto, kje ima zlato jabolko in ker mu ta ne more odgovoriti, se razsrdi in jo vrže v pekel.

OTROŠKI VRTEC V PRAGOZDU.
Volčičema ne dišita nič kaj strogo in red v vrtcu, zato se obotavljata.

Zopet gre zlodej do očeta treh hčera in ga prosi naj bi mu dal najlepšo za ženo. Težko privoli oče v zakon, ker mu je ostala edina od treh hčera, a naposled se uda in privoli, da gre hčer z doma.

Mlajša hči gre v grad in tam ji, da zlodej zlato jabolko ter ji naroči isto kot starejšima. Vendar je mlajša hči previdna in modra; zlato jabolko zaveže v predpasnik, nato odpre vrata v tisto sobo, v katero ji je zlodej prepovedal stopiti. Prestraši se, ko vidi pod sabo globoko brezdno in v brezdnu med pogubljenimi dušami tudi svoji starejši sestri. Pa se ojunaci in vpraša najstarejšo: «Kako naj te rešim?» Najstarejša sestra ji odgovori, naj ji spusti v brezdno dolgo žico. Stori tako in res reši najstarejšo sestro. A sedaj ne ve, kako naj jo skrije pred zlodjem in kako naj jo reši iz gradu. Pa se domisli in nasuje v velik koš denarja, na vrh pa položi svojo sestro.

Ko pride zvečer zlodej domov mu pravi nevesta: «Pripravila sem koš in ga napolnila z živili za moje revne starše. Hitro se pripravi in nesi ga na moj dom. A glej, da med potjo ne boš počival; bom že gledala za tabo, če boš stopal dovolj hitro.» Sestri pa še naroči, naj zavpije nad zlodjem, če bi hotel počivati: «Te že vidim; le počakaj ali tako ubogaš svojo ženo!»

Zlodej uboga, pobaše koš in hiti proti nevestinemu domu. A na potu se utruji in se hoče odpočiti, pa že zasliši glas: «Te že vidim; le počakaj, ali tako ubogaš svojo ženo!» Zlodej se prestraši, ker misli, da je to glas njegove žene. Hitro zadene koš na rame in hiti dalje. Ko prispe do nevestinega doma, pusti breme pred hišo in se vrne v svoj grad.

Naslednje dni reši najmlajša hči drugo sestro. Zopet vloži v koš mnogo denarja, in še sestro zraven. Ko pride zvečer zlodej domov, mu reče nevesta, da je pripravila koš jedil za revne starše in mu ukaže, naj jih hitro nese na njen dom. Sestri pa naroči prav tako kakor prvi. Zlodej popade koš in teče na vso moč; a med potoma opeša in se hoče odpočiti. Takrat pa zasliši glas: «Te že vidim; le počakaj, ali tako ubogaš svojo ženo!» Zlodej se zboji, zadene zopet koš in hiti proti ženinemu domu. Tam pusti breme pred hišo in se vrne v svoj grad.

Dnevi in tedni pretečejo od takrat. Neko jutro pa reče nevesta svojemu možu: «Že dolgo nisem ničesar poslala staršem. Pripravila bom koš jedil in ko se vrneš domov, ga zadeni in ga nesi k nam, četudi mene ne bo v hiši!» Zlodej odide na lov, nevesta pa naloži v koš denarja, potem naredi žensko iz slame ter iz cunj. Tako postavi k peči, sama pa zleze v koš in se pokrije.

Ko pride zlodej domov, najde pripravljen koš. Pokori s ženinemu ukazu in ga brž zadene na ramo ter se odpravi na pot. Boji

se, da bi ga žena ne videla, zato speši svoj korak; a po dolgi hoji se utruji in osloni koš na skalo, da bi se odpočil. Komaj počiva trenutek časa, že zasliši glas: «Že vidim; le počakaj, ali tako ubogaš svojo ženo!» Zlodej se zboji, hitro vstane ter hiti dalje. Ko prinese koš do ženinega doma, ga postavi pred hišo, sam pa se vrne v svoj grad.

Tako so bile rešene vse tri hčere.

Zlodej pride v grad, stopi v kuhinjo in vidi pred pečjo žensko. Misli, da je njegova žena, pa jo vpraša trdo: «Ali si mi napravila večerjo?» Ženska se ne gane. Vnovič zakriči zlodej nad njo in ker mu le ne odgovori, jo pograbi ter jo vrže v peč. A brž spozna, da je bil ogoljufan; ženska iz slame zgori v peči.

Zlodej se hitro napravi in gre najprej v pekel, da pogleda, ali sta prvi ženi še notri. Hudo se razjezi, ker ju ne najde med pogubljenimi dušami. Takoj steče na revežev dom in ko pride tja, ne more v hišo, ker je bila dobro zavarovana. Na vsakem oknu in na vratih je bil napis: «Jezus, Marija, Jožef.» Zastonj išče zlodej poti v hišo. Ko vidi,

ČUDNE ŽIVALI.

Čopka iz Argentiniije.

Ponatis iz knjige: Prof. dr. W. Ramme, Tiergrotesken, s posebnim dovoljenjem založbe: Brehm Verlag, Berlin.

da nič ne opravi, se zažene s tako močjo proti domu, da se še hišnega ogla ne more ogniti; z vso silo zadene vanj in ga podere.

Reveževe hčere so se potem lahko omožile, ker so imele dovolj denarja.

Presežna stopnja

«Največje mesto na svetu» je glede prebivalstva še vedno London. Policijsko okrožje londonskega mesta šteje skoraj osem milijonov prebivalcev (1. IV. 1928. 7,8 milijonov).

«Največje obmestje na svetu» ima Berlin, ki meri 880 km² površine in 225 km v obsegu.

«Največja stavba na svetu» je 356,5 m visoki stolp v londonskem parku Wembley-u, je torej za 56,5 m višji od Eiflovega stolpa v Parizu.

«Najvišji zvonik na svetu» je v Ulmu ob Donavi. Glavni stolp ulmske stolnice je visok 161 m.

«Največja cerkva na svetu» ni, kakor bi si kdo mislil, v večnem mestu, v Rimu, ki šteje 400 cerkev, med temi 365 katoliških, marveč v Londonu, ki jih šteje 765, od teh 640 anglikanskih.

«Največja cerkev na svetu» je cerkev sv. Petra v Rimu. Dolga je 211,5 m, široka 112,6 m in visoka 132,5 m. Ogromna kupola je delo znamenitega Michelangela.

«Največji zvon na svetu» je tako zvani «carjev zvon» v Kremlo v Moskvi. Visok je 7,9 m, v obsegu meri 20 m in v njegovi notranjosti bi bilo za 25 oseb prostora.

«Najbogatejši in največji muzej na svetu» je Louvre v Parizu. To poslopje je bilo nekoč kraljevi дворец.

«Največji kip na svetu» je kip prostosti v new-yorškem pristanu; visok je 93 m in tehta 225.000 kg. V glavi kipa se lahko giblje 40 oseb.

«Največje gledališče na svetu» žigar razvaline še dandanes pričajo o nekdanji mogočnosti, je kolosej v Rimu. Skozi 90 vhodov je dospelo 85.000 gledalcev v štirinadstropno, 50 m visoko gledališče.

«Največ kinematografov in največji» so v New-Yorku. Nekaj nad 4000 jih je vseh.

«Največjo voznino na svetu» se plača na železnici na Jungfrau-i v Švici. Tu stane vsak kilometer nad deset lir. Zato je pa tudi njeno delo sorazmerno, ker nas pripelje v petih četrth skozi predore na višino 3500 metrov.

«Najdaljši predor na svetu» je simplonski predor, ki veže z dvema po 19.731 m dolgima rovoma Švico z Italijo.

«Najbolj strma proga na svetu» je piorška železnica v Severnem Tešinu v Švici, ki premagna na nekaterih mestih 87,8 odstotno strmino. Po tej progji pa vozi en sam voz, ki ima v njem prostora največ 18 oseb.

«Najdaljši most na svetu» je železniški most čez Firth of Forth na Škotskem, ki je dolg 2470 m in ima največjo razpetino 521,20 m.

«Največja stavba na svetu» je 3300 km dolgi kitajski zid — sezidan v dobi dinastije Mingd (1368—1644) — ki je ob enem največja obrambna stavba na svetu.

«Najvišje mesto na svetu» je prestolnica Bolivije La Paz, ki leži 3840 m nad morjem v južno-ameriških Andah. «Najvišja vas na svetu» je pa Feri nad prelazom Tanglajem na tibetanski planoti. Feri leži še 100 m više ko bolivijsko glavno mesto.

«Največje podjetje na svetu» je ameriška telefonska in brzojavna družba, Bell System imenovana, ki ima 454.000 nastavljenec. To podjetje je pa tudi «najbogatejše na svetu», saj presega skupno imetje družbe 800 milijonov angleških funtov (približno 75 milijard lir).

«Največje zdravilišče na svetu» je Wiesbaden na Nemškem, kamor prihaja nad 200 tisoč tujcev. Zdravilišče ima 30 zdravilnih vrelcev.

Iz kitajskega koledarja

Iz G. P.

Kitajski šolarčki se morajo vsekakor mnogo bolj truditi kakor naši. Njihova pisava namreč ne pozna abecede, posameznih črk, in ima vsaka beseda posebno znamenje, ki se jih morajo vsako posamič naučiti pisati in brati. Srednje nadarjen učenec se

ČUDNE ŽIVALI.

Dolgonosa opica z otoka Borneo.

Ponatis iz knjige: Prof. dr. W. Ramme, Tiergrotesken, s posebnim dovoljenjem založbe: Brehm Verlag, Berlin.

mora zadovoljiti, da se nauči kvečjemu 500 do 600 takih znamenj. Toliko mu jih tudi vsaj v vsakdanjem občevanju popolnoma zadostuje.

第三十課

Prinašamo v sliki eno stran iz kitajske učne knjige, ki je tiskana na bajno finem, a ob enem tako trdnem papirju, da se skoraj ne da raztrgati. Koristnost takega papirja je pri igračastih in nemirnih paglavčkih na dlani.

Veliki ropar

Francoski spisatelj Guy Peron.

Končno sem se bil odločil, da zapustim Meksiko in da stopim v Vera-Cruzu na ladjo, ki me popelje v Francijo. Da sem došel do Vera-Cruza, sem uporabil hotelsko kočijo.

Ko je zapuščalo prostorno vozilo s štiri konji predmestje, je pravkar vzhajalo solnce, da sem si lahko ogledal svoje sopotnike. Bili so posestnik Tejada, neki trgovec iz Kordove, ki sem mu ime že pozabil, señor Ruez Barillo, zdravnik Feria in še dve drugi neznani osebi: mož in mlada gospa. Gospod je bil očitno odličnega stanu. Ves se je bil

Štiri znamenja nad robom pomenijo v doslovnem prevodu:

opazovati deset tri naloga.

Izgovarjajo se pa ona znamenja približno tako-le:

di ši san ke.

Pod črnim vrhnim robom stoje znamenja, ki se pojavijo prvič v knjigi. Ko je učitelj obrazložil ta nova, dotle še neznanja znamenja, prično učenci brati in sicer s desne proti levi in vsako od zgoraj navzdol. Naj prevedemo besedilo dobesedno, da se nekoliko seznanijo naši šolarji pa tudi starejši naši bravci s preporno skladno kitajskega jezika:

Eden star mož
držati ročaj loviti riba
dobiti riba zamenjati denar
dobiti denar kupiti riž.

S temi besedami je popisano dnevno delo starega ribiča. Tako preprost je ves kitajski jezik. Ednina in množina, sklanja in spregatev, vse to je nepotrebno. Kitajski jezik obstoji namreč iz samih enozložnih, neizpremenljivih besed. Sedaj razumemo gorenjo trditve, da zadostuje navadnemu Kitajcu 500 besed in prav toliko tozadevnih znakov.

Tone zapravljivec

Tone-lone ždi doma,
za ušesi se čehlja.
Lakota skoz okna gleda,
pajek čreva mu zapreda,
eno kravo zaigral,
drugo kravo je prodal
Maček ga srdito gleda,
ni več mleka polna skleda,
ne bo več smetane jel,
ne bo mesten gobček imel.
Tone-lone, oj, gorjé,
če te muc z lasmi pojé!

zavil v svoj plašč. Njegov ploščati, široko-krajni klobuk je bil potisnjen globoko na čelo — videti je bil zelo nedostopen, naravnost odbijajoč. Gospa je bila veike, lepe postave. Tudi ona se je bila zavila tesno v svoje ogrinjalo, izza katerega so se svetile samo njene temne, z dolgimi vekami zasenčene oči. Iz las ji je padala rdeča roža po licu. Oba sta bila brezdovno zaročenca, če nista bila že mlada poročenca.

Po kratkem postanku v Basanki smo se peljali naprej po kordovski cesti. Sveži zrak je vel od gorskih brežin na ozko pot, po kateri se je peljala kočija. Gledal sem z okna na krasno prirodo, ki je bežala v taktu vozne

brzine mimo nas. Nenadoma se je sklonil Ruez Barillo k zdravniku Ferii in pokazal skrivaj na tujca:

«Ali ga poznate?»

«Ne,» je odvrnil šepetaje zdravnik.

«In gospo z rožo?» je zopet vprašal Barillo.

«To je Rozita Ferrez, markiza d'Anontara. Pred nekaj dnevi se je govorilo o dvo-boju radi nje. Eden izmed nasprotnikov je padel smrtno zadet.»

«In drugi?»

«Bo pač njen sedanji spremljevalec.»

«Tak je kakor kak ropar,» je tiho pripomnil Barillo.

Zdravniku, ki se je že dolgočasil, se je zdelo umestno, spomniti se dejstva, da je okolica Sante Kordove zelo nevarna. Že marsikak voz so tu ustavili roparji.

«Jaz bi znal tudi kaj povedati,» je dejal Barillo. «Pred nekaj leti sem potoval tod z nekim dobrim znancem. Mirno sva se razgovarjala. Nenadoma zavpijejo zunaj: «Stoj!». Konji so se ustavili. Midva sva hotela zbežati, v tem pa priskočijo trije razbojniki in naju pozovejo kratko, a vljudno, naj izprazniva žepe. Oni trije dobro oboroženi, midva nisva imela niti pištole, kaj nama more koristiti odpor! Jaz sem pravkar enemu med njimi izročal mošnjo z vsem svojim premoženjem, dvajset piastrov je bilo v njej, ko zakliče ta mojemu znancu: «Perellas, ti tukaj?»»

Obraz mojega tovariša se je pri tem pozdravu razjasnil. Veselo je stisnil roparju roko in dejal: «Guahild! Skoraj bi te ne bil spoznal. Tu potujem s svojim prijateljem. Saj mu ne misliš vsega pobrati?»

«Per dios,» je odvrnil ropar, «mi se zedinimo,» je odločil in mi vrnil z veličastno kretnjo deset piastrov.

«Srečni ste bili,» sem se oglasil, ko je bil dokončal Barillo svojo zgodbo.

Zdravnik Feria je vneto pripomnil: «O, so še vljudnejši roparji! Na primer Zapataz. Jaz ga ne poznam, a o njegovi velikodušnosti in plemenitosti govore čudovite reči!»

«Če vas tako zanima, vas lahko predstavim njemu, gospod doktor,» je prekinil neznanec naš razgovor. «V Kordovi, mogoče tudi še prej.»

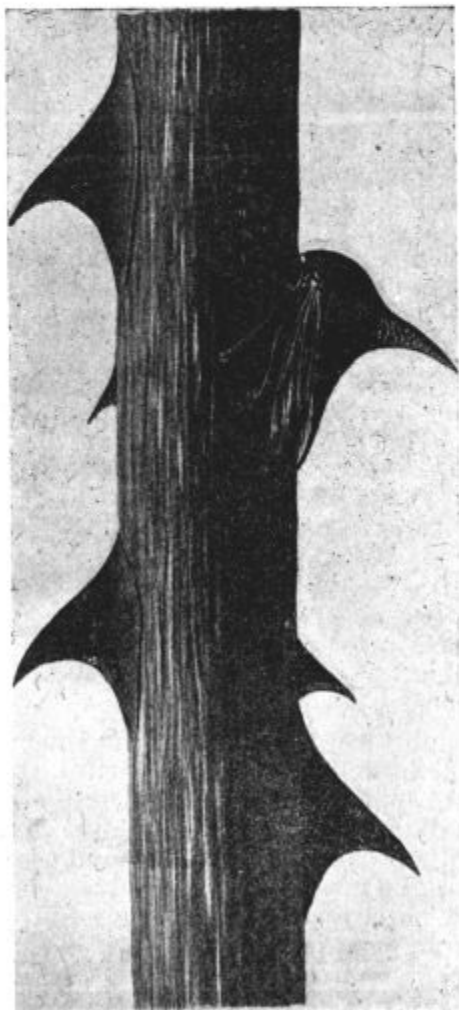
Po glasu sem spoznal v neznanecu biko-borca Garcio y Vajadoz. Hotel sem ga pozdraviti, a on mi je skrivaj namignil, naj molčim. Razumel sem: ni mu bilo do tega, da bi sklepal nova znanstva.

«Zelo bi vam bil za to hvaležen, gospod,» je odvrnil zdravnik Feria neznanecu. «Mnogo sem že slišal o Zapatazu. Tako to-le zgodbo, povedati vam jo moram! Nekega dne se je peljal po tej poti voz. V vozu so sedeli trgovec, duhovnik, odlična gospa in študent. Zapataz je ustavil voz in ali veste, kako je ravnal s potniki?»

«Nimam pojma,» je dejal neznanec in se delal, kakor bi bil sila radoveden.

«Ko so njegovi ljudje obkolili voz, je velel izstopiti vsem potnikom. Trgovec mu je moral izročiti vse, kar je imel pri sebi. Ko ga je vprašal duhovnik, kaj naj mu da, je rekel: «Vključite me v svojo molitev!» Duhovnik mu ni odbil prošnje. Gospa mu je hotela izročiti bisere. Zavrnil jo je vljudno in jo prosil edino le rože iz njenih las. Dala mu je rožo in on ji je poljubil roko. V mošnjiček pa, ki ga je študent drgetajoč ponujal, je položil pet piastrov in mu ga vrnil. Kaj ne, gospoda, da se je vedel Zapataz kot poštenjak.»

«Dragi doktor,» je pripomnil Barillo, «zamolčali ste, da je bil voz, ko je že nadaljeval svojo pot, kmalu zopet ustavljen. Ustavil ga je bil ropar, ki je trdil, da je njegov gospodar pozabil zapleniti gospe njeno

ČUDNE ŽIVALI.

Južnoameriški škrlat.

Ponatis iz knjige: Prof. dr. W. Ramme, Tiergrotesken, s posebnim dovoljenjem založbe: Brehm Verlag, Berlin.

prtljago. Izročiti mu jo je morala. Vsa vaša zgodba ni bila torej drugega ko burka velikega Zapataza.

«To ni res!» je zavpil Garcia y Vajadoz. «Zapataz ni prav nič vedel o lopovstvu svojega podložnika. Ko je o tem zvedel, ga je obesil na prvo drevo in vrnil gospe njeno prtljago.»

«Odkod pa vi to veste?»

«Ker sem — Zapataz!»

«Vi ste veliki ropar?»

Garcia se je smehljuje priklonil: «Zapataz!»

Vsi štirje gospodje so pobledeli. Na bližnji postaji, ki je bila cilj moji vožnji, so tudi zapustili voz. Odrekli so se bili nadaljnemu potovanju v družbi s tako nevarnim roparjem. Ko sem kot zadnji izstopal, sem opazil, kako se je obrnila mlada gospa do svojega tovariša in ga ljubeznivo vprašala: «Povej mi, dragec, čemu si natvezil gospodom, da si ropar Zapataz?»

«Ah,» je odvrnil senor Carcia y Vajadoz, «da sem se jih odkrižal in da sva končno sama.»

Koledar v glavi

Po Walkerju.

Da izračunaš tedenski dan tega ali onega datuma, zapomni si za vsak mesec posebno številko. Razen za julij (sedmi mesec) in november (enajsti mesec), ki sta vzela svoji številki iz splošnega koledarja, nimaš nobene druge opore, zato si moraš že na kak način zapomniti te številke:

januar	8
februar	4
marec	11
april	7
maj	9
junij	5
julij	7
avgust	10
september	6
oktober	8
november	11
december	6

Vzemi torej letno število (ne zmeni se za stoletja) in deli to število s štirimi. Ostanek ne igra nobene vloge. Seštej letno število, nadalje število, ki si ga dobil pri deljenju, in zaželjeni dan v mesecu. Skupno vsoto deli s sedmimi. Če se ti ne pojavi noben ostanek, če je ta vsota torej deljiva s sedmimi, potem je datum, ki si ga iskal, sobota.

Ostanek 1 pomeni nedeljo,

„ 2	„	ponedeljek,
„ 3	„	torek,
„ 4	„	sreda,
„ 5	„	četrtek,
„ 6	„	petek.

Pri prestopnih letih odštej od skupne vsote, ako pade datum, ki ga iščeš, na januar ali februar, število 1.

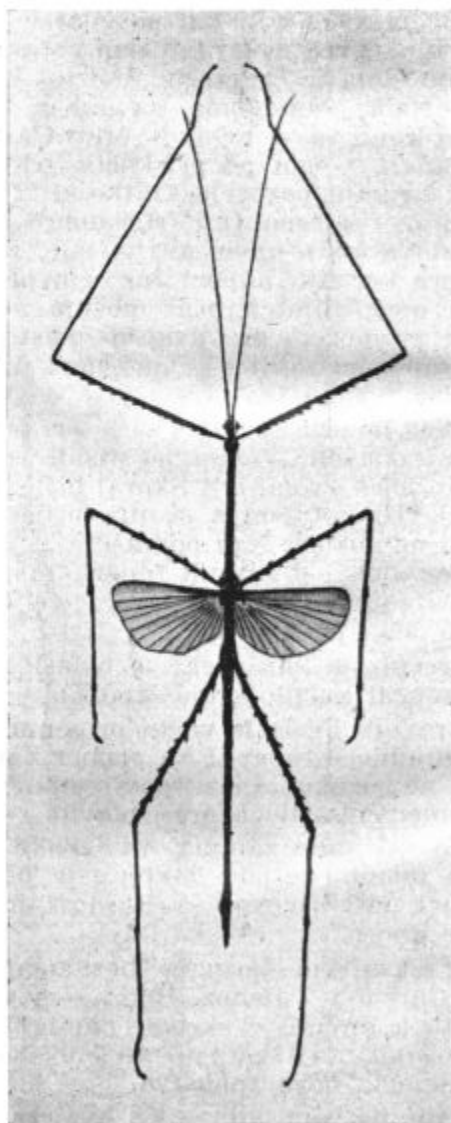
Na primer: Kateri tedenski dan bo 1. dec. 1933.? Vzemi število 33 (stoletij 19 ne upoštevaj), deli ga s štirimi, na kar dobiš 8 (ostanka 1 prav tako ne upoštevaj). Seštej to število k prejšnjemu, dodaj številko 1 (1. dec.), za mesec december pa gorenjo številko 6, tako da ti nastane tak-le račun:

$$33 + 8 + 1 + 6 = 48$$

To zadnje število deli s sedmimi, kar da 6, ostanejo 6. Število 6 pa pravi, da bo 1. dec. 1933. petek.

Kateri tedenski dan bo 9. februar 1940.? $40 + (40 : 4 =) 10 + 9 + \frac{1}{4} = 63$

Ker je pa 1. 1940. prestopno leto in pade dan, ki ga iščemo, v februar, moramo odšteti

ČUDNE ŽIVALI.

Kobilica z indomalajskih otokov.

Ponatis iz knjige: Prof. dr W. Ramme, Tiergrotesken, s posebnim dovoljenjem založbe: Brehm Verlag, Berlin.

od skupne vsote $1 \cdot 63 - 1 = 62$; $62 : 7 = 8$, ostane 6. Deveti februar 1. 1940. bo torej petek.

Ta račun velja le za datume dvajsetega stoletja t. j. za leta od 1900 do 1999. Kdor hoče izračunati tedenski dan datuma iz devetnajstega stoletja, naj prišteje k skupni vsoti še 2. Glede prestopnih let ostane kakor prej in treba 1 odšteti in sicer za meseca januar in februar.

Kateri tedenski dan je bil 11. januar 1824.?

Tozadevni račun bo tak-le:

$24 + (24 : 4 = 6) + 11 + 8 = 49$; $49 + 2 = 51$;
 $51 - 1 = 50$; $50 : 7 = 7$ ostane 1. 11. januarja 1824. je bila torej nedelja.

Trdožive številke

Znano je, da so nekatere živali zelo trdožive. V tem oziru je posebno na glasu mačka. Marsikdo jo je že ubil, mrtvo vrgel v jarek, a prišedši domov po ovinčkih, jo je našel doma v zapečku.

Svetovna vojna je pokazala, da je tudi človek v nekaterih slučajih zelo trdoživ, saj je ozdravel marsikateri ranjenec, ki je imel prestreljeno glavo, pljuča, čreva, prsi i. t. d. Zdravniki so se lotili celo ranjenega srca, zašili ga in ranjenec je večkrat popolnoma okreval. Med vojno sem pohajal nekaj mesecev kliniko v Gradcu. Videl sem nadporočnika brez rok in nog, ki je bil razen tega še slep. V Karpatih ga je oslepila granata, ostal je sam ponoči v mrazu in, ko so ga našli, je imel zmrzle roke in noge, da so mu jih morali odrezati. To je gotovo trdoživost.

Pravtam sem videl Bošnjaka, ki mu je manjkala tretjina obraza. Drugi je bil zopet prevrtan od 23 krogel in postal pozneje kuhar pri stotniji.

Lovec je ustrelil lisico. Ko jo je pobral, je videl, da nima gorenje čeljusti. Rana se je bila živali že popolnoma zarasla in vendar je lisica preživljala brez gornje čeljusti mesece in mesece ter morda leta.

Naj omenim našo navadno gaščericico. Odpade ji rep, a kmalu ji začne poganjati drugi. Rak izgubi škarje, nogo, oka, a vse se mu zopet nadomesti. Enako je pri vodnem pupku. Iz na dvojje presekanega čreva nastaneta dva črva.

«Lep» primer trdoživosti so želve, črepaha. Žival se skoraj ne da ubiti. Prinesejo jo na trg in režejo od nje razne dele, ki se kuhajo, pečejo, cvrejo, a črepaha še vedno živi. Neki zdravnik je izdrčl črepahi možgane ter votlino zapečatil. Črepaha je živela še 14 dni. To bi utegnil biti pač višek trdoživosti.

Nekako podobno trdoživost dobimo pri številkah.

Če sadimo (množimo) krompir. Če sejemo (množimo) oves, dobimo oves. Če množimo število 142857, dobimo natančno zopet onih šest števil.

Poglejmo:

$$142857 \times 2 = 285714$$

$$142857 \times 3 = 428571$$

$$142857 \times 4 = 571428$$

$$142857 \times 5 = 714285$$

$$142857 \times 6 = 857142$$

Prvotnih šest števil se vedno ponavlja in sicer vedno v določenem redu.

Množimo s katerim večjim številom n. pr.:

$$142857 \times 345 = 49285665$$

Tu smo torej število vendar le ubili. Navidezno! Prvotno število obstoji iz šestih števil, a ta zmnožek jih ima osem, torej dve več. Pridenimo prirastek t. j. prištejmo prirastek številu:

$$285665 + 49 = 285714$$

Zopet imamo onih prej omenjenih čarobnih števil.

Množimo število s samim seboj (kvadrirajmo ga):

$$142857 \times 142857 = 20408122449$$

Napravimo kakor prej. Prvim šestim številkam dodajmo prirastek:

$$122449 + 20408 = 142857$$

Prvotno število je zopet tu! Poskušajte množiti s poljubnim številom, uspeh bo isti. Onih šestih števil se ne iznebimo.

Pač! Množimo ga s 7

$$142857 \times 7 = 999999$$

Sedaj smo število ubili. Kaj? Ne še! Vzemimo polovico onih devetic in odštejmo jim polovico našega trdoživega števila $999 - 857 = 142$ ali $999 - 142 = 857$, tako, da imamo zopet onih šest števil.

Če sadimo (množimo) krompir, dobimo vedno krompir. Če ga pa razkrojimo, dobimo lahko različne tvarine. Mnogo prikuh, škrob, alkohol. Poskušajmo z našim številom!

$142857 : 2 = 71428\cdot5$, prvotno število je zopet tu.

Delimo ga s 5! $142857 : 5 = 28571\cdot4$.

Rekli smo, da dobimo šest devetic, ako množimo s 7. Poskusimo množiti število z mnogokratniki številke 7, torej s 14, 21 itd. $142857 \times 14 = 19999998$, zopet šest devetic, prva in zadnja številka dasti zopet 9 ($1 + 8 = 9$).

$142857 \times 21 = 29999997$, zopet šest devetic, prva in zadnja dasti zopet 9 ($2 + 7 = 9$).

Nakup in prodaja živine

po italijanskem pravu

S prvim julijem l. 1929. se je razširil italijanski državljanski zakonik od 25. junija l. 1865. na nove pokrajine. S tem so se pa v marsičem izpremenile tudi dotedanje določbe o jamstvu pri nakupu in prodaji živine. Dobro je, če se seznanimo naš živinorejec z odslej veljavnimi določbami, da se izogne morebitne škode in dragih pravd. Naša pojasnila se bodo bavila z obveznostmi zakonitega jamstva, ki se uveljavlja samo ob sebi pri vsakem nakupu živine, ne da bi bil potreben za to kak poseben dogovor.

O nakupu

Nakup se izvrši na ta način, da izrazita tako prodajalec kakor kupec svojo voljo izročiti oziroma sprejeti živino za določeno ceno. Lastninska pravica z vso svojo koristjo in škodo preide na kupca pri nakupu živine, kakor pri vsakem nakupu premičnin, ne kakor po avstrijskem pravu šele pri izročitvi, namreč takoj ob sklepu nakupa. Nakup je namreč zaključen še pred izročitvijo in pred izplačilom kupnine (čl. 1447. in 1448. obč. drž. zak.).

Običajni nadavek (kapara) od strani kupca ne spada neobhodno k bistvu pogodbe; nadavek je le zunanji znak že sklenjene pogodbe in je bolj nekako zavarovanje zoper škodo, ki nastane prodajalcu, če bi kupec enostransko odstopil od pogodbe t. j. nakupa. Ustna pogodba je veljavna prav tako kakor pismena. Toda nobene pogodbe ne moreš dokazati s pričami, ako je predmet vreden nad 2000 lir. Pazi torej, da v takem slučaju napišeta in podpišeta pogodbo z vsemi določili, ker bi bil sicer odvisen od prisege svojega nasprotnika. Če se nista drugače domenila, mora plačati kupec kupnino istočasno, ko prevzema živino. Kdor kupi v dobri veri izgubljeno ali ukradeno žival, jo mora brez obotavljanja izročiti zakonitemu lastniku. Kupec take živine sme zahtevati povrnitev nastale škode le od prodajalca. Kdor je pa kupil tako žival v dobri veri na javnem trgu ali pri kakšni dražbi, jo mora izročiti lastniku le tedaj, če mu ta povrne kupnino (čl. 708. in 709. obč. drž. zak.).

O prodajalcu

Prodajalec jamči kupcu, da razpolaga on. t. j. prodajalec popolnoma prosto z živino, ki je predmet pogodbe, in da sme kupec imeti kupljeno živino v mirni, nemoteni posesti. Če se nista drugače zmenila, se izroči živina ob dogovorjenem času na mestu, kjer je stala v trenutku nakupa. Če pri sklepa-

nju kupčije ni bilo govora o plačilnih pogojih, se mora izplačati dogovorjena cena istočasno ob izročitvi živine v popolnem znesku, sicer sme prodajalec odbiti izročitev in tožiti kupca na izpolnitev obveznosti ali pa predlagati pred sodnijo, da se razveljavi pogodba in mu povrne škoda. Sama ob sebi pa se kupčija ne razdere, če se prevzetje in plačilo zakesni in prodajalec ne sme samovoljno drugače ravnati brez sodnijske razsodbe. Če se pogodita pogodnika pri pogodbi, da se plača kupnina v določenem času po izročitvi, sme odbiti prodajalec izročitev živali le tedaj, če je prišel v tem času kupec v konkurs ali če se je pokazala njegova insolvenca (nezmožnost do plačevanja) in je torej velika in utemeljena nevarnost, da izgubi prodajalec kupnino.

Jamstvo za napake

Medtem ko po avstrijskem pravu ni bilo razlike pri jamstvu za prodano živinče med izrecno prevzetim jamstvom za gotove lastnosti in zakonitim jamstvom za napake, je treba po italijanskem pravu razločevati med tema dvema jamstvoma. Ako prodajalec jamči kupcu izrecno za kako lastnost n. pr. da je krava breja, je to navadna pogodba, pri kateri veljajo navadna zakonita določila in ne določila za zakonito jamstvo. Radi tega ne velja pri takem jamstvu n. pr. da mora kupec tožiti v teku štiridesetih dni.

Tudi če prodajalec ne prevzame izrecnega jamstva, jamči vendar tudi po italijanskem pravu kupcu za to, da prodana stvar nima napak, ki jo delajo nesposobno za rabo, kateri je namenjena, ali pa ji omejujejo tako rabo na način, da bi je kupec ne bil kupil ali ponudil manjšo ceno, ako bi mu bile napake znane. Tako jamstvo se pa nanaša edino le na skrite napake in ne na očitne, ki bi jih moral kupec sam po sebi spoznati, ako bi bil zadosti pazljiv. To so splošna pravila za jamstvo pri napakah prodanih predmetov.

Pri živini pa velja zelo važna omejitev, ki si jo je treba zapomniti, namreč ta, da jamči prodajalec samo za napake, določene v zakonu ali pa po krajevni navadi. Ako torej kupiš živinče, si moraš dobro predočiti to določilo. Ako za kako napako, čeprav skrito, ki jo najdeš pri kupljeni živini, ni določeno v zakonu, da ti prodajalec zanjo jamči, ali ni tako jamstvo krajevna navada, ne boš mogel nič opraviti proti prodajalcu.

Tožbo moraš vložiti v teku štiridesetih dni, računajoč od dneva, ko ti je bila kupljena živina izročena, sicer izgubiš vsako

pravico do svojega prodajalca. Kupec ima pravico izbirati, da razveljavi pogodbo ali pa da zahteva delno povračitev kupne cene. Višino povračila določi sodnik.

Prodaja brez jamstva

Pri prodaji «brez jamstva» ne jamči prodajalec edino le tedaj, če sam ni poznal napake. Če je poznal napako, kupec pa ne, ne velja dogovor «brez jamstva». Da se prodajalec iznebi popolnoma vsakega jamstva, mora v takem slučaju označiti kupcu napako in šele potem, ko kupi kupec vkljub temu živino, ugasne njegova odgovornost (čl. 1500 obč. drž. zak. in razsodba kasacijskega dvora v Rimu od 20. januarja 1. 1909.).

O kupcu

Kakor že omenjeno, pridobi kupec takoj po sklenitvi pogodbe lastninsko pravico do živine, čeprav se je bilo določilo, da se izročita živina in kupnina pozneje. Prodajalec se smatra do dogovorjenega dne, ko mora žival izročiti, kot hranitelj in mora prizadevno skrbeti zanjo, kakor bi bila njegova lastnina. Slučajne poškodbe na živali v tem času gredo na kupčevo breme. Če pa zadene v takih slučajih prodajalca kaka krivda, jamči ta za škodo. Če se prodajalec po lastni krivdi zakesni in ne izroči živine na dogovorjeni dan, jamči prodajalec za vse slučajne poškodbe, ki nastanejo pri živali od omenjenega dne pa tja do izročitve.

Po prevzetju živali mora skrbeti kupec v dobi, ki je ali zakonita (40 dni), ali pa daljša, kakor sta se bila pač pogodila zasebnopravno oba pogodnika, prizadevno za živino, ne sme izpremeniti njene zunanosti, ne sme n. pr. ostriči konju grive, ne mu skrajšati repa. Če zboli žival, treba poklicati živinozdravnika in obvestiti o tem takoj prodajalca. Kupčeva prva in poveljavna naloga je pa ta, da plača, če se nista s prodajalcem drugače zmenila, pri sprejetju živine vso kupnino v polnem znesku hkratu. Kakor prej omenjeno, mora plačati kupec ob dogovorjenem času tudi tedaj, če je žival poginila po nakupu, a še pred izročitvijo brez vsake prodajalčeve krivde radi kakega nanovo nastalega vzroka, ali če se po predpisih zakona o živalskih kugah ne sme spraviti živina v dogovorjenem času v promet. Kupcu ni treba plačati kupnine edino le v slučaju, če je zvedel, da ne bo mogel biti v mirni posesti živali radi grozečega konkurza ali insolvente prodajalčeve. Upravičeni vzrok za

odreko kupnine bi se pa moral sodnijsko dokazati.

O nakupu na poskušnjo

Ta nakup je po italijanskem pravu nakup z odlašalnimi pogoji. Če pogine žival brez krivde tega ali onega pogodnika v dogovorjeni poskusni dobi, velja, da se pogodba ni sklenila in trpi škodo prodajalec. Če je nastala škoda radi krivde onega pogodnika, plača ta nastalo škodo. Če se je znižala pri živali brez krivde stranke, ki jo je vzela na poskušnjo, njena vrednost, jo mora kupec sprejeti tako, kakršna je, ne da bi se ji skrčila cena. Če se je žival poslabšala po krivdi kupca, ima druga stranka pravico, razveljaviti pogodbo ali pa mora prevzeti žival tako, kakršna je, in zahtevati odškodnino.

Poglavitna razlika med tozadevnim italijanskim in avstrijskim pravom tiči v tem, da lahko odstopi po avstrijskem državljan-skem pravu kupec na poskušnjo med poskusno dobo kadarkoli od pogodbe, ne da bi za to navajal kak vzrok, po italijanskem pravu dovoljujejo edino le tehtni vzroki kupcu odstop od pogodbe. Ako ustreza živina pri kupčiji na poskušnjo zahtevanim in dogovorjenim pogojem, kar se da ugotoviti tudi po strokovnjakih in izvedencih, je nakup dovršen, v nasprotnem slučaju pa neveljaven. Vendar pa je treba omeniti, da pravniki niso edini v tem in zagovarjajo nekateri mnenje, da je kupec samo dolžan izvršiti poskus, a lahko zavrne kupljeno stvar, ne da bi odgovarjal za to.

O zamenjavi

Pogodbo, pri kateri se zaveže vsaj pogodnik, da sprejme eno stvar za drugo, imenujemo zamenjavo (čl. 1549.). Prav tako kakor kup je tudi zamenjava dovršena v trenutku, ko sta se zedinili obe stranki (čl. 1550. obč. drž. zak.). Tudi tu se prenese lastninska pravica o priliki obojestranskih tozadevnih izjav, tako da zadene odgovornost za slučajno pogubo ali zmanjšano vrednost živali onega, kateremu je pripadla po menjalni pogodbi, tudi če se dejanski še ni bila izvršila izročitev. Zamenjava je lahko enakomerna ali pa taka z nadavkom. V obeh slučajih jamčita obe stranki, kakor jamči prodajalec pri kupni pogodbi za skrite, važne napake.

Iz navedenega lahko posnemamo, da je po sedaj veljavnih postavah glede nakupa in prodaje živine izčrpno preskrbljeno za oba pogodnika.

Trgovina nekdanj in sedaj

Prvi postanki trgovine.

Sveto pismo nam daje zanimive podatke o trgovini v pradavni dobi. Že v prvi Mojzesovi knjigi beremo o midianitskih trgovcih, kojih domovina je bila v Severo-zapadni Arabiji. Tem trgovcem, ki so na velblodih tovorili blago v Egipt, so prodali sinovi očaka Jakoba svojega brata Jožefa za dvajset srebrnikov. Dospevši v Egipt so potem prodali Jožefa Putifarju, ki je bil načelnik straže egiptovskega faraona. Seveda je bila to le priložnostna kupčija, saj so trgovali vsi trgovci takratne dobe in pozneje mimogrede, če je prav prilika nanesla, tudi s sužnji.

Kaj so pa trgovci tedaj v glavnem kupovali in prodajali? Tudi na to vprašanje nam odgovarja poleg drugih virov sveto pismo stare zaveze in nas poučuje, da so bili Arabci ne samo roparski pastirji, ampak tudi trgovci in to mnogo, mnogo stoletij, preden je nastopil Mohamed, njihov poznejši voditelj, in preden so nam slikale pravljice iz «Tisoč in ene noči» pestre slike o dejanju in nehanju, o življenju in trgovanju v slavni kalifski državi.

Prerok Ecehiel, ki je živel v šestem stoletju pred Kr. r., je naštel v svoji žalobni pesmi o feniškem mestu Tyru vse trgovske zveze in predmete tega takrat tako znamenitega trgovskega središča. V omenjeni pesmi navaja prerok izrecno Arabijo, vse kedarske kneze t. j. beduinske šejke, in trgovce iz Sabe in Ragme in našteva ne samo «ovce, ovne in kozle», ampak tudi «dragocene dišavine, žlahtne kamene in zlato», ki so jih prej navedeni knezi in trgovci prinašali na mestni trg.

Posebno razvita je bila trgovina z dišavinami t. j. s kadilom in raznovrstnimi vonjavami. To so bili pridelki domače dežele, kajti v Arabiji so vedno najbolj uspevale one rastline, ki dajajo žlahtne smole, vonjavne sokove in blagodišeča olja. Mira prihaja k nam še dandanes iz Arabije, seveda po velikem ovinku preko Bombaja, a tudi blagodišeča smola storaks in kadilo se še uporabljata. Za zadnja dva predmeta pa ni več Arabija poglavitni pridelovatelj in kar se tiče kadila, lahko trdimo, da je njegova uporaba dandanes naravnost skromna v primeri z njegovo vse naše pojme presegačo uporabo v starem veku. Tudi zlato se je nekoč dobivalo v Arabiji in nekateri kamni, kakršne daje še dandanes hadramavtsko hribovje ob južni obali arabskega polnoka, naj omenimo onikse, ahate in rubine.

Toda Arabci niso trgovali samo s svojimi domačimi pridelki, ampak so prinašali na trg tudi sladko skorjico (cimet), ki se je

uporabljala za različne dišave, v zdravilstvu, pri Židih pri napravi svetega maziljnega olja, nadalje ebenovino in slonovo kost. Pri teh naštetih predmetih, pri skorjici, ebenovini in slonovi kosti pa Arabci nikakor niso bili odkritosrčni in grški pisatelj Herodot, ki si je bil popolnoma zaslužil naslov «očeta zgodovine», je nasedel na njihovo sleparijo. O skorjici pravi, da je arabski pridelek, kar pa seveda ni, prav tako ne kakor ebenovina in slonova kost. Po te stvari so namreč hodili Arabci na svojih velblodih, a tudi na ladjah v Indijo in so pri tem zaslužili ogromne vsote. Nobenemu pa niso izdali krajev, odkod dobivajo te predmete. Zamolčali so Indijo in trdili, da so to pridelki njihove t. j. arabske dežele. Na ta način so se zavarovali, da bi se bil pojavil na njihovem indijskem torišču kak tekmeč in jim kratil zaslužek.

Kdaj torej je nastala arabska, staroarabska trgovina? Od začetka našega časovnega štetja moramo iti nekaj tisočletij nazaj do tja, kjer se prerine komaj in komaj prvi zor starih bajk v splošno temo. Na vsak način so obstojale že v tretjem tisočletju pred Kr. r. trgovske zveze med Egibtom, Babilonijo in Južno Arabijo, namreč današnjim Jemenom, najbolj rodovitnim delom Arabije, in goratim Hadramavtom. Nomadska plemena so se prvotno udeleževala trgovine le v toliko, v kolikor so posojala svoje velblode in skrbela iz svoje srede za spremstvo takim karavanam. Pozneje so se pričela tudi sama baviti s kupčijami.

Arabci so si bili nabrali ogromnega bogastva. Živeli so naravnost v barbarskem razkošju. Celo svoje velblode so lepotili z zlatimi ogrljaki.

Prvi trgovci med njimi so bili Midianiti, ki so omenjeni že v začetku te razprave, in Edomiti. Imeli so ceste in skladišča. Eno najvažnejših takih postajališč je bilo prastaro mesto Sela ob gori Hori. Sela si je bila večkrat izpremenila ime, nazadnje se je imenovala Petra in po njej so imenovali ves severozapadni del: petrajsko Arabijo. Iz tega mesta so dospeli trgovci v sedemdesetih dneh v «srečno Arabijo», v današnji Jemen, ki je, kakor smo že omenili najplodovitejši del na jugo-zapadni strani velikanskega arabskega poluotoka. Mesto Gera ob Perzijskem zalivu je imelo trgovske zveze z naselbino na hadramavtskem pogorju in poleg tega sta jo vezali še dve cesti s Petro.

Arabci so se torej že v najstarejši dobi udejstvovali kot trgovci. Pozneje, ko je prišel islam t. j. mohamedanska vera do moči in veljave in ko je bilo vernikom po usta-

novitvi kalifske oblasti olajšano prej precej nevarno potovanje, se je to udejstvovanje le še pojačilo. Koran, mohamedansko sveto pismo, naravnost poziva vernike k popotovanju. «Pojdite in potujte, ker božji svet je velik!» Tako so potovali verniki ne z namenom, da bi se zabavali ali bogatili svoje znanje, pač pa so jih vedno dvignili na pot verski razlogi: romanje, vojskovanje ali trgovina.

Nenavadni trgovinski predmeti.

Radi kupčije je postal ves svet ena sama trgovina z najrazličnejšimi trgovinskimi predmeti. S predmeti, ki se rabijo recimo v tej deželi in ki se radi tega prodajo v veliki množini, ne uspeva kupčija v kaki drugi deželi, ker ni po njih nobenega povpraševanja. Zelo mnogo je tudi takih predmetov, ki so širšim krogom našega ljudstva nepoznani, a so vendar le predmet kupčije, predmetov, o katerih ne ve navadni človek, da so, da imajo trgovinsko vrednost in da se sploh dajo za kaj uporabiti.

Nekoč je bila trgovina z ljudmi kakor znano zelo velika in dobičkonosna trgovinska panoga in je — česar mogoče niti ne ve večina ljudi — še dandanes v velikih meri. V Abesiniji, v arabskih kraljevinah trgujejo celo v današnji prosvitljene dobi z ljudmi in v Čedi, mestu ob Rdečem morju in glavnem trgovskem središču Arabije, prihaja na trg mnogo «človeškega blaga», ki ga pridno kupujejo jemenski židje.

Ameriški poljedelci nakupujejo v velikih množinah hrošče polonice, s katerimi ugonablajo nekatere maihne rastlinske zajedavce. Manj znano je, da prodajajo tamošnji sadjereji ne samo črešnje, marveč tudi in sicer v velikih množinah črešnjeve peclje posebej. Peclji se namreč rabijo v lekarnah.

Znano je, da je postal guano, obiloma nakopičen ptičji gnoj, že davno trgovinski predmet, manj znan je pa umetni guano, tako zvani «poudrette», ki je sestavljen iz mešanice posušenega, zdrobljenega človeškega blata in drugih suhih snovi, in se ceni kot izvrstno gnojilo. Z že davno izumrlimi živalmi, vretenčarji, posebno ihtiozavri in pleriozavri, krijejo potrebo po gnojilih, kajti njihovi okameneli odpadki, koproliti imenovani, se odkopujejo, kjer so v velikih množinah, se izpirajo, zmeljejo in iz njih se izdeluje superfosfat.

Sploh dajo živali marsikak predmet, o katerem večina ne ve, da je sploh možna

kaka kupčija z njimi. Na veliko se trguje z volovskim žolčem, z želodčno slinavko prašičev za izdelavo pepsina, s telečjim želodcem, z bobrovino, sirasto snovjo pri bobru, kajti vsi ti predmeti se rabijo bodisi v lekarnah, bodisi v tovarnah za dišavine. Gnezda iz posušene slin nekaterih, lastovici podobnih ptičev, salangamov, ne uživajo samo kitajski sladkosnedneži, marveč se uporabljajo tudi v Evropi in Ameriki pri napravi izborne juhe. Zato so pa ta gnezda tako zaželeno trgovinsko blago. Brez zavisti prepustimo Evroplci Kitajcem njihove trepange, posušene črve z ježasto kožo, ki so za kupca sladčica in razdražilo. Pijavke so še vedno, čeprav je njihova uporaba precej padla, predmet veletrgovine. Tako izvažajo recimo Nemčija približno trideset milijonov živalic na leto in jih porabi poleg tega še sama doma dvajset in pet milijonov. Malo ali nič znana so rakova oka, ko leča veliki kamenčki, ki se tvorijo med želodčnimi mrežnicami navadnega potočnega raka in ki odpadejo ob levitvi. Ta oka se plačujejo v lekarnah po visoki ceni. Velika riba glavač daje ambro strjene odpadke, ki jih poberejo do 90 kg težke iz morja in ki jih prodajajo tovarnam za dišavine po velikanski ceni. Iz raznih votlin kitove črepinje dobivajo neko svetlo olje, ki ga rabijo mnoge tovarne, a se izdelujejo iz njega tudi sveče, tako zvane normalne sveče, s katerimi se poskuša svetilnost gorilnega plina. Tudi košeniljke ne smemo na tem mestu pozabiti, rastlinske uši, ki jo goje v Meksiki, Centralni Ameriki in Algèriju radi izbornega barvila karmina.

Rastlinskega izvora so sledeči nenavadni trgovinski predmeti: korenina ginseng, ki jo na Kitajskem zelo cenijo kot zdravilo in jo tudi drago plačujejo, in oreh areka. Ta sad prepeljujejo po ladjah iz Cejlona v indijske in kitajske luke, kajti ta sad zvečijo po vsej južni Aziji, da postane človeška sapa blagodišeča. V onih krajih se trguje s tem sadom na debelo, pri nas pa ga pozna le ona peščica ljudi, ki barva z njim bombaž ali pa izdeluje iz njega črnilo. Prašek, ki povzroča srbež in ki tiči v semeniku neke indijske rastline, je predmet kupčije prav tako kakor itikitari, s čigar škorjo se barva rum, in nepregledna množica raznovrstnega lesa za izbrano pohištvo. Naj omenimo ob sklepu še omelo, ki se iz njega izdeluje ptičji in mušji lep. Saje, ki jih ne more pogrešati noben tiskar, so tudi važen trgovinski predmet.

Veliki dobički iz malenkosti

Kdor hoče doseči v industriji milijonske dobičke, ni treba, da izdeluje velike predmete kakor lokomotive ali da gradi ocean-ske velikane, tudi z «malenkostmi», s predmeti, ki merijo le nekaj centimetrov, se pride do lepega dobička, če je le njihova prodaja nad vse mere velika.

Kot primer naj navedemo šele sto let stare vžigalice, da pokažemo, kako izvaja sedanji diktator v tej stroki, Šved Ivar Kreuger, v starem in novem svetu z monopoli svojo moč in svoj vpliv celo do sklepanja velikih državnih posojil. Šved se pa pri tem opira edino le na 5 cm dolge vžigalice, katerih se uporabi v vsakem gospodarstvu vseh kulturnih držav 20 do 30 na dan. Ko so pripustili za približno 80 milijonov obveznic akcijske družbe Kreuger & Toll na stockholmsko borzo, se je razvidelo iz načrta za to pripustitev, da razpolaga družba z glavnico ene milijarde švedskih kron (nad pet milijard lir.).

Moč tovarnarjev drugih «malenkosti» ni tako razvita. Vsekakor je iz narodnega gospodarstva zanimivo, opazovati, koliko je takih «zelo majhnih predmetov, kojih izdelovanje se je razvilo v veleindustrijo.

Povsod je še pred kratkim cvetela industrija za šivanke, bucike, v prvi vrsti pa za lasnice. Takih tovarn je bilo vse polno posebno v Nemčiji in sicer v renski pokrajini. Huđ udarec je zadala tej industriji nova moda kratkih ženskih las, radi katerih so postale lasnice skoraj popolnoma nepotrebne. Skoraj sto let je donášalo tovarniško izdelovanje onih malenkosti celim okrajem blagostanje. To izgubo je nekoliko nadomestil nov, modern predmet in mesto lasnic izdelujejo tovarne igle za gramofonske plošče. Povpraševanje po takih iglah je dandanes precej veliko, posebno če se obnovi igla po vsaki točki, kakor zahteva to ohranitev plošče. Iste tovarne so se zatele tudi k zaponkam, katere drže skupaj več listin in ki se jih precej rabi po raznih pisarnah. Toda ne z iglami za plošče niti z zaponkami se ne povzpnejo tovarne do onih milijonskih dobičkov, ki so jih jim donášale v prejšnji dobi lasnice.

Nova industrija je nastala ob zaključku osemnajstega stoletja. Alojzij Senefelder, izumitelj kamenotiska, je izumil tudi pisalna peresa iz kaljenega jekla, ki so stopila na mesto gosjih peres. Tovarnar kovinskih izdelkov Mason v Birminghamu je izdeloval taka pisalna peresa že l. 1820. na debelo s strojnim obratom in proti l. 1830. je dvignil

James Perry takratno industrijo tega predmeta do take stopnje, da je kril potrebo vsega sveta za desetletja. Kakor prej pri lasnicah, opažamo tudi v tej stroki nekako nazadovanje. Pisalni stroji in nalivni ročniki so precej škodili tej industriji, ki si bo morala pomagati že na kak drug način, a iz jeklenih peres ne bo mogla nikdar več iztisniti milijonskih dobičkov.

Iz Zedinjenih držav Severne Amerike je prišlo pred kakimi dvajset in petimi leti prvo rezilo za britje z dotičnim aparatom v Evropo. Gillette, po katerem se imenuje rezilo, je izumil aparat že l. 1895., toda prvih deset let ni imel sreče. Uspeh se je pojavil šele potem, ko je prevzel zadevo mož, ki je s primerno, zares ameriško reklamo pripomogel izumu do popolne veljave. Danes ima bostonska družba Gillette Safety Razor Company, ki izdeluje ko škatlica za vžigalice velika, tenka rezila, že tri velike tovarne, in sicer v Zedinjenih državah, v Kanadi in na Angleškem. Njena glavnica znaša 30 milijonov dolarjev (570 mil. lir), njen letni dobiček pa 7.5 milijonov (142 mil. lir). Mnogo milijonov moških uporablja dotične aparate in rezila. Nastala so sicer podobna podjetja tudi po drugih državah, toda do milijonskih dobičkov se ni mogla še nobena povzpeti.

Naj omenimo še žvečilni gumi, čigar uporaba je pa samo v Ameriki velikanska, drugod, v Evropi, se nikakor ne more udomačiti. Ta neznatni predmet je povzdignil svojega izumitelja za «kralja žvečilnega guma» in mu naklonil k časti še milijonske dohodke.

Mogoče je krenil Američan Woolworth po pravi poti, ko si je rekel, da je za tovarnarja zelo, zelo težko, doseči z izdelovanjem enega samega predmeta velikanske dobičke, da je pa trgovcu laže priti do blagostanja in bogastva, če pusti, da dela zanj tovarnar in si izbere izmed izdeianih «malenkosti» take, ki so po njegovem, ranenju nabolj sposobne za prodajo v velikem obsegu. V Woolworthovih prodajalnah — nad 1500 jih je raztresenih po vseh ameriških državah — se ne prodaja noben predmet, ki bi stal več ko deset centov (1.90 L). Vkljub temu dosežejo te prodajalne milijonske dobičke s prodajo najrazličnejših «malenkosti». Tudi po nekaterih velemestih Evropě so se pojavile v zadnjem času prodajalne z enotno ceno vseh predmetov, toda preden dosežejo približno take uspehe, s kakršnimi se ponaša Američan Woolworth, preteče gotovo precej časa.

Nekaj o zavarovanju

Kakor znano je zavarovanje pogodba, s katero se obvezuje zavarovavec, da prevzame neko nevarnost (riziko) proti plačevanju določene vsote (premije) od strani zavarovanca. Pogodba o tem se imenuje polica.

Najbolj so v navadi pogodbe, s katerimi zavarujemo svoje imetje proti vlomu, požaru in drugim vremenskim nezgodam. O tem navadnem zavarovanju ne bomo govorili na tem mestu, izpregovoriti hočemo le o nekaterih posebnih slučajih nenavadnega zavarovanja.

Precej originalna je pobuda nekega založnika v Lipskem, ki si želi zavarovanja založniškega rizika. Povrniti bi se morali stroški za napravo neprodanih knjig. Prav tako bi se lahko zavarovala gledališka uprava za slučaj, če bi kaka igra propadla ali če bi h kakih predstavi prišlo premalo občinstva.

V Švici na Francoskem se lahko zavaruje človek v novejšem času zoper oslepelost. Pred kratkim je uvedlo dunajsko mesto zavarovanje zoper stroške, ki nastanejo meščanu, če se mora na podlagi kake odredbe stavbinske policije izseliti iz stanovanja. Uvedlo se je tudi posebno zavarovanje pri konjskih dirkah. Kdor stavi na konja, dobi svojo vlogo vrnjeno, če konj, ki je nanj stavljen, pri dirki pade ali se kako drugače izloči iz tekmovanja.

Na Angleškem in v Ameriki poganja zavarovanje razne čudne cvetove. Najbolj abotne in smešne ideje ugajajo in se širijo. V Ameriki se je pred kratkim sklenilo zavarovanje zoper propad, a pogodbe ni sklenil kak glediški ravnatelj, pač pa neka igralska šola. Če ne morejo dobiti izučene gojenke nobene službe z najmanj petdesetimi dolarji plače na teden, ali če jo pri prvem javnem nastopu tako polomijo, da se morajo za vedno posloviti od odrskega življenja in delovanja, dobe eno leto precejšnjo rento, da lahko presedlajo. Zavarovalnino za vse svoje gojenke plačuje ta odlična in dalekovidna šola sama.

Umetniki in umetnice zavarujejo pri devke svoje slave, pa naj bodo to že znamenja lepote ali grdosti. Lepe oči in škilaste oči, lepe noge in ploske noge, lepo izobilčen hrbet in lepo zaokrožene ustnice, vse se zavaruje, vse, na čemer slonita slava in sloves.

Ondriček, Kubelik, Kocian, trojica slavni čeških virtuofov na gosli, so si zavarovali za visoko vsoto svojo levo roko. Za naravnost bajno vsoto je zavaroval slavni filmski igralec-komik Chaplin svoje značilne črevlje in svojo palico. Poldrugi milijon dolarjev je cenila ameriška plesalka vrednost svojih palcev na nogah in ju je tudi za to vsoto zavarovala. Ameriška filmska družba First National je zavarovala glas pevke Corinne Griffith za en milijon dolarjev, prej je seveda sklenila z umetnico petletno pogodbo.

Ameriški privatni docent dobi 5000 dolarjev, če ne postane v šestih letih profesor na vseučilišču. Dobro sta jo pogodila neki klobučar v Londonu in neki trgovec z delikatesami v New Yorku. Sklenila sta namreč pogodbo, po kateri zapade zavarovalnina, kakor hitro otvori v isti ulici kak tekmeč svojo trgovino.

Tudi ljubezen in zakon nudita vsakovrstnih možnosti za zavarovanje. V Ameriki se je zavaroval reven ženin bogate neveste za slučaj, da se razdere poroka. Da se zakonci zavarujejo zoper ločitev zakona, ni na Angleškem in v Ameriki nobena posebnost, prav tako in nič čudnega zavarovanje zoper dvojčke in trojčke. Zoper «nevarnost» dvojčkov se lahko n. pr. zavaruje pri neki angleški družbi s premijo enega funta šterlina (92 lir) in se dobi, če se res rodita dvojčka, 1000 funtov. Razumni očetje zavarujejo hčere na ta način, da dobiva hči od določene starosti dalje stalno plačo, če bi se ne poročila.

Pri zadnjih angleških volitvah so se mnogi kandidati zavarovali za visoke vsote zoper možnost propada pri volitvah. Resnejša zadeva je bila, ko je angleški kralj pred dvema letoma hudo zbolel. Bali so se namreč, da ne preboli bolezn. Ker bi bila njegova smrt povzročila daljše žalovanje po vsej državi, so se lastniki gledališč in zabavišč zavarovali za izpadli zaslužek radi kraljeve smrti. V zadnjih letih je prišlo v Nemčiji precej v modo zavarovanje zoper neugodno vreme za čas običajnega poletnega dopusta. Uradniki plačujejo določene zneske in dobe zavarovalnino izplačano, če jim deževje onemogoči izlete in potovanje. Tako dobe vsaj delno odškodnino za izpadle užitke v solčni naravi.

Indija

Gandijev boj zoper angleško oblast je spravil Indijo v središče splošnega zanimanja. Mnogi se zadovoljijo, če se nekoliko pouče o politični razdelitvi sil obeh nasprotni-

kov, kar pa v sedanjem času gotovo ne zadostuje. Saj gre pri tem za ozemlje, ki šteje nad 320 milijonov prebivalcev. Indijci govorijo nad sto jezikov. Naj žive v splošnem še

tako ubožno, rede približno 150 milijonov govedi in 40 milijonov bivolov torej skoraj 200 milijonov samo rogate živine. Seveda evropskega pomeščanjevanja t. j. bega podeželskih slojev v mesta ni opaziti v Indiji. Saj šteje vsa država le 33 mest z nad 100.000 preb., zato pa približno 100.000 vasi, v katerih živi 95 odstotkov vsega prebivalstva.

Z gospodarskim pomenom Indije bi se lahko seznanili iz njene zgodovine. Samo radi tega, ker je v Indiji gorko (večkrat celo zelo neprijetno vroče) niso šli ne Aleksander Veliki ne mohamedanski osvajevalci čez kiberski prelaz in druge gorske prehode v indijsko nižino. V prvi vrsti so iskali v tej deželi dragih kamenov in dišavin, blaga, ki so ga prevažale karavane skozi mnoga stoletja iz teh krajev v Evropo. Da je bila Indija za mnogovrstno blago, posebno za važne dišavine le prehodna dežela, saj so rasle te po večini na otočju vzhodne Indije, niso vedeli in niso mogli vedeti osvajevalci tedanje dobe. Kar se tiče dragih kamenov, so bili pa vsekakor dobro poučeni, kajti do odkritja braziljanskih demantov v 17. stoletju je prihajal skoraj ves dovoz demantov in drugih žlahtnih kamenov iz Indije.

Danes so se stvari nekoliko izpremenile.

Indijski demanti ne igrajo sploh nobene vloge, najdenišča so vsa že izčrpana in oni maloštevilni demanti, ki prihajajo še iz Indije, nimajo kdo ve kakega pomena, če pomislimo na donose afriških najdenišč. Ogromna je pa količina drugih pridelkov, ki se le deloma izvažajo, ker porabi prebivalstvo vkljub veliki revščini prav radi svoje številnosti velikanske množine. Samo rižna žetev Indije znaša približno 28—30 milijonov ton (tona = 1000 kg), pšenice se pridelava 6—8 milijonov bal bombaža. Še nekega predmeta ne smemo pozabiti, ki pomeni za Indijo nekaj monopol. V nekaterih krajih na severozapadu rase juta, fina, a zelo krhka konoplja. Iz njenih vlaken se izdelujejo vreče in podobno. Dobra tretjina vsega čajnega pridelka na svetu odpade na Indijo in ta čaj rase na razmeroma majhni planoti na severu.

Že te številke pričajo v zadostni meri o gospodarskem pomenu indijske države. Indija stoji na petem mestu, kar se tiče svetovne trgovine. Razumljiv je torej odpor Angležev proti osvobodilnim namenom probujajočih se Indijcev.

Koliko stanejo tuje živali?

Trgovina s tujimi živalmi je kupčija, ki obsega vse dele sveta in ki zavisi kakor vsako drugo podjetje od dveh okoliščin: od ponudbe in od povpraševanja. Taka trgovina je precej nevarno podjetje, kajti živali, ki se prevažajo z veliko prizadevo iz daljnih krajev, prav lahko poginejo medpotoma. Večkrat morajo rediti taki trgovci delj časa živali v svojih vrtih, dokler se jim ne nudi prilika, da jih prodajo po ugodni ceni. Odjemalci so navadno zverinjaki, kakršne imajo vsa večja mesta po širnem svetu, nadalje cirkuška podjetja, krotilci, ki nastopajo javno z ukročenimi živalmi in za manjše živali tudi zasebniki, ki goje iz posebnega veselja male opice, južnoameriške medvediče in druge podobne živali. V vsaki državi je nekaj bogatašev, ki jim je v veliko zabavo, če letajo prosto po njihovih vrtih in parkih avstralski klokani (kenguruji), antilope in zebre.

Možnost, da se ohranijo živali v ujetništvu, igra veliko ulogo pri takih kupčijah. Tako so bili gorila do zadnjega časa zelo redki, stali so velike vsote, a so se le težko oddajali, ker so živali navadno takoj poginile. Odkar so se pa po zverinjakih oziroma zooloških parkih naučili, kako treba ravnati s temi občutljivimi človeškimi opicami, je takoj zraslo zanimanje za te opice, z zanimanjem pa seveda tudi cena.

Podatki, ki jih prinašamo v naslednjih vrsticah, so dobesedni prevod iz cenikov nemških trgovcev in marsikdo bo ugotovil, da si je trgovsko vrednost živali napačno predstavljal, če je sploh na to mislil, in se bo čudil, da se prodajajo recimo krokodili in kače na metre. Nemške marke pri cenah smo izpremenili, da se laže razumejo, po običajnem ključu v lire in, če je bila potreba, se je zaokrožila vsota za malenkost bodisi navzgor, bodisi navzdol.

Šimpans, samec bledejšje barve, iz francoskega Konga, 4—5 let star, 55 cm visok, ko sedi, zdrav, velikanska krepka postava, zelo kosmat, navajen trdega belega belega kruha, kuhanega riža, podzemeljskih orehov i. t. d., krotek	L	14.000
Indijski slon, samica, 1.70 m visoka, popolnoma krotka, brez nape, zdrava, potiska vozove in dr.	L	40.000

Levi iz vzh. Afrike samec, 15 mes. star	L	14.000
samec, 12 mes. star	L	13.000
samec, 10 mes. star	L	12.000
samica, 12 mes. stara	L	12.000
Tu navedeni levi so zajamčeni divjaki iz okrožja Kenia in se nikakor niso izvozili iz afriških zooloških vrtov		
Lev, samec, prib. 1½ l star, uvožen, s kratkimi nogami	L	7.000
Sundski tiger, samica	L	20.000
Sundski tiger, s slabimi zobmi	L	17.000
Bengalski tiger	L	28.000
Morski levi, kalifornijski, še nedorasli, poslušni učenci, zelo lepe živali, vsaka po	L	3.500
Velblodi po velikosti	L	3.500
Antilope trstični kozli, močne krepke živali, pri samcih je en rog nekoliko upognjen, za par	L	21.000
Povodni konj, samica, pribl. dve leti stara	L	65.000
Nandus (južnoameriški noji), popolnoma dorasli, naravnost iz neke patagonske farme za noje uvoženi, se ne dajo primerjati z malimi, belimi izrodki, ki se goje v Južni Franciji, za par	L	15.000
Rdeči plamenjaki (flamingo), zelene noge, rdeča kolena, zelo redki, za par	L	1.700
Hijena, afriška, progasta, skoraj dorasla	L	4.000
Ježevci, indijski	L	450
Ježevci, južnoafriški, spol nedoločen	L	700
Cesarski orli, popolnoma dorasli	L	900
Cesarski orli, letošnji, zelo lepo razviti	L	700
Bele štokrlje, za par	L	200
Leopard, indijski	L	2800 — 4000
Leopard, afriški	L	2800 — 4000
Velikanske kače (python mol)		
1½ m dolge	L	200
1¾ — 2 m dolge	L	220 — 280
2 — 2½ m dolge	L	280 — 350
Krokodili, ½ m dolgi	L	150
nad 2 m se ravna po cene po zalogi		
Zebra	L	7000 — 23.000
Lame (južnoameriške kamele)	L	3000
Hamadayas (pavijan) velik samec	L	800
Labodje, beli za par	L	600
Labodje, črni za par	L	1500
Tjulenj (morski pes)	L	450 — 600
Pasanec	L	400
Nosorog, afriški, dvorogi	L	140.000 — 240.000

Raznoterosti

Mozart je v svojem četrtem letu sviral klavir, v svojem šestem letu je uglasbil svoje prve stvari, v svojem dvanajstem letu pa je uglasbil svojo prvo opero — Dr. Kosmos je imel doslej najdaljši govor. Govoril je v zbornici Britske Kolumbije, kanadske pokrajine l. 1880, nepretrgoma celih 47 ur — V Ameriki živi žaba, ki ima roge in laja ko pes — V posodici, ki gojimo v njej zlate ribice, se prav tako menjujeta plima in oseka kakor pri morju, le da je ta menjava za nas skoraj neopazna — V Cheshire-ju (New York) živi raca, ki nese jajca s črno lupino — Rodbina Bach, koje najslavnejši član je bil veliki skladatelj Johann Sebastian Bach, je dala v enajstih rodovih dvajset in devet velikih glasbenikov — Nenavaden par sta Doletta Buk in njen mož. Ona meri 70 cm, on pa dva metra. Imata tri normalne otroke — Frankfurtski učenjak Boomer je opazil med mravljanji živalico, ki je letala vedno v krogu. Pod drobnogledom je dognal, da je imela revica v levih možganih oteklino — V Novi Zelandiji, ki je večja od Velike Britanske in

Irske, ni nobenih kač niti v zooloških vrtovih, ker to prepovedujejo zelo stroge odredbe — Najmanjša krava na svetu živi v Heresfordu (Teksas, Zed. drž. Severne Amerike) in je vsoka samo 78 cm — Solata vsebuje vse doslej znane vitamine A, B, C, D in E) — Pri Kitajcih ne stojte oči pošev, pač pa obrvi — Skoraj pri vseh žepnih urah manjka označba (VI) za šesto uro. Na njenem mestu je sekundni kazalec — Na zadnji mačji razstavi v Croydonu (Anglija) je bil razstavljen maček s popolnoma naravno rdečo dlako — V bližini velike Sfinge se je odkril grob velikega duhovna. Ker sta ležali v grobu tudi dve britvi, sklepajo učenjaki, da je bil veliki duhoven ob enem tudi faraonov brivec — Gospodični Ethel Weberjevi iz Cincinnatija (Ohio, Sev. Amerika) bije žila le 38krat v minuti — Reka Ottawa je pri mestecu Pembroke (Ontario, Kanada) več ko 1600 m globoka — Japonska hrana ne pozna ne mesa, ne mleka ne kruha, ne masla — V Louisvilleju (Zed. drž. Sev. Amerike) so skatili oreh, ki se je delil ne kakor običajno na

dvoje, pač pa na četvero, kar se je poznalo že na lupini — V Travnj dolini (Kalifornija) izvira iz kovanja in sicer v precejšnji višini studenec, ki doslej še ni usahnil — Albanci zmajajo z glavo ko pritrjujejo, in prikimavajo, ko zanikujejo — Škorpion umori samega sebe, le če ga ogroža ogenj — William G. Long v Seattle (Washington) je ujel ribo, ki je imela mesto luskin kožuh — Na high-gatskem pokopališču pri Londonu so postavili skladatelju Ihorntonu nagrobni spomenik v obliki kamnitega klavirja — Učenjak, matematik in veleum Einstein je padel iz matematike pri sprejemnem izpitu na curiški politehnik — Na marleheadske pokopališču (Zed. drž.) so pokopane same ženske. Može pomirajo na morju kot mornarji — Stotinka, naložena ob Kristusovem rojstvu na štiriindstotne obresti, bi bila danes več vredna ko zlato na vseh vidnih nebnih svetovih — Philetas z otoka Kosa v starem veku je bil tako vitek, nežen in suh, da je moral nositi svinčne črevlje, da ga ni odnašal veter — Leonardo da Vinci, menda največji veleum na svetu, je bil slikar, stavbenik, zdravnik, tehniški izumitelj in pesnik ob enem — Ogrske kmetice pološkega rodu nosijo do trideset kril hkratu na sebi — Vsako število zmanjšano za vsoto vseh njegovih posameznih števil, da število, deljivo z devetimi n. pr. $152 : 1 + 5 + 2 = 8$; $152 - 8 = 144$; $144 : 9 = 16$ — Liter gorke vode je lažji ko liter mrzle — Angleški kralj Jurij V. (1660-1727) ni znal angleški. Bil je namreč po rodu Nемец — Postavi vsako trimestno število dvakrat zaporedoma, pa dobiš število, deljivo s trinajstimi n. pr. $571.571 : 13 = 43967$ — Dvajset in sedemletni Ferdinand Contat je visok 2.5 m, tehta 207 kg in je najvišja oseba na Francoskem — Mesti z najkrajšim imenom ležita na Kitajskem in se imenujeta U in I — Kanarski otoki niso dobili svojega imena po kanarčkih pač pa po latinski besedi canis = pes in bi se morali imenovati prav za prav pasji otoki — Riba Antemarius hispidus, ki živi v Sugaškem morju, ne zna plavati in se giblje po morskem dnu le s svojo roki podobno plavutjo — Kitajski psi Hauhau, špiceljni z dolgo dlako, imajo vsi črn jezik — Vojno odškodnino, ki jo je morala plačati l. 1871. Francija Nemčiji v znesku petih milijard v zlatu, je vozilo pet vlakov po dvajset in pet vozov vsak vlak iz Pariza v Berlin — Kitajec Ma Cino je visok 2.52 m. Najel ga je cirkus Barnum kot največjega človeka na svetu — Citrona ni sad, marveč jagoda — V New Yorku je stolp, s katerega se vidi ob jasnem vremenu šest držav — Neka mačka v Oslu (Norveška) je došla in oddojila gnezdo miši — Al Hunter v Omahi (Zed. drž.) ima kozo z leseno nogo, ki ji služi kakor naravna — Plin helij so zasledili najprej na solncu (l. 1868.) in šele 27 let pozneje tudi na naši zemlji — Najstarejši in kamen izklesan človeški obraz je star dvajset tisoč let. Kamen so izkopali na Moravskem — V vasi Ströbecku v nemškem Harzu igrajo razen dojenčkov in prav malih otrok vsi šah, ki se poučuje tudi v šoli. Igra je v navadi v tej vasi, Schachdorf imenovani že več sto let — V osemnajstem stoletju so nosile angleške dame ladje z razpetimi jadrji kot okras svojega klobuka — Vsako leto dežuje v Yoru (Honduras, Srednja Amerika) ribe. Viharji in vodene trobe dvignejo z vodo tudi nešteto rib iz morja v zrak — Državna blagajna v Zedinjenih državah je prostovoljno vrnila družbi Eastman Kodak Co. dva milijona dolarjev, ki jih je ta v letih 1920 do 1923. preveč plačala — Neki ameriški milijonar je razpisal nagrado v znesku 25.000 dolarjev za vzgojitev modre georgine. Čeprav poznajo 13.000 vrst teh rož, vendar modre ni med njimi — Doslej je dobilo v tridesetih letih, odkar se deli Nobelova nagrada, 153 oseb to odlikovanje — Vroča voda zmrzne hitreje ko mrzla — Družina Evelyn v Rochesteru (New York) ima mačko s podganjim repom — V Afriki živi ploskokopita žival, ki je manjša od našega kunca, a je vkljub temu v najbližjem sorodstvu s slonom — Na razstavo v Washingtonu je bil pripeljan bik, ki ni imel na sebi niti ene dlake — Egiptovski faraon Ramzes II. je imel 162 otrok: 111 sinov in 51 hčera, kojih imena so vsa zaporedoma navedena na njegovem nagrobnem spomeniku — Kamela vidi z zaprtimi očmi. Na vsakem očesu ima namreč po dvoje vek, Notranje so prozorne in branijo oči proti svišču (letečemu pesku) — Leta 1927. so spustili v Srednji Ameriki v morje zaprto ste-

klenico, ki so jo l. 1929. pobrali pri Filipinskih otokih iz morja. Steklenica je napravila 15.000 km dolgo pot — Ptič noj ne zna letati, teče pa hitreje kot vsak konj. — Otok brez gospodarja pri Woodville-ju (New-Hampshire, Zed. drž. Sev. Amerike) tvori mejo med dvema državama, tremi deželami in štirimi mesti — Da se napravi svilen obleka, je treba svile iz 3000 mesičkov — V Tuli, meksikanski vasi, rase cipresa, ki meri v obsegu 50 m in je najdebelejša do sedaj znano drevo na svetu — Edino medvedje nimajo med sesavci slepega črevesa — Japonskemu kmetovavcu Tokanuri Miculu je uspelo vzgojiti kokoši, ki niso imele več repa — Figa ni sad, je mesnat cvet — Saksonski minister grof brüll, strasten nosiljač, je zapustil zbirko 835 dragocenih tobačnic — Braziljanski vojni minister pod cesarjem Petrom je imenoval l. 1871. sv. Antona Padovanskega za podpomočnika braziljanske armade — Nič prej ko 8. junija l. 2004. pojde planet Venera t. j. večernica kot temna točka preko solčne oble — Dvojčka Roy in Dex Daniel v Amarillu (Teksas, Sev. Amerika) sta se rodila v različnih letih, prvi v pozni silvestrski uri l. 1924., drugi kot zgodnje novoletno darilo l. 1925. — Monte Nuovo pri Neaplju je nastal v eni sami noči in sicer 23. septembra l. 1538. ob priliki izbruha ognjenika — Indijski pesnik Hond Bardai, ki je živel v 12. stoletju, je spisal pesem s 100.000 verzji — V Washingtonu so dali novi ulici, ležeči med četrti in peto cesto, ime: $4\frac{1}{2}$ ulica — Čebula je lilija — Naftalin, izdelek črnega premoga, je bel ko sneg — Jeane Gunder v Pasadeni (Kalifornija) je ujela večšo s petimi krili, tremi na desni, dvema na levi strani — Brkasti ser leti z naglico 180 km na uro — Piva se pridelata največ v Nemčiji. Tej slede po vrsti Anglija, Francija, Belgija in Čehoslovaška — V Ware-ju (Massachussets, Sev. Amerika) rase drevo, ki si je samo napravilo voz v deblo — Poštno poslopje v Beebe-ju leži na meji Kanade in Zedinjenih držav. Vsaka država ima svoj vhod v pošto — V belgijskem Kongu (Srednja Afrika) so dobili naravoslovci blizu gorovja Itara plavolaso črno pritlikavsko pleme, čigar pripadniki dosežejo velikost sedemletnih otrok — 10 do 20% ljudi so levičarji — Plinij poroča, da je spremljalo Popejo, zloglasno Neronovo ženo, ki se je rada kopala v oslovskem mleku, 500 oslic na vsakem njenem potovanju — Od leta 1633. se vrše v Oberammergau-u na Bavarskem pasijonske igre — Ze 7000 let pred Kr. r. so varili Babilonci iz ječmena in nekega drugega žita pivo — Največji hrast rase v Chiro-ju (Kalifornija), je 35 m visok, deblo meri v obsegu 10 m, veje so se tako razširile, da je pod njimi za 10.000 ljudi prostora — Keopsovo piramido je delalo 100.000 suznjev 20 let. Dandanes bi jo zgradilo po računih francoskega inženirja Lavallier-ja 500 delavcev, opremljenih z vsemi najnovjšimi tehničnimi pripomočki v desetih mesecih — Najstarejši list na svetu je «Peking Gazette». Izhaja približno 1000 let. V tem času je bilo obglavljenih nič manj ko 1500 njegovih urednikov — Pisalna mizica, 65 cm široka, delo slavnega mojstra Delacroix-a je bila prodana na dražbi v Londonu za 350.000 L — V Speyer-ju (Nemčija) hranijo stekelnico palatinaškega vina iz rimske dobe (3. stoletje) — Glas zvonarja, v Južni Ameriki živečega ptiča, se sliši 5 km daleč in spominja na glas cerkvenih zvonov, odtod tudi njegovo ime — Vzemi eno število pod sto, obrni jo, seštej obe števili, kar dobiš, je deljivo z 11 (N. pr. $65 + 56 = 121$; $121 : 11 = 11$) — Fritz Babel iz Monakovega je prelezel 60 let iz bojazni, da dobi hripo. Ko so nekoč okno njegove spalnice odprli, je nenadoma umrl. Strah pred prehladom ga je bil usmrtil — Li Tai Pe, največji kitajski pesnik, se je umeknil v samoto, kjer je zlagal v stalni pijanosti svoje najlepše in nemirljive pesmi — V Zedinjenih državah Sev. Amerike izhajajo trije svojevrstni strokovni listi, in sicer list za uničevalce mrčesa, list za smrčarve in list za one, ki sovražijo dežnik — Kameleon, barvo izpreminjajoča drevesna gaščerica, gleda lahko istočasno naprej in nazaj, ker obrača oči pežavisno oko od očesa — V dveh sto letih (1801-2000) je bila najbolj zgodnja velikanoč l. 1818. in sicer 22. marca, najbolj pozna velikanoč l. 1886. in bo 1943. t. j. 25. aprila — Deževnica — črv ima štiri srca — Angleški kralj Henrik I. je vpeljal v svoji državi dolgo gostno mero: yard (0.914 m) toliko je bil namreč odda-

ljen njegov nos od palca njegove iztegnjene roke — Rimski cesar Neron je izumil enoočnik (monokel) in ga uporabljal v cirkusu, ko je gledal umirajoče borilce — Polž napravi 1 km dolgo pot v desetih dneh — Stari Egipčani in Perzijci so že imeli zobne tehnike, ki so zalivali zobe z zlatom in izdelovali umetno zobovje — Za cesarja Karla Velikega je bilo prepovedano uživanje konjskega mesa s smrtno kaznijo — V Guatemali rasto drevesa, kojih sok sliči po barvi in okusu kravjemu mleku — Pri urojenkah na otoku Borneo velja za največjo lepoto umetno in sicer do 40 cm podaljšani uhlji — Škorpion nosi mladiče na hrbtu; če kateri pade, ga sne. Ko dorastejo mladiči, se spravijo nad mater in jo požro — Rak nosi svoj okostnjak zunaj — Valovi se ne pre-
g'bljejo z mesta — Rep kita je najstrašnejše in najtežje krožje vseh živali — Ha'le Salassie I, prejšnji Ras Tafari je 334. vladar Abesinije — Meksikanske ribe, ki imajo meču podoben rep, izpreme ne svoj spol. Samice postanejo v starosti samci — Profesor Virchow v Berlinu je imel l. 1913. slavca z dvema glavama, Slavec je pel z obema. O tem je poročal profesor v svojih «Predavanjih o patologiji» — Najbogatejši zaklad, ki nam ga je zapustil stari vek, je zaklad iz grobnice faraona Tutankamena iz XVIII. dinastije — Ameriška raziskovavca Gilman in Dickey sta odkrila novo sladilo, ki je 700 krat slajši ko prekmorski sladkor in prekaša za 150 enot saharin, ki je veljal doslej za največje sladilo — Vojvoda Westminster, eden najbogatejših Angležev, poseduje samo v Londonu nad 400 hiš — v 14. stoletju so rabili sladkor le kot zdravilo — Čim više se dviga letalo, tem hitreje leta — Z navadnim svinč'kom potegnemo lahko 60 km dolgo črto, da se grafit popolnoma porabi — Zajec leti hitreje navkreber radi daljših zadnjih nog ko navzdol — Povprečna telesna velikost posameznih na-

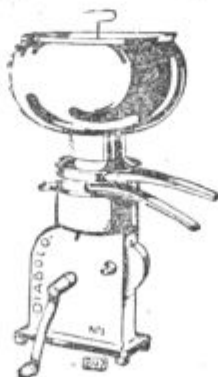
rodov se manjša od tečaja proti ravniku — Thomas Burleigh iz Shifnala na Angleškem je živel točno 100 let. Rodil se je v novoletni noči l. 1600. in umrl v isti noči l. 1700. — Neki puran v Cambici (Kalifornija) je snedel za eno samo južno 776 kobilic — V kraju Braunlage-ju v Harcu stoji spomenik, postavljen v čast prvemu krompirju l. 1748. — Čimboraso v južni Ameriki je najvišji hrib na svetu, 3500 m je višji ko Everest, seveda ne od morske gladine, pač pa od zemskega središča računjeno — Edit Thompson v Edinburgu je dala l. 1927. svojega konja z zlatom podkovati — V Elzaciji iščejo gobe gomoljike z zato izučeni prašiči — V Pensilvaniji živi pes «Fip», ki je strog vegetarjanec in se ne da pripraviti do tega, da bi zaužil najmanjši košček mesa — Medved mravljičar ima razmeroma med savci najmanjše možgane — V pokrajini Guarri (Paragvaj, Južna Amerika) dežuje že od predavnih časov zdržema — Dne 27. novembra 1933. poleti naša Zemlja skozi glavo Bielove repatice — Jezero Kvirila v Kavkaziji je radi manganskih delcev popolnoma črno — Najbogatejši narod so Indijanci, vsak član med njimi razpolaga z 45.000 dolarji. Na njihovem ozemlju so se odkrili namreč bogati petrolejski vrelci — Meksikanska plesalka (umrla leta 1860.) je imela v gorenji in spodnji čeljusti po dve vrsti zob — Bolha skoči 200 krat tako daleč kakor je sama dolga — Neimenovan dobrotnik je izročil angleškemu ministru za javna dela darilo 18 milijonov š'r za postavitev posebnega parka za zaljubljene parčke — Šmarnice so strupene. Ne devajte stebila v usta! — Izračunali so, da se spiralne megle v Velikem vozu oddaljujejo od nas s hitrostjo 11500 km na sekundo — Prvi časnikarski oglas je bil priobčen v londonskem «Impartial Intelligencer»-ju 12. aprila l. 1649.

Posnemalniki in pinja

„DIABOLO“

so najboljši, najtrajnejši,
radi tega najcenejši

Na podlagi svetovno razširjene in povsod zastopane Trvdke DIABOLO A. B Pump-sep. iz Stockholma Švedsko, je dana priložnost za nakup in'poduk rabe tako koristnega in dobičkanosnega stroja vsakemu kmetovalcu!!!!

DIABOLO posnemalnik je vsak (garantiran) zajamčen. — Trgovina in prodaja je organizirana tako, da se lahko kupi tudi na obroke — brez kakega poviška na ceni!!!

Iščejo se krajev. zastopniki!

Zahtevajte pojasnila na naslov:

S. A. S. DIABOLO - Gorizia, Casella post. No. 25

O PRISTOJBINAH

S kr. dekretom 30/12. 1923. št. 3269. so se spremenile pri nas s 1. julijem 1923. registracijske pristojbine starih provinc. Te pristojbine se plačujejo počeniš z navedenim dnevom pri registracijskih uradih (Ufficio di registro), ki so se ustanovili pri nas 1. julija 1923. in uradujejo za kolkovine in pristojbine.

S kr. dekretom 30/12. 1923 št. 3269, so se spremenile nekatere določbe glede goriomenjenih pristojbin. Nov kr. odlok z dne 12. avg. 1927, št. 1463 je pa uvedel nekatere olajšave pristojbin.

Spisi v javni in privatni obliki, civilni in trgovski, sodni in izvensodni, ki vsebujejo prenos lastninske, užitne in zastavne pravice do nepremičnin in premičnin, so podvrženi registracijskim pristojbinam, ki so koj plačljive.

Tudi ustne pogodbe, tičeče se najemnin in zakupnin so podvržene registracijskim pristojbinam.

Važno je vedeti, da dobe ti spisi pravno moč še le po registraciji.

Spise, podvržene tem pristojbinam, ki niso prijavljeni registracijskemu uradu, sodnija odklanja. Radi tega se mora vsaka taka listina registrirati pri dotičnem uradu v teku 20 dni po podpisu, da se izognemo kazni in drugim posledicam.

Listine se predložijo registracijskemu uradu v izvorniku, pisanem na kolkovanem papirju za 5 L in na poverjenem prepisu na kolkovanem papirju za 3 L.

Prepis ostane uradu, izvornik s potrdilom plačila pristojbin dobi stranka.

Listine podvržene registraciji so:

Kupnoprodatne pogodbe, darilne pogodbe, menjalne pogodbe, preživninske pogodbe, ženitne pogodbe, družne pogodbe, najemne (nakupne) pogodbe, pobotnice, ki se nanašajo na zadolžnice in druge listine, razsodbe, vknjižbe i dr.

Registracijske pristojbine so progresivne, sorazmerne (proporcionalne), postopne ali stalne.

Podlaga odmere teh pristojbin je cena ali vrednost pravega posla.

Registracijske pristojbine so sledeče:

A) za kupne pogodbe:

a) od kupne cene (vrednosti) nepremičnine od 200 L 4%

b) od kupne vrednosti nepremičnine od 200 do 400 L 5.20%

c) od kupne cene (vrednosti) nepremičnin nad 400 L dalje 6%

č) če se kupljene nepremičnine spet prodajo v teku treh let, znaša pristojbina pod a) b) c) eno četrtno manj.

Dovoljeno je plačati polovico pristojbine pri registraciji, polovico pa šele v šestih mesecih.

Za kupne pogodbe glede novih stavb veljajo olajšave. (Čl. 11. zakona 13. 4. 1911., št. 509.)

d) od kupne cene (vrednosti) premičnin 4%

e) odkupne cene (vrednosti) živine in poljskih pridelkov 1%

f) od kupne cene (vrednosti) za navadne predmete med trgovci . . . . . ½%

g) od kupne cene za razkošne predmete med trgovci 2%

h) od kupne cene za šumeča vina, mineralno vodo v steklenicah, medicinalne specialitete in dišave med trgovci 3%

B) Za darilne pogodbe, sklenjene med bližnjimi sorodniki in med drugimi osebami velja de-

krete od 20. avg. 1923, št. 1802 oziroma dekret 1. 5. 1930.

C) Za najemne (zakupne) pogodbe . . . . . ½%

č) Za zadolžnice 1.30%

D) Za pobotnice nanašajoče se na zadolžnice in druge listine . . . . . ½%

E) Za pobotnice posebej izdane, ki se nanašajo na kupno-pogodbene cene 0.30%

Pristojbine za zemljiško-knjižne vpise znašajo:

1. za vpis lastninske pravice za vsakih 100 L . . . . . 0.75% (ta pristojbina ni všteta pod A) a, b, c.

2. za vpis zastavne pravice:

a) na prvih 10.00 L, za vsakih 100 L 1%

b) za vsak višji znesek, za vsakih 100 L 1%

Kolkovine.

S kr. odlokom z dne 18. marca 1923. št. 550. so bile odpravljene kolkovne pristojbine, uvedene s kr. dekretom 16. junija 1921. št. 795 na razkošne predmete, na dragulje in dragocenosti, na proizvajanje razkošnih tkanin in rokavic in namesto teh so stopile v veljavo s 1. aprila 1923. znižane kolkovne pristojbine. Te pristojbine so se spremenile s kr. odlokom od 30. dec. 1924., št. 3273 in v teku so še druge spremembe.

Tej pristojbini je podvržena vsaka kupčija (prenos-scambio) blaga in predmetov med obrtniki, trgovci itd.

Računi (fakture) se morajo napraviti v dveh izvodih, drugi izvod lahko nadomesti vpis v knjigi, ki mora biti zaznamovan s tekočimi številkami. Prepise fakture treba hraniti 5 let in zaznamovati s tekočimi številkami.

Vse kolkovine plača kupec.

Pristojbine se plačajo s kolki, ki obstojijo iz dveh delov. Izdajatelj računa prilepi del kolka, ki nosi krajše podobo, na račun (fakturo), namenjen kupcu, drugi del pa se prilepi na prepis fakture ali v knjigo «prima nota» zraven dotičnega vpisa.

Kolki se razveljavijo s prebodom ali pa, da se prepise na oba dela kolka s črnilom datum dneva izdavanja ali pa, če se datum pritisne z maslinim črnilom.

Za kupčijo (prenos — scambio) najnujnejših življenskih potrebščin, kakor pšenice, turšice, ječmena, riža, moke, kruha, navadne testenine, zelenjave, suhe in konservirane, sadja svežega in kuhane, paradižne konzerve, mesa (svežega, mrzlega in v zabojčkih), mesnega ekstrakta, kondenzirane juhe (tekoče ali v kockah), zabele za juhe, rib, jajc, mleka, masla, skute, sira, prekajenine, slanine, prašičje in druge jedilne masti, oljčnega in drugega jedilnega olja, oljk, oljnatih semen, kisa (ne v steklenicah), sladkorja in melase, kave, kuriva (tudi petroleja in bencina), pralnega mila, luča vode za proizvajanje sile in pitne vode in predmetov državnega monopola med trgovci in obrtniki je treba kolkovati račune (fakture) kakor sledi:

Nad 1 do 100 lir . . . . . L 0.10

Nad 100 do 1000 lir . . . . . L 0.50

Nad 1000 lir dalje . . . . . L 1.—

Kr. dekret 30. dec. 1923. št. 3268: Fakture, račune, izdane od trgovcev in obrtnikov za prodano blago konsumentom in navadne pobotnice, ki se nanašajo na zadolžnice, razsodbe in druge obvezne listine, kakor tudi pobotnice, note, račune med zasebniki (privatniki), zasebniki in trgovci, med trgovci in zasebniki je treba kolkovati z navadnimi kolki kakor sledi:

POŠTNE PRISTOJBINE

Do Nad	L.	1.— do	L.	100	L.	0.10
"	"	1.01	"	"	"	"
"	"	100.01	"	"	1000	0.50
"	"	1000.01	"	"	3000	1.—
"	"	3000.01	"	"	6000	2.—
"	"	6000.01	"	"	10000	3.—
"	"	10000.01	"	"	13000	4.—
"	"	13000.01	"	"	16000	5.—
"	"	16000.01	"	"	20000	6.—
"	"	20000.01	"	"	25000	7.—
"	"	25000.01	"	"	26000	8.—
"	"	26000.01	"	"	30000	9.—
"	"	30000.01	"	"	35000	10.—
"	"	35000.01	"	"	36000	11.—
"	"	36000.01	"	"	40000	12.—
"	"	40000.01	"	"	45000	13.—
"	"	45000.01	"	"	46000	14.—
"	"	46000.01	"	"	50000	15.—
"	"	50000.01	"	"	55000	16.—
"	"	55000.01	"	"	56000	17.—
"	"	56000.01	"	"	60000	18.—
"	"	60000.01	"	"	65000	19.—
"	"	63000.01	"	"	66000	20.—
"	"	66000.01	"	"	70000	21.—
"	"	70000.01	"	"	75000	22.—
"	"	75000.01	"	"	76000	23.—
"	"	76000.01	"	"	80000	24.—
"	"	80000.01	"	"	85000	25.—
"	"	85000.01	"	"	86000	26.—

i. t. d. do 200.000 L. za vsakih 1000 ali odlomke 1000 L. — 30 st. Odlomki pod 1 liro pristojbine se zaokrožijo na 1 liro. — Za zneske nad 200.000 L. ali nedoločene vrste znaša kolek 60 lir.

Kolki so navadni in se prepisujejo kakor do sedaj.

Trgovske knjige: hranilne knjižice, dnevnik, inventar, knjige za prepise pisem in knjige knjigovodstva je treba predložiti registrskemu uradu, da prepečati prilepene kolke preden se začnejo knjige rabiti.

LESTVICA

pristojbin (kolkov) za menice, plačljive v kraljestvu v teku enega meseca, štirih, šestih mesecev in po šestem mesecu (kr. dekret 30. dec. 1924. št. 3268. spremenjen po kr. odloku 10. avg. 1927. št. 1463 ozir. 17. marca 1930 št. 142.

Menična svota do lir	MENICA PLAČLJIVA			
	v teku enega meseca	v teku štirih mesecev	v teku šestih mesecev	po vrč ko šestih mesecih; kolek pri menicah in bianco
200	0 60	0 30	0 30	0 30
400	0 60	0 50	0 30	1 70
600	0 60	0 70	1 30	2 50
800	0 60	0 90	1 70	3 30
1000	0 60	1 10	2 10	4 10
2000	1 10	2 10	4 10	8 10
3000	1 60	3 10	6 10	12 10
4000	2 10	4 10	8 10	16 10
5000	2 60	5 10	10 10	20 10
6000	3 10	6 10	12 10	24 10
7000	3 60	7 10	14 10	28 10
8000	4 10	8 10	16 10	32 10
9000	4 60	9 10	18 10	36 10
10000	5 10	10 10	20 10	40 10

Iz lestvice je razvidno, da je treba plačati vsak nadaljnji tisoč lir 50 stotink več, ko gre za menico, ki zapade v enem mesecu, 1 liro več, ako je treba menico plačati po preteku štirih mesecev, 2 liri več, ako znaša doba zapadlosti šest mesecev ter 4 liri več, ako moraš menico plačati po več, ko šestih mesecih ali če gre za menico «in bianco».

VLOGE.

Prošnje naslovljene na upravne oblasti, je treba pisati na kolkovno polo za 2 L; one, naslovljene na ministrstva pa na kolkovno polo za 3 L.

Franc Sirk, davčni upravitelj v pok.

	V Italiji in kolonij.	V inozemstvo
1. Navadna pisma ali zalepke v notranjem prometu Italije za vsakih 15 g ali vlomek (najvišja teža 2 kg) a) v kraju samem	0.25	
b) iz kraja v kraj	0.50	
c) aktivno služečim vojakom (častniki in podčastniki izvzeti) do 15 g	0.25	
d) v inozemstvo (Nemško Avstrijo, Ogrsko in Jugoslavijo za prvih 20 g ali vlomek		1.00
e) V Vatikansko mesto, za prvih 20 g za nadaljnih 20 g ali vlomek	0.80	
f) za drugo inozemstvo	0.50	1.25
g) za vse inozemstvo vsakih nadaljnih 20 g ali vlomek		0.75
2. Dopisnice uradne ali tudi zasebne v kraju samem ali naslovljene služečim vojakom (častniki in podčastniki izvzeti)	0.15	
Iz kraja v kraj	0.30	0.75
V inozemstvo (Nemško Avstrijo, Ogrsko in Jugoslavijo		0.60
V Vatikansko mesto	0.50	
3. Dopisnice uradne s plačanim odgovorom v kraju	0.50	
Iz kraja v kraj	0.60	1.50
4. Razglednice:		
a) s samim podpisom in datumom	0.10	0.25
b) s petimi voščilnimi besedami	0.20	0.25
jednako, v Vatikansko mesto	0.20	
c) z dopisi iz kraja v kraj	0.30	0.75
d) z dopisi v Nemško Avstrijo, Ogrsko in Jugoslavijo		0.60
e) z dopisi v kraju samem, oziroma vojakom (kakor zgoraj)	0.15	
5. Posetnice s kvečjemu 5 voščilnimi besedami (tudi v kraju)	0.20	0.25
6. Obvestila: rojstva, smrti poroke in slična	0.15	0.25
7. Trgovski računi brez dopisov in le posamezni do 15 g	0.25	0.25
8. Rokopisi v obliki pisma 45×45 in valja 10×75 cm, katerim lahko priložimo pismo, ki se nanaša na rokopis		
a) do 200 g	0.60	
b) za vsakih nadaljnih 50 g ali vlomek, do 2 kg	0.20	
c) v Vatikansko mesto, do 200 g	1 00	
za vsakih nadaljnih 50 g	0 30	1.25
d) v inozemstvo za prvih 250 g		
e) v inozemstvo za vsakih nadaljnih 50 g ali vlomek do 2 kg		0.25
v Vatikansko mesto	0.20	
9. Navadne tiskovine za vsakih 50 g ali vlomek do 2 kg	0 20	0.25
V vatikansko mesto	0.20	
Navadne tiskovine, ki presegajo 25 cm v dolžini ali širini, doplačajo	0.10	
Navadne tiskovine, ki presegajo 45×45 ali 10×75, se izključijo		
10. Bukvarski listi (naročila knjig v komisiji)	0.03	
11. Perijodične tiskovine (časopisi in druge) potom Conto corrente	0.008	
a) dnevnik do 50 g	0.004	
b) dnevnik do 25 g		
c) časopisi ki izhajajo vsaj vsakih 15 dni do 50 g	0.011	
d) časopisi, ki izhajajo vsaj vsakih 15 dni do 100 g	0.002	
e) časopisi, ki izhajajo vsaj mesečno do 50 g	0.014	

	In kolon.	V inozemstvo		V Italiji in kolon.	V inozemstvo
f) časopisi, ki izhajajo vsaj mesečno za vsakih nadaljnjih 50 g	0.009		b) za vsak kilometer ali razliko istega, ki presega 500 m	0.60	
g) trgovski katalogi in druge listine, ki izhajajo polletno do 50 g	0.048		c) za dostavljanje po noči ali ob slabem vremenu se povišajo te pristojbine do 100%.		
h) trgovski katalogi in druge listine, za nadaljnjih 50 g do 2 kg	0.018		19. Poštne povratnice (Ricevute di ritorno) v Vatikansko mesto	0.50	1.25
i) računski izvlečki uprav časopisov	0.10		20. Poštno ležeče (fermo-posta) naslovljena pisma (izvzemši ekspresna) doplačajo	0.15	
j) za perijodične tiskovine (časopise), poslane od izdajateljev ali knjigarn v Jugoslavijo, za vsakih 50 g ali vlomek	0.10		Ako ni plačal odposiljatelj te pristojbine, plača naslovljenec (tudi za pisma iz inozemstva)	0.25	0.25
12. Zavoji s knjigami do 700g odposlani iz založbe oziroma knjigarne:			Poštno ležeča pisma se morajo nasloviti s polnim imenom in priimkom in se izročijo samo odraslim nad 18. leti.		
a) za vsakih 50 g ali vlomek	0.075		21. Povzetna pristojbina (diritto di assegno) pri vzorcih le do 15 lir, pri drugih pošiljkah do 1000 lir kakor pri priporočenih z doplačilom	0.50	
b) priporočanje takih pošiljatev	0.50		v inozemstvo poleg pristojbine 1.— še za vsakih lir 100 ali vlomek povzete svote	0.50	0.50
c) odškodnina za priporočene, izgubljene pošiljatev	7.50		v Vatikansko mesto	0.80	
d) poštno potrdilo za nepriporočene pošiljatev	0.10	0.05	22. Zavarovanje (assicurazione) denarnih pisem, poleg pristojbine priporočenih, še zavarovalnino:		
e) za knjige poslane od izdajateljev ali knjigarn v Avstrijo, Ogersko ali Jugoslavijo, za vsakih 50 g ali vlomek do največ 3 kg		0.2)	a) za prvih 200 lir ali vlomek	0.80	
13. Pisma z vzbočenimi pikastimi črkami za slepce:			b) za vsakih nad. 100 lir ali vlomek. Doplačilo proti višji sili znaša:	0.50	
a) za vsak kg (največ 4 kg)	0.02		c) za prvih 200 lir ali vlomek	0.50	
b) priporočanje istih	0.10		d) za nadaljnjih 100 lir	0.25	
c) odškodnina za priporočeno, izgubljeno pošiljatev	5.00	0.05	V inozemstvo: poleg pristojbine za priporočanje:		
d) inozemstvo za vsakih 500 g do 3 kg			e) v Vatikansko mesto do L. 200	1.25	
14. Vzorci brezvrednostni:			za vsakih nadaljnjih lir 100	0.50	
a) do 100 g	0.35	0.50	e) za vsakih 300 lir ali vlomek	1.85	
b) vsakih nadaljnjih 50 g	0.15	0.25	f) zavojčki z navedeno vrednostjo (scatoletta con valore dichiarato) poleg pristojbine za navadne, priporočene in zavarovane pošiljke do 250 g.	5.00	
c) v Vatikansko mesto do 100 g	0.60		g) isto a za nadaljnjih 50 g ali vlomek	1.00	
vsakih nadaljnjih 100 g	0.50		h) za zavojčke z navedeno vrednostjo iz inozemstva — za manipulacijo carinarne	2.50	
Teža vzorcev v Italiji je dovoljena do 350 g, a v inozemstvo do 500 g.			23. Pnevmatična pošta za pisma do 15 g in dopisnice še	0.15	
15. Vzorci z zdravili, odposlani po proizvajateljih in naslovljeni zdravnikom, klinikam, bolnišnicam ali zdraviliščem do teže 500 g:			Pnevmatična pošta za pisma do 30 g (poleg navadne) še	0.35	
a) za prvih 100 g	0.25		24. Kreditni računi (conti di credito) provizija za vsakih 100 lir ali vlomek (za inkaso)	5.00	
b) za vsakih nadaljnjih 50 g	0.10		25. Poštni predalčki, mesečna pristojbina za:		
c) priporočanje istih	0.50		a) odprte predalčke (v notranj. urada)	6.00	
d) odškodnina izgubljenih priporočenih pošiljatev	7.50		b) zaprte predalčke z ključem male	8.00	
16. Poštno naročanje časopisov (v inozemstvo) za vsak časopis (lahko več izvodov) poleg naročnine še	1.00	3.00	c) zaprte predalčke z ključem srednje	12.00	
17. a) Priporočanje — (Raccomandazione) poštne pošiljatev (stane poleg navadne pristojbine še . . . . .)	1.25	1.50	d) zaprte predalčke z ključem velike	16.00	
b) v Vatikansko mesto	1.25		Pripomba: Za uporabo zaprtega predalčka se mora vplačati kavcija (ki se vrne po uporabi)	10.00	
c) odškodnina izgujenih priporočenih pošiljatev	25.00	125.0	26. Legalizacija listin, katero oskrbi pošta. Poleg navadne pristojbine in priporočanja	1.00	
d) priporočanje dopisnic, tiskovin ali vzorcev	0.60	1.25	27. Poštne legitimacije stanejo	5.00	5.00
e) za perijodične tiskovine je dopuščen specialni Conto corrente za priporočanje istih po ministerijal. pooblastilu.			28. Plačilni nalogi za vnovčenje listin (menic) na račun drugih (riscossioni per conto di terzi) poleg navadne priporočene in zavarovalne pristojbine:		
18. Ekspresne pošiljatev, doplačilo k zgoraj omenjenim	1.25	2.50	a) do 10 lir	0.25	
v Vatikansko mesto	2.00		b) do 200 lir	0.50	
Pripomba — pisma, ki so označena ekspresno, a niso znamkovaná zadostno, pošiljajo in dostavljajo se kakor navadna. Za dostavljanje ekspresnih pisem izven dostavljalnega območja plača naslovljenec ali pošiljatelj v slučaju odklonitve dostavljanja še sledeče pristojbine za dolžino poti:			c) do 1000 lir	1.00	
a) za razdaljo do 500 m	0.50		d) za vsakih nadaljnjih 1000 lir	1.00	
			a največ	5.00	

	V Italiji in kolon.	V ino- zemstvo
e) s protestom do 2000 lir poleg pro- testnih stroškov še	2.00	
f) če nad 2000 lir	5.00	
g) inozemstvo poleg drugih		1.50
29. Poštne nakaznice (vaglia postalij), ki stanejo 10 st.		
za zneske do lir 25	0.40	
za zneske nad 25 lir 50	0.80	
za zneske nad 50 lir do lir 100	1.20	
za zneske nad 100 lir do lir 200	2.00	
za nadaljnjih vsakih 100 lir ali vlo- mek, nad 200 lir	0.50	
Nakaznice do 25 lir naslovljene moš- tvu vojaštva	0.20	
30. Brzojavne nakaznice plačajo poleg na- vadne in brzojavne pristojbine še	0.50	
31. Poštne nakaznice v inozemstvo: pri- stojbina je sledeča:		
a) 50 st. za vsak h 100 lir ali vlokem istih poleg tega še stalna pristojbina za vsako nakaznico	0.50	1.50
b) Izvzete pa so države, ki so uredile pogodbenim potom pristojbino za nakaznice in sicer poleg stalne pri- stojbine 0.25 L, še za vsakih 25 lir ali vlokem istih 25 st. Te države so: Angleška, Irska, Kanada, Vzhodno angleška Indija, otok Malta, repu- blika Kostarika, Združene države Sev. Amerike in zvezo z Avstralijo.		
32. Brzojavne nakaznice v inozemstvo. Pristojbine kakor za navadne vštveši pristojbino brzojavke besedila nakaz- nice v dotično državo.		
33. Obnovljenje poštne nakaznice (rinova- zione), katero je stranka izgubila ozi- roma, da je zapala. Poleg pristojbine za jednako nakaznico še doplačilo:		
a) do 10 lir	0.10	
b) do 100 lir	0.30	
c) do 1000 lir	0.30	
Te pristojbine so izvzete nakaznice do 25 lir, naslovljene vojaštvu po zni- žani pristojbini in one iz inozemstva		
34. Reklamacije, priporočenih in zavaro- vanih pisem, zavojev in nakaznic	0.40	2.50
35. Pismene zahteve za vrnitev ali spre- membo prvotnega naslova oddanih poš- iljatev, poleg poštinih ali brzojavnih stroškov za to ureditev še doplačilo	0.60	2.50
36. Poštni zavoji ali paketi (pacchi posta- li) brez označbe vrednosti do 1 kg	2.50	
isto od 1 kg do 3 kg	5.00	
isto od 3 kg do 5 kg	7.50	
isto od 5 kg do 10 kg	12.50	
(pripomba) zavoji nad 5 kg. se poš- ljajo v vse kraje kraljevine		
37. Zavoji s knjigami, odposlani iz založbe oziroma knjigarn do 1 kg	1.20	
nad 1 kg do 2 kg	2.00	
nad 2 kg do 3 kg	2.40	
nad 3 kg do 5 kg	3.60	
nad 5 kg do 10 kg	6.00	
38. Za zavoje z navedeno vrednostjo, ki morajo biti zapečateni, doplačilo k zgoranji pristojbini do 200 lir	1.00	
za vsakih nadaljnjih 100 lir ali vlokem	0.50	
39. Prazne posode, ki se vračajo za (olje, vino itd.)	3.00	
40. Pristojbina povzeta (pacchi con asse- gno)	0.60	
41. Zavoji izredne obsežnosti doplačajo 50% pristojbine		

**42. Odškodnina navadnih (zgubljenih) za-
vojev**

	V Italiji in kolon.	V ino- zemstvo
Poštni zavoji «silni» normalne obsež- nosti do 1 kg	25.50	
normalne obsežnosti do 3 kg	7.50	
normalne obsežnosti do 5 kg	15.00	
večje obsežnosti do 1 kg	22.50	
večje obsežnosti do 3 kg	10.00	
večje obsežnosti do 5 kg	20.00	
večje obsežnosti do 5 kg	30.00	

43. Poštni zavoji v inozemstvo:

posebno skrbno zaprti in zapečateni se sprejemajo
in pošiljajo v vse kraje sveta. Pristojbina istim je
odvisna od teže in števila držav skozi katere vozi
zavoj, dokler ne prispe do cilja. — Tako n. pr. pla-
čamo zavoje v teži do:

	1 kg	5 kg	10 kg
Vatikansko mesto	5.75	8.75	14.75
Avstrijo	8.25	11.25	17.25
Albanijo	9.25	13.75	22.75
Čehoslovaško	7.25	11.25	19.25
Nemčijo	8.75	13.75	23.75
Jugoslavijo	7.—	10.50	18.75
Francijo	7.25	11.25	19.25
Rumunijo	10.—	15.—	25.—
Špansko	10.—	15.—	—
Švico — Lichtenstein	6.25	10.75	17.75
Evr. Turčijo	11.—	16.50	28.—
Ogrsko	8.75	13.75	23.75
Angleško	12.—	20.—	32.75
Egipt	12.50	18.50	—

44. Brzojavke (telegrammi) naslovljene v kralje-
vino, S. Marino in otok Saseno — plačajo za
vsako besedo do 10 črk, čitljivo pisane:

	Lir
a) navadne brzojavke do 10 besed	2.—
a) za vsako nadaljno besedo	0.25
b) silne brzojavke (telegramma urgente) tri- kratno pristojbino navadnih.	
c) jako silne brzojavke so dopuščene samo mej glavnimi mesti provinc ter plačajo petkratno pristojbino.	
d) brzojavke s plačanim odgovorom doplačajo pristojbino Cs. 50.	
V inozemstvo naslovljene brzojavke plačajo pristojbino za besedo v zlati valuti in v ra- zlični odmeri, n. pr. za Vatikansko mesto Cs. 9, v Avstrijo Cs. 20, Albanijo Cs. 20, Čeho- slovaško Cs. 28, Nemčijo Cs. 28, Jugoslavijo Cs. 21, Francijo Cs. 22, Rumunijo Cs. 28, Evropsko Rusijo Cs. 64, Špansko Cs. 31, Švico Cs. 19, Evropsko Turčijo Cs. 56, Ogrsko Cs. 24.5, Angleško Cs. 30.5, i.t.d.	

Tekoči račun (Conti correnti).

Poštno čekovni promet.

45. Za vplačila po poštni položnici pri poštah
v glavnem mestu province — brezplačno.

	V drugih krajih:	
Za vplačila po poštni položnici do lir 50	0.15	
za vplačila po poštni položnici do lir 100	0.20	
za vplačila po poštni položnici do lir 500	0.40	
za vplačila po poštni položnici do lir 1.000	0.60	
za vplačila po poštni položnici do lir 5.000	1.00	
za vplačila po poštni položnici do lir 10.000	2.00	
in za vsakih nadaljnih lir 5.000 ali vlokem	1.00	
do najvišje pristojbine	20.00	
45. Za izplačila odpovedanih vsot pri poštah v glavnem mestu province brezplačno.		
45.a V drugih krajih:		
do lir 50	0.20	
do lir 100	0.30	
do lir 200	0.40	

	Lir
do lir 300	0.50
do lir 400	0.60
do lir 500	0.70
do lir 1.000	0.90
in vsakih nadaljnjih 1.000 lir ali vlogmek	0.25
do najvišje pristojbine	25.00
46. Izplačila z bankogiro se izplačajo brez vsake pristojbine.	
47. Računski izvlečki (izvzemši polletnega, ki je zastoj)	0.50
48. Prepis računov (za vsako stran)	1.00
49. Zračna pošta:	
Navadna in ekspresna pisma, ki se pošiljajo z zračno pošto, se morajo frankirati z navadno pristojbino in še:	
a) za pisma dopisnice in drugo za 15 g	0.50
b) za tiskovine, vzorce in rokopise za 50 g	0.80
Opozarja se, da ekspresna pisma v Turčijo niso dovoljena.	
Zračna pošta iz Italije v inozemstvo, za pisma, dopisnice, obvestila, račune, posetnice i. dr. za vsakih 20 gr ali vlogmek	1.20
Za rokopise, tiskovine in vzorce, za vsakih 50 gr	2.00

	Lir
Dotatne pristojbine za pošne pošiljatve po zraku in z avtomobili, odposlane iz Italije v Maroko in Irak, so sledeče:	
Za v Maroko, zračna služba Toulouse-Casablanca:	
do 10 gramov	1.20
nad 10 gramov do 20	2.00
nad 20 gramov do 50	2.50
nad 50 gramov do 100	3.50
nad 100 gramov za prvih 100 gramov	5.50
več lir 2.— za vsakih nadaljnjih 100 gramov ali presegajoči odlomek.	
za v Irak, zračna služba Kairo-Bagdad: za vsakih 20 gramov ali odlomek 20 gramov	2.00
Po progi Toulouse - Orano se bodo lahko pošiljala pisma tudi v Alžerijo. Pristojbine so sledeče:	
do 10 gramov	1.00
nad 10 gramov do 20	1.50
nad 20 gramov do 50	2.00
nad 50 gramov do 100	3.00
nad 100 gramov za prvih 100 gramov	3.00
več lir 2.— za vsakih nadaljnjih 100 gramov ali presegajoči odlomek.	

Posiljatve, ki naj gredo z avtomobilom, morajo imeti na vidnem mestu pripombo: Par automobile Jafa-Bagdad.

Posiljatve, ki naj gredo dalje zračnim potom, pa pripombo po slučaju:

- Par avion Toulouse-Casablanca.
- Par avion Toulouse-Orano.
- Par avion Caire-Bagdad.

50. Poštna hranilnica

prevzame vloge v poljubni višini. Obreduje pa vloge do lir 10.000.—. Obrestna mera znaša nekaj manj nego 3%. Vložne knjižice pošne hranilnice se izdajo na ime vložnika, kateri edini razpolaga z vlogami ali pa se vpiše namesto imena vložnika: ta, ki se glasi (al portatore). V zadnjem slučaju dvigne oziroma vloži denar, kdor prinese knjižico. Omenjeno bodi, da nagradi poštna uprava vsako leto nekaj vložnih knjižic z dobitki od 100, 500, 1.000, 10.000 in tudi več lir, ki se letno žrebajo po številkah vložnih knjižic.

51. Pošne vrednostnice (buoni postali fruttiferi).

Take vrednostnice izdajajo vsi poštni uradi v kraljevstvu in kolonijah na ime imejitelja in sicer v zneskih po lir 100, 500 in 1.000. Teh vrednostnic pa ne moremo odstopiti drugim in to vsled dejstva, ker jih tudi sodnija ne more zapleniti. V slučaju zgube istih, napravi uprava duplikate. Te vrednostnice so tudi vsakega sedanjega in bodočega davka proste ter jih imejitelj vnovči o poljubnem času pri poljubnem poštnem uradu.

Obresti teh vrednostnic so postopne in napredne, tako n. pr. je vrednostnica:

- od 100 lir = izplačljiva po 1. letu v znesku lir 105.—
- od 100 lir izplačljiva po 5. letih v znesku lir 133.80
- od 100 lir izplačljiva po 10. letih v znesku lir 179.05
- od 100 lir izplačljiva po 15. letih v znesku lir 239.65
- od 100 lir izplačljiva po 20. letih v znesku lir 320.70

Isto sorazmerje velja tudi za vrednostnice po 500 in 1.000 lir.

Splošne pripombe k pristojbinam.

Pisemske pošiljatve kakor pisma, dopisnice, razglednice, posetnice, trgovski računi in rokopisi, ki so nezadostno ali neznamkovane, plačajo pri vročitvi dvojno pristojbino oziroma dvojni primanjkljaj. Izvzeti so le dopisi državnih uradov na zasebnike in pisma služočih vojakov svojcem, ako jih oddajo potom svoje komande; za taka pisma plačajo naslovljenci navadno pristojbino.

Vse tiskovine, tudi razglednice s samim podpisom, ki sploh niso znamkovane, se ne odpošljejo.

Iz inozemstva došle pošiljatve, ki so premalo ali nič znamkovane, plačajo dvakratni primanjkljaj, vendar najmanj 60 stot.

Casopisom in drugim pošiljatkam, ki plačajo nižje pristojbine, ne smemo prilagati ali pripisati nikakršnih sporočil, ker se take pošiljatve ne dostavijo naslovljencu, ampak finančni prokuraturi, ki kaznuje take prestopke z denarnimi globami oziroma zaporom.

Uradno dopisovanje občinskih uradov.

Na naslovni strani pisma mora biti čitljiv odtis uradnega pečata v ovalni obliki s sledečim besedilom: **R. R. Poste — Il Podestà del comune di — (S. Andrea).** V slučaju, da manjka omenjeni odtis, smatra pošta taka pisma za navadna, drugače pa imajo županstva naslednje pristojbinske olajšave:

1. **poštne proste so dopisnice ali pisma brez priloge pa odprta in iz kraja:** dopisi na vse državne urade, ki se bavijo s plačili v račun erarja (Agenti Imposte Erariali) kakor: davkarije (agenti tasse del bollo), državno odvetništvo (avvocatura erariale), pošta, telegraf, telefon, kataster, sodnija (cancellieri giudiziari), hipotečni zavodi, občinske kakor tudi društvene blagajne, inšpektorji in overovitelji utež in mer, finančni inšpektorji, gozdna uprava, carinski uradi (vsi Ricevitori), finančna intendantca, komisija priziva davkov in občinski uradi, vojaško in orožniško poveljstvo (Comandanti, Distretti Militari e Carabinieri), državne zakladnice (Delegati Tesoro), prefekti in podprefekti, magistrati (tribunal, porota, prizivno sodišče, kasacijsko sodišče, pretura, državno pravdnštvo in sodnije), deželna volilna komisija, kvestorji (komisarji in vodje uradov javne varnosti), centralne državne administracije (ministrstvo), poveljstvo vojske in mornarice.

2. **poštne prosti so tudi dopisi s prilogami v zadevi osebne dohodarine in hišnega davka** poslani odprti pod ovojem: s pristojnimi uradi, s statistično glavno direkcijo in z županstvi.

3. **polovico pošne pristojbine** plačajo za vsa zaprta pisma, ki so naslovljena zgoraj omenjenim uradom izvzemši centralni državni administraciji, poveljstvu vojske in mornarice, komisiji priziva davkov, generalni direkciji statistike, županstvom, obrtnim in trgovskim zbornicam izven okraja zbornice (za zaprta pisma tem uradom morajo plačati navadno pošno pristojbino).

5. za uradne brzojavke so prosti pristojbine le tedaj, ako župani uradujejo v oblasti javne varnosti v zadevi varnosti miru in v zdravstvenem pogledu. Vsi drugi uradni brzojavi plačajo navadne pristojbine, a se pošiljajo kakor državni brzojavi, ki plačajo.

4. v zadevi: nabora, statistike, civilnega in anagrafskega stanja plačajo tudi polovično pristojbino za po-

siljatve tudi s prilogami, a odpre oziroma pod zavojem na: poveljstva vojske in mornarice, statistično glavno direkcijo in županstva.

Uradno dopisovanje šolskih vodstev je omejeno za brezplačno dopisovanje vodstev s svojimi didaktičnimi predstojniki, kateri edini smejo pošiljati morebitne dopise na šolska vodstva.

Sejmi v Julijski Krajini

Ajčovščina: 10. januarja, 10. februarja, 10. marca, 10. aprila, 10. maja, 25. maja, sv. Ivan (24. junija), 10. julija, 10. avgusta, 10. septembra, sv. Terezija (15. oktobra), 10. novembra in 10. decembra. Če je ta dan nedelja, se vrše sejmi in trgi dan pozneje. — **Avče:** nedelja po Mariji Snežnici (5. avgusta). — **Bazovica:** 20. dan vsakega meseca. — **Bistrica:** prvi pondeljek po sv. Juriju (24. aprila), v juniju, po malem Šmarnu (8. septembra) in po sv. Martinu (11. novembra). Navadni trgi: 16. januarja, 16. marca, 16. maja, 16. julija, 16. septembra in 16. novembra. — **Bitinje:** sv. Ana (26. julija) — **Boljunec:** 24. dan vsakega meseca in 1. septembra. — **Bovec:** sv. Jožef (19. marca) in sv. Mihael (29. septembra). — **Breginje:** prvi četrtek v aprilu in oktobru. — **Brezovica:** 28. aprila, 3. julija in 17. oktobra. — **Buje v Istri:** nedelja po 17. januarju (Sv. Antonu), vse kvaterne nedelje, veliki (15. avgusta) in mali (8. septembra) Šmaren Navadni trgi vsak zadnji torek v mesecu. — **Buzet v Istri:** nedelja po 24. aprilu (sv. Juriju), po 13. juniju (sv. Antonu) in po 8. septembru (malem Šmarnu). — **Cerkno:** živinski sejmi: sredpostni pondeljek, zadnji pondeljek v maju, prvi pondeljek v septembru in novembru. Ako je ta dan praznik, je sejem naslednji dan. Za mlade prašiče: vsaka nedelja in vsak praznik od 15. marca do konca maja. — **Cerovo:** 25. aprila, 16. maja, 26. junija, 12. julija in 16. avgusta. — **Cres:** Marija Snežnica (5. avgusta) tri dni. — **Čedad:** v februarju (dan se določijo konjski sejem, sv. Martin (11. novembra) za živino, vozove in konsko opravo. Drugo in zadnjo soboto v mesecu za živino, vsako soboto za blago. — **Čepovan:** 15. septembra. — **Červinjan:** pondeljek po sv. Martinu (11. novembra). Trg vsak prvi četrtek v mesecu. — **Črniče:** prva nedelja po 15. juniju (sv. Vidu). — **Črni vrh:** sv. Jurij (24. aprila), nedelja po sv. Marjeti (13. julija), pondeljek po malem Šmarnu (8. septembra), nedelja po sv. Martinu (11. novembra). — **Dekani:** 9. marca, 9. junija, 9. septembra in 9. decembra živinski sejmi. — **Devin:** 16. februarja 16. maja, 24. junija (konjski sejem) in 16. novembra. Če te dneve nedelja, je sejem drugi dan. — **Divčača:** 26. dan vsakega meseca Če ta dan nedelja, je sejem drugi dan. — **Dolina:** (Doberdob): 4. julija. — **Dol-Otlica:** prva nedelja v septembru. — **Dornberg:** 15. septembra trgatveni sejem. — **Dutovlje:** sv. Blaž (3. februarja), vsak četrty dan v mesecu razen v februarju. Če ta dan praznik, sejem drugi dan. — **Goče:** sv. Andrej (30. novembra) kramarski in prašičji sejem. — **Gorica:** vsak drugi in zadnji četrtek v mesecu. Če ta dan praznik, je trg drugi dan. Sv. Hilarij (16. marca), en dan sv. Jernej (24. avgusta), en dan, pondeljek po sv. Mihaelu (29. septembra) en dan in pondeljek po sv. Andreju (30. novembra) osem dni. Če je 16. marca in 24. avgusta nedelja, je sejem dan pozneje. — **Gorjansko:** sv. Mohor (12. julija). — **Gradišče v Furlaniji:** sv. Boštjan (20. januarja), vsak drugi in zadnji torek v mesecu. — **Hernelje:** drugi dan v vsakem mesecu. — **Hrastovlje:** sv. Trije kralji (6. januarja). — **Idrinja:** velikonočna sreda kramarski sejem, sv. Jernej Nepomučan (16. maja) kramarski in živinski sejem, sv. Terezija (15. oktobra) kramarski sejem in 21. decembra kramarski sejem. — **Ivanjigrad:** sv. Križ (14. septembra) — **Jelšane:** 1. aprila. — **Kanal:** sv. Jožef (19. marca) in pondeljek pred 11. novembrom (sv. Martinom). — **Klana v Istri:** sv. Rok (16. avgusta), sv. Hijeronim (30. septembra). — **Kobarid:** 9. marca, sv. Anton (13. junija), 9. septembra in pondeljek po zahvalnici (prva nedelja po vseh Svetih). — **Kojsko:**

pondeljek po sv. Juriju (24. aprila), pondeljek po posvečevanju cerkvá (tretja nedelja v oktobru). — **Komen:** sv. Jožef (19. marca) živinski in kramarski sejem, cvetna nedelja kramarski sejem, nedelja pred sv. Jurjem (24. aprila) in nedelja po sv. Martinu (11. novembra) živinski in kramarski sejem. — **Koper:** sredpostna nedelja, sv. Nazarij (19. junija) in sv. Matevž (21. septembra). — **Krmin:** sv. Janez (24. junija) dva dni, pondeljek po prvi nedelji v septembru. Tržni dnevi vsak prvi petek v mesecu. — **Kubed v Istri:** drugi pondeljek po rožnovenski nedelji (prva nedelja v oktobru) pondeljek po sv. Martinu. — **Labinj v Istri:** kvatre (pomladanske, poletne, jesenske in zimske), cvetna nedelja, sv. Peter (29. junija), prvo in tretjo nedeljo v mesecu navadni trgi. — **Log pod Mangartom:** prva nedelja v avgustu, sv. Štefan. — **Log pri Vipavi:** veliki Šmaren (15. avgusta) in mali Šmaren (8. septembra). — **Logaršče (Ponikve):** nedelja po sv. Lavrencu (10. avgusta). — **Lokeve:** velikonočni pondeljek in 9. novembra. — **Lokovec:** sv. Peter in Pavel (29. junija) in rožnovenska nedelja (prva nedelja v oktobru). — **Lovran:** sv. Jurij (24. aprila) tri dni. **Matenja vas:** sv. Janez (24. julija). — **Marezige v Istri:** 4. februarja, 4. maja, 4. avgusta in 4. novembra. — **Materija:** 14. dan vsakega meseca živinski in kramarski sejem. Če ta dan nedelja ali praznik, se vrši sejem naslednji delavni dan. — **Milje pri Trstu:** 26. junija, 7. oktobra tri dni. — **Moščenice:** 2. februarja in 29. novembra. — **Nabrežina:** 5. aprila, 17. septembra in 27. oktobra. — **Ogledj (Akvileja):** velikonočni pondeljek, sv. Mohor (12. junija) in pondeljek po božiču. — **Opatija:** sv. Jakob (25. julija). — **Osp:** zadnja nedelja v juniju in prva nedelja v novembru. — **Pazin:** 10. aprila in 2. avgusta, prvi torek v mesecu razen v juliju in avgustu, pondeljek po sv. Mihaelu (29. septembra). — **Pečine:** nedelja po sv. Mohorju (12. julija). — **Piran:** sv. Jurij (24. aprila) in 15. septembra po dva dni. — **Planina:** sv. Jurij (24. aprila), sv. Mohor (12. julija), sv. Rok (16. avgusta) in sv. Andrej (30. novembra). — **Podgrad:** osmega vsakega meseca, le v novembru 27. (sv. Andreja sejem). Ako ta dan praznik, sejem prvi delavnik po prazniku. — **Podraža:** nedelja po sv. Mohorju (12. julija) za kramarjijo. — **Police (Št. Viška gora):** vnebohod. — **Ponikve:** nedelja po obiskovanju Marije Device (2. julija). — **Poreč:** 21. novembra osem dni. — **Postojna:** prvi dan vsakega meseca, če ta dan nedelja ali praznik, se vrši sejem naslednji dan, pondeljek po vnebohodu, sv. Jernej (24. avgusta), sv. Luka (18. oktobra), sv. Frančišek (3. decembra). — **Povir:** pondeljek po sv. Antonu (13. junija), pondeljek po sv. Frančišku Ksav. (3. decembra). — **Prem:** pondeljek po sv. Gregorju (12. marca), pondeljek pred malim Šmarnom (8. septembra), pondeljek po sv. Uršuli (21. oktobra). — **Prosek:** sv. Martin (11. novembra). Če ta dan nedelja, je sejem dan pozneje. — **Rakitina:** pondeljek pred sv. Gregorjem (12. marca), četrtek po sv. Juriju (24. aprila), sv. Medard (8. junija), pondeljek pred sv. Simonom in Judo (28. oktobra). — **Renče:** prvi pondeljek v septembru. — **Ricmanje:** sv. Jožef (19. marca) dva dni. — **Rihemberg:** vse štiri kvaterne nedelje in nedelja po sv. Urhu (4. julija). — **Ročinj:** sv. Andrej (30. novembra). — **Rovinj v Istri:** sv. Evfemia (16. septembra), sv. Martin (11. novembra), oba sta kramarska sejma. — **Senožeče:** četrtek po binkoštih, pondeljek po kvaterni nedelji v septembru. — **Sežana:** 12. in 22. vsakega meseca (živinski semenj). Ako je ta dan nedelja ali praznik, je sejem dan pozneje, 3. maja in 3. novembra. — **Slap pri**

Vipavi: ponedeljek pred veliko nočjo, sv. Cecilija (22. novembra) in sv. Lucija (13. decembra). — **Slivje:** 15. aprila in 26. septembra. — **Spodnja Idrija:** 17. marca, 3. maja, sv. Rok (16. avgusta), ponedeljek po nedelji sv. rožnega venca (prva nedelja v oktobru), sv. Martin (11. novembra). — **Sv. Anton pri Kopru:** ponedeljek po sv. Antonu (13. junija), 20. oktobra. — **Sveto pri Komnu:** sv. Tilih (1. septembra). — **Sv. Križ pri Ajdovščini:** živinski in kramarski sejmi: 5. februarja, ponedeljek po sv. Rešnjem Telesu, Porcijunkula (1. avgusta), Povišanje sv. Križa (14. septembra) in 5. novembra. Ako ta dan nedelja je sejem dan pozneje. Samo kramarski sejem: 1. avgusta in 26. decembra (božični sejem) dva dni. — **Sv. Lucija:** nedelja po sv. Valentinu (14. februarja), velikonočni ponedeljek, binkoštni ponedeljek, nedelja po sv. Jakobu (25. julija), nedelja po sv. Simonu in Judi (28. oktobra) in sv. Lucija (13. decembra). — **Šmihel:** sv. Andrej (30. novembra). — **Šmarje:** sv. Blaž (3. februarja), v tednu po jesenskih kvatrah, sv. Cecilija (22. novembra). — **Šmarje:** (Koper): sv. Jurij (24. aprila) dva dni, mali Šmaren (8. septembra) dva dni, — **Štanjel:** 9. januarja, 21. februarja živinski in kramarski sejem, 21. maja, 30. junija, 22. avgusta in 21. oktobra živinski in kramarski sejem. Od nedelje se preloži živinski sejem na naslednji ponedeljek. — **Šturje:** 1. februarja, ponedeljek po beli nedelji, sreda po rožnenski nedelji (prva nedelja v oktobru). — **Št. Peter na Krasu:** sv. Peter (29. junija). Tržni dan je deseti dan vsakega meseca za živino in kramo. Ako ta dan nedelja ali praznik, je sejem drugi dan. — **Št. Vid pri**

Vipavi: 14. marca, sv. Vid (15. junija). — **Št. Viška gora:** sv. Jožef (19. marca), sv. Vid (15. junija) sv. Peter in Pavel (29. junija). — **Tolmin:** 23. aprila (Jurjev sejem), nedelja po sv. Rešnjem telesu, 21. septembra (Matevžev sejem), Ako 23. aprila in 21. septembra nedelja, je sejem drugi dan. — **Tomaj:** sv. Peter in Pavel (29. junija). — **Tomazevica** (Komen): mali Šmaren (8. septembra). — **Trebuša Dolenja:** sv. Jakob (25. julija). — **Trenta:** sv. Ana (26. julija) in mali Šmaren (8. septembra). — **Trnovo** (Bistrica): ponedeljek po sv. Treh kraljih, 16. februarja, 16. aprila, 16. junija, ponedeljek po sv. Petru in Pavlu (29. junija), 16. septembra in sv. Luka od 16. do 19. oktobra. — **Trst:** 4. decembra (Miklavžev sejem) štiri dni. — **Tržič:** sv. Mihael (29. septembra) in sv. Miklavž (6. decembra). Tržni so tretja sreda vsakega meseca. — **Unec:** prvi ponedeljek v marcu (živinski sejem). — **Videm:** sv. Anton (17. januarja) dva dni, sv. Valentin (14. februarja) dva dni zadnja tretjina v marcu (sejem za bike in junce), sv. Jurij (24. aprila) dva dni, sv. Lovrenc (10. avgusta) pet dni, 25. septembra (sejem za bike in junce) in sv. Katarina (24. novembra) dva dni. — **Vipava:** vsaki 20. dan v mesecu, velikonočni ponedeljek, prvi ponedeljek v septembru in 29. oktobra. — **Vodnjan:** sv. Lovrenc 10. avgusta in sv. Lucija (13. decembra). — **Volče:** sv. Ivan (24. junija). — **Volčji grad** (Komen): sv. Ivan (24. junija). — **Volško:** sv. Rok (16. avgusta). — **Vremšči britof:** veliki Šmaren (15. avgusta). — **Vrhpolje:** 22. januarja. — **Zagoje:** 10. marca, torek po binkoštih, 17. septembra in kvaterni ponedeljek pred božičem.

Za kratek čas

Župnik v Stari vasi je razglasil raz prižnico, da mu je nekdo pri zborovanju ukradel dežnik. Tatu pozna in pove prihodnjo nedeljo tudi njegovo ime javno, če mu ta ne vrže še v naslednji noči dežnika črez ograjo na župniški vrt. — Drugo jutro je ležalo na župnikovem vrtu štrinajst dežnikov.

Na ulici sta pretepala dva šolarčka svojega tovariša. Gospod, ki je prišel mimo, je ločil bojevnike in vprašal, zakaj sta se lotila v dveh tretjega.

«Napravil je v šolski nalogi vse polno napak», sta mu odgovorila.

«Kaj vama pa to mar?» se je začudil gospod.

«Seveda nama je, saj sva nalogo prepisala od njega!»

A: Jaz si večkrat želim, da bi bil pes!

B: Zakaj pa?

A: Da bi potem drugi zame plačevali davke.

Delovodja: Med delom vendar ne smete kaditi!

Zidar: Kdo pa pravi, da delam.

Mati: Janezek, drevi povem očetu, kaj si uganjal ves popoldan.

Janezek: Oče ima že prav, ko trdi, da ne znajo ženske nič molčati.

Učitelj: Vaš sin je v zemljepisju zelo šibak.

Oče: Ne de nič. Za potovanje že tako nimamo denarja.

A: Kako ste zadovoljni letos s čebelami?

B: Zelo sem zadovoljen!

A: Ali so vam dale mnogo medu?

B: Tega ne, A izkazale so se, ko je prišel birič radi davkov.

Gospodinja: Tukaj vam dam skodelico čaja, da se ogrejete, revež. Vidi se, da se vam je nekoč bolje godilo.

Berač: Seveda, čaj sem pil vedno z rumom.

Predsednik: Torej cenjene gospe in gospodje. Prvi izlet, ki ga napravimo, se bo vršil na velikonočno nedeljo in sicer popoldne, če bi zjutraj deževalo, in dopoldne, če bi popoldne deževalo.

A: Prihajam, uglašat vaš klavir.
Gospodična Evalija: Saj vas nisem naročila.
A: Vi ne, toda sosedi.

Ali si dobil za svoj rojstni dan kako lepo darilce, ki te je iznenadilo?

Seveda. Pavel mi je podaril knjigo, ki sem jo pred kratkim posodil Marti.

Bolni Levičnik je dal poklicat prednico s'rotišča k sebi v važni oporočni zadevi.

Levičnik: Sklenl sem, da zapustim vse vašemu s'rotišču.

Prednica: Hvala vam iskrena v imenu zavoda. Koliko bo pa znašala, če smem vprašati, zapuščina?

Levičnik: Mojih enajst otrok.

Ali je bila vaša gospa pri vašem zares izbornem in prepričevalnem predavanju: Kako treba varčevati?

Bila je.

In uspeh?

Ne kadim in ne pijem več!

A: Kaj mi pravite! Duznik si je pustil torej rasti brado. Brada ga je morala silno izpremeniti. Kako neki ste ga zopet spoznali?

B: Spoznal sem ga po svojem dežniku!

Katehet: Kdo od vas bi rad prišel v nebesa?

Vsi dečki dvignejo roke, le Kovačev Mihec se ne zgane.

Katehet: No, Mihec, zakaj bi pa ti ne prišel rad v nebesa?

Mihec: Jaz bi že rad, toda mama je rekla, da moram po šoli naravnost domov.

V uradu gimnazijskega ravnatelja. Likarica Neža Kotnik pride k ravnatelju.

Ravnatelj: Želite, gospa?

Likarica (boječe): Gospod ravnatelj, prišla sem k vam, da mi poveste, če je res sedmošolec Rožnik v vašem zavodu.

Ravnatelj (pregleda seznam): Seveda je.

Likarica: Hvala Bogu! Veste on hodi že en mesec z mojo hčerko Anico in jaz bi rada vedela, koliko za služi tak le sedmošolec pri vas na teden?

***

Učenec kliče učitelja k telefonu: Prosim, danes moj sin ne more priti v šolo, ker je bolan.

Učitelj: Prav, Kdo pa je pri telefonu?

Učenec: Moj oče.

***

Župnik je pridigal v cerkvi o Adamovem grehu.

Sosed Klančar: Kako ti je ugajala pridiga?

Sosed Robida: Zelo dobro. Vendar bi bil svet drugačen, če bi bil jaz Adam.

Sosed Klančar: Kako to?

Sosed Robida: Veš, jaz ne jem jabolk.

***

A: Moja tašča je pravi anđel.

B: Moja je še živa.

***

A: Vaš mož se je popolnoma odvadil pijači. K temu je bilo treba pač ogromne energije.

Ona: Saj jo tudi imam.

***

Mati: Ne igraj se s kladivom, da se ne udariš po prstih!

Otrok: Nemoškoče, ko pa drži žeblje Tonček.

Železničar kmetu: Po progi je prepovedano hoditi! Kmet: Celo peljal bi se bil lahko, če bi ne bil zamudil vlaka.

***

Gospod Luznik se je dvignil z letalom. Pri tem poletu mu je pa bilo zelo slabo.

Gospod Luznik: Zahvaljujem se vam, gospod pilot, za obe vožnji!

Pilot: Saj smo se dvignili samo enkrat.

Gospod Luznik: Prosim! Jaz dvakrat! Prvič in zadnjič.

***

Potep je ukradel psa in ga ponujal raznim gospodom za deset lir. Slednjič ga je vrnil lastniku, ki mu je dal trideset lir nagrade za izgubljenega psa.

***

Ona: Kaj pa vi, moški, sploh veste o ženski modi?

On: Cenol!

***

Mirko (prišedši iz šole): Mama, bodi zadovoljna, da smo v hiši samo trije otroci!

Mama: Zakaj pa?

Mirko: Učitelj nam je rekel, da je vsak četrti otrok, ki pride na svet, Kitajec.

***

Sodnik: Ste li poročeni?

Obdolženec: Ne! Razbito čelo imam od sinoči, ko sem v temi butnil v poluzaprta vrata.

***

Učitelj (pri računstvu): Poslušaj, Peter! Če vam dajo vaše krave trideset litrov mleka in če si vi obdržite tretjino za domačo uporabo, koliko mleka prodate?

Peter: Ne smem povedati!

M E D S V E T !

Trinajsti dar, ki ga pošilja Goriška Matica svojim naročnikom za ceno L 5.—, je sledeči:

1. Koledar za leto 1932.
2. Dr. Josip Potrata: **Zdravje in bolezen v domači hiši**, V. zvezek.
3. Nova kuharica.
4. Tone Čemažar: **Burkež gospoda Viterga**, zgodovinska povest.
5. Nande Vrbanjakov: **Dedek pripoveduje**.

Za doplačilo L 3.50 dobi vsak:

6. Eliza Orzeszkowa, **Kmetavzar**, roman.

Ta roman smo izdali že v poletju in obsega 239 strani. Zdaj ima priliko vsak naš naročnik, da ga kupi. Delo je eden izmed redkih biserov svetovnega slovstva, po vsebini napeto in zanimivo, slika poljskega kmečkega življenja, pretresljivo risanje dveh usod, moža in žene.

Za doplačilo L 3.— dobi vsak:

7. France Bevk: **Vedomec**. Roman je iz kmečkega življenja.

Godi se v pretekli dobi in obsega okrog 200 strani. Roman je poln pretresljivih dogodkov in prizorov. Kdor ga bo začel brati, ga ne bo mogel dati iz rok.

Za prihodnje leto.

Kot vsako leto se bo Goriška Matica tudi to leto potrudila, da bo nudila svojim naročnikom čim več zanimivega in poučnega čtiva.

1. Koledar za leto 1933.

Ta knjiga bo obsegala poleg koledarskega dela kot doslej mnogo povestic naših in tujih pisateljev, dalje vrsto zabavnih in poučnih člankov iz vseh panog in koristnih navodil, ki so kmetu potrebna. Koledar bodo krasile mnoge lepe slike. Nova bodo tudi oglavja mesecev, delo domačega umetnika.

2. Dr. J. Potrata, Higijena.

Ta nauk o zdravju je prav za prav nadaljevanje serije knjig «Zdravje in bolezen v domači hiši», ki je dobila med čitatelji veliko zasluženega priznanja; to delo bo vreden zaključek do zdaj izdanih knjig.

3. Slavko Slavec, Med srci in zemljo.

Tri srca se razcvitajo v poljani med Gorico in Krasom ter med Sočo in Vrtojbo. Dve sta dekliski, eno je fantovsko. Iz razcvitanja vstajajo bolesi in nevarnosti. V njih eno srce zvane, drugi dve se rešita. Vpletenega je nekaj nasprotja med vasjo in mestom, nekaj razprtij med sosedi, mlatev in suša, pravljica o Rožini skali in predvsem poljana sama, goriška poljana, ki priklepa srca nase in jih zdravi.

4. Mati in otrok.

Kot letos «Nova kuharica» bo prihodnje leto tudi ta knjiga dobrodošla ženam in dekletom, ki se morajo pripraviti za materinski poklic. Knjiga, ki jo piše znana pisateljica in poznavateljica silčnih vprašanj, bo posvečena telesni vzgoji otrok, in bo v sedanjih časih, ko gre za to, da vzgojimo čimveč zdravega rodu, zelo aktualna in potrebna. Knjiga bo pisana preprosto, da jo bo lahko vsakdo razumel in ne bo služila samo ženam, ampak vsakomur, ki se zanima za vzgojo dece.

5. Nande Vrbanjakov: Pogled v svetovno zrcalo.

To bo zbirka živahnih slik iz svetovne zgodovine, ki jih bo priredil sestavljalec po besedah naših znanih zgodovinarjev kakor so Staré, Jesenko, Gruden, Apih, Pivko, Potočnik i. t. d. Tako se bo razširil našim mladim bralcem duševni krog preko zgodovinskih povestic iz domačih krajev, ki smo jih podarili leta 1928. («Iz starih časov»). Poskrbeli bomo, da bodo te zgodovinske povesti, če le možno, tudi ilustrovane.

Neobvezne knjige:

Prav tako kot letos, bo izdala Goriška Matica po možnosti tudi v prihodnjem letu **dve neobvezni knjigi** in sicer eno spomladi, a drugo v jeseni. Obe knjigi bosta prinesli romane, katerih eden bo izpod peresa pisatelja Franceta Bevka; snov bo vzeta iz naše preteklosti, a naslov knjige še ni določen.

Prav tako se bodo po obsežnosti knjig določile tudi cene šele pozneje.

V Gorici, v avgustu 1931.

GORIŠKA MATICA.

Vsebina :

Koledarski podatki in meseci	Str. 3—27	Kako se ej razvijala tehnika	Str. 72
Tone Čemažar: Kovačnica je gorela	28	M. P.: Industrija iz živali	74
Fran Žgur: Žalostno dekle, pesem	43	G. Dornik: Napake pri prašičjereji	75
Giuseppe Giacosa: Zgodba o dveh lovcih	44	Kotiček za otroke	80—92
Ivan Franko: Domača obrt — Zličarjeva povest	48	Guy Peron: Veliki ropar	92
Henri Barbusse: Vztrajnost	53	Koledar v glavi	94
Težavna kupčija	55	Trdožive številke	95
T. Č.: Eliza Orzeszkowa	56	Nakup in prodaja živine po italijanskem pravu	96
Radivoj Rehar: Spomin, pesem	57	Trgovina nekdanj in sedaj	96
Slavko Slavec: Fran Levstik, ob stoletnici njegovega rojstva	58	Veliki dobički iz malenkosti	100
E. Komel: Razvoj glasbe	62	Nekaj o zavarovanju	101
Daniel Defoe, ob dvestoletnici njegove smrti 26. IV. 1731	64	Indija	101
Nekaj o Nobelovi nagradi	65	Koliko stanejo tuje živali?	102
Vojni ples	67	Raznoterosti	103
Fantič je bil vesel, narodna pesem	70	O pristojbinah	106
—uč.: O mleku	71	Sejmi v Julijski Krajini	111
		Za kratek čas	112

Zobozdravniški ambulatorij

Adolf Koll

zobni zdravnik
odlikovan leta 1924.

GORICA

CORSO VITT. EMAN. 11, I. NAD.

Posluje od 9. do 12. dopoldne in od
2. - 5. popoldne.

G. CARLOTTO

Gorica, Piazza Cavour št 3.
(Stolni trg)

Izbrana zelenjadna in travniška semena.
Zaloga semenskih žit in umetnih gnojil.

Prodaja na drobno in na debelo.

Trgovina z jedilnim blagom

Kodrič Angel

Gorica, Via Morelli št. 7.

Priporoča se slavnemu občinstvu v me-
stu in na deželi za obilen obisk.

Blago vedno sveže. : Postrežba izvrstna.

VELIKA ZALOGA TKANIN

ANDREJ MAURIČ

GORICA - Via G. Carducci 3
(Gosposka ulica)

VELIKA IZBERA

domačega in tujezemskega blaga,
oprem za neveste, izgotovljenih
OBLEK za gospode in gospè, kakor
tudi vsakovrstnih KOŽUHOVIN. ■■

LASTNA KROJAČNICA

Cene brez konkurence. Postrežba točna.

Dr. L. Mermolja

ZDRAVNIK
ZA ZOBE IN USTA

SPREJEMA
V GORICI, NA TRAVNIKU 5

BUDIHNA CIRIL

Gorica, Via S. Pietro 27

priporoča slavnemu občinstvu v mestu
in na deželi svojo dobro založeno

trgovino z jestvinami.

Postrežba točna.

Anton Koren naslednik

Gorica - Via Giosuè Carducci 4

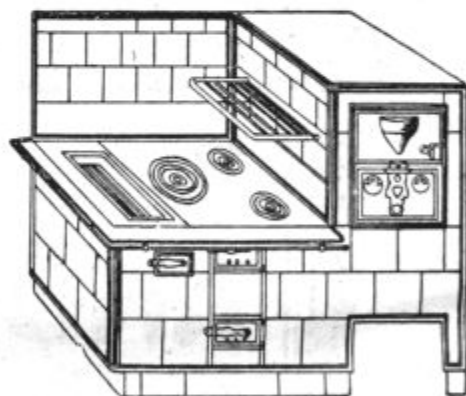
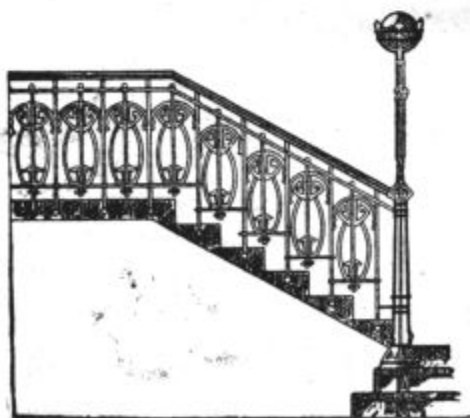
Skladišče: Via Stretta šte. 5

Velika zaloga stekla, porcela-
na, šip, okvirjev za podobe itd.
NA DEBELO - NA DROBNO

Josip Štrukelj

Gorica — Piazza Cristo št. 1

priporoča slavnemu občinstvu
v mestu in na deželi svojo

stavbeno - ključavničarsko

DELAVNICO

Izvršuje vsa v to stroko spada-
joča dela najsolidneje in po
najnižjih cenah.

TIPOGRAFIA CONSORZIALE

v Trstu - Via S. Francesco d'Assisi št. 20

je izdala in ima v zalogi od književne družine „Luč“:

I. serijo (pošla)

II. serijo:

S. Slavec: **Ubogi Uštin**,
V. S. Reymont: **Tomek Baran**.
„Luč“, poljudno-znanstveni zbornik II.

III. serijo:

F. Bevk: **Vihar**.
K. M. Čapek-Chod: **Hojka, Nedonošen**.
„Luč“, poljudno-znanstveni zbornik III.

IV. serijo:

D. Feigel: **Na skrivnostnih tleh**.
I. M. Vazov: **Hadži Ahil in druge povesti**.
„Luč“, poljudno-znanstveni zbornik IV.

V. serijo:

F. Bevk: **Krivda**.
M. Kukučin: **Mišo**.
„Luč“, poljudno-znanstveni zbornik V.

VI. serijo:

F. Plemič: **Zadnji Lutrovci na Vipavskem**.
M. Bjedrich: **Ponesrečena zaroka**.
„Luč“, poljudno-znanstveni zbornik VI.

VII. serijo:

Ciril Drekonja: **Dolg**.
Ivan Franko: **Pantalaha**.
„Luč“, poljudno-znanstveni zbornik VII.

Vsaka serija stane L 4.—, po pošti L 5.—.

Izven serij: Fr. Bevk:

„Muka gospe Vere“, L 4.—, po pošti L 4'50

„Julijan Sever“, L 5.—, po pošti L 5'50

ZAVAROVALNICI

Le Nord in Royal Exchange

sta najgotovejši zavarovalnici proti požaru, strelji in vsem drugim nezgodam

Zastopstvo za GORIŠKO in BIVŠO NOTRANJSKO ima

HROVATIN KSIST

v GORICI, Via G. Carducci št. 7, I. n., tik Goriške
ljudske posojilnice (prej Viale XXIV Maggio št. 11)

ZAVAROVANJE
PROTI NEZGODAM

ZOBNI ZDRAVNIK

RUDOLF KOLL

ZOBOZDRAVNIŠKI
ATELJÉ

ustanovljen l. 1892.

Odlikovan s posebnimi priznanji: London,
Pariz, Dunaj, Gorica, Videm in St. Louis.

GORICA

Piazza della Vittoria 20 (Travnik)

Sprejema od 9—12 in od 2—5.

PODRUŽNICA

v Kobaridu, Via Montenero št. 135

MIRODILNICA

A. MAZZOLI
GORICA

VIA GIOSUÈ CARDUCCI ŠTEV. 6.

Zaloga na debelo in na drobno: droži, olj-
natih in navadnih barv, firnežev, čopičev,
karboliija, katramina, špiritov i. t. d.

KMEČKA BANKA

registrovana zadruga z omejeno zavezo

v Gorici, Piazza E. DE Amicis (prej Koren) 12

sprejema hranilne vloge ter jih obrestuje po

~~5~~ **4 1/2** % ~~2~~

večje, na daljšo odpoved vezane vloge po do-
govoru. - Davek plačuje zavod sam. - Dovoljuje
svojim članom posojila na menice in vknjižbe
pod ugodnimi pogoji.

Uradne ure za stranke od 9.—12. in od 15.—17. - Ob
nedeljah in praznikih je urad zaprt.

**TIPOGRAFIA
CONSORZIALE**

TELEFON 68-04

Izvršuje vsa tiskarska dela v najmo-
dernjšem stilu in večbarvnem tisku.
Tiska knjige, brošure, pism. papirje,
zavitke, memorandume, račune, pla-
kate itd. itd. po najzmernejših cenah.

TRST, Via S. Francesco d'Ass. 20

Linotype
Stereotipija

Rotacijski
:: stroj ::

Kabinet Roentgen

Primarij

Dr. Aug. De Fiori

Gorica

na Corso Vittorio Emanuele III št. 6

I. nadstropje

Sprejema od 9.—12. in 2.—4.

MIRODILNICA (Drogheria)

DIANA

Gorica — Via Rastello št. 27.

Telefon 402

Na drobno! Na debelo!

Kemični proizvodi - Barve, oljate
in suhe - Firneži - Čopiči - Ščeti
- Čistila in pripomočki za vino -
Zamaški za sode in steklenice - Cevi
in drugi izdelki iz kavčuka - Sirišče
tekoče in v prahu - Bakrena in že-
lezna galica - Čilski soliter in amo-
nijak - Quassia trske in zeleno milo
i. t. d. i. t. d.

Cenjeni odjemalci, ne pozabite, da
so cene zmerne in blago prvovrstno.

MODNI SALON

Velika izbira klobukov
zadnjih novosti. - Cene
zmerne. - Preoblikova-
nje in popravila na željo.

GORICA, VIA MAZZINI 6 (prej via Municipio)
PETRA MOZETIČEVA.

ZDRAVNIK

Dr. Stanko Sosič

sprejema od 15-16

v Trstu-Rojan, Via Roiano 2, I

(nad lekarno Sponza) - Telefon 25512

Stanovanje: Scala Santa 193

Gostilna Čubej

Gorica

Via Trieste št. 21

Toči izvrstna vipavska in briška vina,
kraški teran itd. - Domača kuhinja.
Sobe za prenočišča. - Hlev za živino.

Priporoča se za obilen obisk.

CASSA TRIESTINA DI CREDITO E DEPOSITI

reg. zadruga z om. poročtvom, uraduje v lastni hiši

v TRSTU, ulica Torre bianca št. 19, I. nadst.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge
na čekovni promet, ter jih obrestuje po 4%, večje in stalne vloge po dogovoru.
Daje posojila na vknjižbe, menice, zastave in osebne kredite.

Obrestna mera po dogovoru.

Uradne ure za stranke od 9. do 13. ure in od 16. do 18. ure.

Ob nedeljah, praznikih in ob sobotah popoldne je urad zaprt. - TELEFON št. 35-89

Goriška ljudska posojilnica

vpisana zadruga z omejenim jamstvom

GORICA

Via Carducci 7, I. — Telefon št. 162

(Križišče tramway-a). Lastno poslojje.

Najstarejši slovenski denarni zavod v Gorici.

Ustanovljen leta 1883.

Obrestuje navadne hranilne vloge

po 4 %

davek plača zavod sam. — Na odpoved vezane vloge obrestuje po dogovoru najugodnejše. — Sprejema vloge na tekoči račun. — Daje svojim članom posojila na vknjižbe, menice in zastave ter jim otvarja pasivni tekoči račun.

Uradne ure za stranke od 9.—12. in od 15.—17.
Ob nedeljah, praznikih in sobotah je urad zaprt.

Zdravnica

Dr. DOMINCO - GREGORIG

bivša asistentinja kr. klinike za porodništvo
in ženske bolezni v Firenci

GORICA

CORSO G. VERDI ŠTEV. 23 (Pritličje levo)

Edina zaloga **DROBNARIJE** na debelo

EUGEN PINCHERLE

GORICA - Piazza della Vittoria 24 - Tel. 166

Ustanovljena leta 1853.

Najstarejša tvrdka v tej stroki
Priporoča se trgovcem, kramarjem in krošnjarjem

Cene zmerne. Postrežba točna.

A. Basevi & Figlio - Gorica

Corso Gius. Verdi 38 - Telefon 132

Lastna
prvovrstna
krojačnica

Konfekcije za dame, gospode,
dečke in deklice - Vsakovrstna
kožuhovina ter vsi v to s roko
spadajoči predmeti. Cene zmerne

Zima prihaja in ž njo dolgi večeri

Kako dobrodošla je tedaj dobra in lepa knjiga, vestna družica, zabavna in učena! „Biblioteka za pouk in zabavo“ skuša biti taka družica. Da se prepričaš, evo zanimivo vsebino do sedaj izšlih knjižic:

I. KNJIŽICA.

Fr. Bevk, Tuje dete
L. Čermelj, Kameno olje
Giov. Verga - Sl. Slavec, Viteštvo na kmetih
H. W. Osgood - R. V., V pradomovini kave
Alphonse Crozière - Damir Feigel, O možu, ki je bil lačen. — Paberki

II. KNJIŽICA.

Fr. Bevk, Sestra
A. K., Zakon, kakor ga urejajo civilni zakonik in nove določbe konkordata med Italijo in Sv. Stolico.
Grazia Deledda - S. Slavec, Lisica
M. C. Cooper - R. V., V sijamski džungli
Ovadij Slavič - Fr. B., Konjski tatovi
L. Č., Sličice iz prirode in tehnike

III. KNJIŽICA.

Ivan Vouk, Obisk
L. Čermelj, Dušik
Fr. Bevk, Glej, človek!
G. M. Dyott - A. K., Ekvadorski ognjeniki
G. Courteline - Sl. Slavec, Pobočnik Flick
F. Kleinmayr, Stolpi molka
Gab. D'Annunzio - Sl. Slavec, Toto

IV. KNJIŽICA.

Dam. Feigel, Faraon v fraku
B. K., O spravnem sodniku
Bor. Stankovič - Fr. Bevk, V noči
J. F. Rock - A. K., Pri Lamah v Choniju
Gab. D'Annunzio - Sl. Slavec, Deviška gruda
Jos. Jurca, Samopisna oporoka
Fr. Gerk - r. l., Od stopnje do stopnje

V. KNJIŽICA.

Slavko Slavec, Dora se drami
L. Č., Iz otroških let Mihajla Pupina
Damir Feigel, Faraon v Fraku (konec)
M. C. Cooper - A. K., V Sudanu

VI. KNJIŽICA.

Ferdo Plemič, Mojca
Josip Jurca, Povračanje zemljiškega davka
Vladislav Stanislav Reymont - Stefan Žeromski - France Bevk, Dvoje smrti; Smrt v hlevu. - Smrt v polju
Jaroslav Hašek - Tone Čemažar: Sovražniki alkohola praznujejo Silvestrov večer
Adolf von Pungner - M. Samsa, V pragozdu ob Amazoni
Wermeskerken - D. F., Ustnik
Drobiž

VII. KNJIŽICA.

France Bevk, Nagrada
David Socke - M. Samsa, Nesrečne pečke

I. S. Turgenjev - I. Vouk, Pes
A. Rittermann - Šlibarjev Polde, Izbruh Vezuva v letu 1929

J. Kukučičin - Slavko Slavec, Sence in svetloba
Osip Dimov - L., Izseljenci
Osip Dimov - L., Novoletni obiski

VIII. KNJIŽICA.

Slavko Slavec, Rakeževa liza
I. P., Medicina v satiri in karikaturi
France Bevk, Usmiljenje
J. B., Gandi
Jack London - Ivan Vouk, Poljakov konec
Ferdo Plemič, Krivda
S. Krym - Šibenik, V raju - Tatarska legenda
Paberki

IX. KNJIŽICA.

Ciril Ivanov, Čuvaj Suta
Mihail Zoščenko - F. B., Koza
Kristjan Leden - Maksa Samsa, V deželi eskimov
Peter Krasnov - Ivan Vouk, Aska Mariam
Paberki

X. KNJIŽICA.

Fr. Bevk, Živi mrlič
Edgar Allan Poe - B., Padec v Maelström
J. B., Z zrakoplovom okrog sveta
Martin Kukučičin - Slavko Slavec, Novinci
Čarovnik Krabat, Lužiško-srbska pripovedka

XI. KNJIŽICA.

Slavko Slavec, Spomin z jezera
Wolf Hansen, Starec od preskavskega jezera, Estonska povest
V. K., Sladkor
Albert Haig, Ena sama beseda
Ludvik Biro, Jaz
Louis Chadourne, Rdeči otok
Sigbjörn Obstfelder, Narodna pesem
Peter Panter, V hotelski veži
Osip Dimov, Umetniška predstava
Posebnosti srednjeveške lekarne
Tatarska pravljica
Paberki
Popis risb na prilogi

XII. KNJIŽICA.

France Bevk, Predporočna noč
Martin Kukučičin - Slavko Slavec, Vaški roman
J. B., Črne čarovnije
Vladimir Lidin, Stepa
Anders Eje - Slavko Slavec, Dober zaslužek
Anton Pavlovič Čehov, Snubač
Paberki

Naroča se v „Tipografia Consorziale“ in prodaja tudi v knjigarni-papirnici Stoka v Trstu in v knjigarnah v Gorici.

